

Europeiska unionens officiella tidning

C 228

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

femtioandra årgången

22 september 2009

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I Resolutioner, rekommendationer och yttranden

YTTRANDEN

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

452:a plenarsessionen den 24–25 mars 2009

2009/C 228/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Skogens och skogsbrukets roll när EU ska uppfylla sina klimatåtaganden" (förberedande yttrande)	1
2009/C 228/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskap mellan utbildningsinstanser och arbetsgivare" (förberedande yttrande)	9
2009/C 228/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Fastställande av kvarvarande hinder för rörlighet på inre arbetsmarknaden" (förberedande yttrande)	14
2009/C 228/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Situationen för äldre arbetstagare inför industriell omvandling – stöd och diversifiering av åldersstrukturen i EU:s branscher och företag" (yttrande på eget initiativ)	24
2009/C 228/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "De transatlantiska förbindelserna: Hur det civila samhällets deltagande kan förbättras"	32

SV

Pris:
26 EUR

(forts. på nästa sida)

III Förberedande rättsakter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén**452:a plenarsessionen den 24–25 mars 2009**

2009/C 228/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Vitbok om skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler"	40
2009/C 228/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Rapport från kommissionen – Rapport om konkurrenspolitiken 2007"	47
2009/C 228/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok: Upphovsrätten i kunskaps-ekonomi"	52
2009/C 228/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Gemensam programplanering för forskning: Samverkan för att bemöta gemensamma utmaningar mer effektivt"	56
2009/C 228/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2006/48/EG och 2006/49/EG vad gäller banker anslutna till centrala kreditinstitut, vissa frågor som gäller kapitalbasen, stora exponeringar, tillsynsrutiner och kris-hantering"	62
2009/C 228/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gränsöverskridande betalningar i gemenskapen"	66
2009/C 228/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens deltagande i Europeiska forskningsprogrammet för metrologi (EMRP) som genomförs av flera medlemsstater"	69
2009/C 228/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut av den [...] om inrättande av ett gemenskapsprogram till stöd för särskild verksamhet på området för finansiella tjänster, finansiell rapportering och revision"	75
2009/C 228/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter"	78

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

452:a PLENARSESSIONEN DEN 24–25 MARS 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Skogens och skogsbrukets roll när EU ska uppfylla sina klimatåtaganden” (förberedande yttrande)

(2009/C 228/01)

Kommissionens vice ordförande Margot WAHLSTRÖM sände den 20 juni 2008 ett brev till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande Dimitris DIMITRIADIS med begäran om att kommittén i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbetar ett förberedande yttrande om

”Skogens och skogsbrukets roll när EU ska uppfylla sina klimatåtaganden” (förberedande yttrande).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 mars 2009. Föredragande var Seppo KALLIO.

Yttrandet antogs vid Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) med 145 röster för, 8 röster emot och 14 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att skogen och det förnybara trä den producerar har en stor betydelse för att tygla klimatförändringen av följande skäl:

— Då skogarna växer binder de koldioxid från atmosfären i biomassan och i marken.

— Träprodukter utgör ett koldioxidförråd – under förrådets livscykel kommer kolet inte ut i atmosfären.

— Användningen av trä som energikälla minskar användningen av fossila bränslen och därmed även utsläppen av växthusgaser.

— Användningen av trä i byggnader och möbler minskar indirekt utsläppen från fossila bränslen då träet ersätter andra material (exempelvis betong) som är mer energislukande vid

framställningen och som leder till mer betydande utsläpp än vid användningen av trä.

1.2 I Europa används trä i huvudsak som byggmaterial, till energiutvinning, möbler och pappersproduktion. Träprodukterna ger tack vare multiplikationseffekterna i förädlingskedjan stora vinster i form av sysselsättning, inkomster för skogsägarna och stimulans för näringslivet, i synnerhet på landsbygden.

1.3 EESK vill understryka att Europas skogar redan i flera årtionden har fungerat som kolsänkor och bromsat ökningen av koldioxidhalten i luften tack vare att tillväxten varit större än avverkningen. Naturskogens stora betydelse som kolsänka och som garant för mångfald måste tryggas. Uppföljningen av hur hållbart skogsbruk genomförs i de europeiska länderna sker utifrån MCPFE:s ⁽¹⁾ kriterier och indikatorer, som kontinuerligt vidareutvecklas.

⁽¹⁾ MCPFE (Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe) = Europeiska skogsministerkonferensen, sedan 1990.

1.4 EESK förespråkar att EU vidtar följande åtgärder:

- Eftersträva ökad användning av trä i olika sammanhang och för olika ändamål, bland annat genom att främja användningen av hållbart producerad skogsbioenergi och genom att öka kunskaperna om byggande i trä utgående från gemensamma byggstandarder och beräkningar av livscyklar samt genom att integrera byggande i trä i medlemsstaternas politik för upphandling av trävaror.
- Påverka internationell skogspolitik aktivare och inta en ledande ställning i arbetet med att främja hållbart skogsbruk globalt.
- Bilda ett europeiskt sakkunnigråd sammansatt av ledande företrädare för skogsbruk på gräsrotsnivå och för skogspolitik samt av forskare, skogsägare och andra viktiga aktörer på området skogs-, miljö-, och klimatskydd. Rådets uppgift vore att diversifiera och förbättra diskussionen, kommunikationen och beslutsfattandet beträffande skogsfrågor.
- Eftersträva att komplettera rapporteringen om utsläpp av växthusgaser även efter att Kyotoavtalet löpt ut genom att
 - a) beakta den mängd koldioxid som binds i hållbart producerade trävaror och inkludera den som en obligatorisk faktor vid beräkningen av koldioxidbalansen,
 - b) utveckla REDD-instrumentet ⁽¹⁾ till ett fungerande verktyg i koldioxidhandeln samt få det godkänt vid beräkningen av koldioxidhalten vid ändrad markanvändning, i synnerhet i syfte att förebygga avskogning i u-länderna.
- Stödja forskning, inventering av skogsresurser, kartläggning av s.k. riskområden som är känsliga för klimatförändringen samt utveckling av system för uppföljning av skogarnas tillstånd och säkerställande av finansiering för detta.

1.5 EESK understryker att EU:s medlemsstater med tanke på eventuella negativa återverkningar av klimatförändringen bör utforma beredskapsplaner för skogsvård för att förebygga skador på skogen i händelse av extrema klimatfenomen (stormar, torka, skogsbränder, insektsangrepp) och för att reparera skador som uppkommit till följd av dem, samt sprida information om skogsvårdens betydelse.

⁽¹⁾ REDD = Reduction Emissions from Deforestation and Forest Degradation.

1.6 EESK rekommenderar att EU:s medlemsstater även ökar decentraliseringen av bioenergiproduktionen med hjälp av matningstariffer.

1.7 Kommittén betonar att skogarna utöver klimataspekten har många viktiga samhällsuppgifter och att dessa bör skyddas. Utöver produktion av trä inbegriper syftet med skogsodlingen bland annat skoglig mångfald, grundvattenresurserna, landskapsvård, skogarnas rekreations- och turismpotential, skydd mot trafikbuller, förebyggande av snöskred och erosion samt skogsrelaterade resurser (förutom trä), till exempel bär, svampar och vilt. Dessa många olika funktioner som skogen också har för vår välfärd återspeglas inte i några lönsamhetsberäkningar eller träpriser.

2. EU:s klimatåtaganden i fråga om skogar och skogsbruk

2.1 Europaparlamentet antog i december 2008 ett klimat- och energipaket med följande lagstiftningsbeslut som berör skogar och skogsbruk:

- Ändring av EU:s direktiv om utsläppshandel. Direktivet innehåller riktlinjer för markanvändning, ändrad markanvändning och skogsbruk med tanke på rapporteringen om växthusgasutsläpp och på utsläppshandeln. Koldioxid som binds i skogar och träprodukter utgör en viktig del av rapporteringen om växthusgaser.
- Cellulosa- och pappersindustrin faller inom ramen för utsläppshandeln, men sektorn uppfyller även kriterierna för att ingå i den s.k. sektorn för koldioxidläckage. Beslut om koldioxidläckagesektorer fattas senare. Framställningen av byggnadsmaterial ur annat än träråvara (betong, stål och aluminium) ingår i utsläppshandeln, vilket innebär att priset för koldioxid återverkar på materialens konkurrenskraft. Detta gynnar indirekt trämaterial och byggande i trä.
- Ramdirektivet om förnybar energi (RED). Målsättningen på 20 % förnybar energi år 2020 innebär ett kraftigt ökat behov av skogsbioenergi (värme, el och biobränslen). För att bättre kunna utnyttja potentialen i fråga om biomassa har man som mål för effektiviserad användning av skogsresurserna (punkt 34 i direktivet) satt ökad användning av befintliga träresurser och utveckling av nya skogsvårdsmetoder.

Direktivet innehåller många målsättningar som berör hållbart producerad skogsbiomassa samt byggsektorn. Huvudmålet är att spara energi och att minska utsläppen vid framställningen av material.

— Drivmedelsdirektivet. Direktivet innehåller krav på hållbart producerad biomassa (inklusive skogsbiomassa som standardvärde) vid framställningen av biobränslen i enlighet med riktlinjerna i RED-direktivet.

2.2 31 % av Europas yta täcks av skogar, och dessa beräknas binda ca 10 % av världens årliga koldioxidutsläpp⁽¹⁾. I en skog som vårdats på ett hållbart sätt är den mängd koldioxid som släpps ut i atmosfären mindre (kolsänka) eller lika stor (kolneutral) som den volym koldioxid som skogarna binder från atmosfären.

3. Skogsresurserna⁽²⁾ och utnyttjandet av dem i Europa

3.1 Skogsarealen i EU-27 uppgår till 156 miljoner hektar. På grund av naturförhållandena är dock inte hela skogsarealen tillgänglig för avverkning och inkomstbringande verksamhet. Enligt vissa uppskattningar kan i medeltal 80–90 % av arealen användas, men i de östeuropeiska länderna begränsas tillgången till användbar skog ofta till 40–50 % av arealen. Under de senaste 15 åren har skogsarealen ökat med ungefär 10 miljoner hektar i EU:s 27 medlemsstater tack vare skogsplantering och beskogning (artificiell eller naturlig) av mark som tidigare använts för jordbruk. Ökningen av skogsarealen motsvarar storleksmässigt Ungern.

3.2 Ungefär 60 % av skogarna i EU-27 är privata och huvudsakligen familjeägda medan 40 % är i offentlig ägo, till exempel staten, kommunen, religiösa församlingar eller andra sammanlutningar. Det finns över 15 miljoner privata skogsägare och antalet ökar till följd av omorganisering av ägandeförhållandena i östeuropeiska länder samt på grund av omständigheter i anslutning till arvskiften.

3.3 Människan har under århundraden utnyttjat skogen på olika sätt i Europa och påverkat skogens struktur. Därför är de europeiska skogarnas struktur formad och deras artsammansätt-

ning påverkad av människan. Sådana skogar kallas seminaturliga. Andelen seminaturliga skogar uppgår till 85 %. Förutom i dessa skogar utövas europeiskt skogsbruk även i trädodlingar, som i huvudsak förekommer i sydvästra Europa och som täcker ca 8 % av världens skogsareal. Det finns orörda naturskogar⁽³⁾ som inte är föremål för skogsvård. Dessa ligger framför allt i östra Europa, i Baltikum och i Norden och utgör ungefär 5 % av den totala skogsarealen.

3.4 Naturskogarna och skyddade skogsområden är den viktigaste kategorin av skogar för att säkerställa mångfalden. Naturskogarna utgör även stabila ekosystem som motverkar återverkningarna av klimatförändringen. Av skogsarealen i Europa har cirka 8 % skyddats för att bevara mångfalden, medan 10 % har skyddats för att bevara landskapet. Sammanräknat motsvarar dessa 18 % 34 miljoner hektar. Områden som skyddas av lagar eller andra bestämmelser har ökat under de senaste åren. De mest sällsynta och värdefulla skogsområdena i Europa – samt skogsområden som är lämpliga att skydda – är till större delen skyddade redan i dag. Skyddsområdena är ofta belägna i bergstrakter eller långt från mänsklig bosättning. Det är fråga om områden som inte utsätts för mänsklig påverkan och som uppvisar en värdefull artrikedom. Dessutom omfattas 10 % av skogen av miljöskydd med målet att skydda vattendrag, grundvattenresurser eller marken samt för att hindra uppkomsten av snöskred eller erosion. Mångfalden gynnas även i samband med vården av kulturskog genom att murkna träd och livsmiljöer för mikroorganismer lämnas kvar i skogen i syfte att bevara sällsynta arter.

3.5 I Europa är skogstillväxten i kulturskogar avsevärt snabbare än avverkningsgraden. Trädbeståndets nettotillväxt år 2005 i EU-27 var 687 miljoner kubikmeter per år i fråga om skog där naturförhållandena tillåter avverkning. Avverkningsgraden beror på sin sida i 442 miljoner kubikmeter. Detta innebär att användningsgraden för skog, dvs. tillväxten i förhållande till avverkningsgraden, i genomsnitt uppgick till 60 % (variationsbredd: 30–80 %). Användningsgraden för skogar överstiger 50 % i de nordiska länderna och i Centraleuropa, men stannar under 50 % i medlemsstaterna i södra och sydöstra Europa. Användningsgraden för skog har ökat under de senaste 10 åren, men har ännu inte uppnått samma nivå som 1990. Skogsavverknings-

⁽¹⁾ Nabuurs, G.J. et.al. 2003. Temporal evolution of the European Forest sector carbon sink 1950-1999. Global Change Biology 9.

⁽²⁾ State of Europe's Forests 2007. The MCPFE Report on sustainable forest management in Europe. MCPFE, UNECE and FAO. Warsaw 2007, 247 s.

⁽³⁾ Definitioner: Orörda naturskogar (*undisturbed by man*) uppvisar egenskaper som är typiska för skogarnas naturliga utvecklingsförlopp, till exempel naturliga träslag, åldersstrukturer och röträd. I dessa skogar syns inga spår av mänsklig verksamhet. Trädodlingar (*plantation*) innebär att utländska träslag odlas eller att skogen formats systematiskt av odlade träd av ett eller två inhemska träslag och trädbeståndet i sin helhet är i samma ålder. Seminaturliga skogar (*semi-natural*) avser skogar som inte kan betraktas som naturskogar eller som planterade skogar. Denna definition har tillämpats i EU:s RED-direktiv (punkt 72) vid definitionen av skogsområden som kan avverkas hållbart för att utvinna skogsbiomassa (avverkning får inte ske i naturskogsområden [*undisturbed/primary forest*], däremot är det tillåtet i alla övriga skogstyper).

har delvis ökat på grund av en rad kraftiga stormar på 2000-talet. Till följd av stormarna har man på sina håll varit tvungen att med kort varsel avverka träd i en mängd som normalt motsvarar flera avverkningsår. Importen av råvirke, flis och utskottsvirke till EU-27 uppgick 2006 till 83 miljoner kubikmeter (exklusive papper och cellulosa), och exporten till länder utanför EU till 54 miljoner kubikmeter ⁽¹⁾.

3.6 Tack vare att avverkningen är mindre än tillväxten förblir nästan 40 % av tillväxten i dagens kulturskogar outnyttjad (dvs. ca 250 miljoner kubikmeter). Därför har skogstillgångarna i EU-27 ökat kontinuerligt under de senaste 50 åren. Trädbeståndets totala volym uppgår till ca 30 miljarder kubikmeter, vilket motsvarar 9,8 miljarder ton kol. En del av den koldioxid som träden binder lagras i marken, men i avsaknad av forskning finns det inga uppskattningar om koldioxidhalten i marken för EU som helhet. Det finns en viktig skillnad mellan kultur- och naturskogar om man ser till förmågan att binda kol: Naturskogarna är i sitt "sluttillstånd" ur klimatskyddsperspektiv rena kolsänkor, där kol binds (genom att ny biomassa bildas) och frigörs (genom att biomassa bryts ned). I kulturskogarna gör avverkningen att det hela tiden uppstår nya möjligheter att binda kol. Kommittén vill dock betona att detta inte innebär att kulturskogarna därför bör betraktas som mer värdefulla än naturskogarna.

3.7 Det vore värdefullt att reda ut vilken användnings- och avverkningspotential det ligger i Europas skogar. Resultatet skulle kunna öka kunskapen och bedömningsmöjligheterna avseende upptag av koldioxid, produktion av bioenergi från skogen samt kretsloppet för koldioxid som binds i trävaror. För närvarande finns det dock inga enhetliga uppgifter om avverkningsmöjligheterna i EU-27 som helhet. Flera länder har nationella skogsprogram som anger avverkningsmöjligheterna med hänsyn till behovet av skogsskydd, tryggad mångfald och andra, varierande användningsmöjligheter.

4. Klimatförändringens återverkningar på skogen

4.1 Skogarna upptar koldioxid (CO₂) från luften i samband med fotosyntesen och förvandlar den till biomassa (huvudsakligen trä) och avger samtidigt syre, som är ett livsvillkor för djur och människor. Därför innebär klimatförändringen omedelbart eller med viss fördröjning en fara för skogarnas hälsotillstånd, tillväxt och struktur, i synnerhet till följd av ökade mängder växthusgaser i luften samt temperaturhöjningar, men även som ett resultat av ozonhalten vid markytan, kväverik nederbörd och försurning av marken.

4.2 Klimatförändringen återverkar på skogen på två olika sätt. Om klimatet så småningom blir t.ex. varmare eller torrare, måste träden anpassa sig till detta. Det är fråga om en gradvis

anpassning som kan planeras såväl i fråga om dess förlopp som i fråga om åtgärder som inverkar på den. De allvarligaste omedelbara hoten mot skogarnas utveckling består i extrema klimatfenomen. Utgående från statistik som insamlats sedan 1850 kan man dra slutsatsen att stormskadorna ökat kraftigt i Europa under de senaste 20 åren. Under det senaste årtiondet har det även förekommit ett stort antal skogsbränder i Medelhavsländerna. Det är omöjligt att exakt förutspå extrema väderfenomen, men det är möjligt att förebygga dem.

4.3 Om den befintliga kulturskogen inte anpassar sig i tillräcklig mån till gradvisa förändringar av klimatet är resultatet bland annat försvagad livskraft för träden, minskad produktionsförmåga, enskilda döda träd, försvagad motståndskraft för träden och därmed en ökning av sjukdomar och skadeinsekter, samt en förändring av artförekomsten. I de nordliga områdena kan trädens anpassning också äventyras genom att trädens tillväxttakt ändras till följd av den förlängda växtperioden och att de därmed inte anpassar sig i tillräcklig mån inför viloperioden, dvs. vintern. Extrema väderfenomen såsom torka, skogsbränder, stormar och snöskador kan leda till träddöd på stora områden och förhindrad skogsåterväxt. Förekomsten av dött trämaterial kan dessutom orsaka en massutbredning av skadeorganismer även till omgivande friska skogar.

4.4 Klimatförändringen inverkar på olika sätt i olika vegetationszoner. I de europeiska vegetationszonerna (den boreala zonen, den tempererade zonen, Medelhavszonen samt de alpina zonerna och polarzonerna) och länderna bedöms de huvudsakliga återverkningarna bli följande:

- I Medelhavsområdet blir de torra och heta perioderna förmodligen fler, vilket leder till brist på sötvatten, ökad fara för skogsbrand och ökenspridning.

- I Centraleuropa förlängs vegetationsperioden, skogstillväxten ökar, andelen lövträd ökar, regnmängderna kan minska, torka förekommer, extrema klimatfenomen uppstår och i synnerhet stormskador blir vanligare.

- I norr förlängs vegetationsperioden i barrträdszonen, skogstillväxten ökar, stormskador blir vanligare, den tempererade zonens skadeinsekter tros flytta norrut och möjligen förorsaka massförstörelse.

I bergsområdenas alpina zoner och vid de nordliga polarzonernas skogsgränser kan klimatförändringen leda till en förskjutning av skogsgränsen högre upp eller längre norrut samt till att vissa arter så småningom utrotas.

⁽¹⁾ Källa: ForeSTAT, FAO 2007.

5. Skogsvården och anpassningen till klimatförändringen

5.1 En god skötsel av skogen ligger till grund för dess möjligheter att anpassa sig till klimatförändringar. Inom skogsvården bör man fästa uppmärksamhet vid förebyggande åtgärder, t.ex. att lokalisera och avlägsna döende träd i tid samt att minska risken för skogsbrand genom att avlägsna lättantändligt material. Allmänheten, skogsägarna och personer med ansvar för skogsvård bör få mer kunskap om skogsvårdens betydelse för en anpassning till klimatförändringen. EU:s skogar är till största delen under ständig skötsel och bibehåller därmed i allmänhet en stor produktion och vitalitet. Skogsbrukets omloppstider på mellan 15 och 150 år gör att det krävs långsiktig planering, och eventuella anpassningsåtgärder bör påbörjas redan nu och fortgå framöver.

5.2 Vid skogsförnyelse bör varje enskild växtplats planteras med trädslag som är lämpliga i den ifrågavarande miljön. Inhemska trädslag bör gynnas, eftersom ursprungliga trädslag på en växtplats har bättre förmåga att acklimatisera sig till lokala klimatförändringar p.g.a. sin genupsättning. Även blandskogar bör gynnas eftersom de olika hoten mot skogen därmed minskas och fördelas på ett flertal trädslag med olika egenskaper.

5.3 I barrskogar med ett enda trädslag som odlats utanför sin naturliga växtzon bör man eftersträva en återgång till den ursprungliga fördelningen av trädslag. Odlade skogar med bara en typ av trädslag är ofta känsligare för stormar och för efterföljande angrepp från skadeinsekter än blandskogar.

5.4 Risken för plötsliga extrema väderfenomen till följd av klimatförändringen och för den skogsförstörelse och de skadliga återverkningar som förändringen förorsakar måste minskas genom beredningsplaner för skogsvård samt genom finansieringsalternativ och handlingsplaner för återställande av skogen. Man bör kartlägga vilka områden som troligast kan utsättas för sådana extrema fenomen. Handlingsplaner måste utformas för plötsliga behov av ökad avverkning och för att säkerställa att trävarumarknaden fungerar.

5.5 Klimatförändringen och den internationella handeln med växtmaterial ökar spridningen av främmande arter och växtskadegörare. EU:s växtskyddsdirektiv innehåller bestämmelser om bekämpning av växtskadegörare, om hinder mot spridning av skadegörare och om krav som ska gälla inom internationell handel med trävaror och plantor. För att skogen ska förbli frisk

och för att skadegörarnas (till exempel tallvedsnematodens) utbredning ska stoppas på EU:s territorium behövs det tillräckligt stränga växtskyddsbestämmelser samt en effektiv övervakning. Nationella strategier och program är en förutsättning för bekämpning av skadliga, främmande arter.

5.6 Skogsvård behöver inte stå i strid med målen om mångfald. Mångfalden bör tas i beaktande vid vård av seminaturliga kulturskogar genom att man lämnar kvar rötträd och orörda småbiotoper i kulturskogen i syfte att bevara artrikedomen. Frivilligt skogsskydd i privatägda skogar stöds finansiellt i flera EU-länder som en åtgärd för att bevara mångfalden. En förutsättning för skogscertifiering är även att skogsvården har beaktat de mångfaldsrelaterade kraven.

5.7 I Europas kulturskogar finns det i dag ett stort antal stående eller liggande rötträd som utgör kolsänkor och samtidigt är en nödvändig livsmiljö för många levande organismer. Den genomsnittliga mängden murkna stammar är 10 m³/ha. Förekomsten av ett stort antal döende träd kan leda till massiv spridning av insektangrepp eller till ökad risk för skogsbrand. Vinsterna i fråga om mångfald är dock betydande och därför är det viktigt att man inte röjer bort alla murkna stammar från ståndorten till exempel i samband med utvinning av energiträ.

5.8 Naturskogar och skyddade områden behövs för att mångfalden ska kunna garanteras. När det gäller bindning av koldioxid förvandlas naturskogen då den åldras från kolsänka till kollager. Då en skog inte längre vårdas aktivt efter att ha ålagts totalskydd innebär det alltså en minskning av den areal som lämpar sig för skogstillväxt, dvs. den areal som kunde öka skogens bindning av koldioxid och vara en källa för träprodukter som kan ersätta andra energikällor och material.

5.9 Integrerat skydd (rötträd och småbiotoper) inom skogsvården är med tanke på kampen mot klimatförändringen effektivare än ett allmänt skydd av skog.

6. Träprodukter som broms för klimatförändringen

6.1 Skogarna inverkar på klimatförändringen vid beståndsvård och förädling på följande fyra sätt:

— Då skogarna växer binder de koldioxid från atmosfären i biomassan och i marken.

- Produkter av trä utgör lager för koldioxid.
- Energianvändningen av trä minskar användningen av fossila bränslen och därmed även utsläppen av växthusgaser.
- Användningen av träprodukter bland annat i byggnader och möbler minskar indirekt utsläppen från fossila bränslen då träet ersätter andra material (exempelvis betong) som är mer energislukande vid framställningen och som leder till mer betydande utsläpp än användningen av trä.

6.2 Europas skogar har redan i flera årtionden fungerat som kolsänkor och bromsat ökningen av koldioxidhalten i atmosfären tack vare överskottet av oavverkad skog. Den oavverkade kulturskogen får inte öka obegränsat eftersom träden i takt med långsammare tillväxt slutar lagra koldioxid. Därför måste kulturskogarna vårdas kontinuerligt.

6.3 Att använda trä (HWP)⁽¹⁾ i stället för andra material i olika produkter har stor betydelse i kampen mot klimatförändringen. Koldioxid från atmosfären som binds i skogens träd överförs och lagras i träbaserade produkter såsom papper, möbler, plankor och träbyggnader. Exempelvis ett trähus håller i bästa fall koldioxid borta från atmosfären i flera århundraden. I slutet av träprodukters kretslopp kan den återvinnas och sedan brännas och på detta sätt alstra energi. Rapporteringen om koldioxid i träprodukter är frivillig i Kyotoavtalets beräkningar av växthusgas, och den har tills vidare varit bristfällig bland annat på grund av att hänsyn tagits till internationell handel.

6.4 De kunskaper vi har i dag såväl nationellt som internationellt gör det möjligt att räkna ut hur mycket koldioxid som binds av träbaserade produkter. Beräkningsmatriser håller på att utarbetas med målet att de ska fungera vid beräkning av kolbalansen i skogar. Vid miljökonferensen i Köpenhamn 2009 bör EU föreslå att uppgifter och rapportering om mängden koldioxid som binds i träprodukter ska bli obligatoriskt vid beräkning av kolbalansen efter att Kyotoavtalet löpt ut 2012.

6.5 Om träets bindning av koldioxid inkluderas i beräkningen av kolbalansen kan detta ytterligare sporra till naturnära

och effektiv skogsvård. Kontinuerlig skogsvård har stor betydelse för skogens fortsatta livskraft trots klimatförändringen.

7. Användning av trä för byggnation

7.1 Byggnadssektorn spelar en viktig roll i kampen mot klimatförändringen eftersom 40–50 % av primärenergien i världen används för uppvärmning och nedkylning av byggnader⁽²⁾. Framställningen av byggnadsmaterial, byggnadsverksamheten samt användningen av byggnaden beräknas stå för närmare 40 % av koldioxidutsläppen.

I EU-27 förbrukades 2005 sammanlagt 1 170,2 ton oljeekvivalenter, 28 % av industrin, 30,9 % av transportsektorn och 41,1 % av hushållen. Uppvärmningen eller nedkylningen av byggnader står för 8 % av koldioxidutsläppen. En beaktansvärd del av dessa koldioxidutsläpp kan minskas genom fackmannamässigt byggande och nya lösningar samt genom att öka användningen av trä i byggandet.

7.2 Träet är ett energisnålt, förnybart och kolneutralt byggnadsmaterial under hela sin livscykel. Inget annat vanligt byggnadsmaterial kräver så lite energi vid framställningen som träet. En kubikmeter trä som ersättning för andra byggnadsmaterial innebär en minskning av koldioxidutsläppen i atmosfären med i medeltal 1,1 ton.

7.3 En ökad konstruktion av träbyggnader även internationellt och användningen av trä som byggnadsmaterial bromsas eftersom det saknas enhetliga standarder, regelverk och certifieringskriterier. Byggnadssektorn måste erbjudas analyser av produkters livscykler och växthusgasutsläpp, utförda enligt vetenskapliga beräkningar, för att det ska vara möjligt att objektivt jämföra olika material. EU:s medlemsländer bör inbegripa "grönt byggande" i trämaterial i medlemsstaternas träupphandlingspolitik och på detta politikområde i högre grad tillämpa skogscertifieringskriterier som står i samklang med den internationellt vedertagna synen på hållbarhet.

8. Bioenergi från skogen

8.1 Skogsbiomassa är den viktigaste direkt tillgängliga förnybara råvaran för bioenergi i Europa. Skogsbiomassa kan användas som energi på tre olika sätt, nämligen

— vid produktion av värme och industriånga,

— vid elproduktion, och

— som biodrivmedel.

⁽¹⁾ HWP (Harvested Wood Products) omfattar allt slags trämaterial (inklusive barken) som forslas bort från avverkningsplatsen. Avverkningspill och annat material som lämnas kvar på avverkningsplatsen betraktas som dött organiskt material och omfattas inte av HWP (riktlinjer från IPCC 2006).

⁽²⁾ Källa: UNECE/FAO Forest Products Annual Market Review 2007-2008 på adressen <http://www.unec.org/tarde/timber/docs/fpama/2008> och <http://www.iisd.ca/ymb/efw/20october.html>.

Värme- eller elproduktion på basis av skogsbiomassa samt kombinationen av båda har ökat i snabb takt i Europa under de senaste åren. Värme och el produceras för enskilda småhus och i anläggningar av varierande storlek för värme – eller värme kombinerat med el – för skolor, myndigheter, sjukhus, byar och städer. Tekniken för utvinning av biobränslen ur skogsbiomassa och träråvara är i ett försöks- och utvecklingsskede och kräver ytterligare insatser. Pyrolys av biomassa, varvid man tar fram träkol som är lämpligt som jordförbättringsmedel, är en ny möjlighet att förbättra träets energivärden och markens betydelse som kolsänka.

8.2 I EU-25 producerades år 2006 110 Mtoe energi utgående från förnybara energikällor, vilket utgör ca 14 % av den totala energiförbrukningen (Eurostat 2008). Större delen (65 %) av den förnybara energin utvanns från biomassa, som i sin tur huvudsakligen (till 60 %) är skogsenergi. Skogsenergins andel av den totala mängden förbrukad energi varierar kraftigt från ett land till ett annat i EU-27.

8.3 Träflis, småved, träpellets, briketter, stubbved, rotved, träkol, trägas och energiträdslag som odlas med kort omloppstid (exempelvis vide) är biobränslen som utvinns ur skogen. Skogsindustrins biprodukter innehåller en stor energipotential (avfallsslam från industrin och trärester såsom svartlut, bark, spån, processrester och återvinningsträ) som används för produktion av värme och energi särskilt inom integrerad skogsindustri. Användningen av biprodukter och återvinningsträ för energiproduktion kan uppgå till 30–50 % i förhållande till användningen av råvirke.

8.4 Användningen av skogsbaserad bioenergi kan ökas kraftigt i Europa från den nuvarande nivån. Enligt preliminära bedömningar är utvinningspotentialen för biomassa i Europa 100–200 miljoner kubikmeter årligen, och samtidigt bör man beakta att utvinningen inte skadar miljön och inte heller utgör något hot mot mångfalden eller mot skyddade områden. Man uppskattar att mängden biomassa som insamlas separat och i samband med avverkning av stamved uppgår till 10–15 % av den totala utvinningspotentialen.

8.5 Ökad användning av skogsbaserad biomassa skapar nya möjligheter för skogsägare genom att den leder till större trämarknader och till priskonkurrens, men även för sågindustrin

som kan sälja mer av sina biprodukter. En god efterfrågan på skogsbiomassa kan förändra marknadsföringen av råvirke genom att öka konkurrensen om träråvara mellan bioenergisektorn och industri som använder stamved. Stöd till slutanvändning, dvs. matningstariffer för produktion av "grön energi", är ett viktigt instrument vid utveckling av olika bioenergistrategier på såväl lokal som regional nivå. Ökningen av bioenergi bör även i fortsättningen vara en framskjuten stödform inom regional utveckling i EU.

8.6 Marknaderna för vedbränslen och i synnerhet brännved är i huvudsak lokala, men i takt med en ökad användning av vedenergi i EU ökar företagsverksamheten och arbetstillfällena på marknaden för maskiner och anläggningar. För att producera pellets, briketter och andra förädlade trädbränslen behövs specialmaskiner och utrustning. För energiproduktion behövs en omfattande mängd pannor och annan utrustning som har ett stort ekonomiskt värde och en stor tillväxtpotential. En ökad användning av vedenergi innebär betydande möjligheter att sprida teknologin även utanför EU:s gränser.

8.7 Arbetet med att utforma standarder för en hållbar produktion av biomassa har inletts i anslutning till EU:s ramdirektiv om förnybar energi. Standarderna är viktiga när det gäller att säkerställa hållbar anskaffning och produktion av skogsbienergi och för att garantera enhetliga förfaranden. Standarderna för skogsbiomassa som utvunnits på ett hållbart sätt bör kopplas till de europeiska MCPFE-kriterierna för att undvika onödigt och överlappande arbete.

9. Skogspolitiska synpunkter

9.1 Att skapa nya skogar genom plantering är en av de effektivaste metoderna för att ta upp koldioxid ur atmosfären. EU bör som en del av utvecklingspolitiken stödja skogsplanteringsprojekt i utvecklingsländerna eftersom klimatförändringen med största sannolikhet kommer att öka de ekonomiska skillnaderna mellan industriländer och utvecklingsländer. I planteringsprojekten bör det ingå anpassningsstrategier som stöder kapacitetsuppbyggnad, en ökning av mängden mångsidigt användbar skog samt goda styresformer i utvecklingsländerna. EU bör även eftersträva att hindra olaglig avverkning i utvecklingsländerna samt att främja hållbart skogsbruk och utformning av nationella skogsprogram i samarbete med andra sektorer.

9.2 Kolbalansberäkningarna vid ändring av markanvändning enligt Kyotoprotokollet innehåller inga regler när det gäller utvecklingsländernas insatser för att hindra en minskning av de koldioxidutsläpp som uppstår vid förlusten av skogar. Eftersom avskogningen ökar koldioxidutsläppen bör EU stödja utvecklingen av det så kallade REDD-instrumentet och arbeta för att det ska godkännas vid beräkningen av växthusgasutsläpp vid markanvändning från och med år 2012 då Kyotoavtalet löper ut. Detta förutsätter samtidigt att man fastställer ett pris för koldioxidbindning, varvid EU-länderna via utsläppshandeln kan förebygga att de tropiska skogarna utrotas.

9.3 Den så kallade FLEGT-metoden ⁽¹⁾ har tagits fram inom EU. Den syftar till att förebygga att olagligt avverkat virke och olagliga träprodukter säljs på EU-marknaden. Systemet med Flegtlicenser främjar och stöder via landsvisa partnerskapssystem ett hållbart skogsbruk i utvecklingsländerna och effektiviserar samarbetet mellan EU och utvecklingsländerna. EU bör stödja vidareutvecklingen av Flegtsystemet och dess globala spridning. Genom att förebygga olaglig avverkning kan man minska för-

lusten av tropiska skogar och därmed även hindra den ökning av koldioxidutsläppen som blir följden av detta. En minskning av olaglig avverkning eftersträvas även i frivilliga skogscertifieringssystem som PEFC ⁽²⁾ och FSC ⁽³⁾.

9.4 Uppgifter om Europas skogsresurser, kolsänkor, kolkretsloppet, skogarnas mångfald och produkter samt resultaten av skogsskydd samlas in redan nu via internationella avtal, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO, trävarukommittén inom FN:s ekonomiska kommission för Europa, Eurostat och MCPFE. Men det finns ett skriande behov av mer fakta och forskning. Vid utvecklingen av gemenskapens uppföljningssystem, till exempel det nya FutMon-projektet, bör man dra nytta av och utveckla befintliga nationella, alleuropeiska och globala uppföljningssystem och säkerställa att dataskyddet för markägare tryggas när uppgifterna behandlas och offentliggörs. EU bör via sina ramprogram för forskning stödja forskning i dessa frågor och överföra information med hjälp av såväl grundforskning som tillämpad forskning samt utvecklingsprojekt.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

Mario SEPI

Ordföranden

⁽¹⁾ Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet - Skogslagstiftningens efterlevnad, styrelseformer och handel (FLEGT) - Förslag till en handlingsplan för EU, (KOM(2003) 251 slutlig), och Kommissionens förordning (EG) nr 1024/2008 av den 17 oktober 2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 2173/2005 om upprättande av ett system med Flegtlicenser för import av timmer till Europeiska gemenskapen, EUT L 277, 18.10.2008, s. 23–29.

⁽²⁾ PEFC = Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes; www.pefc.org.

⁽³⁾ FCS = Forest Stewardship Council; www.fsc.org.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskap mellan utbildningsinstanser och arbetsgivare" (förberedande yttrande)

(2009/C 228/02)

I ett brev av den 27 juni 2008 framförde Tjeckiens utrikes- och Europaminister en begäran till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om att inför det kommande tjeckiska EU-ordförandeskapet utarbeta ett förberedande yttrande på följande tema:

"Partnerskap mellan utbildningsinstanser och arbetsgivare" (förberedande yttrande).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2009. Föredragande var Henri MALOSSE, medföredragande var Cristian PÎRVULESCU.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 160 röster för, 1 röst emot och 11 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Som svar på en begäran från det tjeckiska ordförandeskapet till EESK återfinns i detta förberedande yttrande, som är inriktat på förbindelserna mellan företagen och utbildningsinrättningarna, rekommendationer till alla typer av företag, företagargorganisationer och utbildningsinrättningar, och till EU. I yttrandet skisseras också möjliga handlingsvägar för ökad social och civil dialog mellan alla institutioner och deltagande strukturer.

1.2 Det tillvägagångssätt som använts har valts mot bakgrund av följande faktorer:

- Krisen, som har ställt Europa inför nya yttre och inre utmaningar och som slår mot den reella ekonomin i form av nedläggningar och omstruktureringar av företag samt en kraftig ökning av arbetslösheten.
- Strukturella tendenser med kraftiga sociala och ekonomiska konsekvenser, till exempel en åldrande befolkning, framväxten av nya ekonomiska stormakter i den globala konkurrensen och utvecklingen av ny teknik som kräver ständig anpassning och förutseende när det gäller behovet av ny kompetens.
- Behoven hos enskilda och grupper som löper risk för uteslängning. Sårbara grupper blir än mer utsatta i kristider. Partnerskapen bör främja rättvisa genom att utveckla projekt som gynnar integrationen på arbetsmarknaden av kvinnor, ungdomar, minoritetsgrupper, funktionshindrade och äldre arbetstagare.

1.3 Ett flertal prioriteringar vad avser metoderna presenteras:

- En partnerskapskultur som respekterar de grundläggande skillnaderna mellan företagens och utbildningsinrättningarnas uppdrag.
- En allmän översyn av förbindelserna och partnerskapen mellan utbildningsinrättningar och företag, som fortfarande är

otillräckliga, med undantag för teknisk utbildning och yrkesutbildning. Framför allt saknas nödvändiga medel och en strategisk vision.

- Behovet av att för samtliga initiativ finna den rätta blandningen mellan ett arbetssätt uppifrån och ned och ett arbetssätt nedifrån och upp.
- Vikten av personliga kontakter för att partnerskapen ska fungera effektivt.
- Behovet av att hantera hela frågan om partnerskap i vid bemärkelse mellan utbildningsinrättningar (universitet, yrkesutbildning, skolor osv.) och företag (i den privata sektorn, den offentliga sektorn, icke-statliga organisationer osv.) inom ramen för ett arbetssätt på tre nivåer:
 - Grundskola, gymnasieskola och högskola.
 - Grundläggande yrkesutbildning och fortbildning.
 - Utbildning av ingenjörer och tekniker, på områdena innovation och forskning.
- Särskilda satsningar på yrkesutbildning och på småföretagen. Denna företagstyp utgör genom sin flexibilitet den främsta källan till nya arbetstillfällen i kristider, och har en särskild roll när det gäller att utveckla företagarganda och kreativitet.

- Den roll som arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer samt organisationer i det civila samhället har som katalysatorer för projekt och samverkans effekter i syfte att stödja initiativ och långsiktigt hållbara och dynamiska strukturer.

En allmän inriktning mot en modell som främjar samarbete mellan alla berörda aktörer, med beaktande av konkurrenssituationen.

1.4 EESK föreslår att man på EU-nivå upprättar en ram för partnerskap mellan företag och utbildningsinrättningar för att dra nytta av fördelarna med den europeiska dimensionen, men också för att åstadkomma framsteg i samhället. EESK förordar att man lanserar en europeisk process som skulle kunna kallas "Pragprocessen" med hänvisning till konferensen om "Partnerskap mellan utbildningsinstanser och arbetsgivare" som hålls den 6–7 april i Prag på initiativ av det tjeckiska ordförandeskapet. Det skulle kunna röra sig om en tämligen vid europeisk referensram som skulle göra det möjligt för aktörer ute på fältet att på lokal och nationell nivå genomföra innovativa åtgärder t.ex. genom att

- begära att medlemsstaterna och andra offentliga myndigheter investerar mer i utbildning i allmänhet, och i dessa partnerskap i synnerhet, för att bidra till att hitta lämpliga svar på den ekonomiska krisen och den ihållande obalansen på arbetsmarknaden.
- uppmana företagen och utbildningsinrättningarna att delta i partnerskap i nya former och med nytt innehåll.
- anordna utbyten av goda metoder och skapa tekniska och ekonomiska ramar som ger möjlighet att prova, utvärdera och sprida initiativen på europeisk nivå.
- utveckla gemensamma projekt (gemensamma referenskriterier för utbildningsbevis, nätverk för skolor och initiativ, kurser för lärare, nätverk av ombudsmän).
- främja program för korsvis rörlighet mellan lärare, elever, skolor och företagarorganisationer.

1.5 EESK föreslår att processen fram till 2013 finansieras genom EU:s strukturfonder och befintliga program (Leonardo, Grundtvig, Erasmus för studenter, Erasmus för lärlingar, Erasmus för nyföretagare osv.), som anpassas vid behov. Strukturfonderna bör kunna utnyttjas i synnerhet för att främja grundutbildning. Ett särskilt kompletterande program skulle kunna föreslås för perioden efter 2013.

2. Behovet av och potentialen i partnerskap mellan näringslivet och utbildningssektorn

2.1 Inom hela det europeiska territoriet betingas utvecklingen och livskvaliteten i stor utsträckning av den kulturella och vetenskapliga nivån, som i sin tur är beroende av utbildningsverksamhetens kvalitet. Det bör understrykas att partnerskapet mellan näringsliv och utbildningsväsen i Europa på senare tid har ställts inför påfrestningar på olika plan:

- Det sociala planet: en stark ökning i efterfrågan på kunskap.

- Det ekonomiska planet: en exponentiell utveckling av antalet ämnesområden som ekonomin har behov av.

- Det kulturella planet: alltmer komplexa behov i arbetet med att främja värdet av den kulturella mångfalden.

I partnerskapen bör också följande integreras:

- Rätten till undervisning och utbildning för alla, särskilt på högsta möjliga nivå i fråga om allmänbildning, inbegripet utbildning i främmande språk och modern kommunikationsteknik.
- Kamp mot alla typer av utestängning och diskriminering samt respekt för mångfald i alla former.
- Initiativ och kreativitet och alla positiva värden som hör samman med skapande av välbstånd och företagarganda.
- Särskild uppmärksamhet på enskilda fall, t.ex. särskilda målgrupper.

2.2 Traditionellt sett har Europa förlitat sig på långsiktiga prognoser när det gäller tillgången till kompetens. I en global ekonomi som snabbt förändras finns det emellertid krav på att utbildningsinrättningarna och företagen ska bedriva ett närmare samarbete med hänsyn till industrins och framför allt de små och medelstora företagens omedelbara och kortsiktiga behov.

2.3 Det finns sedan länge mycket positiva erfarenheter när det gäller teknisk undervisning på gymnasienivå och högre nivå av partnerskap som möjliggör en symbios med näringslivsmiljön genom en rad avtal – formella eller informella – som knyter samman utbildningsinrättningar och företag. Förutom de goda metoder som kan observeras på flera ställen är ambitionen mycket stark att med respekt för vars och ens ansvarsområde (i synnerhet utbildningsinrättningarnas rätt att självständigt utfärda utbildningsbevis) konstruera långsiktigt hållbara partnerskap för att skapa samverkans effekter och tillsammans utnyttja alla möjligheter för att gemensamt ta fram svar på de ekonomiska och sociala behoven.

Företagen och utbildningsinrättningarna har förvisso skilda mål, men kan genom att utveckla informationsutbyte, partnerskap och gemensamma projekt vinna fördelar som ökar deras möjligheter att utföra sina respektive uppgifter framgångsrikt. Under många år, till och med århundraden, har det i ett antal medlemsstater funnits exempel på alternativa utbildningssystem där inläring sker både i skolan och i företagen (lärlingssystem i Tyskland, Frankrike och Storbritannien osv.). Varvad utbildning har visat sig ge ett stort mervärde i form av permanenta, strukturerade och integrerade partnerskap.

2.4 I idealfallet bidrar företaget med kunskaper om marknadens behov, både i nuläget och i framtiden, och ger skolan bättre möjligheter att förbättra inriktningen i utbildningsutbudet. Företaget utgör en källa till praktiska erfarenheter, yrkesmässig kompetens och tekniska hjälpmedel.

2.5 På samma sätt finner man inom utbildningen ett tekniskt och vetenskapligt kunnande som skulle kunna utnyttjas praktiskt: Förberedelse för arbetslivet, utveckling av nya produkter samt ett utbildningsutbud för att öka kvalifikationerna.

3. Utmaningar för företagen och utbildningsinrättningarna

3.1 Trots många positiva erfarenheter har endast ett begränsat antal initiativ till partnerskap mellan utbildningsinrättningar och företag genomförts, oftast begränsade till teknisk utbildning och yrkesutbildning. Mot bakgrund av den ekonomiska krisen är det nödvändigt att ta fram potentialen i partnerskapen eftersom en bättre utbildning i förhållande till arbetsmarknadens behov och ett bättre utnyttjande av kompetens och mänskliga resurser i företagen är centrala förutsättningar för en lyckad återhämtning.

3.2 Det bör finnas många former för detta nya europeiska partnerskap. Det bör på ett differentierat sätt involvera de olika berörda aktörerna:

- På det lokala planet: samarbete mellan företag och utbildningsinrättningar samt lokala myndigheter.
- Företagarnas sammanslutningar, arbetsmarknadsparterna, utbildningsstrukturerna och andra aktörer i det civila samhället bör kunna ge impulser till och en ram för dessa lokala partnerskap.
- På europeisk nivå bör kommissionen, de stora europeiska företagarorganisationerna, arbetstagarorganisationerna och andra aktörer i det civila samhället samt naturligtvis de europeiska regeringarna, tillhandahålla ytterligare en dimension genom EU-27.

3.3 Utbildningsinrättningarna och företagen – och framför allt deras representativa organisationer – har ett gemensamt ansvar för att tillsammans föreslå utbildningar av olika slag.

3.4 Företagen står inför behovet att skaffa sig kompetens på mycket skilda områden och med avseende på olika dimensioner som utgör förutsättningen för eller påverkar deras organisation, funktion och ekonomiska verksamhet: teknisk utveckling, internationalisering, ny teknik. Företagen måste både finna motsva-

rande kompetens på arbetsmarknaden, och öka kompetensen hos sin personal, sin företagsledning och den framtida företagsledningen med avseende på yrkesmässiga krav. Arbetstagarna står å sin sida inför motsvarande behov av att utveckla sin anställbarhet inom yrket, se till att skaffa utbildningsbevis för de kvalifikationer de redan har, utbildningsbevis som är giltiga både inom företaget och på den allmänna arbetsmarknaden.

3.5 Dynamiken i utvecklingen av undervisningen i Europa domineras kraftigt av två fenomen: en anseelig ökning av antalet studerande och en diversifiering av undervisningen. Den snabba expansionen under de senaste årtiondena när det gäller antalet studerande har medfört en kraftig diversifiering inom studentpopulationen (åldersstruktur, tidigare skolgång, socialt ursprung osv.) som i sin tur skapat ett behov av arbetsmetoder som är anpassade till detta samt ett särskilt omhändertagande.

3.6 Trots svårigheterna för närvarande är potentialen i samarbetet mycket stor, och tre aspekter bör förstärkas i hanteringen av problematiken:

3.6.1 I dag finns det en uppenbar brist på kvalificerad personal inom sektorer som tjänster med inriktning på personer, byggbranschen, hotell och restaurang osv. Den tekniska och yrkesmässiga undervisningen har ofta fungerat som referens för samarbetet på det lokala planet mellan företag och utbildningsinrättningar. Detta samarbete har minskat i många länder och vissa menar att utvecklingen med fler osäkra arbetstillfällen och ökad utslagning i våra samhällen är direkt kopplad till detta. Företagens och utbildningsinrättningarnas gemensamma ansvar är att uppvärdera karriärmöjligheterna (löner, befordringar osv.) och lyfta fram värdet i olika yrken och hantverk, samtidigt som de säkerställer en utbildning av hög kvalitet som innefattar en stor del "allmänbildning".

3.6.2 Den ständiga förändringen och hastigheten i denna förändring kräver en fortlöpande uppdatering av resultaten, fortbildning, omskolning och upprätthållande av yrkesmässig kompetens och kvalifikationer. Livslångt lärande är alltså nödvändigt för alla i dag, och erbjuder därmed en utmärkt möjlighet till partnerskap mellan företag och utbildningsinrättningar.

3.6.3 Med vissa undantag är utbildningsinrättningar något som de flesta företag inte kommer i kontakt med, i synnerhet inte småföretag. Småföretagen kan emellertid behöva breda utbildningar. Ett lämpligt sätt skulle vara att i större utsträckning engagera arbetsgivarna i utbildningen av de lärare som deltar i utvecklingen av yrkesmässig kompetens. Man behöver också utbilda ombudsmän för att stimulera partnerskapen och se till att de fungerar väl.

4. Mot en europeisk ram för förbindelserna mellan skolvärlden och företagen

Vid en tidpunkt med många nya utmaningar, ekonomisk kris och en kraftigt ökande arbetslöshet krävs det framför allt investeringar i utbildning, men det är även viktigt att snabbt förutse, utvärdera och hantera framtida behov, vilket också Europeiska kommissionen påpekar i sitt meddelande "Ny kompetens för nya arbetstillfällen" ⁽¹⁾. Man måste mobilisera befintliga möjligheter, framför allt strukturfonderna, för att ta itu med problemen under denna period, och ta fram nya åtgärdsstyper för perioden 2014–2020.

4.1 Under 1980-talet inrättades ett gemensamt europeiskt nätverk (Comett-programmet) som varje år klarade att effektivt förvalta tusentals transnationella utbyten mellan näringsliv och universitet, inbegripet intensivutbildning på avancerad nivå. Både kvantiteten och kvaliteten i utbudet av avancerad utbildning förbättrades inom hela EU, och bidrog till ökad europeisk konkurrenskraft samt ökad medvetenhet om och förståelse för fördelarna med samarbete mellan universitet och företag.

Vissa beståndsdelar i Comett överfördes till programmet Leonardo da Vinci, men den specifika inriktningen och potentialen i de nätverk som upprättades har försvunnit ⁽²⁾.

4.2 Bolognaprocessen

4.2.1 Inrättandet av ett europeiskt område för högre utbildning, som lanserades 1999 under benämningen Bolognaprocessen av utbildningsministrarna och de universitetsansvariga i 29 länder, har utmynnat i en stor reform som officiellt förenar 46 av Europarådets länder.

4.2.2 Syftet är att skapa ett europeiskt område för utbildning som i huvudsak ska genomföras genom en harmonisering i Europa av universitetssystemens utbildningscykler: grundnivå, avancerad nivå och forskarutbildning. Harmoniseringen skulle framför allt möjliggöra en jämförelse mellan studierna och därigenom fri rörlighet för studerande och ökad mobilitet. Det finns också riktlinjer om att öka öppenheten, undanröja hinder och förbättra samarbetet mellan universitet och företag.

4.2.3 Man kan emellertid konstatera följande:

— Det finns inte några uttalanden om att det skulle vara en prioriterad fråga att stärka förbindelserna mellan företagssvärlden och utbildningssektorn.

⁽¹⁾ "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Ny kompetens för nya arbetstillfällen – Att förutse och matcha kompetensbehoven på arbetsmarknaden", KOM(2008) 868/3.

⁽²⁾ EESK:s förberedande yttrande om "Att främja ungdomars mobilitet i Europa", föredragande: José Isaias Rodríguez García-Caro (EUT C 224, 30.8.2008).

— Universiteten, vilkas uppdrag förstås inte i första hand prioriterar kopplingarna med företagen, har i allmänhet varken medel eller kapacitet att ingå i strukturerade förbindelser med företagen i EU-länderna.

— Företagen ser fram emot samarbete, men bidrar alltför ofta inte med det förväntade tekniska och ekonomiska stödet.

4.3 Köpenhamnprocessen

4.3.1 Denna EU-process, som lanserades 2002, har till syfte att yrkesutbildningssystemen ska bli en kvalitetsreferens, och man har i hög grad uppmuntrat åtgärder i linje med Bologna-processen, men anpassade till yrkesutbildningen.

4.3.2 Programmen Leonardo och Grundtvig, som för det första möjliggör rörlighet för personer som vill skaffa en yrkesutbildning i Europa och underlätta utbyte av goda metoder mellan utbildningsansvariga och som för det andra syftar till att förbättra kvaliteten och förstärka den europeiska dimensionen i vuxenutbildningen och erbjuda EU-medborgarna större möjligheter till bättre livslångt lärande är fortfarande alltför begränsade och har inte uppnått den kritiska massa som krävs för att de ska kunna arbeta vidare mot målsättningarna. Utan att bestrida formerna finns det skäl att i framtiden stärka programmens åtgärds möjligheter.

4.3.3 Förklaringen från rådets möte i Bordeaux (26 november 2008) ligger i linje med Köpenhamnsprocessen i fråga om att betona ett ökat europeiskt samarbete i utbildnings- och yrkesutbildningsfrågor. Den bekräftar också behovet av att mobilisera lämpliga offentliga och privata finansieringsmöjligheter. Detta kan ske genom att man använder instrument som strukturfonderna, Eruf och lån från EIB.

I kommunikén från Bordeaux konstaterar rådet att matchningen är dålig mellan kompetensen och nödvändigheten av att se till att bättre kunna förutse framtida behov, och rådet förordar att yrkesutbildningen bör utvecklas så mycket som möjligt och att medlemsstaterna, kommissionen och arbetsmarknadsparterna bör delta i arbetet.

5. En europeisk process till förmån för partnerskap mellan arbetsgivare och utbildningsinstanser

5.1 Enligt den senaste lägesrapporten för programmet "Utbildning 2010" ⁽³⁾ kan EU, med sin inriktning mot kunskapsamhället, inte bortse från sin eftersläpning i fråga om utbildning eller svårigheterna att tillgodose företagens behov av

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_sv.pdf; Rapport från: Coreper I till Rådet av den 31.1.2008 – Utkast till rådets och kommissionens gemensamma lägesrapport 2008 om genomförandet av arbetsprogrammet "Utbildning 2010", dokument nr 5723/08.

personer med tillräckligt god grundutbildning och specialistutbildning för att kunna ta itu med de tekniska utmaningarna och dagens globalisering. Rörlighet inom Europa är därför en nödvändighet, liksom utbildning i främmande språk inom ramen för den europeiska strategin för flerspråkighet. Ett övergripande arbetssätt när det gäller förbindelserna mellan företag och utbildningsinstanser bör alltså uppfattas som en nödvändighet både för att kunna lösa problemen, och (framför allt) för att öppna den nationella utbildningspolitiken och frigöra den europeiska integrationspotentialen med avseende på mänskliga resurser.

5.2 Skolor och universitet bör få större stöd för sitt arbete med att inte begränsa utbudet till grundutbildning, utan också fungera som tillhandahållare av fortbildning. Med undantag för några medlemsstater kan t.ex. utbildningsinrättningar inte få ekonomiskt stöd inom ramen för strukturfonderna för utvecklingen av mänskliga resurser. Erfarenheterna från de länder där universiteten har rätt till sådant stöd visar att detta initiativ kan innebära ett avsevärt positivt bidrag till utvecklingen av starkare förbindelser med företagen och samtidigt till utvecklingen av den allmänna kvaliteten i utbildningsutbudet.

5.3 Den största bristen i de europeiska programmen är deras bristande ambition, som beror på de begränsade budgetarna. I stället för att förordna ytterligare ett EU-program med smal inriktning som skulle beröra en mycket marginell elitgrupp borde man kanske använda ett systeminriktat arbetssätt på grundval av instrument som är både enkla (inte byråkratiska som EU-programmen alltför ofta är) och mer ambitiösa:

- En övergripande politisk ram som ska godkännas, utvärderas och följas upp av arbetsmarknadsparterna, Europaparlamentet, Europeiska rådet och EESK.

- Europeiska verktyg med kunskaper om vilka marknader och sektorer som har stort behov av kvalificerad personal.
- Utbyte av goda metoder, inbegripet teknisk utbildning, livslångt lärande eller forskning.
- "Europeiska börser" som finansieras av både EU, medlemsstaterna och den privata sektorn och sammanslutningar, för alla befolkningskategorier, särskilt minoriteter och ungdomar med svårigheter: yrkespraktik, projekt för integration på arbetsmarknaden, innovationsprojekt.
- Utarbetande av gemensamma referenskriterier för utbildningsbevis eller yrkestitlar samt nätverk för lokala gränsöverskridande initiativ.
- Inrättande av europeiska nätverk för ombudsmän i syfte att underlätta partnerskap.
- Anpassning till befintliga europeiska fonder och program på området.

5.4 Den europeiska integrationen är av mycket stort värde när det gäller att sprida erfarenheter och utvidga möjligheterna att ge våra utbildningsinstanser en ram som är så vid och rik som möjligt, och erbjuda företagen på inre marknaden utvecklingsmöjligheter. "Pragprocessen", som inleds genom konferensen om "Partnerskap mellan utbildningsinstanser och arbetsgivare" som hålls den 6–7 april i Prag på initiativ av det tjeckiska ordförandeskapet, skulle kunna bidra med politisk dynamik och en operativ färdplan för arbetet.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Fastställande av kvarvarande hinder för rörlighet på inre arbetsmarknaden" (förberedande yttrande)

(2009/C 228/03)

Den 27 juni 2008 fick Europeiska ekonomiska och sociala kommittén en remiss från det kommande tjeckiska ordförandeskapet om

"Fastställande av kvarvarande hinder för rörlighet på inre arbetsmarknaden" (förberedande yttrande).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2009. Föredragande var Vladimíra DRBALOVÁ.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 152 röster för, 1 emot och 5 nedlagda röster:

1. Rekommendationer

1.1 Rörligheten i Europa måste förbli en politisk prioritet för EU, särskilt i en tid då Europa står inför utmaningar orsakade av globalisering och tekniska förändringar och tvingas hantera en negativ demografisk utveckling samt följderna av den finansiella och ekonomiska krisen. Strategin för ökad rörlighet måste ta hänsyn till förhållandena i de enskilda medlemsstaterna, men samtidigt vara effektivt samordnad på EU-nivå, ha nationellt stöd och ge möjlighet till insyn. De åtgärder som vidtas måste vara inriktade på att bygga upp ett nytt koncept med en rättvis och balanserad rörlighet samt på att främja utvecklingen av nya former av rörlighet.

1.2 EESK stöder Europeiska kommissionens handlingsplan för rörlighet för arbetstagarna 2007–2010 och betraktar den som ett verktyg för att avlägsna kvarvarande hinder och uppnå målen i den europeiska strategin för tillväxt och sysselsättning.

1.3 Kommittén välkomnar också kommissionens avsikt att 2009 offentliggöra grönboken om ungas rörlighet och ser fram emot resultaten och slutsatserna av den offentliga debatten.

1.4 EESK efterlyser åtgärder för att frigöra den fulla potentialen hos Eures (European Employment Services) och särskilt för att öka omfattningen av och förbättra kvaliteten och tillgängligheten hos de tjänster och den information som tillhandahålls samt för att sprida ökad kunskap bland unionens medborgare och i synnerhet de europeiska företagen. Samtidigt rekommenderar kommittén att kommissionen analyserar orsakerna till att vissa kategorier av arbetstagare, i synnerhet mindre kvalificerade eller okvalificerade arbetstagare, använder portalen i mindre utsträckning än andra.

1.5 EESK uppmanar medlemsstaterna att ta hänsyn till rörlighetsaspekten i alla väsentliga politiska beslut och att i enlighet med rekommendationerna i de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning ⁽¹⁾ införliva de fastslagna målen i sina nationella strategier och nationella reformprogram. Medlemsstaterna bör inrikta sig på att skapa system för en aktiv arbetsmarknadspolitik som främjar rörligheten.

1.6 EESK stöder generellt ansträngningarna för att åstadkomma en så effektiv samordning av den sociala tryggheten i gemenskapen som möjligt och gratulerar det franska ordförandeskapet till de goda resultaten av förhandlingarna om ändringar i förordning (EG) nr 883/2004 ⁽²⁾, i enlighet med resultaten av diskussionerna om tillämpningsbestämmelserna. EESK framhåller på nytt vikten av att tillämpningsförfordningen för förordning (EG) 883/2004 snabbt träder i kraft, så att de förbättringar och förenklingar som främjar rörligheten i EU så snart som möjligt börjar gälla.

1.7 I samband med tillämpningen av förordning (EG) nr 883/2004 rekommenderar kommittén att något av dess framtida yttranden fokuserar på det inbördes sambandet mellan å ena sidan denna förordning och å andra sidan förordning (EEG) nr 1612/68 ⁽³⁾, direktiv 2004/38/EG och därmed relaterade beslut av EG-domstolen i syfte att öka insynen, rättssäkerheten och medlemsstaternas efterlevnad av jämlikhetsprincipen.

⁽¹⁾ Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning (2008–2010), KOM(2007) 803 slutlig, del V – 2007/0300 (CNS).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (text av betydelse för EES och Schweiz) (EUT L 166, 30.4.2004, s. 1–123) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:SV:PDF>

⁽³⁾ Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EUT L 257, 19.10.1968, s. 2–12).

1.8 Även om EESK välkomnar förslaget till direktiv om överföring av pensionsrättigheter ⁽⁴⁾, som ytterligare ett bidrag från kommissionen som stärker den gränsöverskridande rörligheten i EU, har kommittén starka tvivel angående direktivets innehåll. Kommittén anser att direktivet i själva verket inte bidrar till att avlägsna de största hindren för den gränsöverskridande rörligheten när det gäller överföring av pensionsrättigheter, nämligen dubbelbeskattningen. Förslaget omfattar dessutom andra bestämmelser som leder till ökade kostnader för pensionssystemens förvaltning och hotar deras fortsatta utveckling.

1.9 I enlighet med slutsatserna i rapporten om utvärderingen av Europasset från juli 2008 rekommenderar kommittén att Europeiska kommissionen analyserar orsaken till den låga andelen användare med lägre kvalifikationer. Kommittén anser även att de möjligheter som Europassets samtliga verktyg erbjuder bör utvecklas till fullo, särskilt Europass-mobiliteten, genom stärkt samordning på EU-nivå, nationella stödåtgärder, medverkan av alla intressenter och större insyn. När det gäller den europeiska referensramen för kvalifikationer anser kommittén att det är viktigt att koppla samman denna med Europeiska systemet för överföring och ackumulering av studiemeriter inom området högskoleutbildning, yrkesutbildning och utbildning i allmänhet. Om den europeiska referensramen för kvalifikationer ska kunna tillföra ett mervärde är det nödvändigt att den är enkel, pålitlig och på ett ändamålsenligt sätt hjälper cheferna att hitta den efterfrågade utländska arbetskraften.

1.10 EESK har med intresse tagit del av kommissionens andra rapport av den 18 november 2008 om tillämpningen av övergångsperioder för nya medlemsstater, och uppmanar de medlemsstater som fortfarande tillämpar övergångsperioder för personers fria rörlighet att rätta sig efter rapportens slutsatser och följa de förfaranden som anges i fördragen. Detta är en förutsättning för att man ska kunna tillämpa principen om "rättvis rörlighet" samt begränsa den sociala dumpningen och svartjobben.

1.11 Kommittén välkomnar kommissionens beslut om att inrätta en expertkommitté för utstationering av arbetstagare som ska behandla tekniska frågor rörande tillämpningen av direktivet och ser positivt på uppmaningen till arbetsmarknadsparterna i EU att utarbeta en gemensam analys av konsekvenserna av EG-domstolens beslut.

⁽⁴⁾ Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bättre möjligheter att överföra kompletterande pensionsrättigheter (KOM(2005) 507 slutlig – 2005/0214 COD).

1.12 Kommittén uppmärksammar medlemsstaternas försenade genomförande av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer (tidsfristen för genomförandet löpte ut den 27 oktober 2007).

1.13 EESK betraktar Europeiska kommissionens nuvarande lagstiftningsförslag för att underlätta den ekonomiska migrationen från tredjeländer som ytterligare en insats av kommissionen för att stödja rörligheten och den ekonomiska migrationen i EU. De rättigheter och skyldigheter som detta förslag till direktiv ger tredjelandsmedborgarna när det gäller likabehandling utgör en god utgångspunkt för lagstiftningen om invandring, och bör omfatta alla arbetsinvandrare. EESK anser att de övergångsåtgärder som tillfälligt begränsar den fria rörligheten för arbetstagare som är medborgare i de nya medlemsstaterna är ett undantag som snabbt bör upphävas ⁽⁵⁾.

1.14 Samtidigt som EESK fullt ut respekterar de europeiska arbetsmarknadsparternas oberoende förväntar sig kommittén att dessa aktivt bidrar till att öka rörligheten i syfte att förbättra situationen på arbetsmarknaderna och stärka EU:s konkurrenskraft.

1.15 EESK uppmanar medlemsstaterna och kommissionen att samarbeta för att utarbeta, genomföra, övervaka och utvärdera icke-diskriminerande program för social återintegrering inriktade på medborgare och deras familjer som återvänder till länder där de har varit bosatta efter att ha arbetat under en period i en annan medlemsstat.

2. Bakgrund

2.1 Europeiska kommissionen utlyste 2006 till det europeiska året för arbetstagares rörlighet. Detta initiativ syftade till att göra EU-medborgarna mer uppmärksamma på möjligheterna att söka arbete i andra EU-länder och att informera om deras rättigheter.

2.2 Medborgarnas fria rörlighet utgör en del av gemenskapens primärrättsliga bestämmelser. Det är också en viktig målsättning i Lissabonstrategin och en av rekommendationerna i de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till rådets direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning", föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños (EUT C 27, 3.2.2009).

⁽⁶⁾ Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning (2005–2008), huvudriktlinje nr 20, KOM(2005) 141 slutlig – 2005/0057 (CNS).

2.3 Initiativet anknyter därmed till en rad tidigare EU-åtgärder, framför allt handlingsplanen för kompetens och rörlighet ⁽⁷⁾ som antogs av Europeiska kommissionen 2002 och ledde till den nya europeiska handlingsplanen för rörlighet för arbetstagarna (2007–2010) ⁽⁸⁾, som speglar den nya situationen i EU och de utmaningar som EU står inför i dag.

2.4 Under första hälften av 2009 är Tjeckien EU:s ordförandeland, och landets huvudmotto är "Europa utan hinder". Det tjeckiska ordförandeskapet har därför bett EESK att lägga fram fyra förberedande yttranden i syfte att fastställa kvarvarande hinder på olika områden av EU:s inre marknad. Ett av dessa områden är arbetskraftens rörlighet i EU.

2.5 Det tjeckiska ordförandeskapet kommer att fullfölja arbetet med att öka rörligheten för arbetstagare i EU. Som ett av sina mål kommer det tjeckiska ordförandeskapet att genomföra så många åtgärder som möjligt för att främja arbetstagarnas fria rörlighet inom EU, att främja och öka arbetskraftens yrkesmässiga och geografiska rörlighet på inre marknaden och att fullborda arbetet med att uppdatera det regelverk för samordning av de sociala trygghetssystemen som tillämpas för migrerande arbetstagare.

2.6 Det tjeckiska ordförandeskapet betonar att de övergångsperioder som gäller arbetstagarnas fria rörlighet medför negativa konsekvenser. Det tjeckiska ordförandeskapet anser att en viktig del av Lissabonstrategin är att ta till vara arbetskraftens totala potential och att göra den europeiska arbetsmarknaden mer flexibel.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Europeiska kommissionens rapport om sysselsättningen i Europa 2008 visar att den solida ekonomiska utveckling som inleddes i EU 2006 ledde till lovande resultat 2007 – BNP-tillväxt på 3,1 % och 3,5 miljoner nya arbetstillfällen. Sysselsättningen ökade i alla EU:s medlemsstater utom i Ungern, och den genomsnittliga sysselsättningsgraden i EU uppgick till 65,4 % år

⁽⁷⁾ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Slutrapport om genomförandet av kommissionens handlingsplan för kompetens och rörlighet (KOM(2002) 72 slutlig), (KOM(2007) 24 slutlig).

⁽⁸⁾ Meddelande från kommission till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Rörlighet som ett verktyg för fler och bättre jobb – EU:s handlingsplan för rörlighet för arbetstagarna (2007–2010) (KOM(2007) 773 slutlig).

2007. I alla länder utom Slovakien stabiliserades arbetslösheten på mindre än 10 %. Både utvidgningen 2004 och 2007 fick positiva följder för EU:s ekonomi och störde inte arbetsmarknaderna inom EU-15. Statistiken pekar också på synergieffekter mellan situationen på arbetsmarknaden, produktiviteten och kvaliteten på arbetstillfällena.

3.2 År 2008 drabbades EU hårt av den globala finanskrisen. Både hushållen och företagen är utsatta för starkt tryck. Det samma gäller för arbetsmarknaderna. De ekonomiska prognoserna pekar mot nolltillväxt och risk för konjunkturnedgång i EU under 2009. Euroområdet och vissa medlemsstater har redan hamnat i recession. Europeiska unionens råd antog i december En ekonomisk återhämtningsplan för Europa ⁽⁹⁾ som lades fram av Europeiska kommissionen och omfattar tio åtgärder inom fyra prioriterade områden, bland annat omfattande EU-initiativ till stöd för sysselsättningen.

3.3 Dagens negativa demografiska trend och arbetskraftens högre ålder är en ständig utmaning för Europa och EU och kommer i framtiden att få avgörande följder för EU:s konkurrenskraft. För att lösa problemet krävs en övergripande och, med hänsyn till dagens ekonomiska situation, också utomordentligt lyhörd strategi. Enskilda stater skapar sin egen mix av inhemska åtgärder för att stärka en inkluderande arbetsmarknad. Särskild uppmärksamhet ägnas åt utsatta grupper på arbetsmarknaden, såsom äldre arbetstagare, unga, invandrare och funktionshindrade. Kommissionens meddelanden visar att det fortfarande finns mycket att göra inom unionen när det gäller genomförandet av existerande lagstiftning om tillämpningen av direktivet om icke-diskriminering ⁽¹⁰⁾.

3.4 Att stimulera de europeiska arbetsmarknaderna och främja arbetskraftens rörlighet i EU utgör därför fortsättningsvis ett centralt inslag i EU:s sysselsättningsstrategi. Trots Europeiska kommissionens och medlemsstaternas alla initiativ och åtgärder har man när det gäller rörligheten fortfarande inte lyckats uppnå de mål som fastställdes i Lissabon 2000 för att EU ska bli världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi.

3.5 Syftet med Europeiska kommissionens nya handlingsplan för rörlighet 2007–2010 är att analysera situationen i ljuset av de utmaningar som globaliseringen, de demografiska förändringarna och utvecklingen av ny teknik medför, inrikta sig på befintliga hinder för rörligheten i EU samt fastställa nya trender i rörlighetsmönstren och nödvändiga åtgärder.

⁽⁹⁾ En ekonomisk återhämtningsplan för Europa, KOM(2008) 800 slutlig, av den 26 november 2008.

⁽¹⁰⁾ Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i fråga om sysselsättning och arbete, EGT L 303, 2.12.2000, s. 16–22.

3.6 Europeiska kommissionens plan är särskilt inriktad på följande:

- Förbättra gällande lagstiftning och administrativa förfaranden. Åtgärder föreslås i synnerhet för att anpassa gemenskapens lagstiftning till dagens behov och villkor, stärka Tress-nätverkets⁽¹¹⁾ ställning och analytiska kapacitet samt förbättra administrativt samarbete och utveckling mellan nationella institutioner och statlig förvaltning.
- Öka det politiska stödet för rörlighet från institutioner inom offentlig förvaltning på alla nivåer, särskilt när det gäller investeringar i befintliga system på nationell, regional och lokal nivå och utveckling av relevanta mekanismer för att gynna arbetstagarnas rörlighet.
- Stärka, stödja och förbättra kvaliteten på tjänsterna inom Eures⁽¹²⁾ samt utvidga dess strategiska dimension genom att förbättra den analytiska kapaciteten i fråga om rörlighetsflöden och förändringar på arbetsmarknaden.
- Öka medvetenheten om rörlighetens fördelar genom innovativa åtgärder, nya informationsinsatser och främjande av bästa praxis.

3.7 Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor (Eurofound) har i egenskap av gemenskapsbyrå och trepartsorgan blivit en unik plattform för analyser och undersökningar i syfte att främja rörligheten i EU samt fastställa befintliga hinder och nya utmaningar i samband med förändringar på arbetsmarknaden.

3.8 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har hittills inte utarbetat något övergripande yttrande om rörligheten och dess hinder i EU. Inom ramen för sin funktion som rådgivande organ till Europeiska kommissionen har den dock reagerat konsekvent på alla kommissionens meddelanden och initiativ om arbetstagarnas rörlighet i EU och lagt fram en rad viktiga yttranden⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ Tress – *Training and Reporting in European Social Security* (yrkesutbildning och rapportering inom europeisk social trygghet).

⁽¹²⁾ Eures – *European Employment Service* (europeiska nätverket för arbetsförmedlingar).

⁽¹³⁾ Till exempel: EESK:s yttrande om Fri rörlighet och bosättning inom gemenskapen för arbetstagare, föredragande: Gianni Vinay (EGT C 169, 16.6.1999), EESK:s yttrande om Förslag till rådets förordning (EG) om samordning av de sociala trygghetssystemen, föredragande: José Isaías Rodríguez García Caro (EGT C 75, 15.3.2000), EESK:s yttrande om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, föredragande: José Isaías Rodríguez García Caro (EGT C 149, 21.6.2002), EESK:s yttrande om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, föredragande: Wolfgang Greif (EUT C 324, 30.12.2006).

3.9 En viktig roll spelas också av arbetsmarknadens parter i EU. De tillmäter rörligheten i EU och avlägsnandet av alla hinder för rörlighet avgörande betydelse, och behandlade därför dessa frågor i sitt arbetsprogram för arbetsmarknadens parter för 2003–2005. Även deras övriga initiativ och gemensamma texter har bidragit till att lyfta fram ett antal hinder för rörligheten i EU.

4. Fakta och siffror: Eurofound studie

4.1 Eurofound analys, som genomfördes på grundval av resultat från Eurobarometern⁽¹⁴⁾, avslöjade en rad fakta som är viktiga för att förstå beteendemönstren och attityderna hos unionsmedborgarna i fråga om rörlighet och migration i EU:

- Unionsmedborgarna betraktar fortfarande "rätten att resa och arbeta i EU" som den största fördelen och nyttan med EU (53 %).
- Även om EU-institutionerna och EU-medborgarna starkt stöder principen om rörlighet i EU finns det fortfarande farhågor bland medlemsstaterna för de eventuella följderna av ekonomisk invandring från nya medlemsstater.
- Endast omkring 2 % av arbetskraften i EU (EU-25) föddes i en annan medlemsstat än den där de för närvarande arbetar.
- Omkring 4 % av EU:s befolkning har levt i en annan medlemsstat, medan ytterligare 3 % någon gång har levt i länder utanför EU.

4.1.1 När det gäller den geografiska rörligheten visade studien att den gränsöverskridande rörligheten i EU inte är särskilt stor. Resultaten visar också att EU:s invånare i genomsnitt stannar i tio år på sin bostadsort. Denna siffra omfattar ungdomars kortare bosättningsperioder och de förhållandevis långa bosättningsperioderna senare i livet. Studien visade att man inte heller inom den närmaste framtiden kan förvänta sig några dramatiska förändringar.

⁽¹⁴⁾ *Mobility in Europe: Analysis of the 2005 Eurobarometer survey on geographical and labour market mobility* (Rörligheten i Europa: analys av 2005 års Eurobarometer-undersökning om geografisk rörlighet och rörlighet på arbetsmarknaden), Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2006.

4.1.2 **Rörlighetens drivkraft** är fortfarande önskan att lära känna nya människor och nya platser. Hos mer än en tredjedel (38 %) av dem som planerar att flytta utomlands överväger dock ekonomiska motiv (pengar, bra arbete). I de nya medlemsländerna överväger ekonomiska motiv – det huvudsakliga motivet är snarare att arbeta än att utnyttja eller missbruka förmånerna inom socialförsäkringssystemet eller tillgången på bättre offentliga tjänster. Tvärtom är den **starkaste faktorn som motverkar rörlighet** oron för att klippa av sociala band (begränsad kontakt med familjen, förlust av familjens stöd). Hämmande faktorer är också bostadsförhållandena och standarden på hälso- och sjukvård.

4.1.3 **Framtida utmaningar.** Geografisk rörlighet förblir Europeiska unionens huvudsakliga politiska uppgift. För låg rörlighet kan medföra nedsatt anpassningsförmåga och konkurrenskraft. Å andra sidan kan för stor rörlighet mellan fattigare och rikare regioner få återverkningar på arbetsmarknaderna (otillräckligt antal kvalificerade arbetstagare, större arbetslöshet, kompetensflykt).

4.1.4 En viktig faktakälla är i detta avseende studien *Geographical mobility within the EU: optimising its economic and social benefits* från Europeiska kommissionens generaldirektorat för sysselsättning⁽¹⁵⁾. Enligt studien spelar åtgärderna för att öka den geografiska rörligheten en tvåfaldig roll: 1) utvidgning av rörlighetens förväntade fördelar och 2) minskning av den enskildes kostnader för rörligheten. Studien är framför allt inriktad på den ekonomiska sidan av den geografiska rörligheten och dess roll i att utjämna skillnaderna mellan regionala arbetsmarknader (sysselsättning, reallöner, brist på arbetskraft).

4.1.5 **När det gäller den yrkesmässiga rörligheten** har unionsmedborgarna i genomsnitt 3,9 anställningar under ett yrkesliv. Motsvarande genomsnittliga längd på anställningarna under ett helt yrkesliv är 8,3 år. 8 % av de tillfrågade bytte jobb under det senaste året, 32 % under de senaste fem åren och 50 % under de senaste tio åren.

4.1.6 När det gäller utsikterna inför framtiden visade hittillsvarande studie att 41 % av de tillfrågade inom fem år räknar med att byta arbetsgivare, att 54 % inte planerar att byta arbetsgivare och att resterande 5 % är osäkra. Det går att ringa in tre huvudskäl till att människor räknar med att byta arbetsgivare inom de närmaste fem åren: längtan efter förändring och ett frivilligt beslut, ett ofrivilligt beslut eller ett neutralt beslut på grund av tvingande omständigheter.

4.1.7 Av studien framgår det att 65 % av det sammanlagda antalet förväntade arbetsgivarbyten under de närmast fem åren

kommer att ske på grundval av ett frivilligt beslut. Den frivilliga rörligheten från jobb till jobb bidrar till att öka arbetstagarnas kompetens och anställbarhet samt förbättrar deras karriärsutseende och löner.

4.1.8 Intressanta resultat återfinns i studien *Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits*⁽¹⁶⁾. Studien tjänar som underlag för diskussionen mellan medlemsstaterna om hur man kan optimera den yrkesmässiga rörligheten ur ett ekonomiskt och socialt perspektiv. I studien analyseras situationen och skillnaderna inom EU-27 och granskas de ekonomiska faktorer som är direkt kopplade till produktivitet, löner, innovation och sysselsättning, samt faktorer som rör arbetets kvalitet och social sammanhållning.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Alla initiativ och åtgärder som syftar till att underlätta och förbättra den yrkesmässiga rörligheten och anpassningen till efterfrågan på arbetsmarknaden är viktiga, inte bara genom att arbetsmarknaderna fungerar bättre och att bristerna på arbetsmarknaden åtgärdas, utan även genom att de på ett avgörande sätt kan bidra till att man uppnår målen i den europeiska strategin för tillväxt och sysselsättning.

5.2 Även om unionsmedborgarna är fast övertygade om sin rätt till fri rörlighet, och en klar majoritet även inser att det inte längre är realistiskt att bara ha en anställning under yrkeslivet, visar studiens resultat att det fortfarande finns en rad hinder som försvårar arbetstagarnas rörlighet mellan länderna eller hindrar dem att övervinna de risker som är förknippade med att leta efter en ny och bättre anställning.

5.3 Det finns **olika hinder för rörligheten**, till exempel

- begränsade språkkunskaper,
- svagt eller otillräckligt utvecklade färdigheter och kunskaper,
- brister när det gäller medlemsstaternas erkännande av utbildning och yrkeskvalifikationer,
- rättsliga och administrativa hinder,

⁽¹⁵⁾ Studien *Geographical mobility within the EU: optimising its economic and social benefits*, april 2008, kommissionen GD Sysselsättning, kontrakt VT/2006/042.

⁽¹⁶⁾ Studien *Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits*, april 2008, Danish Technological Institute, kontrakt VT/2006/043.

- svårigheter att hitta en hållbar anställning för båda parterna,
- fragmenterad information om arbetstillfällen eller brist på insyn när det gäller möjligheterna till utbildning och anställning,
- otillräcklig transportinfrastruktur,
- svår bostadsmarknad och priserna på denna marknad,
- på senare tid ett minskat förtroende och ökad främlingsfientlighet.

5.4 I syfte att främja rörligheten i EU kommer det att bli nödvändigt att avlägsna en rad hinder som fortfarande kvarstår. EESK anser att **verksamma åtgärder för att stärka rörligheten** bör omfatta följande centrala aspekter:

5.4.1 I första hand är det viktigt att **utveckla en bättre förståelse av hindren** och stödåtgärderna för geografisk och yrkesmässig rörlighet. Under de senaste åren har man i EU visserligen gjort insatser för att fastställa och åtgärda hindren för arbetstagarnas rörlighet, men det vore ändå nyttigt att genom studier på EU-nivå och nationell nivå få djupare kunskap om omfattningen, karaktären och de avgörande faktorerna när det gäller hindren för rörligheten, men även deras ekonomiska konsekvenser.

5.4.2 För det andra är det nödvändigt att **tillämpa principen för flexicurity på EU:s arbetsmarknader**. Erfarenheten visar att länder som effektivt tillämpar denna princip har lättare att anpassa sig till globala förändringar. I detta sammanhang ska rörligheten ses som en faktor som gör det möjligt att öka sysselsättningen, arbetstagarnas anpassningsförmåga och företagens konkurrenskraft i en global miljö. Arbetets organisation måste motsvara företagens och de anställdas olika behov och kan också starkt bidra till att det skapas nya former av rörlighet.

5.4.3 För det tredje är det nödvändigt att **anpassa utbildningssystemen** till arbetsmarknadens behov. Tillgången till ett ändamålsenligt system för livslångt lärande bör förstärkas. Da-

gens arbetsmarknad karaktäriseras alltmer av snabba förändringar och krav på nya kvalifikationer. Alltför många människor kommer att bli tvungna att anpassa sig till förändringar i anställning och karriär genom att tillägna sig nya och olikartade kvalifikationer. Enskilda personer måste därför ha möjlighet att höja och förbättra sin kompetens för att fortsätta att vara attraktiva för arbetsgivarna, och anpassa sig till förändringar på arbetsmarknaden. Man bör inrikta sig på följande:

- Se till att alla människor tillägnar sig nödvändiga kunskaper och färdigheter innan de lämnar utbildningssystemet.
- Motivera arbetstagarna att också ta personligt ansvar för att utvidga sin kompetens under hela sin livstid samt skapa förutsättningar för detta.
- Göra utbildningen mer attraktiv, flexibel och avpassad till arbetsmarknadens behov.
- Särskild uppmärksamhet bör i detta sammanhang ägnas åt vissa typer av arbetstagare, nämligen ungdomar och äldre.
- Tillämpa principen om partnerskap mellan berörda parter, nämligen staten, arbetsmarknadsparterna, utbildningsinstitutionerna och företagen.

5.4.4 För det fjärde är det nödvändigt att **vidareutveckla de sociala trygghetssystemen** så att de stöder och underlättar övergångar mellan olika positioner på arbetsmarknaden och inte gör det svårt för människor att flytta utomlands för att leta efter bättre arbete. EESK hänvisar till sitt yttrande om flexicurityprincipen, särskilt när det gäller betoningen på att förbättra den enskildes anställbarhet, så att människor lättare kan anpassa sig till förändringar på arbetsmarknaden och i större utsträckning dra nytta av bättre arbetstillfällen. Det handlar i grunden om att skapa arbetstillfällen, hjälpa människor vid förändringar i karriären och öka deras möjligheter på arbetsmarknaden. Erfarenheten visar att det viktigaste i dag är att underlätta anställningen av arbetstagare genom att avlägsna administrativa hinder, investera i färdigheter och bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik, snarare än att passivt höja socialförmånerna.

5.4.5 För det femte är det viktigt att ta itu med **hindren inom lagstiftning, förvaltning och skattesystem** som begränsar den geografiska och yrkesmässiga rörligheten:

- Åtgärder för arbetstagarnas fria rörlighet bör vidtas konsekvent för att garantera tillträde till arbete utan diskriminering.

- Medlemsstaterna bör uppmanas att skyndsamt och konsekvent genomföra direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer⁽¹⁷⁾ och upprätta en europeisk ram för yrkeskvalifikationer.
- Åtgärder bör vidtas för att begränsa dubbelbeskattning av kompletterande pensionssystem.
- Problemen med diskriminering på grund av nationalitet inom skatteområdet (och i fråga om sociala förmåner) måste lösas.
- Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att avlägsna hindren för rörligheten för människor med funktionshinder.
- De särskilda behoven hos kvinnor som vårdar barn eller anhöriga bör beaktas.

5.4.6 För det sjätte bör unionsmedborgarna lätt kunna få tillgång till kvalitativ information om arbetstillfällen och utbildningsmöjligheter. Medan det finns gott om information om levnads- och arbetsvillkor ges upplysningar om arbetstillfällen och utbildningsmöjligheter låg prioritet, och ofta saknas de eller är svårtillgängliga. Ett informationssystem på EU-nivå om arbetstillfällen och utbildningsmöjligheter är grundläggande för att medborgarna och företagen ska kunna göra rätt val när det gäller att utveckla sina färdigheter och utnyttja de möjligheter som finns, och därigenom öka sin rörlighet. I det syftet **kan Eures webbsidor spela en viktig och positiv roll**. På grund av Eures bristande synlighet är dock medborgarnas och företagens kunskap om denna portal fortfarande begränsad. Man bör därför sträva efter att utöka informationen om vissa konkreta frågor, exempelvis om ändring eller anpassning av socialförsäkringsförmåner (vare sig de är lagstadgade eller kompletterande) vid yrkesmässig eller geografisk rörlighet. När det gäller till exempel tjänstepensionssystem vore det användbart med information om intjänade rättigheter, det skattesystem som tillämpas, möjligheterna till överföring, kostnader och fördelar med olika alternativ⁽¹⁸⁾.

5.4.7 Sist men inte minst kräver underlättandet av rörligheten åtgärder för att **förbättra villkoren för tillgång till bostad-**

smarknaden och **transportinfrastrukturen**. Det är utomordentligt viktigt att människor kan finna passande boende till överkomliga priser på de orter där jobben finns. På samma sätt är det för att förbättra arbetstagarnas rörlighet centralt att vidta åtgärder som främjar en ändamålsenlig och flexibel transportinfrastruktur. Medlemsstaterna bör tillsammans med företagen beakta de kostnader som är förknippade med flyttning och därför upprätta och utveckla stödsystem för rörliga arbetsökande.

5.5 **Utvidgningen av Europeiska unionen** med tio nya medlemsstater 2004 och två nya medlemsstater 2007 inledde en diskussion om huruvida gränserna bör öppnas och möjliggöra fri rörlighet för arbetstagarna. Resultaten av Eurofound's undersökning bekräftar att migrationen mellan öst och väst inom EU kommer att fortsätta, men det framgår tydligt att den geografiska rörligheten är låg och av tillfällig karaktär.

5.5.1 Medlemsstater som hittills har tillämpat en övergångsperiod för de stater som anslöt sig till EU 2004 ska före den 1 maj 2009 ange om de ska gå in i den tredje fasen och tillämpa övergångsperioden i ytterligare två år. När det gäller Bulgarien och Rumänien skulle medlemsstaterna ange detta senast den 31 december 2008⁽¹⁹⁾. EESK har därför med intresse tagit del av Europeiska kommissionens andra rapport av den 18 november 2008⁽²⁰⁾ om tillämpningen av övergångsbestämmelserna enligt anslutningsfördraget, i vilken man i huvudsak endast bekräftade slutsatserna från den första utvärderingsrapporten från 2006⁽²¹⁾. Det framgår tydligt även av slutsatserna i den andra rapporten att öppnandet av arbetsmarknaderna för arbetstagare från de nya medlemsstaterna hade en entydigt positiv effekt, både för de mottagande staternas ekonomi och för EU i dess helhet.

5.5.2 Varje beslut om ändring av övergångsperiodernas tillämpning bör genomföras på medlemsstatsnivå och underbyggas med analyser grundade på fakta. EESK anser icke desto mindre att övergångsperiodernas upphörande 2009 skulle främja upprättandet av flexibla och inkluderande arbetsmarknader samt bidra till att minska svartjobben och bekämpa fattigdomen i EU.

⁽¹⁹⁾ Grekland, Spanien, Ungern och Portugal har redan lättat på sina restriktioner beträffande den fria rörligheten för arbetstagare från dessa länder.

⁽²⁰⁾ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén - Konsekvenserna av den fria rörligheten för arbetstagare efter EU:s utvidgningar - Rapport om första fasen (1 januari 2007–31 december 2008) av tillämpningen av övergångsbestämmelserna enligt 2005 års anslutningsfördrag på begäran enligt övergångsbestämmelserna i 2003 års anslutningsfördrag (KOM(2008) 765 slutlig).

⁽²¹⁾ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén - Rapport om hur övergångsordningarna enligt 2003 års anslutningsakt har fungerat under perioden 1 maj 2004–30 april 2006 (KOM(2006) 48 slutlig).

⁽¹⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer.

⁽¹⁸⁾ Kommissionen har redan vidtagit ett antal konkreta åtgärder för att sprida kunskap bland EU-medborgarna och ge dem lättfattlig information om deras rättigheter och skyldigheter när det gäller den sociala tryggheten i medlemsstaterna (infobrev, handböcker, videor).

5.5.3 Tillämpningen av övergångsperioder kan dessutom begränsa den praktiska tillämpningen av artikel 69 i förordning 1408/71 om samordning av de sociala trygghetssystemen (som ger arbetslösa rätt till fortsatt arbetslöshetsersättning från utbetalande medlemsstat samtidigt som de söker arbete i en annan medlemsstat).

5.6 **Utstationering av arbetstagare** i samband med liberaliseringen av tjänster inom EU. Fördelarna med en väl fungerande inre marknad är viktiga för företagen, arbetstagarna, medborgarna och ekonomin i allmänhet. Den hjälper företagen att växa och förbättra tillträdet till en marknad som för närvarande omfattar omkring 500 miljoner människor i 30 länder (EES). De europeiska företagens konkurrenskraft har ökat och deras ställning på den globala marknaden har stärkts. Ett viktigt instrument för den fortsatta liberaliseringen av tjänstemarknaden är det nya direktivet om tjänster på inre marknaden.

5.6.1 Europeiska kommissionen har offentliggjort två meddelanden⁽²²⁾ om utstationering av arbetstagare inom ramen för bestämmelserna om tjänster. Syftet var att analysera situationen, ge medlemsstaterna vissa riktlinjer för en korrekt tillämpning och tolkning av EG-domstolens domar och förklara hur de båda instrumenten kompletterar varandra och hur man kan utnyttja alla deras fördelar, samtidigt som man behåller dagens skydd för utstationerade arbetstagare.

5.6.2 I överensstämmelse med sitt tidigare yttrande av den 29 maj 2008⁽²³⁾ välkomnar kommittén kommissionens beslut 2009/17/EG⁽²⁴⁾ om inrättande av *expertkommittén för utstationering av arbetstagare*, som ska underlätta fastställandet av och utbytet av erfarenheter om förfaranden som gett goda resultat samt låta genomföra en ingående undersökning om och finna lösningar på problemen i anslutning till tillämpningen av direk-

tivet. Företrädare för arbetsmarknadsparterna är också involverade i denna process.

5.6.3 Ett antal beslut i EG-domstolen under senare tid (målen Laval⁽²⁵⁾, Viking⁽²⁶⁾, Rüffert⁽²⁷⁾) med avseende på direktiv 96/71/EG om utstationering av arbetstagare, har gett upphov till debatter om detta direktiv. Kommittén stöder därför kommissionens och det franska ordförandeskapets förslag från oktober 2008 om att arbetsmarknadsparterna i EU ska utarbeta en gemensam analys som möjliggör en fullständig utvärdering av de rättsliga, ekonomiska och sociala konsekvenserna av dessa beslut.

5.7 **Samordning och modernisering av de sociala trygghetssystemen.** Ett viktigt verktyg för att främja rörligheten i EU är en rättslig ram genom vilken man samordnar de sociala trygghetssystemen. Nuvarande förordning (EEG) nr 1408/71⁽²⁸⁾ ersätts av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004, som antogs i april 2004. Enligt artikel 89 i den nya förordningen nr 883/2004 måste dess tillämpning styras av förordning KOM(2006) 16 slutlig⁽²⁹⁾, som lades fram först i januari 2006. Målet med de nya tillämpningsbestämmelserna är framför allt att förenkla och rationalisera de rättsliga och administrativa föreskrifterna, förtydliga rättigheterna och skyldigheterna för alla delaktiga i samordningen av de sociala trygghetssystemen, införa bättre och snabbare förfaranden för utbyte av uppgifter samt minska kostnaderna.

5.7.1 EESK anser i sitt yttrande från 2006⁽³⁰⁾ att det nya förslaget är ett steg i riktning mot bättre villkor för den fria rörligheten i EU. Förslaget till förordning omfattar flera förenklingar, förtydliganden och förbättringar. EESK välkomnar framför allt att det omfattar fler personer och frågor samt alla regler för att förbättra samarbetet mellan institutionerna för socialt skydd.

⁽²²⁾ Meddelande från kommissionen – Vägledning för utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (KOM(2006) 159 slutlig), meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén – Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster – att maximera fördelar och möjligheter och samtidigt värna om skyddet för arbetstagarna (KOM(2007) 304 slutlig).

⁽²³⁾ EESK:s yttrande om "Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster – att maximera fördelar och möjligheter och samtidigt värna om skyddet för arbetstagarna" (KOM(2007) 304 slutlig), föredragande: An Le Nouail Marlière, EUT C 224, 30.8.2008, s. 95–99.

⁽²⁴⁾ EUT L 8, 13.1.2009, s. 26–28.

⁽²⁵⁾ Mål C-341/05: Laval un Partneri Ltd / Svenska Byggnadsarbetareförbundet.

⁽²⁶⁾ Mål C-438/05: International Transport Workers' Federation / Viking Line ABP.

⁽²⁷⁾ Mål C-346/06: Dirk Rüffert, i egenskap av konkursförvaltare för Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG, mot Land Niedersachsen.

⁽²⁸⁾ EGT L 149, 5.7.1971.

⁽²⁹⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, KOM(2006) 16 slutlig – 2006/0006 (COD).

⁽³⁰⁾ EESK:s yttrande av den 26 oktober 2006 om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, föredragande: Wolfgang Greif (EUT C 324, 30.12.2006).

5.7.2 I sitt yttrande betonade EESK vidare hur känsliga diskussionerna är om bilaga XI till förordning (EG) nr 883/2004, där särskilda förfaranden fastställs för tillämpningen av vissa rättsliga bestämmelser. Medlemsstaterna uppmanades att redovisa alla de särskilda nationella bestämmelser som de ville ha undantagna från förordningen för att möjliggöra smidig samordning av de sociala trygghetssystemen. Om detta förhandlar nu sedan länge medlemsstaterna intensivt. EESK har uppmanat parterna att snabbt fatta beslut och påpekat att subsidiaritetsfrågor inte får hindra ikraftträdandet av den nya förordningen, särskilt med tanke på att de ingår i Europeiska kommissionens initiativ för att öka rörligheten i EU.

5.7.3 Rent generellt bör den rättsliga ramen, genom vilken de sociala trygghetssystemen samordnas, i framtiden på ett flexibelt sätt anpassas till den ändrade situationen på arbetsmarknaden, nya anställningsformer, olika arbetstidssystem och framför allt nya former av rörlighet. Administrativa samarbetsformer mellan medlemsstaterna som grundas på elektroniska förfaranden bör stärkas.

5.8 I allmänhet betalas förmånerna för personer som flyttar inte bara på grundval av den samordnande förordningen om de sociala trygghetssystemen, utan även på grundval av rådets **förordning** (EEG) nr 1612/68, och i vissa fall enligt jämlikhetsprincipen i direktiv 2004/38/EG ⁽³¹⁾. Grundprincipen är därmed att alla som lagligen uppehåller sig i mottagarlandet bör ha samma rätt till samtliga tillgängliga förmåner. Ingen bör uteslutas från systemet.

5.9 Problemet är att den rättsliga ramen i sin helhet består av regler av skiftande rättslig kraft (förordningar, direktiv och EG-domstolens beslut). Förordningarna tillämpas direkt och enhetligt. Direktiven genomförs på olika sätt i varje medlemsstat. Därför är det nödvändigt att inför framtiden se till att föreskrifterna är tydliga och framför allt konsekventa. Man bör hålla fast vid jämlikhetsprincipen (till exempel samma tillgång till skatteförmåner) och rättssäkerheten. Det går antagligen inte att för enkla den rättsliga ramen, men man kan överbrygga en rad brister genom samarbete mellan medlemsstaterna. Där finns det fortfarande stort utrymme för förbättringar.

⁽³¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (Text av betydelse för EES).

5.10 **Rörlighet inom ramen för utbildning** utgör en oskiljaktig del av den fria rörligheten för personer och är det främsta verktyget för att skapa ett europeiskt utbildningsområde.

5.10.1 EESK stöder Europeiska kvalitetsstadgan för rörlighet ⁽³²⁾, i vilken man utgår från förutsättningen att rörlighet för utbildningssyften är en oskiljaktig del av den fria rörligheten för personer och att en förstärkning av den europeiska rörligheten på detta område leder till att målen i Lissabonstrategin uppnås. I stadgan föreslås en uppsättning principer och åtgärder för ungdomars eller vuxnas rörlighet för formella eller informella utbildningssyften, samt deras personliga och yrkesmässiga utveckling.

5.10.2 Europeiska kommissionen har lagt fram en rad ändamålsenliga verktyg för att främja rörligheten i EU när det gäller utbildning och livslångt lärande. Europasset ⁽³³⁾ omfattar en samordnad uppsättning dokument som hjälper unionsmedborgarna att bättre framhålla sina kvalifikationer och färdigheter. Den senaste utvärderingsrapporten från 2008 bekräftade ändamålsenligheten hos både nationella centrum och webbportaler, samt Europassets sammantagna mervärde. I rapporten fastställdes också vissa brister, särskilt i fråga om de verktyg som i mindre utsträckning utgår från studieresultat.

5.10.3 Denna dimension bör stärkas genom tillämpning av den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande ⁽³⁴⁾, som bör vara kopplad till Europeiska systemet för överföring och ackumulering av studiemeriter ⁽³⁵⁾.

5.11 Det ovanligt stora inflödet av arbetstagare från tredje- länder, tillsammans med Europeiska kommissionens aktuella åtgärder för att främja den lagliga invandringen, kräver att man uppmärksammar den nya utmaning som EU:s utbildningssystem står inför.

⁽³²⁾ Europeiska kvalitetsstadgan för rörlighet (EUT L 394, 30.12.2006). <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11085.htm>

⁽³³⁾ Europaparlamentets och rådets beslut nr 2241/2004/EG av den 15 december 2004 om en enhetlig gemenskapsram för tydlighet i kvalifikationer och meriter (Europass).

⁽³⁴⁾ Europaparlamentets och rådets rekommendation 2008/C 111/01 av den 23 april 2008 om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.

⁽³⁵⁾ Europeiska systemet för överföring och ackumulering av studiemeriter och Förslag till Europaparlamentets och rådets rekommendation om inrättandet av ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen KOM(2008) 180 slutlig.

5.11.1 EESK ser fram emot resultaten av de diskussioner som inleddes i juli 2008, då Europeiska kommissionen offentliggjorde grönboken *Migration & rörlighet: utmaningar och möjligheter för EU:s utbildningssystem* ⁽³⁶⁾, i vilken man efterlyser en diskussion om den framtida rollen för direktiv 77/486/EEG, som hittills endast har varit inriktat på utbildning för barn till arbetstagare som flyttar från andra EU-länder.

5.12 Att främja laglig invandring och bekämpa olaglig invandring från tredjeländer, i enlighet med Europeiska kommissionens meddelande om den övergripande strategin för migration ⁽³⁷⁾ från november 2006, ingår också i kommissionens strategi för att främja större rörlighet och hantera migrationen i

EU mot bakgrund av de demografiska utmaningarna. I enlighet med sin lagstiftningsplan för 2007 offentliggjorde kommissionen två lagstiftningsförslag ⁽³⁸⁾ för att underlätta inträdet till och vistelsen i EU för ekonomiska invandrare från tredjeländer, och lade fram ett förslag till system med så kallade blåkort, inriktat på att locka högkvalificerad arbetskraft från tredjeländer till EU. De rättigheter och skyldigheter som detta förslag till direktiv ger tredjelandsmedborgarna när det gäller likabehandling i fråga om lön, arbetsvillkor, föreningsfrihet, yrkesutbildning och annan utbildning utgör en god utgångspunkt för lagstiftningen om invandring, och bör omfatta alla kategorier av arbetsinvandrare. EESK anser att de övergångsåtgärder som tillfälligt begränsar den fria rörligheten för arbetstagare som är medborgare i de nya medlemsstaterna är ett undantag som snabbt bör upphävas särskilt vad gäller anställning av högkvalificerade arbetstagare ⁽³⁹⁾.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽³⁶⁾ Grönbok: Migration & rörlighet: utmaningar och möjligheter för EU:s utbildningssystem (KOM(2008) 423 slutlig).

⁽³⁷⁾ Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Den övergripande strategin för migration efter ett år: På väg mot en samlad europeisk migrationspolitik (KOM(2006) 735 slutlig).

⁽³⁸⁾ Förslag till rådets direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (förslag till införlande av ett europeiskt blåkort) (KOM(2007) 637 slutlig) och Förslag till rådets direktiv om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat (KOM(2007) 638 slutlig).

⁽³⁹⁾ Se fotnot 5.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Situationen för äldre arbetstagare inför industriell omvandling – stöd och diversifiering av åldersstrukturen i EU:s branscher och företag" (yttrande på eget initiativ)

(2009/C 228/04)

Den 17 januari 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om

"Situationen för äldre arbetstagare inför industriell omvandling – stöd och diversifiering av åldersstrukturen i EU:s branscher och företag" (initiativytttrande).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2009. Föredragande var Marian KRZAKLEWSKI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 159 röster för, 8 emot och 8 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att sysselsättningsfrågan i EU måste ses ur ett övergripande perspektiv eftersom den påverkar alla ålderskategorier, framför under den kris som nu råder.

1.2 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén uppmanar kommissionen att ägna frågan om äldre personers situation på arbetsmarknaden särskild uppmärksamhet och påminner kommissionen om att man måste främja och stärka genomförandet av bestämmelserna avseende ålder i direktiv 2000/78/EG om likabehandling i arbetslivet genom att utarbeta ett europeiskt programdokument och ramar för stöd till politiken för sysselsättning bland äldre personer.

1.2.1 Detta dokument bör innehålla en uppsättning bra metoder som man kan tillämpa för att bidra till att arbetstagare som är 50 år eller äldre och som närmar sig den lagstadgade pensionsåldern anställs och kan stanna kvar på arbetsmarknaden. Företagare, arbetstagare som befinner sig mitt i yrkeskarriären, grupper av äldre personer och praktiskt taget hela samhället bör göras mer medvetna om vilka möjligheter och fördelar äldre arbetstagare innebär på arbetsmarknaden.

1.2.1.1 Samtidigt som alla dessa åtgärder som rör äldre personer vidtas bör man bibehålla alla medel som främjar anställning, framför allt av ungdomar som är på väg in på arbetsmarknaden.

1.2.2 EESK anser att man bör använda den öppna samordningsmetoden för att skapa gemensamma principer och ramar

på EU-nivå i frågor som rör äldre personer och arbetsmarknaden. Det är särskilt viktigt i rådande ekonomiska klimat där allt fler arbetstillfällen går förlorade och där äldre arbetstagare i en krissituation kan komma att diskrimineras på grund av ålder snarare än kapacitet.

1.3 De modeller och strategier som EESK föreslår i detta yttrande är inriktade på äldre arbetstagare som riskerar att bli utkastade från arbetsmarknaden samt på de arbetstagare som uppnått (eller inom kort kommer att uppnå) lagstadgad pensionsålder eller den ålder som ger rätt till förtidspensionering men tänker fortsätta att arbeta.

1.4 Eftersom det finns stora skillnader i sysselsättningsgraden bland äldre personer i EU, bör EU:s medlemsstater formulera och utveckla "nationella stödramar för sysselsättning bland äldre personer" där de åtgärder för äldre arbetstagare som nämns nedan kombineras. I de medlemsstater där det redan finns nationella stödramar bör de regelbundet ses över och byggas ut genom att man

— stöder ett aktivt åldrande,

— inför incitament, för både äldre arbetstagare och de företag som anställer dem, i de nationella regeringarnas politiska strategier, i syfte att uppmuntra äldre personer att stanna kvar på arbetsmarknaden,

— förbättrar levnads- och arbetsvillkoren (framför allt i samband med fysiskt arbete), och

— använder institutionella lösningar på arbetsmarknaden som gör den mer flexibel i fråga om anställning av äldre arbetstagare.

1.5 EESK konstaterar med oro att endast en liten del av företagen betraktar frågan om äldre arbetstagare som en viktig del av sin policy, trots att sysselsättningsgraden bland äldre personer gradvis ökat i praktiskt taget alla EU-medlemsstater. Man bör därför så snabbt som möjligt finna ett svar på frågan varför företagen inte anstränger sig för att tillämpa god praxis för äldre personers anställning, när alla undersökningar pekar på att detta är en betalbar lösning som förordas av regeringarna i vissa medlemsstater.

1.5.1 Ett avgörande villkor för att ha äldre personer anställda är att det är ekonomiskt lönsamt för båda sidor, både arbetsgivaren och arbetstagaren, att anställningen förlängs. En sådan strategi bör grunda sig på en omfattande beräkning där hänsyn tas till

— medlemsstaternas skatte- och pensionssystem,

— villkoren för anställning av äldre personer ur både arbetstagares och arbetsgivares synvinkel,

— systemen för livslångt lärande (inklusive fortlöpande yrkesutbildning) för arbetstagare som är 50 år eller äldre, eller t.o.m. 45 år eller äldre.

1.5.2 Avgörande för huruvida arbetsgivarna ska anställa äldre personer är enligt EESK:s mening hur man kan utnyttja deras erfarenheter och färdigheter.

1.6 Kommittén uppmanar EU-institutionerna, medlemsstaternas regeringar och arbetsmarknadsparterna att skapa stöd bland företag och arbetstagare för tanken att åldersdiversifiering bland personalen är ett effektivt sätt att styra produktiviteten och en lämplig reaktion på svårigheterna på den europeiska marknaden.

1.7 Kommittén vill betona att EU-institutionerna och medlemsstaterna måste inta en aktiv hållning när det gäller hantering av åldersfrågor.

1.7.1 EESK anser att obligatorisk undervisning om åldersfrågor bör införas i utbildningen av chefspersonal och som ämne

inom ramen för studier på personalledningsområdet och att man bör ta upp och studera sådana frågor som

— hur man värnar om äldre arbetstagares motivation och kreativitet,

— hur arbetstagarna kan anpassa sig till arbetstempot för att på sikt undvika utbrändhet,

— hur man skapar arbetsrelationer mellan arbetstagare ur olika åldersgrupper.

1.7.2 EESK understryker att det, om man vill öka sysselsättningsgraden bland äldre personer, är mycket viktigt med livslångt lärande och med åtgärder inom den allmänna utbildningen och yrkesutbildningen som entydigt bidrar till att höja de äldre arbetstagarnas utbildningsnivå.

1.8 Med tanke på den stora skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män i åldersgruppen 55–64 år anser EESK att medlemsstaterna och kommissionen måste vidta åtgärder för att bygga ut de nuvarande strategierna för sysselsättning bland äldre kvinnor och ha mod att utforma modeller som inte prövats tidigare.

1.8.1 En ökning av sysselsättningsgraden bland kvinnor över 50 år kan vara avgörande för att Lissabonstrategins sysselsättningsmål ska uppnås.

1.8.2 Kommittén föreslår att kommissionen i samarbete med EU:s organ undersöker om inte den låga sysselsättningsgraden bland kvinnor över 50 år är en form av diskriminering på arbetsmarknaden.

1.9 Kommittén vill framhålla att den digitala klyftan är ett av de främsta hindren för ökad sysselsättning bland äldre personer. För att på ett verksamt sätt angripa detta problem bör livslångt lärande för personer över 50 år i största möjliga utsträckning kombineras med utbildning i informations- och kommunikationsteknik. För att övervinna rädslan bland äldre personer för att använda sig av informations- och kommunikationsteknik bör den första etappen i IKT-utbildningarna ges i grupper där alla deltagare tillhör samma åldersgrupp och har liknande färdigheter.

1.9.1 EESK anser samtidigt att ansvaret för att skapa förutsättningar för personer över 50 år att komplettera grundläggande färdigheter med nya metoder och ny teknik bör vila hos medlemsstaterna, med aktivt deltagande av nationella och lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och utbildningsinstitutioner.

1.9.2 Detta innebär att det krävs en precis diagnos av det nuvarande behovet av grundläggande kvalifikationer som gör det möjligt att fungera i informationssamhället, så att man i förekommande fall tillsammans med medlemsstaterna kan finna lämpliga lösningar för att kunna vidta kompletterande åtgärder.

1.10 Kommittén skulle särskilt vilja uppmärksamma att alla lösningar som syftar till att äldre personer ska fungera på arbetsmarknaden kräver systematiska och komplexa åtgärder, men samtidigt också ett angreppssätt som varierar från fall till fall eller från person till person.

1.10.1 En sådan strategi kräver instrument för att förutse och föregripa både industriella och tekniska omvandlingar, utbildningsbehov och förändringar i samhället. Här har **observationsorgan för arbetsmarknaden, färdigheter och samhällsförändringar** samt medlemsstaternas och EU:s statistiska (informations-) system en särskild roll att spela.

1.10.2 Kommittén uppmanar kommissionen att se till att statistiska undersökningar om sysselsättningen bland personer över 50 år genomförs oftare än nu med tanke på hur särskilt viktigt och känsligt detta område är. Behovet har dessutom ökat på grund av krisen. Åldrande arbetstagare är en av de grupper som mest riskerar att betraktas som anpassningsreserv i de befintliga och kommande nedskärnings- och omstruktureringsplanerna.

2. Inledning

2.1 För att angripa den brist på arbetskraft som de demografiska förändringarna kommer att leda till i framtiden fastslog EU i mars 2001 ett sysselsättningsmål på 50 % för personer i åldern 55–64 år senast 2010. De första bedömningarna pekar på att arbetet med att uppnå detta mål kommer att vara förenat med allvarliga problem.

2.2 EESK har i både sina remissyttranden till kommissionens och rådets dokument ⁽¹⁾ och sina förberedande yttranden ⁽²⁾ tagit upp följande frågor i detalj:

⁽¹⁾ "Strategier för att höja genomsnittsåldern för utträde från arbetsmarknaden", föredragande: Gérard Dantin (EUT C 157, 28.6.2005). "Främja solidariteten mellan generationerna", föredragande: Luca Jahier (EUT C 120, 16.5.2008). "Vuxenutbildning", föredragande: Renate Heinisch (EUT C 204, 9.8.2008).

⁽²⁾ "Yrkeslivskvalitet, produktivitet och sysselsättning inför globaliseringen och de demografiska utmaningarna", föredragande: Ursula Engelen-Kefer (EUT C 318, 23.12.2006). "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv", föredragande: Peter Clever (EUT C 256, 27.10.2007).

— Vilket budskap de statistiska uppgifterna om äldre arbetstagare har till EU.

— Varför det krävs ett positivt angreppssätt i fråga om äldre arbetstagare.

— Hur system för förtidspension påverkar sysselsättningsgraden bland äldre personer.

— Varför sysselsättningen bland äldre arbetstagare minskade före 2000.

— Vilka strategier som planeras och används för att öka sysselsättningsgraden bland äldre arbetstagare och göra det möjligt att gå i pension senare, inklusive frågan om man kan låta dem omfattas av flexicuritysystemet.

— Hur äldre arbetstagare kan delta i åtgärder för utbildning och vidareutbildning.

— Hur äldre personer kan förena yrkesliv, familjeliv och privatliv och hur man kan främja solidariteten mellan generationerna.

— Kvaliteten på yrkeslivet, produktiviteten och sysselsättningen i fråga om äldre arbetstagare mot bakgrund av globaliseringen och de demografiska förändringarna.

2.3 För att förbättra sysselsättningsgraden bland äldre personer måste man utarbeta, sprida och genomföra strategier och modeller inriktade på att lösa de problem som arbetstagarna står inför till följd av ålder och industriella omvandlingar. En av de strategier som behandlas mer utförligt i yttrandet är hur man kan styra förändringarna till stöd för arbetstagare från alla åldersgrupper genom större diversifiering i fråga om ålder, utbildning och färdigheter.

2.4 I linje med ämnet för yttrandet är de modeller och strategier som föreslås i detta initiativytrande inriktade på äldre arbetstagare som riskerar att bli utkastade från arbetsmarknaden på grund av sin ålder, omstruktureringar eller olika samhälls-ekonomiska förändringar samt på de arbetstagare som uppnått lagstadgad pensionsålder eller den ålder som ger rätt till förtidspensionering men vill fortsätta arbeta. För närvarande är det särskilt viktigt att ta hänsyn till åldersspridningen i syfte att förebygga diskriminering mot äldre arbetstagare i en period av ekonomisk nedgång och förluster av arbetstillfällen.

2.4.1 De strategier som behandlas i yttrandet rör i hög grad också äldre arbetslösa som önskar återvända till arbetsmarknaden samt pensionärer som av olika anledningar vill börja arbeta igen.

3. Slutsatser av analysen av aktuella statistiska uppgifter om äldre arbetstagare i EU

3.1 I slutet av 2005 fanns det i EU 22,2 miljoner personer i åldern 55–64 år som var i arbete. 1,6 miljoner personer ur denna åldersgrupp var registrerade som arbetslösa, medan 28,5 miljoner personer var icke-yrkesaktiva. Ett av Lissabonstrategins mål är att äldre personer i större utsträckning ska delta i arbetsmarknaden.

3.2 I EU-25 som helhet ökade sysselsättningsgraden bland äldre personer från 36,6 % 2000 till 42,5 % 2005 (se bilaga 1). Denna indikator har ökat i alla länder utom Polen och Portugal. År 2005 var sysselsättningen bland personer mellan 55 och 64 år högre eller lika med målet för 2010 i Sverige, Danmark, Storbritannien, Estland, Finland och Irland.

3.3 2005 uppgick sysselsättningen bland äldre personer i EU-25 till 51,8 % bland männen, medan den bland kvinnor inom samma åldersgrupp uppgick till 33,7 % och sysselsättningsgraden mellan 2000 och 2005 i sin tur ökade mer bland kvinnorna (+ 6,8 %) än bland männen (+ 4,9 %).

3.4 Gruppen äldre personer mellan 55 och 64 år är inte homogen om man ser till deras situation på arbetsmarknaden. Man kan konstatera stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan åldersgrupperna 55–59 och 60–64. År 2005 uppgick den till 55,3 % respektive 26,7 %. För både män och kvinnor var "gapet" i sysselsättningsgraden mellan åldersgrupperna 55–59 år och 60–64 år, som uppgick till så mycket som 28,6 %, mycket större än mellan åldersgrupperna 50–54 år och 55–59 år (17 %).

3.5 Sysselsättningsgraden bland äldre personer är högst i Sverige, där den för åldersgrupperna 55–59 år och 60–64 år uppgår till 79,4 % respektive 56,9 %. Lägst är den däremot i Polen – 32,1 % i åldersgruppen 55–59 år – och i Luxemburg – 12,6 % i åldersgruppen 60–64 år.

3.6 Om man analyserar uppgifterna i bilaga 2 om sysselsättningsgraden bland äldre personer beroende på utbildningsnivå bör man understryka att äldre personer med högre utbildning, både män och kvinnor, mycket oftare finner arbete än äldre

personer med lägre utbildning. I EU-25 är det bara 30,8 % av de äldre personerna med den lägsta utbildningsnivån (i ett system med tre nivåer) som har en anställning. Bland äldre personer med den högsta av de tre utbildningsnivåerna är det däremot 61,8 % som har en anställning.

3.7 Den analys som Cedefop gjort av den senaste europeiska undersökningen om yrkesinriktad fortbildning ⁽¹⁾ (*continuing vocational training – CVT*) visar att äldre arbetstagare i betydligt mindre utsträckning än unga arbetstagare deltar i yrkesinriktad fortbildning, och detta gäller praktiskt taget alla medlemsländer. 2005 deltog 24 % av alla arbetstagare över 55 år i EU-27 i sådan utbildning, medan deltagandet bland arbetstagare i åldern 25–54 år uppgick till 33 %. Särskilt påfallande är det låga deltagandet i yrkesinriktad fortbildning bland äldre arbetstagare i små och medelstora företag: I små företag hade endast 13 % av de anställda över 55 år deltagit i sådan utbildning. Tabellen i bilaga III innehåller mer detaljerade uppgifter.

3.8 Bland äldre personer i åldersgruppen 55–64 år är det vanligare med deltidsarbete än inom åldersgruppen 30–49 år (22,2 % respektive 16,8 %). Denna form av sysselsättning är mycket vanligare bland kvinnor (39,5 %) än bland män (10,3 %) inom åldersgruppen 55–64 år.

3.8.1 Arbete som egenanställd är också vanligare inom åldersgruppen 55–64 år än inom åldersgruppen 30–49 år (23 % respektive 15,4 %), men till skillnad från fallet med deltidsarbete är betydligt fler män än kvinnor egenanställda.

3.8.2 Med hänsyn tagen till viktiga faktorerers effekt på sysselsättningen bland äldre personer gjordes en klusteranalys ⁽²⁾ med avseende på sex karakteristiska grupper av EU-länder, där man studerade effekten av de tre system som tillämpas i medlemsstaterna på äldre arbetstagare. Till var och en av dessa strategier hänfördes en uppsättning viktiga faktorer som påverkar arbetsmarknaden:

— System I – att främja ett aktivt åldrande.

— System II – finansiella incitament för äldre arbetstagare som lämnar arbetsmarknaden.

— System III – allmänna arbetsmarknadsinstrument som gör arbetsmarknaden mer flexibel när det gäller att anställa äldre arbetstagare.

⁽¹⁾ CVTS3, Eurostat.

⁽²⁾ "Active ageing and labour market trends for older workers", Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter, enhet D1.

3.8.3 Klusteranalysen visade att system I tillämpades i hög grad i de nordiska länderna inom EU men i låg grad i EU:s nya medlemsländer i Centraleuropa, Baltikum och Medelhavsområdet. System II tillämpades i hög grad i EU:s västeuropeiska medlemsstater (på kontinenten) och i Medelhavsländerna, medan system I tillämpades i hög grad och system III i låg grad i de anglosaxiska länderna.

4. Strategier och modeller inriktade på att lösa äldre arbetstagares åldersrelaterade problem

Att behålla äldre arbetstagare i arbete

4.1 De strategier och stödmodeller som presenteras nedan riktar sig till arbetstagare över 50 år (även över 45 år) som är anställda i antingen små och medelstora företag eller stora företag samt inom tjänstesektorn och som löper risk att förlora sitt arbete

- på grund av omstruktureringar, på grund av att företagen de arbetar i inte är tillräckligt konkurrenskraftiga eller till följd av förändringar på den globala arbets- och tjänstemarknaden,
- på grund av problem med hälsan och behov av att vårda andra,
- på grund av att de saknar de kunskaper och färdigheter som krävs för att använda modern teknik, t.ex. informations- och kommunikationsteknik,
- på grund av en inre övertygelse om att de har en bristande anpassningsförmåga, framför allt i fråga om **motivation och förmåga att lära sig**.

4.2 För att äldre arbetstagare ska kunna stanna kvar på arbetsmarknaden är det viktigt att företagen i sina styrsystem skapar **en mekanism för att föregripa problem samt systematiskt gör utvärderingar redan mitt i yrkeskarriären för att undvika att en arbetstagare hamnar i en risksituation**. Detta måste stödjas genom en nationell politik som gör det möjligt för äldre personer att arbeta vidare och få sin anställning förlängd eller som hjälper dem att återgå till ett yrkesverksamt liv.

4.2.1 Regelbundet återkommande prognosmekanismer är ett viktigt verktyg som bör införas eller utvidgas för att stödja äldre arbetstagare och göra det möjligt att **identifiera när och under**

vilka omständigheter ett ingripande bör ske. Man bör också genomföra en stor satsning på kompetensbedömningar för så många arbetstagare som möjligt. En sådan strategi kräver investeringar, som kan finansieras av företaget självt, EU:s stödfonder (framför allt Europeiska socialfonden) och med offentliga medel.

4.2.1.1 **Kompetensbedömning** är ett förfarande som man utvecklat för att erkänna icke-formell och formell utbildning. Varje arbetstagare skulle med några års mellanrum ha rätt till en genomgång av sina färdigheter i form av en intervju, tester och hjälp från experter på karriärrådgivning. Praktisk erfarenhet skulle kunna erkännas av ett nationellt nätverk av offentliga centrum och **ligga till grund för den fortsatta karriärutvecklingen**.

4.2.1.2 En **kartläggning av färdigheter** bör utföras av ett oberoende konsultföretag. I de fall där en arbetstagare med sina färdigheter inte skulle finna något alternativ på arbetsmarknaden till samma lön, ska företaget ha en skyldighet att anordna och bekosta den utbildning som krävs för att den anställde ska kunna förvärva nödvändiga färdigheter samt bära kostnaderna för anpassningsprognoser, medan den anställde ska ha en skyldighet att delta i och slutföra en sådan utbildning.

4.3 För att arbetstagare ska kunna stanna kvar är det viktigt att man skapar nya yrkesfunktioner för äldre arbetstagare i företaget, t.ex. som **handledare** eller coach ⁽¹⁾ (oftast i samband med rekrytering) eller observatörer ⁽²⁾. Detta hjälper företaget att behålla sin institutionella kontinuitet och sina värderingar genom utbildning och genom att olika former av företagskapital överförs till nya och yngre anställda.

4.4 En viktig strategi för att äldre arbetstagare ska kunna stanna kvar är att man har en **flexibel inställning** i fråga om arbetstid och kompensationspaket. Efterfrågan på olika "kombinationer" av arbete och ledighet kan regleras genom flexibel arbetstid, deltid och program för gradvis nedtrappning. Man kan också ändra på förhållandet mellan lön och bonustillägg och betala ut proportionella bonustillägg. Till och med genom att erbjuda möjligheter att minska veckoarbetstiden eller byta ut arbetstid mot ytterligare ledighet har man också med framgång lyckats behålla arbetstagare.

4.5 Frågan om hur man behåller äldre arbetstagare i företaget uppstår inte sällan i situationer där arbetstagarna måste välja mellan förtidspensionering och att stanna kvar på arbetsmarknaden.

⁽¹⁾ **Handledning** (*mentoring*) är ett sätt att hjälpa andra på grundval av sin egen livserfarenhet (och yrkeserfarenhet). **Coaching** är ett bredare begrepp och kan innefatta handledning (*mentoring*) men sträcker sig längre än detta. Coachen riktar in sig på inlärningsprocessen och hur livsmål uppnås.

⁽²⁾ **Observation** (*"shadowing"*) innebär att arbetstagare över 50 år följer yngre arbetstagare i arbetet, framför allt nyanställda inom yrket i fråga. Denna metod är särskilt användbar när man vill göra yngre arbetstagare uppmärksamma på beteenden och företeelser när de inte själva är medvetna om dessa eller deras omfattning.

4.5.1 I denna situation bör man utnyttja positiva finansiella, sociala och organisatoriska incitament (t.ex. byte till ett mindre betungande arbete som kräver nya färdigheter som förvärvats genom utbildning). Det är absolut nödvändigt att principen om valfrihet tillämpas i frågan om hur länge man vill stanna kvar på arbetsmarknaden. Detta är en av pelarna i "flexicurity".

4.5.2 Bristen på förlikningsstrategier och kreativa strategier gentemot de arbetstagare som har rätt till förtidspensionering leder enligt kommittén till att endast få av dessa stannar kvar på arbetsmarknaden till dess att de uppnått lagstadgad pensionsålder.

4.6 Det är viktigt med **utbildningsstrategier** om man verkligen vill kunna behålla arbetstagare. De är också kopplade till produktiviteten. **Det är inte åldern utan färdigheterna och kompetensen som bör vara avgörande för en arbetstagares möjligheter på arbetsmarknaden!**

4.6.1 Följande utbildningsstrategier syftar till att hålla kvar arbetstagare över 50 år:

— **Medverkan och involvering**, dvs. att äldre arbetstagare deltar i alla utbildningsprogram som företaget erbjuder och att de involveras som lärare i utbildningar på arbetet. Äldre arbetstagare med särskilda färdigheter kan dessutom stanna kvar i företaget även efter lagstadgad pensionsålder.

— **Repetitionskurser om teknik på arbetsplatsen** avsedda för äldre arbetstagare som tidigare inte kunnat delta i utbildning om produktionsprocessen och därför känt sig mindre engagerade i denna. Arbetsmarknadsparternas gemensamma ram för erkännande av färdigheter och kvalifikationer, livslångt lärande och vuxenutbildning innehåller bestämmelser i frågan ⁽¹⁾.

— **Specialiserade data- och internetkurser för personer över 50 år** i syfte att öka användningen av informations-

och kommunikationsteknik bland äldre arbetstagare, pensionärer och deras organisationer. Det är viktigt att kurserna anpassas till äldre personers behov (t.ex. större textstorlek och en webbportal för seniorer).

Rekrytering av äldre arbetstagare – hur man får äldre arbetstagare att komma tillbaka och övertalar dem att stanna kvar i företaget

4.7 Typiskt är att företagen själva måste hitta effektiva metoder för att nå ut till äldre personer utanför arbetsmarknaden och övertala dem att lägga olika slags aktiviteter åt sidan eller avbryta pensionen och komma tillbaka till arbetsmarknaden.

4.8 I genomsnitt en tredjedel av pensionärerna har svårt att klara sig på sina inkomster ⁽²⁾. Många av dessa potentiella arbetstagare är offer för system med låga pensioner och har blivit avskräckta av att de inte kunnat finna arbete, till synes på grund av sin ålder. Dessa olyckligt lottade f.d. arbetstagare kan fortfarande vara beredda att genomgå omskolning men har i ett antal år stått utanför arbetsmarknaden och förmodligen övergett varje föresats att komma tillbaka.

4.8.1 Det finns utan tvivel skäl att bekämpa orsakerna till att i genomsnitt en tredjedel av pensionärerna har svårt att klara sig på sina inkomster genom att förbättra pensionssystemet så att det blir stabilt och solidariskt genom en finansiering som utnyttjar alla tillgängliga mänskliga resurser.

4.9 Till dem som kan återvända till arbetsmarknaden hör också de pensionärer vilkas barn lämnat föräldrahemmet och som plötsligt fått tid över och vill ha något mer att göra och mer inkomster.

4.10 Det är därför viktigt att man – till en början med information och därefter genom direktkontakt – når ut till dessa personer, uppmuntrar dem att ta kontakt med företaget, involverar dem i någon form av livslångt lärande eller uppmuntrar dem att följa kurser eller utbildningar som anordnas i syfte att locka dem tillbaka till arbetsmarknaden.

Dessa mål kan uppnås med hjälp av

— informationsseminarier som fokuserar på frågor av intresse för äldre personer,

— arbets- och karriärmässor, s.k. "50+-kaféer" eller speciella arbetsförmedlingar för äldre personer,

⁽¹⁾ EESK:s yttrande av den 22 oktober 2008 om "Inrättandet av ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen", föredragande: An Le Nouail Marlière (CESE 1678/2008); yttrandet om livslångt lärande, föredragande: José Isaías Rodríguez García-Caro (EUT C 175, 27.7.2007); yttrandet om vuxenutbildning, föredragande: Renate Heinisch, medföredragande: An Le Nouail Marlière och José Isaías Rodríguez García-Caro (EUT C 204, 9.8.2008).

⁽²⁾ B. McIntosh "An employer's guide to older workers" ("Arbetsgivarens guide till äldre arbetstagare").

- reklam på ställen som frekventeras av äldre personer och i media som de är positivt inställda till – man bör dock akta sig för att använda ett språk som kan uppfattas som sårande: Uttryck som "till åren kommen" och "pensionär" bör bytas ut mot sådana uttryck som "mogen", "erfaren" och "pålitlig",
- företagsinterna "arbetsgrupper med äldre arbetstagare" för att utforma strategier för att locka till sig erfarna äldre personer; man kan också bjuda in pensionärer och f.d. arbetstagare till fester i företagets lokaler och med personliga brev eller telefonsamtal uppmuntra dem att återvända till företaget m.m.

4.11 **Nätverksarbete** är en nödvändighet om man med framgång vill rekrytera äldre personer. I nätverket bör man involvera företag, myndigheter, arbetsmarknadsparter och andra berörda parter på lokal, regional och nationell nivå. Man bör också utvidga dem till internationella partnerskap.

4.11.1 Ett sådant nätverk bör ha som sin främsta uppgift att öka medvetenheten i samhället om vikten av att människor stannar kvar längre på arbetsmarknaden och av att man skapar förutsättningar för att övertyga arbetstagare över 50 år och företag om att de kan "hånga med i utvecklingen".

4.11.2 Nätverket skulle också bidra till att göra arbetsgivarna medvetna om fördelarna med att ha anställda över 50 år och till att påverka medlemsstaternas politik så att de utvecklar sysselsättningsstrategier som premierar arbetstagare som arbetat längre och arbetsgivare som anpassar sin personalpolitik till äldre arbetstagares behov.

4.11.3 Ett sådant nätverk skulle samtidigt kunna bidra till att sprida och utveckla "god praxis" och identifiera viktiga färdigheter.

5. Diversifiering som ett styrmedel för att lösa frågan om sysselsättningen bland äldre personer

5.1 Undersökningar visar att diversifiering bland personalen kan leda till att vissa uppgifter som anförtros en arbetsgrupp utförs bättre, eftersom mångfalden bidrar till att bredda informationen, resurserna och strategierna för beslutsfattandet, vilket leder till bättre resultat.

5.1.1 Tidigare trodde man att diversifiering bland personalen – på grundval av ålder eller ras – kunde leda till konflikter. Sådana svårigheter kan dock övervinnas om man för att över-

vinna fördomar ger arbetstagarna utbildning som ökar deras medvetenhet och uppmuntrar dem att arbeta i diversifierade arbetslag.

5.2 I vissa kända europeiska företag tillämpas rent av regeln: **"diversifiering = produktivitetsstyrning"**. Syftet med en diversifiering av arbetskraften är att man skapar en mekanism där varje anställd till fullo kan bidra till organisationen och framstegen genom utmärkta prestationer.

5.3 Enligt mångfaldsprogrammen, där man uppskattar de olika nivåer av yrkesutbildning som finns och försöker locka till sig och hålla kvar de arbetstagare som har de bästa kvalifikationerna, är lika möjligheter ett av de viktigaste inslagen i personalpolitiken. Icke-diskriminerande metoder för diversifiering betraktas dessutom i allt större utsträckning som ett verktyg för att öka effektiviteten och produktiviteten. Detta är en av ILO:s prioriteringar – att fastställa sambandet mellan likabehandling och ekonomisk effektivitet.

5.4 De modeller och strategier för att stödja äldre arbetstagare som beskrivs i avsnitt 4 kan med framgång utvecklas i riktning mot en diversifiering med avseende på ålder och färdigheter. **Man bör understryka att åldersplaneringen i praktiken börjar redan i början av yrkeskarriären.**

5.5 De företag som tillämpar **åldersdiversifiering** rekryterar ett visst antal äldre arbetstagare eller omplacerar dem inom företaget för att få en blandad åldersstruktur och för att minska bristen på kvalificerade arbetstagare. Målet är en blandning av åldersgrupper, kvalifikationer, kulturer och färdigheter.

5.6 **Diversifiering med avseende på färdigheter** sker genom att man identifierar och bedömer de olika yrkesfärdigheterna hos äldre och yngre arbetstagare och genom att man försöker locka till sig och hålla kvar de arbetstagare som har de bästa kvalifikationerna.

5.7 Genom verktyg för åldersplanering uppnår man följande **fördelar**:

- Man höjer den allmänna nivån på arbetstagarnas färdigheter och gör arbetstagarna mer mottagliga för innovationer.

- Genom att det finns värlönlade äldre arbetstagare i företaget ser den yngre personalen större möjligheter att göra karriär inom yrket.

- Man förbättrar kvaliteten och organisationen i fråga om produkter och tjänster.
- Man bibehåller en adekvat färdighetsnivå, möjligheterna till yrkesutveckling och till interna omplaceringar.

5.8 Enligt Dublinfonden ⁽¹⁾ är följande **faktorer avgörande för en framgångsrik åldersplanering**:

- Att det finns en åldersmedvetenhet.
- Att det finns en nationell politisk ram till stöd för åldersplanering.
- Att man går försiktigt fram vid planering och genomförande.
- Att alla berörda parter samarbetar i fråga om åldersmedvetenhet.
- Att man uppskattar och bedömer kostnader och fördelar.

6. **God praxis för att genomföra och utveckla strategier och modeller till stöd för äldre arbetstagare i EU**

Genom att utbyta och tillämpa följande goda metoder kan man stödja arbetet med att utveckla och genomföra modeller och strategier för att stödja äldre arbetstagare i EU:

- Man kan involvera arbetsmarknadsparterna i förhandlingar om **kollektivavtal för ett företag, för en bransch eller flera branscher** med bestämmelser om **äldre arbetstagare**. Det kan också handla om sociala pakter, specifika arbetsrättsliga bestämmelser och andra bi- eller multilaterala överenskommelser.
- Man kan involvera alla berörda parter i arbetet med att initiera och skapa **rättsliga bestämmelser på nationell (och europeisk) nivå** som uppmuntrar arbetstagare över

50 år att stanna kvar på arbetsmarknaden och deras arbetsgivare att behålla eller rekrytera äldre personer.

- Man kan planera och skapa system och nätverksstrukturer för att **kartlägga situationen för äldre arbetstagare och indikatorer som på ett heltäckande sätt kännetecknar dem**.
- **Ett företag** (eller en grupp av företag) **kan tillämpa diversifiering inriktad på specifika åldersgrupper bland de äldre arbetstagarna** (t.ex. åldersdiversifiering eller diversifiering med avseende på färdigheter).
- **Man kan införa systemmodeller för rådgivning till arbetstagare över 50 år och deras arbetsgivare** inriktade på att utveckla undersystem för att bedöma efterfrågan på färdigheter hos arbetstagarna i företaget, sektorn, regionen eller till och med landet.
- Man kan använda system för **rådgivning till arbetstagarna** genom att **planera utbildningar, kurser och andra utbildningsåtgärder** som framför allt riktar sig till äldre personer.
- Man kan utveckla system för **rådgivning till företagare och chefspersonal om hur man kan förbättra företagets flexibilitet, konkurrenskraft och produktivitet** under övergångsperioder genom åldersdiversifiering och genom personaladministration med hjälp av informationsteknik.
- **Man kan bygga upp och utveckla strukturer och nätverkssystem** (inom branscher, regioner och blandformer, som för samman företrädare för de berörda parterna m.m.) och **observationsorgan för färdigheter och arbetsplatser** som undersöker äldre personers tillträde till arbetsmarknaden (med hänsyn tagen till deras färdigheter) och omstruktureringar. Sådana observationsorgan kan omfatta branscher, kommuner och regioner (även gränsöverskridande regioner).

Bryssel den 25 mars 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Presentation of database on employment initiatives for an ageing workforce ("Presentation av en databas med initiativ för sysselsättning av äldre arbetstagare"), Gerlinde Ziniel, Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "De transatlantiska förbindelserna: Hur det civila samhällets deltagande kan förbättras"

(2009/C 228/05)

Vid sin plenarsession den 17 januari 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativyttrande om

"De transatlantiska förbindelserna: Hur det civila samhällets deltagande kan förbättras"

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 6 mars 2009. Föredragande var Liina CARR och medföredragande Jacek KRAWCZYK.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 196 röster för, 7 röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Förutsättningarna för förbindelserna mellan EU och USA har nyligen förändrats och vi står inför allt större utmaningar och förväntningar. Valet av president Barack OBAMA har skapat höga förväntningar världen över och en förnyad optimism inför potentialen i de transatlantiska förbindelserna. På många områden finns det en genuin förhoppning om att EU och USA ska kunna arbeta tillsammans och ta ledningen, i allt från en gemensam reaktion på den rådande finanskrisen till frågan om klimatförändringarna och främjandet av mänskliga rättigheter eller den bilaterala ekonomiska relationen.

1.2 Det europeiska och amerikanska civila samhället och arbetsmarknadens parter har en nyckelroll att spela genom att de kan bidra till detta förnyade samarbete och genom att de representerar ett särskilt område där de har stora sakkunskaper.

1.3 EESK uppmanar EU:s politiska beslutsfattare att ta tillfället i akt och att i samförstånd och samarbete med USA verka för de reformer som behövs inom FN-systemet, Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO)⁽¹⁾, den internationella brottmålsdomstolen, G8-gruppen, G20-gruppen, Världshandelsorganisationen (WTO), Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) samt för att stärka ILO, så att dessa institutioner blir mer effektiva när det gäller att lösa de långsiktiga utmaningar som uppstår i en globaliserad värld och på grund av den rådande globala finanskrisen.

1.4 Med tanke på att finanskrisen är så djup måste det transatlantiska ekonomiska samarbetet intensifieras. Som ett första steg måste EU och USA i högre grad samordna sina penning-

och finanspolitiska åtgärder för att via G20-gruppen stimulera världsekonomin. De måste därefter samarbeta för att skapa ett gemensamt nytt synsätt på hur det globala finanssystemet ska regleras på ett effektivt sätt så att ekonomin aldrig mer kommer att hotas av för hög risktagning. Man bör fastställa klara och tvingande regler för den internationella finansin inom ramen för en radikal reform av de internationella ekonomiska organisationerna för att sända en tydlig signal till medborgarna och företagen.

1.5 Målet för ramen för förstärkt transatlantiskt ekonomiskt samarbete – att uppnå en djupare transatlantisk ekonomisk integration och tillväxt som kommer våra medborgare till nytta och ökar våra ekonomiers konkurrenskraft – bör uppnås under överinseende av det transatlantiska ekonomiska rådet.

1.6 Kärnan i ramen är tanken på ett lagstiftningssamarbete. Europeiska unionen och Förenta staterna har mycket gemensamt i de värderingar som ligger bakom sätten att reglera ekonomierna, även om vi har varit oense i vissa frågor. Ett lagstiftningssamarbete innebär att samarbeta med utgångspunkt i en gemensam definition av sociala, miljömässiga och ekonomiska problem och lösningar på dem. EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att, inom de transatlantiska förbindelserna, fortsätta att försvara den europeiska sociala modellen som bygger på sociala trygghetssystem och en väl utvecklad civil och social dialog.

1.7 Det transatlantiska ekonomiska rådet har ett viktigt arbete framför sig.

— Lösningarna på den globala finanskrisen och konsekvenserna för ekonomin i stort kommer att kräva nya regelverk på båda sidor av Atlanten.

⁽¹⁾ "WIPO" står för *World Intellectual Property Organization*.

— Eftersom EU – och nu även USA – kommer att göra kraftfulla insatser för att hantera klimatförändringarna kommer många lagstiftningsfrågor att uppstå. Det transatlantiska ekonomiska rådet kommer att behöva se till att vi maximerar lagarnas effektivitet samtidigt som vi förbättrar miljöprestandan.

— Att man tog till protektionism förvärrade den djupa depressionen på 1930-talet. Det transatlantiska ekonomiska rådet kommer att ha en viktig roll när det gäller att övervaka protektionistiska tendenser i Europa, Förenta staterna och hela världen.

— Det transatlantiska ekonomiska rådet har en omfattande dagordning för lagstiftningsarbetet. Det finns fortfarande stora och onödiga skillnader mellan lagstiftningsorganens sätt att utforma nya bestämmelser i EU och USA med hänsyn till de berörda parternas intressen.

— Brotten mot upphovsrätten fortsätter att öka i världen. Det transatlantiska ekonomiska rådet måste fortsätta att verka för att reglerna genomdrivs där det finns stora problem, t.ex. Kina. Rådet bör i detta arbete både diskutera hur man ska garantera skyddet av immateriella rättigheter och t.ex. göra mediciner tillgängliga som är överkomliga i pris.

— Det transatlantiska ekonomiska rådet måste också förbättra sina samarbetsformer. Det måste få mer resurser och klarare kriterier för hur det ska föra upp nya frågor på dagordningen.

— Samrådet med berörda parter måste stärkas genom ökad insyn och ökat samarbete och det måste breddas så att dialogerna sker på jämställd fot.

— Lagstiftarna på båda sidor av Atlanten måste få en starkt roll i processen.

1.8 För att uppnå dessa och andra mål är det av avgörande betydelse att processen kan fortsätta både under den nya amerikanska administrationen och under den nya kommissionen och det nya Europaparlamentet. EESK uppmanar president Barack OBAMA att snarast utse en ny amerikansk medordförande i det transatlantiska ekonomiska rådet så att dess viktiga arbete kan fortsätta.

1.9 Nuvarande ekonomiska utmaningar skulle väsentligen förvärras om protektionismen gjorde sitt återtåg över världen, vilket skedde under depressionen på 1930-talet. EESK uppmanar EU och USA att i nära samarbete fullgöra de åtaganden som G20-ledarna gjorde i denna fråga den 15 november 2008, och att göra allt de kan för att få en snar och framgångsrik avslutning på Doha-rundan samt för att förhindra att nya hinder för handel eller investeringar skapas.

1.10 EESK uppmanar även EU och USA att nära samarbeta för att få andra att avhålla sig från att ta till politik som kan begränsa tillgången till investeringar eller upphandlingsmarknader, vilket diskussioner i kongressen tyvärr nyligen har lett till. EU och USA bör också ta upp frågan om hur man kan blåsa nytt liv i världshandeln och främja världshandelsförhandlingarna genom att införliva tankar om hållbar utveckling och arbetsmarknadsnormer. EESK välkomnar president Barack OBAMAs vilja att minska handelsjusteringarnas negativa effekter för enskilda arbetstagare och medborgare.

1.11 EESK rekommenderar starkt att man inrättar stödmekanismer för de transatlantiska dialogerna (TABD ⁽¹⁾, TACD ⁽²⁾, TALD ⁽³⁾ och TAED ⁽⁴⁾) och införlivar TALD och TAED i gruppen med rådgivare till det transatlantiska ekonomiska rådet.

1.12 EESK uppmanar EU och USA att öka tillgängligheten och öppenheten i den transatlantiska dialogen och att öka deltagandet av parter från det civila samhället, även av dem som står utanför de fyra dialogerna.

1.13 EESK uppmanar kommissionen att inom den närmaste framtiden anordna ett möte för de parter som berörs av det transatlantiska samarbetet i syfte att granska den nya situationen samt diskutera och samordna de insatser som ska göras för nya initiativ. EESK påminner kommissionen om det förslag om att anordna en trepartskonferens om arbetsmarknadsrelationerna som den lade fram i ett meddelande 2005.

1.14 För egen del tänker EESK ta kontakter med de amerikanska ekonomiska och sociala partnerna och nära följa inrättandet av rådgivande grupper inom den amerikanska administrationen i syfte att försöka finna möjliga samtalspartner i olika frågor. EESK kommer också att söka olika vägar för att på ett bättre sätt främja utbytet av kunskaper och erfarenheter med parter i det amerikanska civila samhället. För att utföra dessa uppgifter bör EESK inrätta en informell kontaktgrupp som övervakar EESK:s aktiviteter i samband med de transatlantiska förbindelserna.

⁽¹⁾ Den transatlantiska handelsdialogen.

⁽²⁾ Den transatlantiska konsumentdialogen.

⁽³⁾ Den transatlantiska arbetsmarknadsdialogen.

⁽⁴⁾ Den transatlantiska miljödialogen.

1.15 EESK anser att det vore lämpligt och värdefullt att förstärka det vetenskapliga och kulturella samarbetet (kulturell dialog) som utgångspunkt för ökad ömsesidig förståelse och stärkt politiskt samarbete. EU och USA bör göra gemensamma insatser för att främja och stödja kreativiteten inte bara inom vetenskap, teknik och innovation, utan framför allt på det konstnärliga området, som grund för att skapa nya värden, och för att ge kvinnor och män ett rikare och mer utvecklande liv.

2. Bakgrund

2.1 Förutsättningarna för förbindelserna mellan EU och USA har nyligen förändrats och vi står inför allt större utmaningar och förväntningar. Valet av president Barack OBAMA har skapat höga förväntningar världen över och en förnyad optimism inför potentialen i de transatlantiska förbindelserna. På många områden finns det en genuin förhoppning om att EU och USA ska kunna arbeta tillsammans och ta ledningen, i allt från en gemensam reaktion på den rådande finanskrisen till frågan om klimatförändringarna och främjandet av mänskliga rättigheter eller den bilaterala ekonomiska relationen. I ett yttrande från 2004 ⁽¹⁾ pekade EESK på en rad frågor som bör föras upp på den transatlantiska dagordningen, inklusive behovet av ett förbättrat globalt styre. Vissa händelser på senare tid understryker behovet av samarbete på detta område.

2.2 De utmaningar som EU, USA och världen i stort för närvarande står inför är allvarliga och det behövs ett nytt gemensamt synsätt för att garantera att världsekonomin aldrig mer exponeras för en oreglerad kapitalisms härjningar. Den transatlantiska ekonomin och världsekonomin står mitt i den värsta ekonomiska krisen på årtionden, klimatförändringarna kräver insatser av alla aktörer för att framsteg ska göras och man måste ta itu med många viktiga utrikespolitiska frågor för att främja fred, demokrati och mänskliga rättigheter i världen. Utan ett fördjupat samarbete mellan EU och USA kommer våra försök att lösa problemen inte att räcka till.

2.3 Det europeiska civila samhället och arbetsmarknadens parter har en nyckelroll att spela genom att de kan bidra till detta förnyade samarbete och genom att de representerar ett särskilt område där de har stora sakkunskaper. För att detta ska kunna ske är det viktigt med ett ökat engagemang från alla parter inom de många politiska organ i vilka Europeiska unionen och Förenta staternas regering för en dialog. Medborgarnas fria rörlighet är ett viktigt steg mot att förbättra förbindelserna mellan EU och USA genom att affärsrelaterat, kulturellt och socialt utbyte uppmuntras. Att utöka möjligheten till vise-

ringsfria resor mellan EU:s medlemsstater och USA bör även i fortsättningen utgöra en av de politiska prioriteringarna.

2.4 De bilaterala förbindelserna mellan EU och USA har hittills skötts inom ramen för den transatlantiska deklarationen ⁽²⁾ från november 1990, därefter den nya transatlantiska dagordningen ⁽³⁾ 1995 och det transatlantiska ekonomiska partnerskapet ⁽⁴⁾ från maj 1998. En ytterligare institutionell utveckling var undertecknandet av ramen för förstärkt transatlantisk ekonomisk integration ⁽⁵⁾ i april 2007, vilket skapade det transatlantiska ekonomiska rådet ⁽⁶⁾.

2.5 Allt politiskt samarbete har hittills fokuserats mer på utrikespolitik, ekonomi och handelsfrågor än på frågor om arbetsmarknad och hållbarhet. Dessutom har – med ett fåtal undantag – involveringen av berörda parter, som har en stark tradition och goda resultat både i ett antal europeiska länder och på EU-nivå, ännu inte blivit ett starkt inslag i förbindelserna mellan EU och USA. Samtidigt som man stärker och stöder det som fungerar bra under denna nya period av transatlantiskt samarbete, vill EESK uppmana EU och USA att ta itu med de områden där samarbetet behöver förbättras.

2.6 Yttrandet kommer inte att täcka alla aspekter av de transatlantiska förbindelserna. Det kommer inte att innefatta Kanada, utan fokusera på några få gemensamma frågor för EU och USA, t.ex. multilateralt samarbete, handel, transatlantiskt ekonomiskt samarbete, den globala klimatförändringen och de berörda parternas deltagande. EU:s förbindelser med Kanada bör behandlas i ett särskilt EESK-yttrande.

3. Multilateralt samarbete

3.1 Olika synsätt på multilaterala institutioner har under de senaste åren präglat förbindelserna mellan EU och USA. Det finns all anledning att tro att den nya amerikanska administrationen kommer att driva en politik som innebär ett större engagemang både gentemot landets allierade och de internationella organisationerna. EESK uppmanar EU:s politiska

⁽¹⁾ EESK:s yttrande om "Den transatlantiska dialogen – hur de transatlantiska förbindelserna kan förbättras", EUT C 241, 28.9.2004.

⁽²⁾ Den transatlantiska deklarationen, 1990, se http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf

⁽³⁾ Se http://eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=2602&Itemid=9

⁽⁴⁾ Se http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf

⁽⁵⁾ Se http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/April/0430-RAA/022Framework1.pdf

⁽⁶⁾ Se http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/inter_rel/tec/index_en.htm

beslutsfattare att ta tillfället i akt och i samförstånd och samarbete med USA verka för de reformer som behövs för att stärka FN-systemet, inklusive ILO, den internationella brottmålsdomstolen, Världsorganisationen för den intellektuella ägarerätten (WIPO), G8-gruppen, G20-gruppen, Världshandelsorganisationen (WTO), Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF), så att dessa institutioner blir mer effektiva när det gäller att lösa de långsiktiga utmaningar som uppstår i en globaliserad värld och på grund av den rådande globala finanskrisen. EESK stöder förslaget om att införa ett ekonomiskt och socialt säkerhetsråd i FN-systemet, vilket senast framfördes av förbundskansler Angela Merkel i Paris i januari. Detta skulle vara jämbördigt med säkerhetsrådet.

3.2 En av de läxor vi lärt oss av de senaste årens förbindelser mellan EU och USA är att de stora världsomfattande problemen inte kan lösas utan att de två parterna når samförstånd. För att förbättra situationen bör EU och den nyttillträdde amerikanska administrationen i nära samarbete definiera sina gemensamma strategier i många frågor om säkerhet i världen och om mänskliga rättigheter.

3.3 Transatlantiskt styre är inte ett alternativ, utan ett komplement till de multilaterala förbindelserna för både EU och USA. De är fortfarande de två viktigaste aktörerna på världsscenen och de måste därför samarbeta om de önskar föra fram en fråga på någon internationell arena, vare sig det handlar om en kontrollerad avreglering av handeln eller större respekt för viss arbets- och miljöskyddspolitik.

3.4 Full överensstämmelse med och genomförande av multilaterala avtal är mycket viktigt för EU:s och USA:s förmåga att visa ledarskap på världsnivå. Till att börja med bör EU, medlemsstaterna och USA ratificera och genomföra alla ILO-konventioner ⁽¹⁾ och WTO-beslut.

4. Ekonomiskt samarbete

4.1 Finanskrisen

4.1.1 Eftersom världen står inför den djupaste finanskrisen och det svåraste ekonomiska klimatet på årtionden måste det transatlantiska ekonomiska samarbetet intensifieras. Till en början innebär detta att de penning- och finanspolitiska åtgärder som vidtagits på båda sidor måste genomföras samordnat för

att garantera att de blir effektiva i våra sammanlänkade ekonomier. Kommittén är orolig för att detta hittills har varit otillräckligt. EU och USA måste förbättra sitt engagemang i dessa frågor, i synnerhet genom G20-gruppen och i samarbete med andra stora ekonomiska aktörer, om våra ekonomier ska kunna gå framåt. Den amerikanska återhämtnings- och återinvesteringsplanen, som antogs i februari 2009, och EU:s ekonomiska återhämtningsplan, som antogs av Europeiska rådet i december 2008, uppvisar slående likheter även om den europeiska planen inte är tillräckligt enhetlig när det gäller syftet.

4.1.2 De bör genomföras så att de kompletterar varandra och så att man undviker protektionistiska åtgärder. Nästa steg mot återhämtningsplanen är att utveckla ett nytt gemensamt synsätt för att garantera att det globala finanssystemet regleras på ett effektivt sätt, så att ekonomin aldrig mer hotas av för hög risktagning. Båda sidor vidtar lagstiftningsåtgärder, och en nära samordning är nödvändig för att undvika onödiga skillnader mellan dem. Detta gör det transatlantiska ekonomiska rådet och den ram från 2007 som det verkar inom ännu viktigare.

4.2 Det transatlantiska ekonomiska rådet

4.2.1 Målet med ramen för förbättrat transatlantiskt ekonomiskt samarbete är att uppnå en djupare transatlantisk ekonomisk integration och tillväxt som kommer våra medborgare till nytta och ökar våra ekonomiers konkurrenskraft. Detta ska uppnås under överinseende av det transatlantiska ekonomiska rådet, som sammanträder åtminstone en gång om året och har mandat att övervaka de åtgärder som anges i ramen i syfte att påskynda framstegen samt att sätta delmål och underlätta gemensamma åtgärder. Detta mandat ger det transatlantiska ekonomiska rådet anseende att driva på en transatlantisk ekonomisk integration, i synnerhet i kristider.

4.2.2 Kärnan i ramen är tanken på ett lagstiftningssamarbete. EU och USA har mycket gemensamt i de värderingar som bildar grunden för vår syn på hur vi ska reglera våra ekonomier. Vi delar synen att syftet med lagstiftningen är att garantera hög standard på miljöskydd, skyddet av människors och djurs hälsa och säkerhet samt ekonomisk och rättslig säkerhet. Vi anser också att lagstiftningen bör uppnå dessa resultat på det mest effektiva sättet och det sätt som orsakar minst störningar för den ekonomiska verksamheten och grundas på bästa möjliga expertis. Men det finns skillnader, vilket framgår av fall som tagits till WTO, och en del av dessa är resultatet av olika attityder bland medborgarna. I många fall har dock EU och USA tagit olika ställning helt enkelt på grund av otillräckligt samråd – mellan lagstiftningsorganen och det civila samhället. Lagstiftningssamarbete innebär att arbeta tillsammans, inklusive kontakter med det civila samhället, för att söka efter en gemensam definition av de sociala, miljömässiga och ekonomiska problemen och lösningarna på dem.

⁽¹⁾ För ratificering av ILO-konventionerna, se Information document on ratifications and standards related activities Report III (Part 2) International Labour \konferens, 97:e sessionen, 2008.

4.2.3 Ett område som skulle kunna få nytta av ökade kontakter med det civila samhället är livsmedelssäkerheten. Förbindelserna mellan EU och USA har länge störts av en rad skillnader på detta område, inbegripet lagstiftning om hormoner i nötkött och antibakteriell behandling av kyckling. I dessa fall har unionen inte varit beredd att acceptera USA:s normer. Större tvistefrågor har uppstått om användningen av genetiskt modifierade organismer i livsmedel.

4.2.4 Det transatlantiska ekonomiska rådet har hittills sammanträtt tre gånger, senaste gången i Washington den 12 december 2008. Trots den korta tid det funnits har det transatlantiska ekonomiska rådet gjort viktiga framsteg på nyckelområden för det ekonomiska samfundet:

- Det transatlantiska rådet har förhandlat fram ett erkännande av likvärdigheten i de internationella finansiella rapporteringsnormerna och de amerikanska bokföringsnormerna hos både europeiska och amerikanska myndigheter, vilket spar miljarder för de europeiska företagen.
 - Diskussioner inom ramen för det transatlantiska rådet har lett till att EU och USA på ett samordnat vis hanterat frågan om statsägda investeringsfonder.
 - När det gäller säkerhet har de två sidorna kommit överens om en gemensam färdplan som innebär ett ömsesidigt erkännande av respektive säkerhetsprogram för transporter (*secure shipper programmes*) i år. Detta gör att företag i framtiden kommer att kunna garantera högsta säkerhetsstandard även om de bara ingår i ett säkerhetsprogram.
 - Det transatlantiska ekonomiska rådets forum för lagstiftningssamarbete på hög nivå söker en gemensam grund för lagstiftningsorganen i frågor om konsekvens- och riskbedömningar samt säkerheten i importerade produkter från Kina och andra länder.
- 4.2.5 Om man ser framåt kommer det transatlantiska ekonomiska rådet att ha ett viktigt arbete att utföra och få tillfälle till att förbättra sin verksamhet.
- Lösningarna på den globala finanskrisen och konsekvenserna för ekonomin i stort kommer att kräva nya regelverk på båda sidor av Atlanten. Denna lagstiftning är verkligen nödvändig och bör stå i proportion till de ambitiösa mål som ska uppnås och den bör framför allt samordnas mellan världens två finansiella knutpunkter.
 - Eftersom EU – och nu även USA – kommer att göra kraftfulla insatser för att angripa klimatförändringarna, kommer många lagstiftningsfrågor att uppstå – t.ex. om normer för rent bränsle och tekniska inslag i utsläppshandelssystemen. Det transatlantiska ekonomiska rådet kommer att behöva garantera att vi maximerar effektiviteten och ekonomin i dessa insatser genom att undvika tillvägagångssätt som inte är förenliga.
 - Nya säkerhetsinitiativ, som USA:s lag om 100-procentig kontroll av gods från 2007, är inte rätt verktyg för att stärka säkerheten, utan leder i stället till att nya handelshinder skapas.
 - Brotten mot upphovsrätten fortsätter att öka i världen. Det transatlantiska ekonomiska rådet måste fortsätta att verka för att reglerna i högre grad följs där det finns stora problem, t.ex. Kina. Rådet bör i detta arbete både diskutera hur man ska garantera skyddet av immateriella rättigheter och göra mediciner tillgängliga som är överkomliga i pris.
 - Det transatlantiska ekonomiska rådet har en omfattande dagordning för lagstiftningssamarbetet. Det finns fortfarande stora och onödiga skillnader mellan lagstiftningsorganens sätt att utforma nya bestämmelser i EU och USA – riskbedömningen, forskningens kvalitet, samråden med berörda parter etc. Om vi verkligen ska kunna stärka den ekonomiska integrationen behövs större framsteg i dessa frågor.
 - Det transatlantiska ekonomiska rådet måste också förbättra sina samarbetsformer. Det måste få större resurser och en mer definierad struktur – t.ex. tydliga kriterier för hur nya frågor ska föras upp på dagordningen och ett mer uttalat mandat för att uppmuntra lagstiftningsorganen att finna lösningar på skillnaderna. Lagstiftarna på båda sidor av Atlanten måste få en stärkt roll i processen.
 - Ett huvudinslag kommer att bli det utökade samrådet med berörda parter genom större insyn och samordning (se avsnitt 6).
- 4.2.6 För att uppnå dessa och andra mål är det av avgörande betydelse att processen kan fortsätta och utvidgas både under den nya amerikanska administrationen och under den nya kommissionen och det nya Europaparlamentet. EESK förväntar sig att den amerikanska administrationen snarast utser en ny medordförande i det transatlantiska ekonomiska rådet så att det viktiga arbetet kan fortsätta.

4.3 Handel

4.3.1 De nuvarande ekonomiska utmaningarna skulle väsentligen förvärras om protektionismen gjorde sitt återtåg över världen, vilket skedde under depressionen på 1930-talet. EESK uppmanar EU och USA att i nära samarbete fullgöra de åtaganden som G20-ledarna gjorde i denna fråga den 15 november 2008, och att göra allt de kan för att få en snar och framgångsrik avslutning på Doha-rundan samt för att förhindra att det skapas nya hinder för handel eller investeringar. EU och USA kommer att behöva samarbeta för att stärka befintliga handelsöverenskommelser med viktiga handelspartners, eftersom frestelsen att skydda inhemska företag har ökat, och de i synnerhet måste vara ett exempel för andra i syfte att avhålla dem från att ta till en politik som kan begränsa tillgången till investeringar eller upphandlingsmarknader, till skillnad från vad som nyligen diskuterades i den amerikanska kongressen. EU och USA bör också ta upp frågan om hur man kan blåsa nytt liv i världshandeln och främja världshandelsförhandlingarna genom att införliva tankar om hållbar utveckling och arbetsmarknadsnormer.

4.3.2 Den nya amerikanska administrationens synpunkter på detta område kommer för USA:s handelspartners del att gagnas av ökad tydlighet, men på detta tidiga stadium verkar den lägga större vikt vid handelsrelaterade miljömässiga och sociala frågor i kombination med ett öppet förhållningssätt till handel.

4.3.3 EESK välkomnar varmt detta förhållningssätt till den internationella handeln och rekommenderar att EU stöder alla försök att få fram handelsavtal som förbättrar både tillgången och efterfrågan på goda styresformer på nationell och internationell nivå och tar upp arbetstagarnas rättigheter och miljöskydd.

5. Globala klimatförändringar

5.1 De europeiska länderna har länge gått i spetsen för klimatpolitiken. De har väntat på att USA skulle ansluta sig till dem med ambitiösa initiativ. Den nya amerikanska administrationen har lovat att göra mycket stora ansträngningar för att bekämpa de globala klimatförändringarna. EESK ser fram emot en ny och kraftfull amerikansk politik i syfte att minska utsläppen av växthusgaser. Förutom planeringen för ett system med utsläppshandel som begränsar utsläppen av koldioxid från stora industrier, kommer OBAMA-administrationen antagligen att öka investeringarna i förnybar energi. Insatserna för att få fart på tillväxten bör – på global nivå – utnyttjas till att skapa gröna

jobb och styra över investeringar och innovation i denna riktning.

5.2 EESK välkomnar de amerikanska planerna på att investera i effektiv och ren teknik på hemmaplan, samtidigt som man tänker använda amerikansk stödpolitik och exportfrämjande åtgärder för att hjälpa utvecklingsländerna att hoppa över det koldioxidbaserade energiintensiva stadiet av utvecklingen. EESK välkomnar också kraven på bindande och genomförbara åtaganden för att minska utsläppen.

5.3 EESK uppmanar USA att komma till FN-konferensen i Köpenhamn i december 2009 med en stark och tydlig förhandlingsposition som kan föra USA och EU närmare samman inför en ny internationell ram för begränsade utsläpp efter Kyotoprotokollet. EU förväntar sig ett djupt engagemang för och stöd till FN:s ramkonvention om klimatförändringar.

5.4 För att inom EU skapa ett mer sammanhållet synsätt på hur man ska uppnå EU:s klimatmål, uppmanar EESK medlemsstaterna att nå samförstånd om hur man ska överbrygga konflikten mellan den ekonomiska konkurrenskraften och mer omfattande uppföringar för miljön, och att inte minska investeringarna i ny forskning om ny grönare teknik under den globala finanskrisen.

5.5 EESK uppmanar både kommissionen och den nya amerikanska administrationen att aktivt involvera icke-statliga miljöorganisationer och nätverk, samt företag och fackföreningar, i förberedelserna inför FN-konferensen i Köpenhamn i december 2009, samt att återuppta den transatlantiska miljödialogen (TAED), som skulle kunna fungera som ett samordnande organ för de berörda miljöaktörerna och som en samarbetspartner i förberedelserna.

6. De berörda parternas medverkan

6.1 Traditionerna för hur berörda parter deltar i den politiska beslutsprocessen skiljer sig åt mellan EU och USA. Den nya transatlantiska dagordningen medför att EU och USA förbinder sig att samarbeta systematiskt, bland annat för att bygga broar "mellan människor" över Atlanten. Detta har lett till att ett antal dialoger med det civila samhället upprättats mellan arbetsmarknadsparter, konsumenter och miljögrupper.

De transatlantiska dialoger som etablerades under andra hälften av 1990-talet har i olika utsträckning varit aktiva i samarbetsstrukturerna mellan EU och USA, i synnerhet på toppmötena mellan EU och USA, där den ensidiga inriktningen på den transatlantiska handelsdialogen (TABD) varit tydlig. Dessutom ingår endast TABD, den transatlantiska konsumentdialogen (TACD) och den transatlantiska dialogen mellan lagstiftare (TLD) i rådgivargruppen för det transatlantiska ekonomiska rådet. De andra två dialogerna – den transatlantiska arbetsmarknadsdialogen (TALD) och den transatlantiska miljödialogen (TAED) – har stängts ute, utan något samråd med de berörda parterna.

6.2 Europaparlamentet efterlyste därför i sin resolution av den 8 maj 2008 om det transatlantiska ekonomiska rådet att ordförandena i TALD och TAED skulle ingå i gruppen av rådgivare. EESK stöder kraftfullt denna maning från Europaparlamentet och uppmanar det transatlantiska rådet att se över sina arbetsformer, som antogs av det transatlantiska rådets båda medordförande i Berlin den 28 juni 2007.

6.3 De nya arbetsformerna måste också innefatta bättre arrangemang för insyn och samarbete med rådgivarna, inklusive tillgång till dokumentation och att möteskallelser sänds ut i tillräckligt god tid.

6.4 EESK stöder Europaparlamentets nya maning till en djupare förståelse för de civila samhällenas betydelse i förslaget till betänkande om de transatlantiska förbindelserna efter det amerikanska valet ⁽¹⁾. EESK måste spela en aktiv roll i denna process.

6.5 De olika intressegrupper som deltar i dialogerna har alla tidigare erfarenhet av att bygga gränsöverskridande nätverk. De initiativ som USA och EU tog under 1990-talet för att avspegla den nya verkligheten i den europeiska integrationen, skapade också nya möjligheter för de transatlantiska organisationerna inom det civila samhället ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Förslag till betänkande om de transatlantiska förbindelserna efter det amerikanska valet, (2008/2199(INI)).

⁽²⁾ För en kortfattad bakgrund till dialogerna, se EESK:s yttrande (föredragande: Eva Belabed) om "Den transatlantiska dialogen: hur de transatlantiska förbindelserna kan förbättras", antaget den 3 juni 2004, EUT C 241, 28.9.2004.

6.6 De fyra ovannämnda dialogerna inledde sin verksamhet med varierande framgång och stöd från de politiska ledarna på båda sidor av Atlanten. I dag fungerar TACD bra och är mycket aktivt i sina förberedelser inför toppmötena mellan EU och USA och i arbetet inom det transatlantiska ekonomiska rådet.

6.7 Efter en ganska framgångsrik inledning utestängdes TAED tyvärr efter två års verksamhet. Det finns all anledning till att återuppta den dialogen i syfte att erbjuda information till det transatlantiska ekonomiska rådet och toppmötena mellan EU och USA. EESK rekommenderar starkt att man avsätter tillräckliga medel till dialogerna och att man även tar med TALD och TAED (den senare när den återupptagits) i gruppen av rådgivare till det transatlantiska ekonomiska rådet.

6.8 EESK gör bedömningen att bilaterala transatlantiska förbindelser inte nödvändigtvis är det mest naturliga sättet att bedriva gränsöverskridande samarbete för vissa av det civila samhällets organisationer. När det gäller fackföreningar och miljögrupper tävlar det transatlantiska forumet inte bara med inrikesfrågor, utan också med globala problem, som klimatförändringarna eller rätten att organisera sig i utvecklingsländer. Men att ta med en vidare krets av intressenter i de bilaterala förbindelserna mellan EU och USA leder ändå till stöd bland allmänheten och till demokratisk legitimitet för hela processen. EESK uppmanar EU och USA att öka tillgängligheten och öppenheten i den transatlantiska dialogen och att öka deltagandet av parter från det civila samhället.

6.9 EESK uppmanar kommissionen att under den närmaste framtiden anordna ett möte med alla de parter som är involverade i de transatlantiska förbindelserna i syfte att granska den nya situationen samt att utbyta tankar om och samordna insatser för de nya initiativ som måste tas. EESK erbjuder sitt aktiva deltagande i ett sådant initiativ, som företrädare för det civila samhället.

6.10 I sitt meddelande av den 18 juni 2005 (KOM(2005) 196) lade kommissionen fram några intressanta förslag, varav ett handlade om att främja dialogen mellan företrädare för arbetsmarknadens parter från EU och USA, inklusive en treparts-konferens om arbetsmarknadsrelationer. Dessa förslag, som aldrig lett till några åtgärder, bör tas upp igen. Ett utbyte mellan EU:s och USA:s arbetsmarknadsparter skulle vara särskilt betydelsefullt med anledning av de amerikanska förslagen om att införa en lag om arbetstgares fria val.

6.11 EESK kommer att ta kontakt med de amerikanska ekonomiska och sociala parterna (företag, fackföreningar, jordbrukare, konsumenter osv.) för att försäkra sig om att de är intresserade av att anordna en dialog om en eller två specifika frågor som skulle kunna vara av ömsesidigt intresse på båda sidor av Atlanten, t.ex. klimatförändringarna eller handel och hållbar utveckling. Syftet med en sådan dialog är att involvera alla olika intressenter vid samma tillfälle, till skillnad från de befintliga dialogerna som har sitt eget verksamhetsområde och sina egna medlemsorganisationer. EESK kommer att ta kontakt med kommissionen och den amerikanska administrationen för att få deras stöd och undersöka deras intresse.

6.12 EESK kommer att noga följa inrättandet av rådgivande grupper inom administrationen för att försöka finna möjliga samtalspartner i olika frågor. EESK kommer också att reflektera över hur man bättre kan främja utbyte av kunskaper och erfarenheter med parterna inom det amerikanska civila samhället i frågor av gemensamt intresse. I detta sammanhang föreslås att facksektionen för yttre förbindelser inrättar en tillfällig och informell kontaktgrupp för att övervaka EESK:s aktiviteter på området för transatlantiska förbindelser. Om denna erfarenhet visar

sig framgångsrik skulle kontaktgruppen kunna inrättas på en permanent och formell basis.

6.13 I sitt förslag till betänkande framhåller Europaparlamentet att man måste ersätta den gällande nya transatlantiska dagordningen från 1995 med ett nytt transatlantiskt partnerskapsavtal, som ger en mer stabil och aktuell grund för förbindelserna ⁽¹⁾. EESK stöder kraftfullt denna uppmaning och hoppas att relevanta intressegrupper från det amerikanska och europeiska civila samhället kommer att involveras redan i början av processen när detta nya instrument förhandlas fram. Att införlivade aktörer från det organiserade civila samhället skulle enbart stärka och förbättra de institutionella strukturerna.

6.14 En förstärkt dialog skulle aktivera det civila samhället på båda sidor av Atlanten och därigenom främja effektiva nätverk och ett utbyte av synpunkter inom och mellan de transatlantiska nätverken för det civila samhället, inklusive dialogerna. Den skulle ge tillgång till regeringarna på hög nivå och främja förbindelserna mellan dessa nätverk och dialogerna samt med regeringar respektive administrationen.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Europaparlamentets förslag till betänkande om de transatlantiska förbindelserna efter det amerikanska valet (2008/2199/INI).

III

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

452:a PLENARSESSIONEN DEN 24–25 MARS 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Vitbok om skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler”

KOM(2008) 165 slutlig

(2009/C 228/06)

Den 2 april 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Vitbok om skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler”

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Wautier ROBYNS de SCHNEIDAUER.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 54 röster för, 4 emot och 3 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Tillgång till effektivt rättsskydd är en grundläggande rättighet som fastställs i stadgan om de grundläggande rättigheterna. EESK förespråkar därför att medborgarnas möjligheter att utöva denna rättighet främjas, särskilt när det gäller att säkerställa ersättning vid överträdelser av konkurrenslagstiftningen, då detta inte bara skadar de konkurrerande företag som respekterar bestämmelserna, utan även konsumenterna, de små och medelstora företagen och de anställda i de berörda företagen, eftersom överträdelserna kan äventyra både deras arbeten och köpkraft. EESK välkomnar vitboken och stöder kommissionen på denna punkt. Kommittén framhåller behovet av effektivare rättsmedel som ger dem som drabbats av överträdelser av konkurrenslagstiftningen möjlighet att erhålla full ersättning för den skada de lidit, i enlighet med EG-domstolens rättspraxis. Ett

välavvägt system som värnar om allas intressen är ytterst viktigt för samhället i sin helhet.

1.2 Den vägledande principen för konkurrenspolitiken bör även i framtiden vara att bevara en stark offentlig tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget genom kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter. Kommittén är medveten om de olika svårigheterna och hindren för privat tillämpning av såväl individens som kollektivets rättigheter med avseende på drabbade som kräver full ersättning och välkomnar varmt kommissionens ansträngningar när det gäller att ta itu med dessa problem. Sådana ersättningskrav är nödvändiga för att artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget effektivt ska kunna tillämpas. De utgör ett komplement till, men ersätter eller äventyrar inte den offentliga tillämpningen. En förstärkning av bestämmelserna för privat tillämpning skulle få positiva effekter genom att avskräcka företag från framtida överträdelser.

1.3 EESK anser att det behövs en rättslig ram för att förbättra de skadelidandes rättsliga förutsättningar att utöva sina fördragssenliga rättigheter när det gäller att få ersättning för all skada de lidit som en följd av en överträdelse av EG:s konkurrenslagstiftning. Därför bör man såväl på gemenskapsnivå som i medlemsstaterna anta nödvändiga åtgärder – såväl bindande som icke bindande – för att förbättra de rättsliga förfarandena i EU och uppnå en tillfredsställande miniminivå med avseende på de skadelidandes rättigheter. En förlikning utanför domstol kan endast utgöra ett komplement till domstolsförfarandet. En förlikning utanför domstol kan vara ett intressant alternativ eftersom det är mindre formellt och mindre kostsamt, under förutsättning att båda parter verkligen är villiga att samarbeta, och endast om det finns faktisk tillgång till rättslig prövning.

1.4 När det gäller gruppitalan anser EESK att det är nödvändigt att inrätta lämpliga mekanismer för att denna effektivt ska kunna väckas. Dessa mekanismer bör bygga på en europeisk lösning på grundval av åtgärder som har sina rötter i en europeisk rättskultur och i europeiska rättstraditioner och som kan förbättra möjligheterna till rättslig prövning såväl för i lag godkända inrättningar som för skadelidande som slutit sig samman. Uppföljningsåtgärder skulle utgöra en garanti för att man inte inför inslag som i andra jurisdiktioner har visat sig missbrukas i högre grad. EESK uppmanar kommissionen att säkerställa samordning med andra initiativ för att göra det lättare att få gottgörelse, till exempel det initiativ som GD Hälsa och konsumentskydd just nu arbetar med.

1.5 Förslagen i vitboken omfattar en komplex rättslig ram som får konsekvenser för medlemsstaternas processrättsliga system och för exempelvis bestämmelserna om rätten att väcka talan, utlämnande av uppgifter, skuldkrav och fördelning av kostnaderna.

1.6 Tillgången till bevisning och utbytet av upplysningar mellan parterna bör grundas på en redogörelse för de faktiska omständigheterna och en sträng rättslig kontroll av hur välgrundat kravet är och om huruvida begäran om upplysningar står i proportion till ändamålet.

1.7 Kommittén uppmanar kommissionen att omgående följa upp vitboken och föreslå lämpliga åtgärder för att uppnå vitbokens mål samtidigt som subsidiaritetsprincipen respekteras, men på ett sådant sätt att denna princip inte förhindrar att man kan övervinna de existerande hindren för att offren för överträdelse av konkurrenslagstiftningen har tillgång till effektiva överklagandemekanismer, så att de kan få full ersättning.

2. Inledning

2.1 EESK betonar att enskilda eller företag som lider skada på grund av överträdelse av konkurrenslagstiftningen måste

kunna kräva ersättning från den part som orsakade skadan. I detta sammanhang noterar kommittén att försäkringsbolagen inte erbjuder skydd – i första hand skadestånd – som täcker följderna av avsiktliga brott mot antitrustreglerna. Kommittén är övertygad om att detta förstärker den avskräckande effekten på företagen, eftersom företag som bryter mot antitrustreglerna måste bära hela kostnaden för att gottgöra den skada som de har förorsakat och betala eventuella böter.

2.2 Som kommittén redan tidigare har påpekat ⁽¹⁾ är konkurrenspolitiken nära sammanbunden med andra politikområden, t.ex. politiken för inre marknaden och konsumentpolitiken. Initiativ för att underlätta möjligheten att väcka skadeståndstalan bör därför samordnas i största möjliga utsträckning.

2.3 EG-domstolen har fastställt rätten för alla skadelidande – såväl medborgare som företag – att få ersättning för den skada de lidit till följd av en överträdelse av konkurrenslagstiftningen ⁽²⁾.

2.4 Mot bakgrund av den offentliga debatten efter offentliggörandet av kommissionens grönbok "Skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler" ⁽³⁾, stödde EESK ⁽⁴⁾ liksom Europaparlamentet ⁽⁵⁾ kommissionens synpunkt och uppmanade den att föreslå konkreta initiativ. EESK välkomnade alltså kommissionens initiativ, framhöll vilka hinder de skadelidande stöter på då de försöker få ersättning och påminde om subsidiaritetsprincipen.

2.5 I april 2008 lade kommissionen fram en vitbok med specifika förslag ⁽⁶⁾. I vitboken analyserar kommissionen olika frågor i samband med skadeståndstalan i antitrustärenden och

⁽¹⁾ EUT C 162, 25.6.2008, EESK:s yttrande om "Rapport från kommissionen – Rapport om konkurrenspolitiken 2006", KOM(2007) 358 slutlig, föredragande: Franco Chiriac, punkt 7.1.1, Bryssel, 13.2.2008.

⁽²⁾ Se domarna "Courage och Crehan" (mål C-453/99) och "Manfredi" (förenade målen C-295/04 till C-298/04).

⁽³⁾ KOM(2005) 672 slutlig, "Grönbok – Skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler", Bryssel den 19 december 2005, s. 1–13.

⁽⁴⁾ EUT C 324 av den 20.12.2006, María Candelas Sánchez Miguel, yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler", Bryssel den 26 oktober 2006, s. 1–10.

⁽⁵⁾ Europaparlamentets resolution av den 25 april 2007.

⁽⁶⁾ KOM(2008) 165 slutlig, "Vitbok om skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler", Bryssel den 2 april 2008.

ger förslag till åtgärder för att göra det enklare att väcka skadeståndstalan. De föreslagna åtgärderna och rättspolitiska alternativen berör följande nio områden: rätt att väcka tala, tillgång till bevisning, bindande verkan av de nationella konkurrensmyndigheternas beslut, krav på bevisning av skuld, skadestånd, övervältring av kostnaderna för överprissättning, preskriptionsfrister, kostnader i skadeståndsmål samt samspelet mellan reglerna om eftergift och skadeståndstalan.

2.6 I samband med utarbetandet av vitboken har kommissionen genomfört omfattande samråd med företrädare för medlemsstaternas regeringar, domare från de nationella domstolarna, företrädare för näringslivet, konsumentföreningar, jurister och en rad andra berörda aktörer.

2.6.1 Fri konkurrens är en nödvändig del av den inre marknaden och en viktig faktor för genomförandet av Lissabonstrategin. Det främsta målet med denna vitbok är att förbättra de skadelidandes rättsliga förutsättningar att utöva sina fördragsenliga rättigheter att få ersättning för all skada de lidit som en följd av en överträdelse av EG:s antitrustregler. Full ersättning är följaktligen den främsta vägledande principen i detta sammanhang.

2.6.2 I vitboken behandlas följande frågor:

- Läget när det gäller indirekta köpare och kollektiv talan.
- Tillgång till bevisning och utbyte av upplysningar mellan parterna.
- Bindande verkan av de nationella konkurrensmyndigheternas beslut.
- Krav på skuld.
- Skadestånd.
- Övervältring av kostnaderna för överprissättning.
- Preskriptionsfrister.
- Kostnader i skadeståndsmål.
- Samspelet mellan reglerna om eftergift och skadeståndstalan.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK stöder ett effektivare system som gör det möjligt för dem som lidit skada på grund av överträdelser av EG:s antitrustregler att få skälig ersättning för dessa skador. För närvarande kan de som lidit skada på grund av överträdelser av

antitrustreglerna kräva ersättning via den egna medlemsstatens allmänna skadestånds- och processrättslagstiftning. Sådana förfaranden är emellertid ofta otillräckliga för att säkra en effektiv ersättning, särskilt när det är fråga om flera som blivit utsatta för liknande skada.

3.2 Kommittén är medveten om vikten av de frågor som behandlas i vitboken. I de följande kommentarerna fokuserar EESK på de frågor som vi uppfattar som de svåraste i den pågående debatten. Kommittén uppmanar kommissionen att se till att skadelidande i samband med överträdelser av konkurrenslagstiftningen ska kunna få ersättning i alla EU:s medlemsstater, och uppmanar kommissionen att föreslå lämpliga åtgärder för att följa upp vitboken på EU-nivå. Det är viktigt att subsidiaritetsprincipen beaktas när de olika förslagen övervägs på EU-nivå, och förslagen måste vara anpassade till medlemsstaternas rättsliga och processrättsliga system.

3.3 EESK anser att de skadelidande måste få full ersättning för det verkliga värdet av den förlust som lidits. Rätten till full ersättning inskränker sig därmed inte till den faktiska förlusten eller den materiella och ideella skadan utan omfattar även intäktsförluster samt eventuell dröjsmålsränta.

3.3.1 EESK anser att kommissionens gemenskapsåtgärd bör innehålla två typer av instrument som kan kombineras men som kompletterar varandra:

- För det första bör de nuvarande gemenskapsbestämmelserna om vilka skador som kan ge rätt till ersättning för personer som drabbats av överträdelser av gemenskapens antitrustbestämmelser kodifieras i en gemenskapsrättsakt.
- För det andra bör det inrättas en ram med icke-bindande riktlinjer för beräkningen av skadestånd, till exempel genom ungefärliga beräkningsmetoder eller förenklade regler om bedömning av den förlust som lidits.

3.4 EESK anser att varje skadelidande som kan visa på ett tillräckligt orsakssamband mellan en överträdelse och skadan bör ha rätt till skadestånd. Man måste emellertid försöka undvika situationer som kan ge upphov till orättmätiga vinster, exempelvis när det gäller köpare som övervätrat överpriser. Oberoende av den nivå där beslutet fattats (nationell nivå eller gemenskapsnivå) anser EESK att den svarande under sådana omständigheter bör ha rätt att åberopa argumentet om övervältring i samband med ett krav på ersättning för överprissättning. När det gäller bevisbördan bör beviskraven i samband med detta argument inte vara lägre än de krav som ställs på käranden att bevisa skadan.

3.5 Mot bakgrund av de olikartade sätten för beräkning av preskriptionsfristerna framstår det som mycket viktigt ur rätts-säkerhetssynpunkt att standardisera kriterierna. I detta syfte föreslår vi följande:

- Preskriptionsfristen ska inte börja löpa före den dag då överträdelsen upphör, om det är fråga om fortlöpande eller upprepade överträdelser, eller innan offret för överträdelsen rimligen kan förväntas ha fått kännedom om överträdelsen och den skada han eller hon orsakats.
- Under alla förhållanden ska en ny preskriptionsfrist på minst två år börja löpa när det överträdelsebeslut som en käreande i ett följdförfarande är beroende av har vunnit laga kraft.

3.6 Samspel mellan offentlig tillämpning och skadeståndstalan

3.6.1 Huvudansvaret för regleringen av marknaden och för tillämpningen av konkurrensreglerna inom EU är en fråga av allmänt intresse och måste ligga kvar hos de offentliga myndigheterna. EESK anser därför att alla framtida åtgärder bör upprätthålla en effektiv offentlig tillämpning och göra det lättare att få skadestånd för skada som uppstått på grund av brott mot antitrustreglerna. Offentlig tillämpning har en avgörande roll i kampen mot konkurrensbegränsande beteende, inte minst med tanke på att kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har unika undersöknings- och tvistlösningsbefogenheter.

3.6.2 Medan offentlig tillämpning är inriktad på reglernas efterlevnad och avskräckande åtgärder är syftet med skadeståndstalan att ge full ersättning för den skada som uppstått. Denna fulla ersättning täcker också verklig förlust, utebliven vinst och ränta.

3.6.3 När man överväger vilka åtgärder som ska vidtas för en verklig och fullständig ersättning förväntar sig EESK att den föreslagna ramen, som ska utgöra vägledning för beräkning av skadestånd, innehåller praktiska riktlinjer som kan tillämpas av medlemsstaternas domstolar, såsom det anges i vitboken.

3.7 Förlikning utanför domstol

3.7.1 Det krävs visserligen en effektivare ram för domstolsprövning med avseende på dem som drabbats av brott

mot konkurrenslagstiftningen, men EESK stöder kommissionens uppmaning till medlemsstaterna att utforma processregler som främjar förlikningar. Förlikning utanför domstol kan som alternativ till domstolsprövning spela en viktig, kompletterande roll när det gäller ersättning till skadelidande, utan att man för den skull på något sätt begränsar tillgången till rättslig prövning. Genom förlikning utanför domstol kan man snabbare nå fram till en rimlig lösning till en lägre kostnad och utan att stämningen präglas av så stor konfrontation mellan parterna, och dessutom minskas domstolarnas arbetsbörda. EESK uppmanar därför kommissionen att stödja förlikning utanför domstol inom EU och att förbättra kvaliteten på denna typ av tvistlösning. EESK konstaterar emellertid att alternativa tvistlösningsmekanismer endast kan fungera som trovärdigt alternativ när det gäller att ge skadelidande ersättning om det också finns mekanismer för rättslig prövning i domstol, bl.a. grupptalan. Finns det inga effektiva möjligheter till rättslig domstolsprövning finns inte heller några incitament till rättvis och snabb förlikning.

4. Särskilda kommentarer om vitboken

4.1 Till följd av den stora ökningen av antalet rättsliga förfaranden är det nödvändigt att inom ramen för de olika rättsordningarna fastställa mekanismer som gör det möjligt att sammanföra enskilda krav från dem som drabbats av överträdelser av antitrustbestämmelserna.

4.1.1 EESK stöder kommissionens förslag att kombinera dessa båda kompletterande mekanismer för att säkerställa att de skadelidande ges möjlighet att verkligen få sina krav på ersättning prövade på följande sätt:

- Genom företräddartalan, som väcks av godkända inrättningar (konsument-, miljö- och näringslivsorganisationer eller sammanslutningar av skadelidande). Kommittén har redan yttrat sig över de flesta typer av företräddartalan (⁷).
- Genom grupptalan, där flera drabbade uttryckligen beslutar att lägga samman sina enskilda krav för skada som de har lidit till en enda talan.

(⁷) EUT C 162, 25.6.2008, EESK:s yttrande om "Inrättande av ett system för grupptalan och dess roll inom ramen för gemenskapens konsumentlagstiftning", föredragande: Jorge Pegado Liz, Bryssel, 14.2.2008, s. 1–21.

4.2 Kommentarer om grupptalan

4.2.1 En mycket angelägen fråga för EESK är att den som lidit skada på grund av överträdelser av antitrustreglerna ska få gottgörelse, oavsett om de skadelidande är konkurrenter som följer spelreglerna, konsumenter, små och medelstora företag eller anställda vid berörda företag, som indirekt blir offer för affärsmetoder som äventyrar både deras sysselsättning och köpkraft. EESK har redogjort för sin uppfattning i ett initiativyttrande om "Inrättande av ett system för grupptalan och dess roll inom ramen för gemenskapens konsumentlagstiftning" ⁽⁸⁾. I enlighet med tidigare yttranden framhåller kommittén att om man erkänner behovet av att kunna väcka talan måste man också ha lämpliga förfaranden för att erkänna och värna om denna rättighet. Inrättandet av ett gemensamt system för grupptalan i EU är ett av flera möjliga alternativ som återkommer i debatten om hur förfarandena för att väcka talan ska bli effektiva. EESK anser att uppföljningsåtgärder bör vara välbalanserade och ge ett effektivt skydd mot missbruk. De bör stämma överens med andra förslag som gjorts om grupptalan, till exempel det initiativ som GD Hälsa och konsumentskydd just nu arbetar med, och måste behandlas på ett samordnat och sammanhängande sätt så att man undviker onödiga överlappningar mellan olika juridiska instrument, vilket skulle skapa enorma svårigheter vid införlivande och tillämpning i medlemsstaterna.

4.2.2 EESK stöder den breda enigheten bland europeiska politiker och intressenter om att EU måste undvika risken för den typ av missbruk som förekommer i USA. Uppföljningsåtgärder bör avspegla de kulturella och rättsliga traditionerna i Europa, ha ersättningsanspråk som enda syfte och upprätthålla en rättvis balans mellan parterna, så att vi får ett system som skyddar samhällets intressen som helhet. I EU måste man undvika resultatberoende advokatarvoden och sådana system som skapar ett ekonomiskt intresse hos tredje part.

4.3 Kommentarer om bevisning

4.3.1 När det gäller effektiv tillgång till bevisning, vilket är en förutsättning för ett effektivt rättsskydd, anser kommittén att det är positivt att det fastställs miniminormer för informationsutbyte mellan parterna i skadeståndsmål i antitrustärenden inom hela EU. En utvidgning av de nationella domstolarnas befogenheter att avslöja särskilt fastställda kategorier av relevant bevisning kan bidra till att detta syfte uppnås, om det sker på de villkor som redan fastställts i EG-domstolens rättspraxis, och om upplysningarna är relevanta för det aktuella målet samt nödvändiga och proportionella.

4.3.2 EESK noterar de existerande hinder som de skadelidande står inför när det gäller att bevisa sina krav och välkomnar kommissionens ansträngningar för att förbättra tillgången

till bevisning. Kommittén vill betona att man inte får förbise de skillnader som finns mellan medlemsstaternas olika processrättsliga system. Skyldighet att lämna ut upplysningar bör omfattas av detaljerade skyddsregler och stå i proportion till ärendets omfattning.

4.3.3 EESK uppmanar kommissionen att se till att skyldigheten att lämna ut upplysningar omfattas av detaljerade skyddsregler, med tanke på att utmaningen ligger i att upprätthålla ett system med jämvikt mellan en reell tillgång till bevisning och rätten till försvar. Kommittén påpekar att en strikt domarövervakning kan vara värdefullt i detta sammanhang.

4.3.4 Då en överträdelse av artiklarna 81 eller 82 i EG-fördraget upptäcks kan offer för överträdelserna, i enlighet med artikel 16.1 i förordning (EG) nr 1/2003, hänvisa till detta beslut som bindande bevis i ett civilrättsligt mål. Mot bakgrund av den likvärdighetsprincip som gäller för processuella bestämmelser anser EESK att det bör finnas liknande bestämmelser för beslut som fattas av nationella behöriga myndigheter då de konstaterar att artikel 81 eller 82 har överträtts.

4.4 Kommentarer om skadelidandes deltagande och företräddartalan

4.4.1 När det gäller system för grupptalan av typen "opted-in" och "opted-out" hänvisar EESK till de fördelar och nackdelar med en sådan mekanism som beskrivs i kommitténs yttrande av den 14 februari 2008 ⁽⁹⁾. I det yttrandet påpekade EESK särskilt att typen "opted-in" innebär vissa fördelar, men att systemen är tungrodda och kostsamma. Det medför mycket långa handläggningstider och passar inte en stor del av konsumenterna eftersom de saknar information om förfarandena i fråga. Kommittén konstaterar att några medlemsstater har infört olika modeller för rättslig prövning som innehåller både opted-in och opted-out-system.

4.4.2 Dessa kommentarer gäller även så kallad företräddartalan (*representative actions*). Eftersom man i vitboken hänvisar inte bara till identifierade skadelidande utan även till identifierbara sådana, verkar det inte kunna uteslutas att talan kan väckas på en grupp oidentifierade personers vägnar. Att identifiera individuella skadelidande kan visserligen bidra till att underbygga anspråken, men det kan finnas omständigheter då det kan vara lämpligt att utvidga målet till alla eventuella skadelidande, t.ex. i de fall då ett mycket stort antal konsumenter påverkas. EESK föreslår att kommissionen förtydligar detta förslag.

⁽⁸⁾ Se fotnot 7.

⁽⁹⁾ Se fotnot 7.

4.4.3 EESK hänvisar till de rekommendationer om domarens viktiga roll som kommittén framfört i tidigare yttranden. Med hjälp av särskild utbildning kan domarna bli bättre på att kontrollera kriterierna för att en anmälan ska tas upp till prövning samt utvärderingen av och tillgången till bevis, eftersom grupp-talan per definition förutsätter att samma talan sannolikt inte lämnas in individuellt. Domaren måste därför ha en framträdande och aktiv roll för att på ett tidigt stadium identifiera och godkänna berättigade anspråk.

4.4.4 Vid företräddartalan är det naturligt att kändesidan företräds av godkända konsument- eller branschorganisationer. I vitboken anger kommissionen uttryckligen att bemyndigade branschorganisationer ska ha rätt att väcka företräddartalan på medlemmarnas vägnar. Eftersom även andra erkända organisationer som uppfyller vissa normer kan ha godtagbara skäl att väcka grupp-talan, bör man noga undersöka om detta kan leda till att flera sammanfallande skadeståndsanspråk lämnas in för skador som förorsakats av samma överträdelse. Det bör rekommenderas att de skadelidande företräds av ett enda gemensamt organ så att de kan driva sin sak på ett effektivt sätt.

4.5 Kommentarer om den bindande verkan av de nationella konkurrensmyndigheternas slutgiltiga beslut

4.5.1 EESK delar i princip kommissionens uppfattning att ett lagakraftvunnet beslut i samband med skadeståndstalan vid "följdförfaranden" bör gälla som ett ovedersägligt bevis för en överträdelse. Kommittén anser att det är de nationella domstolarna som är bäst lämpade att bedöma orsakssambandet mellan överträdelsen och den skada för vilken ersättning utkrävs, och att de även i fortsättningen bör vara den enda instans som har rätt att göra denna bedömning.

4.5.2 EESK konstaterar också att det värde som tillskrivs de nationella konkurrensmyndigheternas slutgiltiga beslut innebär att man bör uppmärksamma hur långt harmoniseringen mellan medlemsstaterna har kommit när det gäller kontrollmekanismer (*checks and balances*) samt rättssäkerhetsgarantier.

4.6 Kommentarer om kravet på skuld

4.6.1 I vissa medlemsstater utgör orsakssambandet mellan skuld och skada en grundläggande faktor för skadeståndsansvar och käranden måste kunna visa på såväl sin egen rätt till ersättning som svarandens skuld. EESK rekommenderar att kommis-

sionen beaktar dessa skillnader eftersom de är ett resultat av de nationella rättssystemens historiska utveckling. Kommittén uppmanar kommissionen att se till att det framtida systemet innehåller garantier för ett rättvist rättegångsförfarande samt snabb och effektiv skadeersättning baserad på adekvat bevisning.

4.7 Kommentarer om eftergiftsprogrammen

4.7.1 Eftergiftsprogrammen har en enormt stor betydelse för hur många karteller som upptäcks och även en väsentlig avskräckande effekt. Att de fungerar bra ligger därför i första hand i de skadelidandes intresse. Risken för att konfidentiell information offentliggörs skulle få negativa följder för arbetet med att avslöja karteller och därmed för möjligheterna att väcka skadeståndstalan. EESK välkomnar följaktligen de förslag som syftar till att upprätthålla effektiviteten i eftergiftsprogrammen. Eftergiftsprogrammen får dock inte innebära att kartellmedlemmar skyddas utöver vad som är nödvändigt från civilrättsliga påföljder för olagligt uppförande på de skadelidandes bekostnad.

4.8 Kommentarer om kostnaderna vid skadeståndsmål

4.8.1 I vitboken presenteras olika sätt att minska de ekonomiska risker som en rättegång innebär för den som väcker skadeståndstalan. EESK delar uppfattningen att rätten till ersättning inte ska sättas ur spel på grund av orimligt höga rättegångskostnader. EESK har uttalat sig om kostnaderna för att väcka talan i sitt yttrande om grönboken⁽¹⁰⁾.

4.8.2 I vitboken uppmanas medlemsstaterna att se över sina nationella regler för fördelning av rättegångskostnaderna och göra det möjligt för de nationella domstolarna att i undantagsfall frångå principen om att den förlorande parten betalar, en princip som för närvarande tillämpas i flertalet medlemsstater. EESK uppmanar kommissionen att undersöka hur man ska kunna säkerställa såväl rättvisa möjligheter till rättslig prövning som rättmätiga skadeståndskrav även i detta avseende.

4.8.3 EESK anser att medlemsstaterna bör se över sina regler för rättskostnader, och att kommissionen bör undersöka vilken praxis som tillämpas i EU. Man bör sträva efter att skapa förutsättningar för att kunna väcka talan i berättigade fall där kostnaderna annars skulle förhindra att talan väcks. Detta får emellertid inte hindra utarbetandet av förfaranderegler som främjar förlikningar, som ett sätt att minska kostnaderna.

⁽¹⁰⁾ EUT C 324 av den 30.10.2006, punkt 5.4.5 (föredragande: María Candelas Sánchez Miguel).

4.8.4 EESK vill återigen framhålla att ett system med resultatberoende advokatarvoden inte är önskvärt, eftersom det skulle gå stick i stäv mot europeisk rättstradition. Precis som EESK påpekat i ett tidigare yttrande ⁽¹¹⁾ är sådana system förbjudna i de flesta av EU:s medlemsstater, antingen i lag eller med stöd av uppförandekoder för advokater.

4.8.5 Avslutningsvis anser EESK att man på ett effektivt sätt och till rimliga kostnader skulle kunna underrätta och få kontakt med möjliga kärande med hjälp av ett offentligt europeiskt elektroniskt register över skadeståndstalan, som skadelidande inom hela Europeiska unionen skulle ha tillgång till.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽¹¹⁾ Se fotnot 7.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Rapport från kommissionen – Rapport om konkurrenspolitiken 2007"

KOM(2007) 368 slutlig

(2009/C 228/07)

Den 16 juni 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Rapport från kommissionen – Rapport om konkurrenspolitiken 2007"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Paulo BARROS VALE.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 98 röster för, 2 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén utvärderar varje år kommissionens rapport om konkurrenspolitiken och har utnyttjat detta tillfälle till att framföra en rad synpunkter och förslag som i många fall har beaktats av myndigheterna och gett upphov till förändringar som överlag kan anses vara positiva, såväl när det gäller prioriteringar och instrument för denna politik som de medel som har använts. Det är dessutom positivt att kunna notera att effektiviteten också har ökat.

1.1.1 Vi vill påpeka att förseningen i förhållande till det år som här behandlas (2007) påverkar analysen inte bara på grund av tiden som förflutit utan också med tanke på den fullständigt onormala situation som vi upplever just nu och som inte går att bortse ifrån.

1.2 EESK anser därför att man måste bana nya vägar inom konkurrenspolitiken bortom de traditionella strategier som man hittills hållit sig till, som är viktiga men relativt begränsade. Kommittén har redan föreslagit att kommissionen skulle utveckla nya insatsområden, vilket under den rådande komplexa och vikande konjunkturen framstår som än mer motiverat, dels med tanke på ekonomin men framför allt med tanke på den lärdom som alla i ansvarig ställning ovillkorligt måste dra av de misstag och brister som lett till den nuvarande situationen.

1.3 Den bristande (eller i vissa fall slappa) regleringen/övervakningen inom strategiska sektorer skapar inte bara obalans och oacceptabla systemrisker, utan skadar också den sunda konkurrensen och skyddar de skyldiga samtidigt som det skapar allvarliga problem i hela samhället. Konkurrenspolitiken måste befatta sig med dessa frågor för att i framtiden undvika dessa

enorma kostnader som en majoritet av alla företag och medborgare måste bära på grund av den "illojala konkurrens" som orsakats av ett fåtal, vars ambitioner marknadens bristfälliga skyddssystem inte kunde stoppa, med särskild betoning på finansmarknaderna som påverkar alla oss andra.

1.4 På ett annat plan är det nödvändigt, liksom EESK har påpekat tidigare, att bedöma vad som behöver göras för en större samordning (inrättande av instrument) med unionens andra politikområden som motverkar intern illojal konkurrens (på grund av företagens varierande storlek, lokalisering och beskattningsramar). På extern nivå måste EU garantera att tredjeländer inte drar fördel av att bryta mot internationella handelsregler och ILO:s centrala konventioner om arbetsrätt och fackliga rättigheter, inklusive barnarbete, omänskliga arbetsförhållanden och grundläggande miljöskydd. Europeiska unionen bör också kraftfullt tillämpa WTO-bestämmelserna om statligt exportstöd och annan statlig politik som snedvrider konkurrensen och berövar EU-företag tillgång till marknaden.

1.5 Vid en jämförelse med rapporten från 2006 framgår det att man i 2007 års rapport behandlar ytterligare två konkurrenspolitiska instrument ("statliga åtgärder" och "konkurrenspolitikens roll i ett vidare politiskt sammanhang"), vilket mot bakgrund av målsättningen att förstärka denna grundläggande gemenskapspolitik framstår som en av de mest positiva aspekterna av det utförda arbetet.

1.6 När det gäller tillämpningen av regler för kontroll av statligt stöd redogör man i rapporten för en intensiv verksamhet från kommissionens sida, vilket vittnar om den betydelse som denna fråga tillmättes under 2007.

1.7 I avsnittet om "konkurrenspolitikens roll i ett vidare politiskt sammanhang" noterar kommittén med tillfredsställelse kommissionens engagemang på detta område men anser att ämnet borde vidareutvecklas så att det tydligt framgår vilka åtgärder eller ytterligare medel som behövs för att integrera konkurrenspolitiken inom Lissabonstrategin. När det gäller de olika marknadssektorer som behandlas borde det tydligare förklaras vilka åtgärder som ska genomföras, vilka instruments som ska användas och vilka mål som ska uppnås.

1.8 Om man ser till den betydelse som frågan om avreglering av energimarknaderna har fått framstår den information som rapporten innehåller om detta som mycket knapphändig. När det gäller antitrustområdet, där det redogörs i detalj för de förfaranden som gäller, borde kommissionen också bättre ha beskrivit de mål som ska uppnås för det tredje avregleringspaketet.

1.9 På området för finansiella tjänster tar man i rapporten upp problemen med betalkort och påpekar att sektorn utmärks av en extrem koncentration som orsakar konkurrensproblem, men några åtgärder för att komma till rätta med problemet framförs inte. Tillsyn av banker och kontroll av försiktighetsregler från behöriga organs sida nämns över huvud taget inte, trots att det är ett av de viktigaste områden där det lätt uppstår illojal konkurrens som på många sätt påverkar de olika marknadsaktörerna. EESK vill i detta sammanhang uttrycka sin oro för omfattningen av statligt ägande i finansinstitut, där det i de flesta fall har funnits oklarheter.

1.10 EESK skulle önska att kommissionens årliga rapport i mindre grad bestod av en lista av åtgärder som genomförts (ofta en förteckning över framgångar och segrar som vunnits) och i större grad av ett dokument där det finns en motvikt till de positiva åtgärder som genomförts (och som vi gläder oss åt) i form av en tydligare presentation av de svårigheter och hinder som uppdagats samt förslag till hur man kan komma till rätta med dem och gå vidare för att finna nya modeller för konkurrenspolitiken.

2. Innehåll i 2007 års rapport

2.1 När det gäller **instrumenten för konkurrenspolitiken** redogör man i rapporten, precis som tidigare år, för varje instrument och den vision som legat till grund för kommissionens arbete under det aktuella året:

— I fråga om **antitruståtgärder** har det skett en effektivare bekämpning av antitrustsituationer genom att man skapat incitament för berörda parter att anmäla sådana fall. Som

svar på Europaparlamentets uppmaning till kommissionen att utarbeta en vitbok med detaljerade förslag till effektivare skadeståndsförfaranden vid överträdelse av antitrustreglerna har kommissionen haft ett omfattande samråd med regeringar, domare och företrädare för de olika sektorer som är berörda av problemet.

— Att **upptäcka, undersöka och bestraffa karteller** var ett annat område kommissionen gav hög prioritet åt och ålade 41 företag böter (samma antal som 2006) på totalt 3 334 miljoner euro (jämfört med 1 864 miljoner euro året innan).

— På området **statligt stöd** avslutade kommissionen ett överträdelseförfarande mot Tjeckien som hade begränsat den tjeckiska konkurrensmyndighetens befogenheter att tillämpa konkurrensbestämmelserna inom sektorn för elektronisk kommunikation. Kommissionen antog även ett beslut grundat på koncentrationsförordningen i vilket den konstaterade att den spanska energitillsynsmyndigheten brutit mot den nämnda förordningens bestämmelser.

— I fråga om **koncentrationskontroll** antog kommissionen ett konsoliderat tillkännagivande om koncentrationsfrågor och riktlinjer om bedömning av icke-horisontella koncentrationer samt inledde ett offentligt samråd om korrigerande åtgärder på detta område.

— Frågan om **"kontroll av statligt stöd"** stod också i fokus för kommissionen som antog en ny metod för att fastställa referensräntor, inledde en remiss om ett förslag till allmän gruppundantagsförordning på området statligt stöd samt ett förfarande för översyn av kommissionens tillkännagivande om statligt stöd i form av garantier.

— När det gäller **"konkurrenspolitikens roll i ett vidare politiskt sammanhang"** inleddes en översyn av Lissabonstrategin i syfte att föreslå att konkurrenspolitiken befästes ytterligare i Lissabonstrategin för att stärka övervakningen av marknaden på sektorsnivå.

2.2 På sektorsnivå täcker 2007 års rapport de viktiga förändringar som genomförts inom följande nyckelområden:

— **Energi:** På detta område presenterades ett förslag om ett tredje avregleringspaket avseende el och gas. På antitrustområdet har kommissionen fokuserat på ärenden som gäller avskärmning och samverkan.

— **Finansiella tjänster:** På detta område offentliggjordes slutrapporterna från branschutredningarna av de europeiska marknaderna för banktjänster för privatkunder och företagsförsäkringar.

— **Elektronisk kommunikation:** På detta område bidrar gällande rättsliga ram till att göra kommunikationsmarknaderna allt mer konkurrenskraftiga. Kommissionen rekommenderade att antalet marknader som kan komma i fråga för förhandsreglering ska minskas, föreslog en förordning om roaming och antog flera beslut om ordningar för statlig finansiering av bredbandstjänster.

— **Informationsteknik:** Kommissionen fortsatte de förfaranden mot Microsoft, AMD och Rambus som tidigare inletts.

— **Medier:** På detta område fortsatte kommissionen att övervaka övergången från analoga till digitala sändningar och att ge hög prioritet åt att se till att premiuminnehåll görs tillgängligt enligt öppna och genomskinliga villkor.

— **Motorfordonssektorn:** På detta område föreskriver gruppundantagsförordningen en särskild ordning som har till syfte att stärka konkurrensen inom varumärken.

— **Transporter:** På detta område var målet för konkurrenspolitiken att säkerställa att marknaderna som nyligen avreglerats ska fungera väl.

— **Posttjänster:** På detta område lade kommissionen fram ett förslag om att EU:s postmarknader ska öppnas för konkurrens helt och hållet.

2.3 Det tycks finnas vissa motsägelser eller oklarheter med avseende på vissa åtgärdsområden, som till exempel elektroniska kommunikationer där det är svårt att förstå behovet av och målsättningarna för det nya lagstiftningspaket som nämns i punkt 48 (om elektroniska kommunikationer), när det i stället i punkt 44 talas om hur nu gällande lagstiftning bidrar till att stärka konkurrensen.

2.4 Dessutom nämns det i fråga om informationsteknik inte något om planerade målsättningar eller åtgärder. Man nämner endast förfaranden som inletts tidigare år utan att över huvud

taget redogöra för bestämmelser och politiska strategier eller vad man ämnar genomföra på detta område.

2.5 Det är viktigt att på detta område ta upp den aktuella situationen med internet som har blivit en marknadsplats med en intensiv kommersiell verksamhet utan ordentliga regler, där konkurrensöverträdelser är vanliga och det saknas ett egentligt konsumentskydd. Det är alltså angeläget att reglera den verksamheten.

2.6 När det gäller transportsektorn noterar EESK och ser positivt på den noggranna redogörelsen av genomförda åtgärder inom de olika transportsektorerna: vägtransporter, gods- och passagerartransporter på järnväg, sjötransporter och flygtransporter.

2.7 När det gäller posttjänsterna framgår det inte hur man ska gå till väga med förhandlingarna kring kommissionens förslag om att EU:s postmarknader ska öppnas för konkurrens helt och hållet.

2.8 I rapporten förklaras tydligt och i detalj hur det Europeiska konkurrensnätverket fungerar och där redogörs också för de olika nationella konkurrensmyndigheternas verksamhet. Det är värt att notera att samarbetet mellan medlemmarna av det Europeiska konkurrensnätverket stärktes ytterligare. Positiva aspekter är också deltagandet i **internationell verksamhet och interinstitutionellt samarbete** under det aktuella året.

2.9 När det gäller utvidgningen fortsatte kandidatländerna sina insatser för att införa konkurrensreglerna och kommissionen började ställa krav på att dessa visar upp trovärdiga resultat av tillämpningen av regelverket.

3. Den nya generationens konkurrenspolitik och en inventering av de problem som måste hanteras under den rådande konjunkturen

3.1 EESK vill ta tillfället i akt och använda ett annat angreppssätt än tidigare då vi avhandlat konkurrenspolitiken genom att enbart utvärdera och kommentera de områden som behandlas i kommissionens årliga rapport. Nu vill vi gå längre och ge förslag på andra områden som bör omfattas av den nya generationens konkurrenspolitik.

Några förslag:

3.1.1 Med tanke på den besvärliga situationen i världen i dag och med hänsyn till de nya lärdomar som måste dras av den ökade ekonomiska globaliseringen måste den nya generationens konkurrenspolitik vara nära förbunden med nya principer och prioriteringar för EU:s gemensamma utrikeshandelspolitik.

3.1.1.1 EU:s gemensamma utrikeshandelspolitik måste garantera att tredjeländer inte drar fördel på ett felaktigt sätt av handelns avreglering genom att bryta mot internationella handelsregler och ILO:s centrala konventioner om fackliga rättigheter, inklusive barnarbete och omänskliga arbetsförhållanden, grundläggande miljöskydd, regler för etableringsfrihet och arbetsgivarföreningar, vilket kan leda till social eller miljömässig dumpning. Europeiska unionen bör också kraftfullt tillämpa WTO-bestämmelserna om statligt exportstöd och annan statlig politik som snedvrider konkurrensen och berövar EU-företag tillgång till marknaden, till exempel att den monetära politiken och valutapolitiken endast syftar till att sänka eller artificiellt hålla nere priserna på de egna exportprodukterna.

3.1.1.2 EU bör fortsätta att arbeta för lika villkor inom den internationella handeln och stärka WTO:s befogenheter att vidta åtgärder mot statliga subventioner och mot social och miljömässig dumpning i strid mot internationella överenskommelser. Det europeiska organiserade civila samhället kräver även att handelspolitiken och enskilda företags och arbetstagares rättigheter enligt internationella överenskommelser inom ramen för WTO, ILO osv. alltid måste tillämpas till fullo av kommissionen. I synnerhet bör man inte tillåta att rättigheterna när det gäller företag och deras arbetstagare ignoreras eller bara beaktas till en viss grad på grund av hänsyn till allmän utrikespolitik eller på grund av enskilda företags eller medlemsstaters särintressen. Det handlar inte om att tvinga på andra länder och samhällsstrukturer vår modell utan att kräva att ett minimum av regler upprätthålls så att inte marknaden påverkas av snedvridna konkurrensvillkor.

3.1.1.3 Det är varken rimligt eller berättigat att EU ska anstränga sig att sätta upp regler som de interna ekonomiska aktörerna ska följa i syfte att garantera rättvis konkurrens på marknaden, och hela tiden bortse ifrån den illojala konkurrens som dagligen importeras från andra platser i världen. Det är endast en verklig sammanlänkning av konkurrenspolitiken och

en rättvis gemensam utrikeshandelspolitik, och tydliga och orädda ställningstaganden inom ramen för WTO, som kan rätta till den obalans som råder för närvarande.

3.1.2 Man måste dessutom inom konkurrenspolitiken börja åtgärda en viss typ av intern obalans som orsakar snedvridningar genom att analysera de olika marknadsaktörernas specifika villkor och införa regler som tar hänsyn till att småföretagen och mikroföretagen självfallet har svårt att konkurrera med större företag, liksom att det finns nackdelar för företag som ligger i periferin jämfört med företag som ligger nära stora konsumentcentrum. Därför måste EU:s ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningspolitik i framtiden vara nära knuten till konkurrenspolitiken, som bör vara lyhörd för de många olika villkor som påverkar marknaderna.

3.2 Den rådande konjunkturen, som denna analys av kommissionens rapport för år 2007 avtecknar sig mot, tvingar EESK att ställa en rad konkreta frågor som är så aktuella och brännande att de bör förtjäna de europeiska politiska beslutsfattarnas intresse, eftersom de pekar på att det saknas adekvata instrument som kan hantera den situation som medborgarna och företagen drabbats av.

3.2.1 Oavsett om målsättningen är att skydda ekonomin i stort och inte gynna vissa företag eller sektorer på bekostnad av andra, hur lovvärda dessa mål än är, kan medlemsstaterna tillåtas ingripa genom att stödja vissa ekonomiska aktörer (och indirekt deras aktieägare, anställda, kreditgivare och leverantörer) på bekostnad av alla de andra i ett scenario där de som inte följer reglerna blir vinnare medan de som följer dem blir förlorare? Vilka effekter får den snedvridning av konkurrensen som orsakas av en ny våg av orättvis behandling av de ekonomiska aktörerna?

3.2.2 Samtidigt som EESK vill betona hur viktigt det är att ha en stark och enhetlig konkurrenspolitik som reglerar samtliga Europeiska unionens insatser, förstår vi att det under så exceptionella förhållanden som de som råder nu kan vidtas exceptionella åtgärder, även sådana som snedvrider konkurrensen. Inte desto mindre måste kommissionen oavsläppligt övervaka denna medvetna och tillåtna snedvridning och genomföra korrigeringar så snart som den ekonomiska situationen återgår till det normala.

3.2.3 För att undvika konkurrenssnedvridning i olika sektorer kan den bästa metoden för att stimulera ekonomin utan att orsaka obefogad diskriminering vara att ge regeringarna möjlighet att erbjuda skattelättnader eller finansiella incitament (till dem som uppfyller kriterierna) genom ett öppet och allmänt förfarande.

3.2.4 Vilka åtgärder vidtog konkurrensmyndigheterna på olika nivåer i det ekonomiska systemet för att garantera att systemet skulle fungera under den senaste kostnadskrisen som drabbade den enskilda konsumentens bränslekostnader eller pri-

set på baslivsmedel? Effekterna av höjda råvarukostnader på slutpriset blev omedelbar och direkt men när priserna sjönk fungerade det inte på samma sätt, utan man fick ett allmänt intryck av att de stora operatörerna noggrant samordnade pris-sättningen.

3.2.5 Tiden har kommit för kommissionen att anta ett mindre strikt och mer vidsynt angreppssätt för konkurrens poli- tik. EESK uppmanar därför kommissionen att reflektera över frågan och att presentera nya målsättningar för detta område som är av enormt stor betydelse för EU:s utveckling.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok: Upphovsrätten i kunskapsekonomin"

KOM(2008) 466 slutlig

(2009/C 228/08)

Den 16 juli 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Grönbok: Upphovsrätten i kunskapsekonomin"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Daniel RETUREAU.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 173 röster för, 6 röster emot och 2 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Syftet med grönboken är att stimulera till debatt om hur man bäst ska kunna sprida ny kunskap av betydelse för forskning, vetenskap och utbildning och att försöka ge svar på ett antal frågor i samband med upphovsrättens roll i kunskapsekonomin.

1.2 Med "upphovsrätt" avses egentlig upphovsrätt och närstående rättigheter, ett begrepp som har ersatt det tidigare "litterär och konstnärlig äganderätt" ⁽¹⁾. Upphovsrätten skyddas av flera internationella konventioner och organ, t.ex. Bernkonventionen som förvaltas av FN:s WIPO ⁽²⁾, och Trips-avtalet om immaterialrätt i samband med handel inom ramen för WTO.

1.3 Grönboken består av två delar: Den första behandlar allmänna frågor som rör undantagen från de ensamrättigheter som normalt gäller för upphovsrätt och närstående rättigheter. Den andra delen behandlar frågor som rör de undantag och inskränkningar som är av störst betydelse för kunskapsspridningen, och frågan om dessa undantag bör ses över i en tid där spridning i digitaliserad form är dominerande.

1.4 När det gäller de undantag till och begränsningar av upphovsrätten som fastställs i Trips-avtalet är tolkningen strikt.

1.5 I sin översyn av den inre marknaden ⁽³⁾ uppmärksammade kommissionen särskilt behovet av att underlätta den fria

rörligheten för kunskap och innovationer. Kommittén stöder fullständigt denna inriktning, som är nödvändig för att Lisabonstrategin ska kunna tillämpas.

1.6 Nio direktiv reglerar upphovsrätten och närstående rättigheter ⁽⁴⁾. Producenter av mjukvara omfattas av samma upphovsrätt som när det gäller litterära och konstnärliga verk, men i positiv rätt och i praktiken är dessa rättigheter mer begränsade än för "traditionella" upphovsmän.

2. Allmänt

2.1 Grundfilosofin i direktivet om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället är att säkerställa maximalt upphovsrättsskydd. Enligt kommissionen bör det tillämpas till fullo för merparten av litterära och konstnärliga verk, tekniska och vetenskapliga publikationer samt mjukvara, även i den digitala tidsåldern då det är möjligt att omvandla verken till elektronisk form och sprida dem omedelbart. Rättighetsinnehavarna anser emellertid att de inte har fått några nämnvärda intäkter för utnyttjande av verken på internet.

2.2 För närvarande omfattar gemenskapens förteckning över undantag ett enda tvingande och 20 frivilliga undantag. Medlemsstaterna får själva välja om de vill genomföra de frivilliga undantagen, vilket enligt kommittén i stor utsträckning förhindrar en verklig harmonisering av motiverade undantag i en kunskapsekonomi, med användning av tekniska verktyg som ständigt förändras i den digitala tidsåldern. Eftersom förteckningen är begränsande förhindras emellertid att nya undantag tillfogas av vissa medlemsstater. Genom att tillämpa det "trestegstest" som utarbetats av WTO och WIPO, regleras dessutom begränsningarna av tre villkor: De ska tillämpas endast i vissa särskilda fall (t.ex. synskadade användare), de ska inte strida mot det normala utnyttjandet av verket och de ska inte oskäligt inkräkta på rättighetshavarnas legitima intressen.

⁽¹⁾ Detta på grund av utvidgningen till nya områden och nya intellektuella alster.

⁽²⁾ Världsförbundet för den intellektuella äganderätten.

⁽³⁾ KOM(2007) 724 slutlig, 20.11.2007 – En inre marknad för framtidens Europa.

⁽⁴⁾ Vissa rör tillfälliga rättigheter, t.ex. i samband med databaser och elektroniska kretsar.

2.3 Kommittén anser att dessa bestämmelser bidrar till en form av harmonisering, men systemet med en uttömmande förteckning att välja från, med möjlighet att vid behov begränsa omfattningen av de eventuella undantagen, innebär mycket större problem för genomförandet och kontrollen i samband med spridning online (framför allt via satellit).

2.4 Med tanke på kunskapssamhällets mål och kampen mot diskriminering borde man emellertid lägga större vikt vid förteckningen eftersom målet om harmonisering inte har uppnåtts och alltför många undantag återstår.

2.5 Visserligen är de största ekonomiska intressena kopplade till underhållning, vissa kulturyttringar eller spel, inte i kunskap i egentlig mening, men man får inte dra en alltför skarp gräns mellan olika innehållskategorier, naturligtvis med undantag för pornografi eller innehåll som kan vara skadligt för en ung publik.

2.6 Undantagen bör tillämpas på alla typer av handikapp som begränsar användningen av multimedieinnehåll på internet, undervisning på alla nivåer, inbegripet livslångt lärande och pensionärsuniversitet, offentliga folkbibliotek och mediatek på universitet, sjukhus, rehabilitering av interner, offentlig eller privat forskning i enlighet med särskilda arrangemang med specialiserade bibliotek och dokumentationscentrum. De som utnyttjar undantagen bör få möjlighet att väcka talan om det visar sig omöjligt eller orimligt svårt att utnyttja rätten till tillgång. Utvidgningen av undantagens räckvidd bör emellertid åtföljas av nya kompensationsmöjligheter, åtminstone för de ursprungliga upphovsrättshavarna⁽¹⁾, precis som i fråga om ersättning för rätten till privata kopior.

2.7 Den eventuella kompensationen bör inkasseras av godkända gemensamma organ som ansvarar för insamling och fördelning av kompensationen enligt justerbara fördelningsnycklar som fastställs med utgångspunkt i obligatoriska undantagskategorier.

2.8 Samråd och förhandlingar mellan företrädare för de olika berörda intressena inom produktion och användning av verken bör genomföras. Kommittén anser emellertid att kommissionen i ett första skede skulle kunna formulera riktlinjer, och därefter ta fram "typlicenser" som bygger på gemenskapens minimikrav

och som skulle kunna anpassas på nationell nivå av de berörda parterna.

2.9 Användningen av offentliga bibliotek och universitetsbibliotek, dokumentations- och forskningscentrum samt den kontroll som de gemensamma förvaltningsorganen skulle utföra motsvarar enligt kommitténs mening Trips-kriterierna, som kanske är alltför begränsande eller tolkas alltför restriktivt. Dessa kriterier återspeglar inte kunskapssamhällets behov eller den kraftigt ökade användningen av internet inom alla områden, i synnerhet i fråga om utbildning och diskussion mellan forskare.

2.10 Ett antal verk med koppling till utbildning, vetenskap och teknik finns redan tillgängliga på internet med "light"-licens, t.ex. GPL⁽²⁾ och "Creative Commons"-licensen när det gäller böcker och konstnärligt skapande. Dessa licenstyper bör uppmuntras, liksom produktionen av innehåll som är till nytta för kunskapssamhället⁽³⁾, genom upphandling eller stöd till de institutioner som producerar vetenskapligt eller tekniskt innehåll eller programvara under denna typ av licens⁽⁴⁾.

3. Undantag: särskilda problem

3.1 I grönboken ägnas särskild uppmärksamhet åt de undantag som i störst utsträckning främjar spridningen av kunskaper, särskilt undantagen till förmån för bibliotek och arkiv, för godkännande av spridning av verk i undervisnings- och forsknings- syfte, till förmån för funktionshindrade och eventuellt undantag för användarskapat innehåll.

3.2 En digitalisering av verk i bibliotek och arkiv i syfte att bevara originaldokument, varav vissa är unika, och för att kunna sprida dem online är en utveckling som är i full gång. Ett exempel på detta är det europeiska digitala biblioteket Europeana.

3.3 Omfattningen och villkoren på det nationella planet när det gäller digitalisering och kommunikation varierar i stor utsträckning, och är ibland alltför restriktiva enligt kommitténs åsikt. Direktivet tillåter bara undantag till rätten till mångfaldigande i samband med internt samråd i specifikt forskningssyfte och begränsade möjligheter att bevara verket, utan kommersiellt syfte. Trestegstestet föreskrivs strikt, men det skulle kunna mjukas upp, framför allt om man fastställer en kompensation för upphovsmännen, eventuellt av schablontyp.

⁽²⁾ Allmän offentlig licens, berör framför allt kostnadsfri programvara.

⁽³⁾ Se kommitténs yttrande om "Samarbete och kunskapsöverföring" CESE 330/2009.

⁽⁴⁾ Ett antal stora privata företagen bidrar aktivt till finansieringen av produktion med särskilda eller fria licenser, eftersom de uppfattar detta som lönsamma källor till innovation.

⁽¹⁾ Upphovsman definierad som den person som själv eller med hjälp av tredje man fått idén till eller utformat ett alster.

3.4 Undantagen bör i första hand gälla bevarande av de mest ömtåliga eller sällsynta verken, förteckningar över verk som rekommenderas för elever och studenter, eller för grund- och fortbildning som betraktas vara av särskilt nationellt intresse. Det bör vara möjligt att begränsa valet av format för datafiler till sådana som motsvarar en allmän offentlig norm, erkänd av ISO, och som är kompatibel med en stor majoritet av de befintliga öppna eller skyddade formaten ⁽¹⁾.

3.5 Antalet kopior bör bestämmas med beaktande av det fastställda antalet godkända användare och skyddsbehovet ⁽²⁾.

3.6 Frågan om tillhandahållande online innebär särskilda problem och kräver ytterligare garantier för att mottagarna inte ska sprida verken. Vissa av mottagarna skulle kunna betala licens- och serviceavgifter ⁽³⁾.

3.7 Det finns skäl att planera för ändring av direktivet så att man möjliggör lån av verk online i forsknings- och utbildnings-syfte under rättsligt och tekniskt väl reglerade former. Det förfarande man väljer och kravet på god förståelse av villkoren i de speciallicenser och de särskilda villkor som gäller för lån online bör bidra till utbildningen vad avser respekt för upphovsrätten, i synnerhet i fråga om ungdomar. Kommittén har alltid förordat fostran till respekt för intellektuella alster, som utgör en grundläggande etisk beståndsdel i kunskapsekonomin.

4. Anonyma verk

4.1 Anonyma verk utgör en viktig kreativ resurs.

4.2 Kommittén anser att man i grönboken ställer viktiga frågor i detta ämne och föreslår konkreta handlingsvägar som är mycket lovande. Förteckningen över anonyma verk skulle efter tillräcklig efterforskning kunna offentliggöras regelbundet. Om ingen rättighetsinnehavare ger sig till känna inom en fastställd tidsperiod skulle verket inte helt förlora upphovsrättsskyddet, men omfattas av ett särskilt system som i tillräcklig utsträckning skyddar upphovsrätten om en legitim rättighetsinnehavare så småningom skulle ge sig till känna. Valet av licenssystem skulle kunna bygga på danska och ungerska erfarenheter, men en europeisk typlicens kan tänkas, och är enligt kommittén att föredra.

4.3 Kommittén anser att det inte är nödvändigt att ta fram ett särdirektiv för anonyma verk. Hanteringen av dessa verk innebär inte några nya undantag till upphovsrätten, utan en särskild förvaltningsform för licenserna inom den rättsliga ra-

men för upphovsrätten. Ett nytt avsnitt i föreliggande direktiv skulle enligt kommitténs mening utgöra ett lämpligt instrument.

4.4 Kommissionen skulle kunna offentliggöra och regelbundet uppdatera en förteckning över de institutioner som ansvarar för hanteringen av anonyma verk. En översyn skulle kunna övervägas efter en provperiod på fem eller tio år, då man också skulle kunna offentliggöra en rapport och statistik.

5. Undantag till förmån för funktionshindrade

5.1 Kommittén efterlyser en mindre restriktiv inställning med avseende på arten av funktionshinder och svårigheterna att få tillgång till verk än den som för närvarande råder i ett antal europeiska länder, eftersom funktionshindrade i allmänhet har lägre inkomster, vilket innebär att till svårigheterna att tillägna sig verk för en funktionshindrad läggs ett ekonomiskt hinder som är uppenbart och socialt oacceptabelt med avseende på tillgången till information, utbildning och kultur.

5.3 Organisationer för funktionshindrade skulle kunna delta i arbetet med att formulera om undantagen med beaktande av olika funktionshinder. De skulle också kunna knytas till hanteringen av specialterminaler och för de tyngsta fallen se till att utbildad personal ställs till förfogande för de funktionshindrade. Denna hjälp skulle kunna finansieras genom privata gåvor och offentliga subventioner till organisationerna. Organisationerna skulle på samma sätt som (i samarbete med) godkända bibliotek eller museer kunna förhandla med företrädare för upphovsmännen om villkor för användandet, med garantier mot pirattillverkning. ReK anser att man bör utvidga undantaget till att omfatta databaser, annars skulle tillgången till referensverk som uppslagsböcker och ordböcker begränsas. Databasdirektivet bör ses över med avseende på de aspekter rörande utbildning och tillgång till kunskap som nämndes ovan, samt med avseende på tillgången för funktionshindrade.

5.3 Organisationernas deltagande skulle också kunna utsträckas till att omfatta utbildning i fråga om respekten för användarlicenser. Även här måste användarna övertygas om att respekten för upphovsrätten är ett grundläggande villkor för upphovsmännens kreativa verksamhet. Det tycks emellertid oräddvist att överföra kostnaden för licenser och terminaler på de funktionshindrade. Ett undantag är nödvändigt för alla typer av funktionshinder som orsakar särskilda problem när det gäller tillgången till verk. Kostnaden bör i sådana fall täckas av offentliga inrättningar som har skyldighet att ge funktionshindrade användare tillgång till verken, inbegripet databaser och programvara. Lagstiftningen för databaser bör anpassas till dessa förhållanden ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Varje fil skulle ha en "vattenstämpel" som hänvisar till en obligatorisk bilaga med en förklaring av licensen och begränsningarna för användandet.

⁽²⁾ T.ex. en kopia på plats och en kopia i en liknande institution (ömsesidigt avtal om bevarande) och en på en server för digital lagring.

⁽³⁾ T.ex. för upprättande av dokumentmappor för forskare inom särskilda områden och till förmån för laboratorier eller andra företag.

⁽⁴⁾ Den bör omfatta både ursprungliga databaser och databaser med särskilt skydd (t.ex. ordböcker och uppslagsverk).

5.4 De viktigaste offentliga biblioteken och de viktigaste museerna skulle kunna åläggas att tillhandahålla verken i särskild form, anpassad till funktionshindret, inom ramen för kulturförvaltningens budget på regional eller nationell nivå. En sådan offentlig politik skulle motsvara kraven på likabehandling för alla medborgare och bekämpning av alla former av diskriminering.

5.5 Direktivets undantag för utbildnings- och forskningsändamål tillämpas alltför restriktivt. Det borde vara möjligt att utvidga tillämpningen och fortfarande klara WTO:s test genom att information om källa och upphovsman infogas i dokumentet, liksom information om begränsningarna i användningen och förbudet mot olaglig kopiering.

5.6 Ett obligatoriskt licenssystem skulle kunna införas för online-lån av verk för utbildnings- och forskningsändamål på grundval av ett standardavtal mellan utlånare och godkända insamlingsorganisationer.

5.7 Undantaget bör kunna gälla både delar av verken som väljs ut av behöriga pedagogiskt ansvariga och hela verken. Kriterierna bör grunda sig på pedagogiska faktorer. Detta skulle stärka rättssäkerheten utan försvagning av räckvidden i rättigheterna till mångfaldigande. Genom ökad harmonisering skulle man undvika att en laglig handling i ett land betraktas som kränkning av upphovsrätten i ett annat land, vilket är viktigt med tanke på utbildningens transeuropeiska aspekter.

5.8 Distansutbildning medför att kopior (utbildningsmaterial) kan användas i hemmet av bl.a. studenter, elever och andra studerande, inbegripet EU-medborgare bosatta i tredje land.

6. Användarskapat innehåll

6.1 Denna fråga ökar i aktualitet mot bakgrund av Web 2.0⁽¹⁾. Upphovsrätten eller alternativa licenstyper som förts

fram av den ursprungliga författaren kan ändras eller utvecklas utan att det rör sig om piratkopiering.

6.2 Det enklaste för initiativ som användarskapade uppslagsverk skulle vara att fastställa en lämplig licenstyp som "Creative Commons"-licensen eller wikipedia, och att den "ursprungliga" upphovsmannen modererar alla tillägg eller förändringar samtidigt som mångfalden av idéer säkerställs.

6.3 I detta konkreta fall ser man att internet inte är lätt att förena med skydd av upphovsrätten.

6.4 Ersättning till upphovsmän vilkas alster sprids via internet handlar mindre ofta om betalning av direkta licenser än om indirekta inkomster, t.ex. från reklam – inte så mycket från abonnemang. En utveckling av abonnemang är visserligen också på gång, men "affärsmodellen" på internet utnyttjar icke-traditionella spridningssätt som präglas av "dematerialisering" och digital spridning. Vi befinner oss fortfarande i ett övergångsskede och söker nya ersättningsmetoder⁽²⁾, eftersom kostnaderna för produktion och spridning av digitala verk inte kan jämföras med de mycket höga kostnaderna för försäljning av materiella lagringsmedier.

6.5 Det gäller att finna en balans mellan nya distributionsformer, ny teknik för mångfaldigande, kunskapssamhällets behov och upphovsrätten. Denna jämvikt går inte att uppnå genom massiv användning av enbart repressiva åtgärder som i huvudsak riktas mot en särskild ålderskategori som på så vis kommer att betraktas som brottslingar, eftersom det saknas lagstiftning och nya sätt att ersätta upphovsmännen. Det är angeläget att utveckla de aktuella ramarna med tanke på den genomgripande och snabba tekniska utvecklingen.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Web 2.0 är gränssnitt som ger personer som surfar möjlighet att reagera på sidinnehållet och samtidigt samspela med varandra, vilket gör Web 2.0 till en interaktiv webgemenskap.

⁽²⁾ Som de initiativ som nyligen tagits fram av Google och Microsoft.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Gemensam programplanering för forskning: Samverkan för att bemöta gemensamma utmaningar mer effektivt"

KOM(2008) 468 slutlig

(2009/C 228/09)

Den 15 juli 2008 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Gemensam programplanering för forskning: Samverkan för att bemöta gemensamma utmaningar mer effektivt"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Josef ZBORIL.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 104 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén ställer sig positiv till meddelandet och konstaterar att förslaget handlar om strategisk styrning av den gränsöverskridande vetenskapliga forskningen, en mycket viktig och angelägen idé, framför allt om man vill nå snabbare framsteg på grundläggande områden inom vetenskap och forskning. Den europeiska strategin grundar sig på de bästa erfarenheterna och utvecklar dem till ett fungerande system.

1.2 För detta ändamål måste man under medlemsstaternas ledning genomföra en process för att intensifiera deras samarbete inom forskning och utveckling i syfte att bättra hantera de stora samhällsutmaningar i europeisk eller internationell skala där den offentliga forskningen spelar en central roll. EESK välkomnar och stöder därför också slutsatserna från rådets (konkurrensfrågor) sammanträde den 2 december 2008 ⁽¹⁾ och instämmer i de uttalanden som gjordes vid detta.

1.3 Kommittén är övertygad om att man måste skapa grundläggande strategiska ramar som ligger i linje med EU:s politiska prioriteringar. För att omsätta den föreslagna strategin i praktiken kommer det framför allt att krävas en stark politisk vilja.

1.4 EESK varnar kommissionen för att lägga alltför stor tonvikt vid ett "uppiifrån och ned"-perspektiv. Man måste framför allt anlägga ett "nedifrån och upp"-perspektiv i linje med forskningsaktörernas strategiska intressen och deras möjligheter att dela med sig av sin bästa vetenskapliga forskningskapacitet.

1.5 Kommittén vill samtidigt påpeka att denna samordning är svår. Detta beror ofta på att vissa länder har särintressen och saknar den politiska viljan att dela med sig av vetenskaplig forskningskapacitet och framför allt av vetenskapliga rön.

1.6 EESK delar till fullo uppfattningen att man snarast möjligt måste utöka de finansiella och mänskliga resurserna i konkurrensen med de länder som är EU:s främsta ekonomiska rivaler. Detta får dock under inga omständigheter utesluta ett forskningssamarbete med dessa länder och deras forskningsorganisationer ⁽²⁾.

1.7 Kommittén konstaterar samtidigt att det kommer att bli en oerhört krävande uppgift att tillämpa gemensam programplanering på den gränsöverskridande vetenskapliga forskningen, eftersom det kommer att kräva ett nytt tänkande i riktning mot större öppenhet och samarbete ⁽³⁾, och detta är i allmänhet lättare sagt än gjort.

1.8 Kommittén erkänner och uppskattar det breda spektrum av gränsöverskridande samarbeten och gemensamma projekt som finns och deras utmärkta resultat, och rekommenderar att man utnyttjar relevanta erfarenheter av dessa program i detta nya strategiska programplaneringskoncept. Man bör också dra lämpliga lärdomar av de misstag som gjordes när processerna i den gemensamma programplaneringen för forskning utformades.

⁽¹⁾ Europeiska unionens råd den 3 december 2008 (16.12) 16775/08, RECH 411; COMPET 551; BILAGA.

⁽²⁾ Se även INT/461, CESE 1021/2009, 11.6.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

⁽³⁾ Se även INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

1.9 För att nya vetenskapliga rön på ett mer effektivt och snabbare sätt ska omsättas i praktiken, krävs det att den privata sektorn på lämpligt sätt deltar i hela processen. Kommittén vill också uppmärksamma de hinder som finns för den privata sektorns medverkan, framför allt när det handlar om att använda resultaten eller om frågor rörande immateriell äganderätt o.dyl. ⁽¹⁾

1.10 EESK anser att man för denna viktiga gemenskapsverksamhet måste utarbeta och testa högkvalitativa operativa ramar som motiverar inte bara de enskilda medlemsstaterna utan framför allt deras vetenskapliga forskningskapacitet att delta, för att stödja och mobilisera det "nedifrån och upp-perspektiv" och framför allt de finansiella resurser som krävs. En viktig förutsättning är att resurserna är tillräckligt rörliga och att det finns en stöddram som undanröjer eventuella hinder.

1.11 När man fastställer dessa operativa ramar måste man inte bara ta hänsyn till de faktorer som kan ha positiva bieffekter, utan också i detalj analysera de risker som undergräver idén om en gemensam europeisk programplanering.

1.12 Kommittén har redan understrukit och understryker fortfarande att man så snart som möjligt måste skapa en europeisk forskningsinfrastruktur ⁽²⁾, som kommer att stärka den gemensamma programplaneringen som helhet och bidra till att det gemensamma europeiska mervärdet ökar. EESK uppmanar därför medlemsstaterna att så snabbt som möjligt på ett kreativt sätt följa upp detta initiativ från kommissionen.

1.13 Kommittén välkomnar att man skapat "Högnivågruppen för gemensam programplanering" i syfte att välja teman för den gemensamma programplaneringen efter ett omfattande offentligt samråd med olika regionala, nationella och europeiska forskarsamfund samt – om så är lämpligt – med den privata sektorn. Som ett resultat av dessa insatser bör rådet efter ett kommande förslag från kommissionen kunna anta gemensamma initiativ för programplaneringen senast 2010.

2. Inledning, kommissionens meddelande

2.1 Europa behöver öka investeringarna i forskning – men också investera – för att forskningen ska ge bättre effekt om den

ska nå sin uttalade vision: att främja en balanserad och hållbar utveckling. I Lissabonstrategin fastställs övergången till ett kunskapsbaserat samhälle – fokuserat på vetenskap, teknik och innovation – som det viktigaste målet, och ökade och bättre investeringar i forskning efterfrågas.

2.2 Det nya initiativet – gemensam programplanering – markerar en förändring i det europeiska forskningssamarbetet. Det är en frivillig process för ett förnyat partnerskap mellan medlemsstaterna baserat på tydliga principer och en transparent styrning på hög nivå. Syftet är att öka den nationella offentliga forskningsfinansieringens effektivitet och inverkan på strategiska områden. Den gemensamma programplaneringen är först och främst inriktad på offentliga forskningsprogram, vilket innebär ett "offentlig–offentligt" samarbete. Industrin – och andra intressenter – bör emellertid spela en roll i samrådsförfarandet, och genomförandet av de särskilda initiativen för gemensam programplanering.

2.3 Meddelandet är ett svar på intressenternas krav på en frivillig, decentraliserad strategi i kombination med strategisk rådgivning på europeisk nivå och deras avvisande inställning till en standardmetod.

2.4 Detta meddelande är ett av de fem politiska initiativ som kommissionen planerar 2008 som en uppföljning till grönboken "Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter" ⁽³⁾. Det handlar särskilt om dimensionen "Optimera forskningsprogram och prioriteringar" och är ytterligare ett steg i skapandet av "femte friheten" genom att avskaffa hinder för den fria rörelsen av kunskap.

2.5 Jämfört med sina viktigaste partner investerar Europa fortfarande för lite i forskning, och FoU-investeringarna – från både den offentliga och den privata sektorn – har allmänt sett stagnerat under det senaste årtiondet. Europa bör inte bara snabbt öka sina utgifter avsevärt utan även hitta nya och mer innovativa sätt att effektivt använda sina knappa FoU-resurser på. Europa bör också stärka sin förmåga att omvandla forskningsresultaten till samhällsnytta och ekonomisk nytta.

⁽³⁾ Förutom detta meddelande har kommissionen i år antagit följande: — En rekommendation om "förvaltning av immateriella rättigheter vid kunskapsöverföring och regler för god praxis för universitet och andra offentliga forskningsorganisationer", KOM(2008) 1329, 10.4.2008.

— Meddelandet "Bättre karriärer och större rörlighet: ett europeiskt partnerskap för forskare", KOM(2008) 317, 23.5.2008. Dessutom förbereder kommissionen en förordning från rådet om "En gemenskapslagstiftning om en europeisk forskningsinfrastruktur (EFI)" och ett meddelande om "En strategisk europeisk ram för internationellt vetenskapligt och tekniskt samarbete".

⁽¹⁾ Se även INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

⁽²⁾ Yttrande INT/450 – CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

2.6 Under de senaste åren har medlemsstaterna och gemenskapen vidtagit många åtgärder för att främja den offentliga forskningens inverkan och effektivitet. De berörda parterna har sedan länge erkänt det bristande samarbetet och den bristande samordningen mellan de nationella offentliga FoU-programmen som en svaghet i EU:s FoU-system. Trots ansträngningar under de senaste åren för att angripa detta problem är Europas forskningsmiljö fortfarande splittrad.

2.7 I dag planeras, finansieras, övervakas och utvärderas 85 % av den offentliga FoU-verksamheten på nationell nivå, och det förekommer alldeles för lite samarbete och samordning mellan länderna. Mindre än 6 procent av de totala FoU-investeringarna och endast 15 procent av den europeiska offentligt finansierade civila FoU-verksamheten (av vilka mellanstatliga organisationer och mellanstatligt samarbete står för tio procent och ramprogrammet för fem procent) finansieras på ett gränsöverskridande sätt med samarbete.

2.8 Det handlar inte om att all forskningsplanering bör genomföras i samarbete och att programplanering som är helt och hållet nationell ska upphöra. I stället handlar det om att uppdelningen av den offentliga forskningsplaneringen inom områden av strategisk betydelse för hela eller delar av Europa hittills har lett till en avkastning som ligger under den optimala, och som kostar mycket för Europa och dessutom hindrar Europa från att förverkliga de samhällsmål som fastställts:

2.9 En del av Europas största vetenskapliga framgångar har inneburit gränsöverskridande sammanslagning av offentliga FoU-resurser, framför allt skapandet av gemensamma vetenskapsstrukturer⁽¹⁾. Effekterna av dessa gemensamma initiativ hade emellertid kunnat vara större om det hade funnits ett mer övergripande strategiskt fokus med ett större politiskt åtagande, mer öppenhet och mindre stelbenthet. Det är ingen mening med att öka dessa initiativ och den totala storleken på det sjunde ramprogrammet, om bristen på strategisk programplanering inte åtgärdas.

2.10 Gemensam programplanering handlar om att ändra på den europeiska forskningsmiljöns struktur. Det är en övergripande, långsiktig och strategisk process, vars syfte är att främja Europas förmåga att ta itu med de viktiga ekonomiska och samhälleliga utmaningarna, t.ex. de sammanhängande problemen med klimat och energi. Gemensam programplanering handlar om att uppnå strukturerings effekter för att öka den offentliga forskningsfinansieringens effektivitet och inverkan. En gemensam programplanering förutsätter att medlemsstaterna är redo att inrikta sig på att definiera och genomföra gemensamma dagordningar för forskningen med fleråriga, gemensamt beslutade aktiviteter och finansieringsmekanismer.

2.11 Gemensam programplanering kräver att medlemsstaterna tar till sig nya sätt att tänka. Framför allt kräver den konkreta åtaganden och aktiviteter från medlemsstaterna och en omprövning och omorganisation av det sätt på vilket de nationella forskningsprogrammen definieras och genomförs, genom att de blir inriktade på gemensamma mål. Den gemensamma programplaneringen måste därför vara en frivillig process som är baserad på principerna om variabel geometri och öppen åtkomst.

2.12 Gemensam programplanering innebär inte gemenskapsfinansiering på förhand, men sjunde ramprogrammet kan naturligtvis stimulera samarbetet som en katalysator. Det handlar först och främst om att medlemsstaterna ska definiera gemensamma strategier och sammanföra nationella resurser. Samtidigt utesluts inte möjligheten till kompletterande gemenskapsfinansiering beroende på mervärdet, den europeiska dimensionen och de berörda initiativens eventuella omstrukturerings effekter.

2.13 Kommissionen föreslår en pragmatisk metod för att uppnå gemensam programplanering inom ett begränsat antal överenskomna områden. Metoden är baserad på erfarenheterna av de europeiska teknikplattformarna men anpassad till de offentliga forskningsprogrammen. Den omfattar successiva steg, i enlighet med forskningsprogrammets livscykel, från programdefinition via genomförande till övervakning och utvärdering.

2.14 Den gemensamma programplaneringen kan underlättas om följande ramvillkor är uppfyllda:

- Avtal om ett antal gemensamma principer och förfaranden för sakkunnigbedömning ("spelets vetenskapliga regler").
- Utveckling av gemensamma metoder för framtidsinriktad verksamhet och för den gemensamma utvärderingen av nationella eller regionala program eller investeringar i specifika forskningsområden ("spelets strategiska regler", som med tanke på oförutsägbarheten kräver flexibilitet och intuition).
- Definitionen av gemensamma principer för nationella eller regionala myndigheters gränsöverskridande finansiering av forskningen ("spelets finansiella regler").
- Effektiva åtgärder för att säkerställa skyddet av immateriell äganderätt samt för att underlätta spridning och optimal användning av forskningsresultaten.

⁽¹⁾ Se även INT/450, CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

3. Allmänna kommentarer

3.1 Kommittén ställer sig positiv till meddelandet och konstaterar att förslaget handlar om strategisk styrning av den gränsöverskridande vetenskapliga forskningen, en mycket viktig och angelägen idé, framför allt om man vill nå snabbare framsteg på grundläggande områden inom vetenskap och forskning. Därför välkomnar och stöder kommittén också rådets (konkurrenskraft) slutsatser om denna fråga av den 2 december 2008 och de ståndpunkter som framförs.

3.2 Några positiva drag är strävan att så effektivt som möjligt utnyttja de offentliga medlen genom en strategisk samordning inom grundläggande forskningsområden och att höja kvaliteten på den vetenskapliga forskningskapaciteten i medlemsstaterna genom ett bredare internationellt samarbete i forskningsprojekt som förbereds och genomförs gemensamt.

3.3 Kommittén uppskattar att man genomfört en konsekvensbedömning, som lett till fyra alternativ, och att man valt en europeisk strategi som bygger på våra bästa erfarenheter i dag och utvecklar dem till ett fungerande system där det är medlemsstaterna som identifierar ämnena för gemensam programplanering.

3.4 Kommittén uppskattar också att området energiteknik valts ut som pilotprojekt för samordningen. Vi har i vårt yttrande om den strategiska EU-planen för energiteknik⁽¹⁾ uttryckt vårt fulla stöd för detta projekt, som ligger i linje med den nya strategin.

3.5 Kommittén är övertygad om att man måste skapa grundläggande strategiska ramar som ligger i linje med EU:s politiska prioriteringar.

3.6 EESK varnar dock kommissionen för att lägga alltför stor tonvikt vid ett "uppiifrån och ned"-perspektiv. Om man utgår från de egenskaper som de internationella vetenskapliga nätverken har i dag med många forskningsgrupper och att de delvis får stöd från sådana internationella organ som Internationella energiorganet, anser kommittén tvärtom att man framför allt måste anlägga ett "nedifrån och upp"-perspektiv för att involvera de enskilda aktörerna i projekten i linje med deras strategiska intressen och möjligheter att dela med sig av sin bästa vetenskapliga forskningskapacitet. Möjliga forum är internationella vetenskapliga konferenser, som kan anförtros uppgiften att utarbeta lämpliga förslag.

3.7 Kommittén vill samtidigt påpeka att denna samordning är svår. Detta beror ofta på att vissa länder har särintressen och saknar den politiska viljan att dela med sig av forskningskapacitet och framför allt av vetenskapliga rön. Öppenhet och insyn

är alltså nödvändiga förutsättningar för att man med framgång ska kunna omsätta idén i praktiken, i linje med deras strategiska intressen och möjligheter att dela med sig av sin bästa vetenskapliga forskningskapacitet. Möjliga forum är internationella vetenskapliga konferenser, som kan anförtros uppgiften att utarbeta lämpliga förslag.

3.8 Kommittén är medveten om och uppskattar det breda spektrum av gränsöverskridande samarbete och gemensamma projekt som redan existerar samt de utmärkta resultaten av dessa, varför vi rekommenderar att relevanta erfarenheter från sådana program används i den nya strategiska programplaneringen. Nyttiga lärdomar bör också dras av misslyckanden i samband med utformningen av förfarandena för den gemensamma programplaneringen för forskning.

3.9 EESK delar till fullo uppfattningen att man snarast möjligt måste börja omsätta idén i praktiken och utöka de finansiella och mänskliga resurserna, för att gemenskapen ska kunna förbättra sin ställning och i slutänden sin ekonomiska konkurrensförmåga gentemot de främsta rivalerna, dvs. USA och länderna i Asien. Detta får dock under inga omständigheter utsluta ett forskningssamarbete med dessa länder och deras forskningsorganisationer⁽²⁾.

3.10 Kommittén konstaterar samtidigt att det kommer att bli en oerhört krävande uppgift att tillämpa gemensam programplanering på den gränsöverskridande vetenskapliga forskningen, eftersom det kommer att kräva ett nytt tänkande i riktning mot större öppenhet och samarbete⁽³⁾, och detta är i allmänhet lättare sagt än gjort.

3.11 Det slutliga målet för den gemensamma strategiska programplaneringen och de egna forskningslösningarna, dvs. en effektivare och snabbare omsättning av nya vetenskapliga rön i praktiken, kräver att den privata sektorn på ett lämpligt sätt deltar i hela processen. Kommittén konstaterar att den gemensamma programplaneringen möjliggör ett sådant deltagande. Kommittén vill också uppmärksamma de hinder som finns för den privata sektorns medverkan, framför allt när det handlar om att använda resultaten, frågor rörande immateriell äganderätt o.dyl.⁽⁴⁾

3.12 Innovationsprocessen, med andra ord omsättningen av nya vetenskapliga rön i praktiken, påverkas av mycket olika lokala förutsättningar, t.ex. befintlig infrastruktur, tillgång till kapital, skattetryck och skattelättnader för vissa typer av investeringar samt erfarenheter av liknande investeringar, framför allt inom industrin. Det kan till och med handla om direkta incitament för investeringar, t.ex. skattebefrielse under en viss period. Dessa faktorer kan leda till motstridigheter inom projekt.

⁽¹⁾ Yttrande EGT C 27, 3.2.2009, s. 53: "En europeisk strategisk plan för energiteknik".

⁽²⁾ Se även INT/461, CESE 1021/2009, 11.6.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

⁽³⁾ Se även INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

⁽⁴⁾ Se även INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (Har ännu inte offentliggjorts i EUT).

4. Särskilda kommentarer

4.1 I första hand måste man med den gemensamma strategiska programplaneringen och med den vetenskaplig-tekniska utvecklingen naturligtvis lösa de mest akuta samhällsproblemen (klimatförändringarna, effektiv produktion och förbrukning av energi, inkl. från förnybara källor samt säkerhet, hälsa och åldrande), så att man kan finna lösningar och tillräckligt snabbt och effektivt omsätta dem i praktiken.

4.2 Det handlar alltså om de främsta strategiska områdena inom grundforskningen, som framför allt finansieras med offentliga medel, och de gemensamma strategiska programplaneringsförfarandena och forskningslösningarna. Med tanke på detta är det framför allt viktigt att man har kontroll över inledningsfasen för varje projekt, alltså arbetet med att identifiera önskade aktörer och utarbeta en vision för projektet som är tillräckligt motiverande för att fånga viktiga aktörers uppmärksamhet.

4.2.1 Detta får dock under inga omständigheter utesluta samarbete inom ren grundforskning. Tvärtom bör det innefatta samarbete på detta område, där man inte på förhand kan förvänta sig någon mer konkret tillämpning. Historien visar att man just härigenom uppnår de största framgångarna (t.ex. laser, kvantmekanik och teorin om elektromagnetism).

4.3 Den föreslagna gemensamma programplaneringen för forskning kommer att utföras, finansieras och hanteras av de deltagande medlemsstaterna, men det är i högsta grad önskvärt att EU:s organ deltar i arbetet med att ta initiativ till och framför allt samordna åtgärder i inledningsfasen av arbetet med att utforma den gemensamma visionen. Kommissionen kan liksom även andra organisationer bidra som medlare och bör vara redo att tillhandahålla den hjälp som efterfrågas av de medlemsstater som anslutit sig till initiativen för gemensam programplanering. Europeiska unionens råd bör i sin tur verka för en effektiv övervakning av verksamheten. Med denna öppna strategi kommer medlemsstaterna att hållas informerade om initiativ som planeras eller redan inletts.

4.4 Det är också av största vikt att man vid den gemensamma programplaneringen har en realistisk och flexibel strategi och ett stegvis förfarande för att uppnå största möjliga strukturella effekt och samhällsnytta.

4.5 EESK anser att man för denna viktiga gemenskapsverksamhet måste utarbeta och testa högkvalitativa operativa ramar som motiverar inte bara de enskilda medlemsstaterna utan framför allt deras vetenskapliga forskningskapacitet att delta, för att stödja och mobilisera det "nedifrån och upp-perspektiv" och framför allt de finansiella resurser som krävs. För detta

ändamål borde kommissionen på grundval av befintliga gemensamma forskningsprogram omedelbart främja ett samarbete mellan berörda parter. En viktig förutsättning är att resurserna är tillräckligt rörliga och att det finns en stödrum.

4.6 När man fastställer dessa operativa ramar måste man inte bara ta hänsyn till de faktorer som kan ha positiva bieffekter, utan också i detalj analysera de risker som undergräver idén om en gemensam europeisk programplanering och omsättningen av dess resultat i praktiken. Att sådana risker just underskattas kan vara anledningen till att idéer som är mycket intressanta misslyckas i genomförandefasen. Av meddelandet och medföljande dokument framgår att kommissionen ägnat dessa faktorer vederbörlig uppmärksamhet.

4.7 Pilotprojektet "strategisk EU-plan för energiteknik" måste övervakas noga och de förfaranden som använts analyseras, så att man operativt kan förbättra den europeiska strategin för programplanering av gränsöverskridande forsknings- och utvecklingssamarbete med hjälp av nya erfarenheter. För den europeiska forsknings- och utvecklingssektorn kommer detta att bli en process som bygger på praktisk inlärning.

4.8 Nya strukturer som ska organisera den gränsöverskridande vetenskapliga forskningen borde inrättas på de områden där detta innebär ett entydigt mervärde för hela Europa, och EESK anser därför att man maximalt måste utnyttja potentialen hos de organisationsstrukturer som visat sig vara pålitliga (med framgångar inom både vetenskap och internationellt samarbete) eller har en utvecklingspotential.

4.9 Kommittén är införstådd med att den gemensamma strategiska programplaneringen av den vetenskapliga forskningen och genomförandet av den kommer att ske i tre etapper.

4.9.1 Utvecklingen av en **gemensam vision** för det överenskomna området med ett eller flera långsiktiga mål som bekräftar på politisk nivå. Visionen bör bygga på tillförlitliga uppgifter, samråd med berörda parter, framför allt med företrädare för vetenskap och näringsliv, och bör utgå ifrån en gemensam utvärdering av befintliga program och befintlig kapacitet.

4.9.2 Med utgångspunkt i denna vision bör man utarbeta en **strategisk forskningsplan** med specifika, mätbara, uppnåeliga, realistiska och tidsbaserade mål (SMART-mål – *specific, measurable, achievable, realistic, time-based*). Med hjälp av den strategiska forskningsplanen bör man se till att projekten tilldelas nödvändiga (mänskliga, finansiella och organisatoriska) resurser. På så sätt ser man till att projekten är välförberedda och att man kan dra nytta av de kunskaper som krävs på ett visst forskningsområde.

4.9.3 Genomförande av den strategiska forskningsagen-

dan: Den kompletta verktygslådan med offentliga forskningsinstrument (nationella och regionala forskningsprogram, mellanstatliga forskningsorganisationer och samarbetsordningar, forskningsinfrastrukturer, rörlighetsordningar...) bör användas och utökas. Genomförandet kan men behöver inte inbegripa EU-finansiering och EU-instrument via ramprogrammet. Man bör se till att framstegen regelbundet övervakas och utvärderas och att resultaten rapporteras till den politiska nivån.

4.10 Eftersom projekten för gemensam programplanering på samma sätt som i den europeiska forskningsinfrastrukturen kommer att finansieras av medlemsstaterna, är det mycket viktigt att denna finansiering samordnas. Kommittén anser att man

måste finna de synergier som krävs mellan skapandet av den europeiska forskningsinfrastrukturen, den gemensamma programplaneringen och det sjunde ramprogrammet. Kommittén konstaterar samtidigt att det finns medlemsstater som inte tar dessa initiativ på särskilt stort allvar.

4.11 Kommittén välkomnar att man skapat "Högnivågruppen för gemensam programplanering" i syfte att välja teman för den gemensamma programplaneringen efter ett omfattande offentligt samråd med olika regionala, nationella och europeiska forskarsamfund samt – om så är lämpligt – med den privata sektorn. Som ett resultat av dessa insatser bör rådet efter kommissionens kommande förslag kunna anta gemensamma initiativ för programplaneringen senast 2010.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2006/48/EG och 2006/49/EG vad gäller banker anslutna till centrala kreditinstitut, vissa frågor som gäller kapitalbasen, stora exponeringar, tillsynsrutiner och krishantering"

KOM(2008) 602 slutlig – 2008/0191 (COD)

(2009/C 228/10)

Den 22 oktober 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 47 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2006/48/EG och 2006/49/EG vad gäller banker anslutna till centrala kreditinstitut, vissa frågor som gäller kapitalbasen, stora exponeringar, tillsynsrutiner och krishantering"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 mars 2009 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 179 röster för, 4 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén stöder kommissionens initiativ, som ligger i linje med dess fortlöpande arbete med att uppdatera åtgärder för att förbättra och aktualisera lagstiftningsramen i Baselavtalet. Kommittén ställer sig också i princip bakom de föreslagna genomförandebestämmelserna trots vissa reservationer rörande enstaka aspekter, som emellertid inte påverkar helhetsbilden.

1.2 **Hybridkapitalinstrumenten**, som är en blandning av eget kapital och lånekapital, regleras för närvarande nationellt, men dessa regler bör harmoniseras för att uppnå lika konkurrensvillkor på det internationella planet. Kommissionen ger inte någon exakt definition för dessa instrument eftersom formerna är så olika och stadda i utveckling, utan fastställer grundprinciper för huruvida de kan tillåtas: löptiden måste vara minst 30 år, de måste betalas till fullo och utformas så att de helt och hållet tar upp förluster. De får inte ta överhanden i förhållande till det egna kapitalet – de nationella myndigheterna bör enligt kommissionen få befogenheter att ingripa för att bromsa onormal ökning.

1.3 När det gäller **kunder med inbördes anknytning** införs ett riskbegrepp som tar hänsyn till de svårigheter som uppstår då företag har inbördes finansiell anknytning, och informationskraven har förenklats, harmoniserats och omstrukturerats. I fråga om stora exponeringar utgör den stora innovationen införandet av **en enda gräns på 25 % som även omfattar insättningar från andra kreditinstitut**. EESK anser att detta krav, som troligtvis inspirerats av det "katastrofscenario" som utspelats under den senaste tiden, bör omprövas med tanke på den stora likviditetsreglerande funktion som dessa insättningar har och den tämligen begränsade risken (normalt sett) i förhållande till andra typer av exponeringar.

1.4 Förslaget inför en bestämmelse som innebär att de emitter, förhandlare och förvaltare som direkt förhandlade, strukturerade och skriftligen dokumenterade det ursprungliga avtal som gav upphov till förpliktelse ska bibehålla ett väsentligt ekonomiskt intresse som inte får understiga 5 %. Bestämmelsen tycks baseras på de dåliga amerikanska erfarenheterna av kreditkorgar av typen CDO (*collateralised debt obligations*), som emellertid har andra ursprung och kännetecken än normala värdepapperiseringar. EESK undrar vilka konsekvenser denna nya bestämmelse kommer att få för marknadernas likviditet.

1.5 Medlemsstaterna får befogenheter att ur exponeringsberäkningarna undanta **koncerninterna exponeringar när parterna är belägna i en och samma medlemsstat**. Kommittén är medveten om de rättsliga skäl som kan hindra en utvidgning av bestämmelserna till att omfatta parter i olika medlemsländer, men anser att det faktum att man inte inkluderar de utländska motparterna under normala förhållanden kan påverka den övergripande värderingen av hur stor risk det berörda företaget löper. En lösning skulle kunna vara att undantaget kan **utsträckas till hela koncernen efter en bedömning från fall till fall**, men att denna möjlighet skulle bortfalla vid tecken på kris.

1.6 Med hänvisning till de bestämmelser som behandlades i föregående punkt, men i ett vidare perspektiv, vill kommittén än en gång uttala sig emot att **medlemsstaterna ges möjlighet att välja huruvida de ska anta vissa bestämmelser**. Det skadar principen om harmonisering och lika konkurrensvillkor.

1.7 Kommittén anser att särskild uppmärksamhet bör riktas mot den risk som består i potentiell exponering genom utnyttjande av kreditmöjligheter som ännu inte använts på **kreditkort**: en exponering som snabbt kan bli avsevärd i perioder av uppstramning i fråga om konsumentkrediter eller hypotekslån.

1.8 När det gäller ett **tillsynsrutiner** införs genom förslaget en serie nya bestämmelser som syftar till att öka effektiviteten i kontrollerna: Först och främst diskuterar man "**systemrelevanta filialer**", som ska underställas tillsyn i värdlandet i samband med kris och i samförstånd mellan myndigheterna i de berörda länderna. EESK ställer sig bakom detta, men vill understryka att åtgärder måste vidtas för att kunna hantera plötsliga och oförutsedda händelser.

1.9 Kommittén välkomnar slutligen inrättandet av **tillsynskollegier** som består av samordnade tillsynsmyndigheter, bland vilka återfinns tillsynsmyndigheterna i de länder där de företag som tillhör en viss koncern finns. Ett sådant initiativ kommer säkert att förbättra effektiviteten i kontrollen av koncerner, och påskynda antagandet av lämpliga åtgärder när så behövs.

2. Inledning

2.1 Krisen på finansmarknaden har föranlett kommissionen att påskynda det redan pågående förfarandet med att stärka och vid behov ändra bestämmelserna rörande kapitaltäckningskrav för finansinstituten som antagits på grundval av Basel II-avtalet genom direktiven 2006/48/EG och 2006/49/EG. Man kan notera att diskussionen om de nya bestämmelserna redan pågick när krisen slog till. En strukturerad reform av marknaden skulle genomföras efter offentliggörandet av en vitbok, som planerades komma ut i juni 2009. Förslaget innehåller en serie bestämmelser som syftar till följande:

— "Reglera" situationen i de medlemsstater som har genomfört undantagen enligt artikel 3 i föregående direktiv i fråga om undantag från tillsynskraven för **banknätverk**, och därmed utsträckt denna möjlighet till andra medlemsstater. Undantagen omfattar banknätverk med tillgångar på över 311 miljarder euro och som företräder över fem miljoner medlemmar (kooperativ, banker anslutna till centrala kreditinstitut).

— fastställa principer och regler som inte har formaliserats på EU-nivå, såsom behandlingen av **hybridkapitalinstrument**.

— Förtydliga tillsynsbestämmelserna för krishantering och inrätta **tillsynskollegier**.

2.2 Förslaget till direktiv föregicks av samråd via internet med de berörda parterna. Texten redigerades med beaktande av de reaktioner som inkom, men naturligtvis med bibehållande av de grundprinciper som samrådet gällde:

— Exponeringar mellan banker är inte riskfritt, och bör därför regleras.

— Vid värdepapperisering av krediter måste medverkande kreditinstitut och kreditinstitut som är originatorer reservera en viss procentandel av sitt kapital för de exponeringar som värdepapperiseras. Det bör också införas krav på att man

kan visa att man iakttagit erforderlig noggrannhet och att det ställs strikta krav på affärsmodellen "originate to distribute".

— För alla gränsöverskridande banker ska "tillsynskollegier" inrättas och tillsynsorganen ska delta i en jämningsmekanism via Europeiska banktillsynskommittén (CEBS).

2.3 EESK uppskattar grundinställningen i förslaget och instämmer i den allmänna inriktningen: De händelser vi har upplevt, och framför allt vissa gärningar och missgärningar har skadat allmänhetens förtroende för finanssystemet i dess helhet, och det krävs nu lämpliga åtgärder. Det är emellertid viktigt att tillsynsreglerna inte blir så stränga att de hämmar operatörerna och deras kunder mer än nödvändigt. Som den pågående krisen har visat har tillsynsreglerna, som säkerställer marknadens stabilitet och soliditet, också en stor social funktion.

3. Hybridkapital

3.1 **Hybridkapitalinstrument** är värdepapper med inslag av både eget kapital (aktier) och skuldpaper (obligationer). De ger högre avkastning än obligationer, men i motsats till aktierna ingen – eller begränsad – rösträtt.

3.1.1 Bristen på lagstiftning på EU-nivå har lett till olika kriterier och gränser för godtagbarhet inom EU. Resultatet är att det saknas en jämn spelplan och att det skapats möjligheter för gränsöverskridande banker att ta ut tillsynsarbiter. Kommissionen avstår från att ge en precis definition eftersom en förteckning över specifika instrument i direktivet snabbt skulle bli förlegad på grund av den ständiga utvecklingen. Istället har principer utvecklats som definierar vilka hybrider som kan godkännas.

3.1.2 Rent allmänt tillåts sådana instrument som ursprunglig kapitalbas (kärnkaptal) som helt absorberar förluster. Denna definition omfattar hybridinstrument som dels uppfyller kravet ovan, dels är ständigt tillgängliga och oprioriterade vid en likvidering. Dessa villkor fastställdes av G10 redan 1998, men har tidigare inte tagits upp i gemenskapslagstiftningen.

3.1.3 Enligt senare preciseringar och villkor ska hybridkapitalinstrument vara odaterade eller ha en ursprunglig löptid på minst 30 år. De absorberar förluster enligt fortlevnadsprincipen och utgör den lägst prioriterade fordringen i ett likvideringsförfarande. De bidrar således till att kreditinstituten kan fortsätta att bedriva normal verksamhet utan att förhindra en ökning av aktiekapitalet. Kommittén är positiv till de åtgärder som kommissionen har för avsikt att vidta.

3.2 Kommissionens förslag omfattar också en rad **kvantitativa gränsvärden för hybridinstrumenten**, som inte får ta överhanden i förhållande till aktiekapitalet (eller det egna kapitalet för institut som inte är aktiebolag). Tillsynsmyndigheterna kan bevilja undantag från gränsvärdena i en kritisk situation.

3.2.1 Särskilda bestämmelser gäller banker som inte är aktiebolag, t.ex. kooperativ: Medlemscertifikaten, "de lägst prioriterade instrumenten", betraktas som konvertibla hybrider om de betalats till fullö.

3.3 Nya åtgärder avseende hybrider, vare sig det är kvalitativa eller kvantitativa krav, kan påverka finansindustrins framtida strategier, men radikala förändringar under kort tid riskerar att skapa oreda på marknaderna. Kommissionen föreslår att direktivet föreskriver en **övergångsperiod på 30 år**, en period som EESK anser vara lämplig med tanke på det nuvarande läget och den tänkbara situationen på kort och medellång sikt. Det kan eventuellt vara riskabelt på lång sikt, men det tycks inte finnas några andra praktiskt genomförbara alternativ.

4. Stora exponeringar

4.1 Bestämmelserna om stora exponeringar är från 1992 och har inte ändrats sedan dess. Den senaste tidens händelser har emellertid visat på behovet av nya regler. Kommissionens förslag tar större hänsyn till risken i vissa exponeringar och syftar samtidigt till att minska kostnaderna för rapportering, öka öppenheten och skapa lika konkurrensvillkor.

4.2 Begreppet **kunder med inbördes anknytning** har förändrats. Hittills har man koncentrerat sig på den risk som ett företag skulle kunna löpa på grund av finansiella problem i ett annat företag. Händelserna på senare tid har visat att två eller flera företag kan få problem på grund av svårigheter i ett företag som de har finansiell anknytning till.

4.3 **Rapporteringskraven** har därför förenklats och harmoniserats, krav som annars orsakat stora kostnader och komplikationer för sektorn. Den tydligaste förändringen är plikten att **rapportera de 20 största exponeringarna** på gruppbasis för institutioner som tillämpar internmetoden. De olika gränsvärden som tidigare tillämpades har förenklats till en enda gräns på 25 %.

4.4 De många **undantag** som funnits, och som ofta orsakat stora tolkningssvårigheter, har i stor utsträckning tagits bort. Kvar finns bara sådana som inte tycks kunna utgöra någon större risk. Förteckningen är trots detta ganska lång, men tycks överlag motsvara väl genomtänkta försiktighetskriterier.

4.5 EESK ställer sig i stort bakom de bestämmelser som föreslås, men vill **kommentera vissa viktiga aspekter**.

4.5.1 Artikel 111.1, som behandlas ovan i punkt 4.3, föreskriver en enda gräns på 25 % och omfattar även insättningar från andra kreditinstitut. Det är lätt att förstå orsaken till denna bestämmelse: Vi har sett kreditinstitut – även några som man trodde var bland de mest solventa – falla nästan utan föregående varning. Bestämmelserna kan emellertid inte bygga på ett

"katastrofscenario", även om de bör beakta möjliga negativa utfall. Om man begränsar risken på en alltför låg nivå, vilket tycks vara fallet för insättningar från andra kreditinstitut, inskränker man alltid likviditeten, särskilt när spänningen ökar på marknaden. Denna bestämmelse bör ses över och **gränsen för kortfristiga insättningar från andra kreditinstitut bör höjas**, särskilt som taket på 25 % skulle tillämpas utan hänsyn till krediternas löptid. Särskilt i nuläget skulle kortfristiga insättningar från andra kreditinstitut kunna fungera som reglerande faktor för likviditeten på marknaden. Rent allmänt är dessa mindre riskabla än andra typer av exponeringar. De senaste händelserna har sitt ursprung i en exceptionell situation som inte ogiltigförklarar denna princip. Exceptionella situationer måste bemötas med exceptionella åtgärder, och normala tider bör regleras med "normala" bestämmelser.

4.5.2 Genom artikel 113.d.4 får medlemsstaterna befogenhet att bevilja undantag från tillämpningen av artikel 111.1. Kommittén följer den linje som vi brukar i liknande fall: **EESK motsätter sig bestämt alla åtgärder som kan hindra lika konkurrensvillkor**. Möjligheter eller krav att välja olika tillvägagångssätt hämmar tillnärmningen. Kommittén är, som alla, medveten om att man ibland måste tillåta valfrihet i tillämpningen av vissa krav som en pragmatisk eftergift när åsikterna är motstridiga. Vi anser emellertid att bestämmelserna i direktiv bör föreslås klart och tydligt som krav eller förbud, och att man bör överlämna till parlamentet och rådet att skriva in eventuell valfrihet. Debatterna skulle då ge arbetsmarknadsparterna möjlighet att få reda på skälen för eller emot en viss åtgärd, vilket främjar öppenheten.

4.5.3 Ovannämnda möjligheter att fastställa undantag skulle omfatta **exponeringar som ett kreditinstitut har gentemot sitt moderföretag** eller andra företag i koncernen, under förutsättning (art. 80.7.d) att motparten är etablerad i samma medlemsstat. Denna begränsning skadar **multinationella koncerner** utan att öka säkerheten på marknaden. **Koncerninterna exponeringar** med centraliserad förvaltning hos företag som är underställda gemensam tillsyn bör **ingå bland undantagen**. Denna lösning avvisas med kraft med tanke på att den nationella lagstiftningen om likvidering och konkurs förbjuder överföring av resurser från ett företag till ett annat i samband med kris och möjlig konkurs. I direktivet bedöms emellertid **risken för hela koncernen**, och man bortser från åtgärder som syftar till att hantera eventuella nödsituationer.

4.5.4 En rimlig lösning skulle kunna vara att undanta exponeringar gentemot moderföretaget eller andra företag i koncernen i andra medlemsstater, med förbehåll för godkännande som beviljas från fall till fall, förutsatt att **koncernen i sin helhet inte ger upphov till oro i fråga om solvensen i en omedelbar framtid**. Detta godkännande skulle kunna dras in med omedelbar verkan om tillsynsmyndigheten anser att företaget eller koncernen visar tecken på svårigheter.

4.6 Särskild uppmärksamhet förtjänar **"exponeringar på grund av utnyttjade kreditfaciliteter som klassificeras som lågriskposter utanför balansräkningen"** (art. 113). Det sammanlagda **maximala potentiella utnyttjandet av kortkredit** är omfattande, särskilt för vissa typer av institutioner. I tider då kreditgivningen är stram kan den icke utnyttjade marginalen snabbt krympa. EESK anser att den **potentiella exponeringen** vad avser utnyttjad kortkredit bör värderas uppmärksam och säkerhetsmedvetet.

5. Värdepapperisering

5.1 Den nya artikeln 122 a innebär att emittenter, förhandlare och förvaltare åtar sig att, visavi det investerande kreditinstitutet, som inte var med och slöt det avtal som skapade förpliktelse, bibehålla ett väsentligt ekonomiskt intresse som inte får understiga 5 %.

5.2 Bestämmelserna har uppenbarligen tillkommit mot bakgrund av de mycket dåliga erfarenheterna från USA av kreditkorgar av typen CDO (*collateralised debt obligations*), och kan därför tyckas motiverade. Man måste emellertid notera att problemen i det fallet inte i första hand beror på insolvens hos emittenterna utan på den dåliga kvaliteten i de hypotekslån som CDO-instrumenten byggde på, som en amerikansk myndighet har beskrivit som resultatet av "slarvig hantering av bostadslån och slapp lagstiftning" – ett isolerat fall, även om det, som vi har sett, har fått globala konsekvenser. Men CDO-fallet kan inte generaliseras, och värdepapperisering är ett instrument som bidrar till likviditeten på marknaden.

5.2.1 Att införa en kreditrisk för värdepapperisering begränsar funktionsdugligheten i kreditinstitutet. EESK uppmanar kommissionen att noga överväga räckvidden i dessa bestämmelser.

6. Tillsynsrutiner

6.1 Krisen som har drabbat de globala kreditmarknaderna har tydligt visat på behovet av att ompröva tillsynsstrukturer och -metoder så att man kan förebygga systemkriser och möjliggöra nödgärder.

6.2 Reglerna för **informationsutbyte** och **samarbete** har setts över: I artikel 42 a införs begreppet **"systemrelevanta filialer"** och man erkänner att **värdmedlemsstatens intressen** i vissa fall **väger tyngre än ursprungslandsprincipen**. EESK ställer sig helt bakom detta angreppssätt som är av mycket stor betydelse.

6.3 Sammanfattningsvis innebär de nya bestämmelserna att myndigheterna i värdlandet genom en **framställan** till den behöriga myndigheten i hemmedlemsstaten, eller i förekommande fall till den samordnande tillsynsmyndigheten, kan begära att en filial ska betraktas som "systemrelevant" om den har en marknadsandel som överskrider 2 % i värdmedlemsstaten, eller om den har en betydande ställning på den nationella marknaden. Framställan ska innehålla en typ av **"konsekvensanalys"** av den troliga effekten av en inställning eller nedläggning av kreditinstitutets verksamhet på betalningar och clearing- och avvecklingssystemen i värdmedlemsstaten samt konsekvenserna för den nationella marknaden av sådana åtgärder.

6.4 Förfarandet i samband med att en filial förklaras "systemrelevant" kräver en viss tid, och det tycks därför finnas skäl att fastställa **bestämmelser som ska tillämpas i kritiska situationer** (art. 130) så att nödgärder kan vidtas. De tillsynskollegier som ska inrättas (art. 131a –se punkt 6.5) och den redan befintliga Europeiska banktillsynskommittén (CEBS) bör garantera förenklade förfaranden med nödvändiga säkerhetsgarantier.

6.5 Kommittén ser särskilt positivt på inrättandet av **tillsynskollegierna** (art. 131a) som består av samordnade tillsynsmyndigheter från berörda medlemsstater. Deras uppgifter är att säkerställa fortlöpande och effektiv kontroll av transnationella koncerner (och förhoppningsvis vidta snabba åtgärder i kritiska situationer) genom informationsutbyte och gemensamt fastställande av lämpliga tillsynsmetoder. EESK välkomnar detta beslut liksom helheten av de föreslagna kontrollbestämmelserna, som ligger i linje med de program för ökad effektivitet som tidigare aviserats och med bistånd från *Financial Services Forum*.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gränsöverskridande betalningar i gemenskapen"

KOM(2008) 640 slutlig – 2008/0194 (COD)

(2009/C 228/11)

Den 30 oktober 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gränsöverskridande betalningar i gemenskapen"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 178 röster för, 3 röster emot och 1 nedlagd röst:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Kommittén välkomnar huvuddragen i kommissionens förslag som i första hand syftar till att låta också autogirering ingå i de olika transaktioner som omfattas av förordningen om gränsöverskridande betalningar. I princip ligger detta initiativ i linje med kommissionens policy att de gränsöverskridande betalningarna inom euroområdet ska betraktas och behandlas som nationella betalningar.

1.2 Det faktum att gränsöverskridande autogirering kostar mer än motsvarande nationella transaktioner ger anledning till diskussion. EESK uppmanar därför kommissionen till öppenhet och att redovisa detaljer, metoder och källor till de studier som ligger till grund för de olika slutsatser den kommit fram till. Känner man till fakta kan man också fatta välavvägda beslut.

1.3 I varje fall ska man komma ihåg att om förordningen, som föreslagits, skulle träda i kraft den 1 november 2009 finns det inte mycket tid till att utarbeta ekonomiska planer, och att detta inte skulle vara möjligt utan rättslig säkerhet vad gäller de multilaterala förmedlingsavgifterna "Multilateral Interchange Fee" (MIF).

1.4 Förslaget innehåller även två krav på medlemsstaterna: För det första ska de inrätta en myndighet, om en sådan inte finns, med ansvar för betalningssystemen, för det andra ska de upprätta lämpliga instanser för behandlingen av klagomål. EESK tror att sådana organ har funnits länge i de flesta medlemsstater, men om så inte är fallet varnar kommittén för att inrätta nya instanser med uppgifter som helt eller delvis överlappar dem som handhas av redan befintliga organ.

1.5 Ytterligare ett krav på medlemsstaterna rör införandet av "effektiva, proportionella och avskräckande" påföljder för dem som inte respekterar eller bryter mot förordningens bestämmelser. EESK stöder denna ansats, men påpekar att en jämförande

studie av de åtgärder som vidtagits i de olika länderna skulle ge en uppfattning av vilken vikt varje medlemsstat tillmäter förordningen.

1.6 Förordningen omfattar bara de länder som ingår i den monetära unionen, länderna utanför euroområdet kan välja att tillämpa förordningen på den egna valutan. Det faktum att inget land har utnyttjat denna möjlighet gör att man kan ifrågasätta den nytta som de olika länderna anser att initiativet har.

2. Inledning

2.1 Förordning (EG) nr 2560/2001 om gränsöverskridande betalningar i euro trädde i kraft den 31 december 2001. Den föreskriver att en gränsöverskridande betalning i varje medlemsstat ska kosta lika mycket som en motsvarande transaktion i landet i fråga. Förordningen omfattar överföringar, elektroniska betalningar, alla slags betalkort och bankomatuttag. Kommissionens förslag utvidgar från och med den 1 november 2009 förordningens tillämpningsområde till autogirering, förbättrar systemet för hantering av klagomål och inför förenklingar i systemet för statistikrapportering.

2.2 Kommissionens syfte är att förbättra inre marknadens funktion vad gäller systemen för betalning i euro där samma regler gäller för inhemska och internationella transaktioner, vilket leder till besparingar och fördelar för såväl konsumenter som för ekonomin i stort. Tvistlösningen bör uppmärksammas särskilt för att bemöta de anmärkningar som framförts av konsumentorganisationerna, medan statistikrapporteringen innebär ökade administrativa och ekonomiska bördor för kreditinstituten.

2.3 EESK uppskattar kommissionens initiativ och stöder dess huvudlinjer. Vi vill ändå framföra några synpunkter och förslag för att bidra konstruktivt till de pågående diskussionen.

3. Allmänna anmärkningar

3.1 Till följd av de påtryckningar som kommissionen gjort under åren har banksektorn skapat det gemensamma eurobetalningsområdet (SEPA), som i dag fungerar tillfredsställande både vad gäller de tekniska och organisatoriska aspekterna och utjämnningen av de internationella och nationella avgifterna. Kommissionen menar att "denna förordning kan [...] ses som ett påbörjande av SEPA".

3.2 De resultat som hittills uppnåtts är mycket glädjande, men vissa grundläggande frågetecken kvarstår vad gäller deras **förenlighet med de allmänna principerna för den inre marknaden**. SEPA syftar främst till att lösa frågan om **betalningar i euro**. De länder som inte ingår i euroområdet har ingen nytta av den utom för betalningar som utförs i den gemensamma valutan. Efter utvidgningen kan man säga att SEPA i dag omfattar **merparten av transaktionerna** mellan EU-länderna. Det rör sig alltså om en inre marknad i flera hastigheter.

3.3 För det andra **gäller de lika villkoren** för nationella och internationella betalningar **endast inom varje land**. Skillnaderna mellan länderna kvarstår och i vissa fall är de tämligen stora. Men skillnaderna mellan samtliga euroländer och de länder som står utanför eurosamarbete är ännu större. Den gällande förordningen föreskriver att den kan antas frivilligt också av länderna utanför euroområdet, en klausul som hittills inte har fått många anhängare. Generellt kan sägas att **det fortfarande är lång väg kvar till en rimlig priskonvergens inom EU**.

3.4 Priskonvergens innebär inte att man kan nå enhetliga priser. Ett framsteg vad gäller öppenhet och tillmötesgående av konsumenternas förväntningar vore att varje land skulle göra en noggrann **kostnadsjämförelse**. Det finns djupgående skillnader i infrastrukturkostnader, skattebördor och sociala avgifter, organisation och den relativa viktningen mellan nationella och internationella volymer. En sådan analys skulle också kunna ge värdefulla anvisningar om det relevanta i beslutet att i förordningen inkludera **samtliga** gränsöverskridande instrument för elektroniska betalningar.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Enligt artikel 1.3 ska förordningen inte gälla gränsöverskridande betalningar som betaltjänstleverantörer utför *för egen räkning*. Detta undantag borde också utsträckas till tjänster som utförs för **andra betaltjänstleverantörers** räkning. Kommissionen försäkrar att bestämmelserna ska förstås på detta sätt. I så fall föreslår EESK en tydligare formulering och anser att det vore orimligt om friheten att tillhandahålla tjänster direkt mellan

aktörer i branschen inte skulle utsträckas till andra betaltjänstleverantörer som använder sig av professionella mellanhänder.

4.2 I artikel 2.1 klargörs att förordningen **uteslutande** rör **elektroniska betalningsmedel**. Pappersbaserade betalningsmedel som checkar och växlar omfattas alltså inte av förordningen. EESK kan inte annat än stödja detta, men påpekar att de varierande avgifter som i de olika medlemsstaterna tillämpas för dessa betalningsmedel – som i dag håller på att försvinna – är alltför höga för att motiveras enbart av kostnadsskäl. Man skulle kunna tro att de höga avgifterna i vissa länder är avsedda att inte bara täcka kostnaderna utan också att **avråda** människor från att i vår elektroniska tidsålder fortsätta att använda pappersbaserade betalningsmedel – en åtgärd som EESK stöder.

4.2.1 I artikel 2 borde man dessutom i en särskild punkt klargöra begreppet "elektronisk betalning" som nämns i artikelns punkt 1. Med tanke på den kostnad det innebär att blanda olika system och i enlighet med gängse praxis borde det i den nya punkten uttryckligen anges att **elektronisk betalning inte får medföra pappersbaserade förfaranden**.

4.3 Artikel 1.2 innehåller en nyhet: I förordningens tillämpning på gränsöverskridande betalningar på upp till 50 000 euro ingår **samtliga elektroniska betalningsinstrument, inklusive autogirering**. EESK vill framföra några invändningar mot det sistnämnda betalningsinstrumentet.

4.3.1 SEPA-systemet skiljer sig från de enskilda nationella systemen och är mer komplext och sofistikerat. En anpassning av priset för internationella autogireringar till nationella priser riskerar att underminera principen enligt vilken en produkt eller tjänst inte får säljas till ett pris som är lägre än kostnaderna. I reklam syfte erbjuds dessutom kreditinstitutens kunder ofta autogirering – som används av företag men inte av enskilda konsumenter – till förmånliga villkor. Villkoren för nationella transaktioner beräknas täcka kostnaderna med låga marginaler men skulle inte kunna gälla internationella transaktioner som är dyrare. EESK föreslår att **autogirering tillfälligt undantas från förordningen**, med reservation för att den kan införas när det i ett oberoende expertutlåtande fastställs att det inte föreligger någon risk för snedvridning av priser eller konkurrens.

4.3.2 Med respekt för den grundläggande principen om öppenhet borde kommissionen under alla omständigheter offentliggöra sin undersökning, särskilt vad gäller nationella och internationella kostnader, och tydligt ange hur, från vilken källa och med vilken metodik som uppgifterna har samlats in och bearbetats. Utan dessa uppgifter riskerar varje ståndpunkt att förefalla obalanserad och bygga på förutfattade meningar.

4.3.3 EESK vill också fästa uppmärksamheten vid att den nya förordningen är tänkt att träda i kraft den 1 november 2009. Denna tidsfrist är måhända för kort för att man ska hinna utarbeta ekonomiska planer på medellång och lång sikt. En grundläggande förutsättning för en sådan plan är den rättsliga säkerheten kring de multilaterala förmedlingsavgifterna (Multilateral Interchange Fee, MIF).

4.4 I artikel 3 bekräftas den nu gällande förordningens princip om att avgifter för **gränsöverskridande betalningar måste vara desamma som de som varje betaltjänsteleverantör tar ut** för motsvarande inhemska transaktioner. Bestämmelsen från 2001 tycks ha respekterats i tillräcklig grad, men en undersökning på fältet skulle visa att **det i många länder finns stora skillnader mellan avgifter för överföringar i euro och överföringar i andra valutor**, vilket är diskriminerande mot dem som bor utanför euroområdet.

4.5 En viktig nyhet införs i artikel 5: Från den 1 januari 2010 avskaffas kravet på att **rapportera överföringar** på upp till 50 000 euro, och från den 1 januari 2012 avskaffas rapporteringskravet helt. Detta krav, som syftar till insamling av nödvändiga uppgifter för redovisningen av betalningsbalansen, har skapat komplikationer och medfört kostnader. Medlemsstaterna kan samla in uppgifter med hjälp av andra system. EESK stöder helt och fullt denna bestämmelse.

4.6 Artikel 6 föreskriver att medlemsstaterna ska utse myndigheter med ansvar för att förordningen efterlevs, ett krav som redan finns och som tycks ha respekterats allmänt. Viktigare är bestämmelsen i artikel 7 som föreskriver att medlemsstaterna är skyldiga att införa **förfaranden för hantering av klagomål** och tvistlösning utanför domstol och på lämpligt sätt informera allmänheten. Dessa uppgifter kan skötas av nya organ som inrättas för detta ändamål eller av redan befintliga organ.

EESK stöder detta förslag, men anser att det bör gälla endast de länder som ännu inte har sådana strukturer. Vi vill varna för att upprätta nya instanser med uppgifter som överlappar det arbete som utförs i redan befintliga organ. Vi vill påpeka att man hur som helst vet mycket lite om hur dessa organ fungerar och framför allt om hur många och vilka slags fall de har behandlat samt vilka resultat de kommit fram till. Bristen på fullständig och öppen information gör det svårt att utföra en **seriös studie av försumligheternas art och verkliga omfång**.

4.7 Artikel 10 föreskriver att medlemsstaterna ska införa **"effektiva, proportionella och avskräckande"** påföljder för dem som inte respekterar kraven i förordningen, och ska till kommissionen anmäla vilka åtgärder som vidtagits. Liksom i ovan nämnda punkt bör de berörda parterna också i detta fall få **lämplig information**, om inte annat så för att **bedöma den betydelse som varje medlemsstat tillmäter efterlevnaden av förordningen**.

4.8 Artikel 11 ger medlemsstaterna utanför euroområdet **möjlighet att tillämpa denna förordning på sin egen valuta**. Detta skulle få slut på de problem och den diskriminering som EESK påpekat i punkt 4.6. För ögonblicket tycks emellertid vissa medlemsstater ha reagerat tämligen ljumt på detta förslag, eller inte alls. EESK vill inte kommentera detta men uppmanar kommissionen att allvarligt fundera på hur populära vissa förslag egentligen är.

4.9 Förordningen är tänkt att träda i kraft den 1 november 2009. Kommissionen ska senast den 31 december 2012 lägga fram en rapport om hur IBAN-numren och BIC-koderna fungerar samt senast den 31 december 2015 en rapport om tillämpningen av förordningen. EESK har inga kommentarer till detta utöver att upprepa sina krav i punkterna 4.6 och 4.7 om en mer fullständig information till de berörda parterna.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens deltagande i Europeiska forskningsprogrammet för metrologi (EMRP) som genomförs av flera medlemsstater"

KOM(2008) 814 slutlig – 2008/0230 (COD)

(2009/C 228/12)

Den 21 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 169 och 172 andra stycket i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens deltagande i Europeiska forskningsprogrammet för metrologi (EMRP) som genomförs av flera medlemsstater"

Den 13 januari 2009 gav Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 452:a plenarsession den 25 mars 2009 Antonello PEZZINI till huvudföredragande och antog enhälligt följande yttrande.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att förslagets mål är viktiga och uppmanar kommissionen att försöka uppnå ett gemensamt europeiskt mätningssystem som når längre än nationella forskningsinsatser och -resultat för att uppnå ett europeiskt mervärde som alla kan ställa sig bakom.

1.2 Det slutliga målet är enligt EESK:s mening att nå fram till en gemensam internationell strategi, där EU inte spelar en underordnad roll utan verkar för standarder för material, produkter och processer som utvecklats i Europa och som överensstämmer med näringslivets och handelns intressen i EU.

1.3 I en numera ekonomiskt och socialt globaliserad omvärld, kan en europeisk metrologisk struktur som når toppnivå enligt EESK endast få positiva återverkningar på EU:s ekonomi.

1.4 EESK anser att det europeiska forskarsamfundet i allt högre grad måste involveras i arbetet med att utarbeta moderna system som gör det möjligt att tillämpa metrologin på utvecklingen inom områden som fysik, kemi, biologi, miljövetenskap, koldioxidutsläpp, nanoteknik, livsmedel, hygien och säkerhet på arbetsplatsen.

1.5 För att uppnå önskat och önskvärt resultat måste man enligt EESK mer beslutsamt sträva efter ett ökat samarbete mellan industrin, handeln och den offentliga sektorn i utvecklingen av den europeiska metrologiska forskningen i syfte att fastställa nya standarder i internationella forum.

1.6 Enligt EESK är det särskilt viktigt att den metrologiska forskningen inte framstår som ett avskilt och område som bara hänvisar till sig själv.

1.7 Reglering och standardisering sker via mätbara system som bygger på en internationellt erkänd och tillämpad metrologi. Därför föreslår EESK att man redan från början när nya system ska utarbetas förutom ackrediteringsorganen involverar de europeiska standardiseringsorganen (CEN, Cenelec, ETSI) och de nationella organen.

1.8 EESK anser att man bör göra allt för att inom den europeiska metrologiska forskningen uppnå ett nära samarbete mellan

— forskarvärlden,

— näringslivet,

— universitet, vetenskapliga organ och organ för högre utbildning,

— teknikplattformarna,

— det organiserade civila samhället

eftersom vi anser att det bara är på detta sätt, genom att undvika varje form av avskärmning, som man på EU-nivå kan uppnå internationellt accepterade resultat.

1.9 Kommittén ser fördelarna med kommissionens förslag som stöder EMRP-initiativet ⁽¹⁾ (Europeiska forskningsprogrammet för metrologi) genom åtgärder som ger det en kraftig "gemenskapsprägel" både genom

— gemensam programplanering och acceptans av de gemenskapsregler för deltagande som fastställs i sjunde ramprogrammet och

— en resurstilldelning som är större än rent nationella insatser.

1.10 EESK anser att ledningssystemet borde definieras bättre. Det är uppenbart att ett osäkert ledningssystem kan påverka forskningens utveckling och de önskade resultaten.

1.11 EESK upprepar i sammanhanget att det krävs ett ökat deltagande av de aktörer som direkt berörs av forskningens metrologiska resultat, både för att fastställa prioriteringar och utarbeta och bedöma anbudsinfordringar – som ska offentliggöras i Cordis och EUT – i syfte att få in förslag som omfattar deltagande av företag, universitet och forsknings- och utbildningscentrum både inom övervakning och kontroll av de finansierade programmen och projekten.

1.12 EESK anser att det vetenskapliga forskningsrådet vid EMRP bör få möjlighet att med bindande yttranden till EMRP-kommittén kontrollera de olika forskningslag som ska finansieras, det årliga arbetsprogrammet och valet av den oberoende grupp som ska utvärdera förslagen, och att en observatör från kommissionen följer utvärderingspanelen precis som i sjunde ramprogrammet.

1.13 I samband med utarbetandet av det åttonde ramprogrammet för FoTU för perioden 2014–2020 bör man utforma ett verkligt permanent gemenskapsprogram som samordnas och förvaltas av kommissionen, som bygger på ett fortgående deltagande av berörda aktörer och som framför allt beaktar kraven från näringslivet, universiteten, forskningen, standardiseringsorganen och de internationella aspekterna av metrologiforskningen, särskilt i kontakterna med internationella organ som ISO, OECD och andra referensinstanser som IUAP ⁽²⁾.

2. Inledning

2.1 Den ökande globaliseringen inom industriproduktionen, tillhandahållandet av tjänster och handeln gör det nödvändigt

att minimera de tekniska hindren för handelsutbytet. Grunden för denna process är ett tillförlitligt mätsystem som alla godtar.

2.2 Alltfler bestämmelser, särskilt på områden som

— säkerhet,

— livsmedelsmärkning,

— hälso- och sjukvårdssystem,

— miljö,

— bioteknik,

— nanoteknik och avancerade material,

— energi,

— transporter, telekommunikation och säkerhetssystem

kräver internationellt erkända system för spårbarhet och jämförbarhet.

2.3 Metrologiforskningen har en tydlig allmännyttig profil och är ett viktigt stöd vid regleringar och standardiseringar.

2.3.1 De europeiska infrastrukturerna för mätning stöds av europeiska organisationer som Europeiska ackrediteringsorganet (EA), Europeiska standardiseringsorganet (CEN), Europeiska metrologinätverket Euromet ⁽³⁾, som nu ingår i EURAMET, Institutet för referensmaterial och referensmätningar (IRMM) i Geel i Belgien och det gemensamma forskningscentrumet i samarbete med Internationella byrån för mått och vikt (BIPM).

2.4 Enligt BIPM kommer utvecklingen på tvärvetenskapliga områden som nanoteknik, avancerade material och materialegenskaper snart att behöva ett visst antal standarder för de nya referensmätningarna på områdena fysik och kemi ⁽⁴⁾.

2.5 I Europa kräver hållbar konkurrenskraft och innovation exakta mätningar och prov med spårbara resultat på alla områden för att upprätta långsiktiga standarder för referensmätningar som fastställts av internationella enhetssystemet (SI).

⁽³⁾ I Euromet ingår de nationella metrologiinstitutioner i 32 länder, Institutet för referensmaterial och referensmätningar (IRMM) i Geel och EG:s gemensamma forskningscentrum.

⁽⁴⁾ BIPM. *Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM* ("Utveckling av metrologibehoven inom handeln, näringslivet och i samhället samt BIPM:s roll"), rapport 2007. Paris, 2008.

⁽¹⁾ Se artikel 169 i fördraget.

⁽²⁾ International Union of Pure and Applied Physics.

2.6 Den europeiska metrologiforskningen bedrivs inom nationella program för metrologiforskning och program inom ramen för ERA-NET, som ingår i sjätte ramprogrammet samt av ERA-NET Plus inom sjunde ramprogrammet. Inom ramprogrammen har också utvecklats projekt som iMERA (*Implementing Metrology in the European Research Area*) ⁽¹⁾ iMERA-Plus ⁽²⁾, som utgjorde första fasen av EMRP, verksamheten vid Gemensamma forskningscentrumet ⁽³⁾ och EMRP:s aktuella förslag med "variabel geometri".

2.7 Under budgetåret 2009 anslogs 634 miljoner USD i federala medel till forskningsprogrammen vid *National Institute of Standards and Technology* (NIST).

2.8 Mot denna bakgrund anser EESK det viktigt att öka resurserna till den europeiska metrologiforskningen genom att koppla ihop den befintliga forskningskapaciteten i medlemsstaterna med den vid Gemensamma forskningscentrumet för att få till stånd en omfattande internationell kritisk massa. På så sätt undviker man dubbelarbete och resursslöseri och uppnår långt bättre resultat än genom ERA-NET Plus-samordningen inom sjunde ramprogrammet 2007–2013.

2.9 Som framgår av olika studier ⁽⁴⁾ kommer metrologiforskningen att bli mycket viktig i den närmaste framtiden, och EESK anser därför att man bör låta denna forskning ingå i de tematiska prioriteringarna i det kommande ramprogrammet 2014–2020 och ge den permanent ställning och uppbyggnad som ett forskningsområde i gemenskapen samtidigt som man ser till att de nationella forskningsinsatserna fortgående samordnas.

3. Förslaget till program enligt artikel 169

3.1 Syftet med förslaget, baserat på artikel 169 i EG-fördraget, är att inrätta ett europeiskt forskningsprogram för metrologi (EMRP) som sammanför 22 nationella metrologiforskningsprogram för att effektivisera den offentliga metrologiforskningen och göra den mer ändamålsenlig.

3.2 Programmet ska bidra till att strukturera det europeiska området för forskningsverksamhet genom bättre samordning av de nationella programmen. Därigenom blir det möjligt att tackla

gemensamma europeiska utmaningar och undanröja hinder mellan nationella program.

3.3 Europeiska forskningsprogrammet för metrologi kommer att integrera de nationella programmen från 22 deltagande stater i ett enda gemensamt forskningsprogram för att

— framför att stödja målen för de europeiska nationella mätningssystemen,

— påskynda utveckling, validering och utnyttjande av nya mättekniker,

— stödja utveckling och genomförande av direktiv och förordningar.

3.4 Den föreslagna ledningsmodellen har fastställts på grundval av erfarenheter från det första artikel 169-initiativ som genomfördes under sjätte ramprogrammet, nämligen EDCTP ⁽⁵⁾.

3.5 EMRP-initiativet förväntas få ett anslag på 400 miljoner euro, varav 200 miljoner euro från deltagarländerna under perioden 2009–2016, samt ett förväntat bidrag från gemenskapen om 200 miljoner euro.

3.6 Samordningen anförtros sammanslutningen av nationella metrologiinstitut (Euramet e.V.), som inrättades 2007 enligt tysk lag som ideell förening. Sekretariatet ligger i Braunschweig (Niedersachsen). Sammanslutningen fungerar som europeisk regional metrologiorganisation och EMRP:s genomförandeorgan.

4. EESK:s synpunkter

4.1 Kommittén ställer sig bakom de grundläggande målsättningarna bakom förslaget, liksom metoderna, och understryker vikten av att målsättningarna konkretiseras på följande områden:

— Kompetensen i den metrologiska strukturen.

— Gemensamma, konkurrenskraftiga och öppna forskningsprojekt.

⁽¹⁾ Utöver Gemensamma forskningscentrumets IRMM-projekt omfattar iMERA-projektet 20 partner i 14 länder.

⁽²⁾ Utöver kommissionen ingår 45 partner i 20 länder i iMERA-Plus.

⁽³⁾ GFC:s metrologiverksamhet beskrivs som följer: "GFC kommer att bidra till EU:s konkurrenskraft, öppenhet på den inre marknaden och handel genom att ta fram och sprida internationellt erkända referenser och genom att främja ett gemensamt europeiskt mätningssystem".

⁽⁴⁾ Jfr U.S. National Science and Technology Council. *Instrumentation and metrology in nanotechnology*. 2006, och BIPM. Rapport 2007.

⁽⁵⁾ Dvs. *European-Developing Countries Clinical Trials Program*, "Partnerskapet mellan Europa och utvecklingsländerna inom området klinisk prövning".

— Ökat deltagande från forskarsamfundet genom kompetensutveckling.

— Verkligt internationellt samarbete som främjar det europeiska systemet.

— En gemensam röst på global nivå.

— Framför allt ökat deltagande från näringslivet (sammanslutningar av företagare och arbetstagare), handeln och den offentliga sektorn i utvecklingen av den europeiska metrologiska forskningen.

4.2 Enligt EESK är det av grundläggande betydelse att den metrologiska forskningsvärlden inte framstår som en separat sektor. Användarna bör involveras i fastställandet av programmens prioriteringar, i systemet för utvärdering och urval av projekt, i utarbetandet av förslag och i övervakning av resultaten av projekten, detta i nära samarbete med standardiserings- och ackrediteringsorgan. EESK är emot alla slutna metoder.

4.2.1 EESK anser särskilt att reglerna för deltagande i EMRP till fullo och i alla avseenden bör respektera förordning (EG) nr 1906/2006 som innehåller reglerna för deltagande i sjunde ramprogrammet och dess budgetförordning för genomförandet.

4.2.2 Reglerna för deltagande i EMRP bör skapa sammanhängande tydliga ramar för ett effektivt genomförande och god tillgänglighet genom förenklade förfaranden för alla som deltar. Dessa regler bör underlätta utnyttjandet av intellektuella rättigheter som utvecklats av de enskilda deltagarna, samtidigt som de övriga deltagarnas och gemenskapens legitima intressen skyddas.

4.2.3 EESK understryker att lanseringen av ett europeiskt integrerat system för metrologisk forskning, gemensamt planerat av de deltagande nationella organen, kommer att ge ett otillräckligt resultat om man inte säkerställer deltagande från forskarvärlden, näringslivet, universiteten och standardiserings- och ackrediteringsorganen och dessutom skapar en strukturerad

dialog med de europeiska teknikplattformarna ⁽¹⁾ och det organiserade civila samhället.

4.3 Kommittén noterar att artikel 169 i EG-fördraget ger gemenskapen möjlighet att delta i forskningsprogram som inlett gemensamt av flera medlemsstater på villkor att målen är tydligt fastställda och relevanta för gemenskapen och för ramprogrammet, att det finns ett europeiskt mervärde och en relevant kritisk massa samt att det finns ett tydligt verksamhetsprogram och strukturer för förvaltning och genomförande.

4.4 EESK anser att man bör fastställa tydligare mål, inte bara med avseende på stödet till de nationella mätningssystemen, stärkandet av nätverken av nationella metrologiska institut och utsedda institut, och integrering av pågående nationell verksamhet.

4.5 EESK anser att det saknas ett tydligt angivande av prioriterade åtgärder och förväntade resultat som till fullo visar att det finns

— ett europeiskt mervärde i förslaget,

— en tydlig och uttömmande redovisning av det gemensamma programmet och den integrerade verksamheten,

— en ledningsstruktur.

4.6 Detsamma anser EESK gäller för fastställandet av kompetensbidragen för forskare eller organisationer, nationella metrologiska institut eller utsedda institut.

4.7 Vad avser det föreslagna ledningssystemet skulle det kunna definieras bättre. Förutom att understryka att också andra sammanslutningar än Euramet, t.ex. Eurachem ⁽²⁾, verkar på europeisk nivå vill kommittén understryka att en stor del av själva programmet "som en tillfällig lösning" kommer att förvaltas av *National Physical Laboratory*, ett brittiskt organ, trots att Euramet e.V. anges som EMRP:s genomförandeorganisation.

⁽¹⁾ Jfr t.ex. mikromatriser och avancerad masspektrometri.

⁽²⁾ Eurachem är ett nätverk av europeiska organisationer som har till syfte att upprätta ett internationellt system för spårbarhet vad avser mätningar inom kemisektorn, samt att främja högkvalitativa metoder. Eurachem Europa har 35 medlemsstater.

4.8 Slutligen vill EESK påpeka det oroande i att det varken i lagstiftningsförslaget eller i bilagorna föreskrivs något konkret deltagande från de aktörer som direkt berörs av forskningens metrologiska resultat: hela näringslivet, handeln, standardiserings- och ackrediteringsorganen och den offentliga sektorn.

4.9 Sammanfattningsvis anser EESK att det vore bättre att inrikta sig på ett pilotprojekt inom den europeiska metrologiska forskningen med begränsad varaktighet (till 2013), som en uppföljning av iMERA-Plus, samt inom ramen för utarbetandet av det åttonde ramprogrammet för FoU 2014–2020 studera möjligheterna till ett verkligt, permanent gemenskapsprogram, med tydligare och mer beprövad uppbyggnad. Det programmet skulle förvaltas av kommissionen för samtliga medlemsstater och associerade länder och förses med en förvaltningskommitté och en rådgivande kommitté, vilket skulle möjliggöra en stabil process för samråd, styrning och övervakning från berörda aktörers sida för att i första hand motsvara näringslivets krav.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Kommittén ser fördelarna med kommissionens förslag till stöd för EMRP-initiativet ⁽¹⁾ som innebär en utpräglad "gemenskapsstruktur" genom den gemensamma programplaneringen, den planerade resursfördelningen, andan av ömsesidigt lärande, och kommittén uppskattar också reglerna för deltagande för företag, universitet och forskningsinstitut samt utvärderingen av förslagen, där en observatör från kommissionen ska delta, som i sjunde ramprogrammet.

5.2 När det däremot gäller förslagen till hur EMRP ska ledas anser kommittén följande:

a) EMRP-kommittén, som endast består av företrädare för nationella metrologiska institut, och med IRMM ⁽²⁾ som enda observatör, skulle ansvara för genomförandet av programmet, särskilt:

— beslut om utveckling och uppdatering av EMRP,

— inrättande och avveckling av de kommittéer som behövs för underprogrammen,

— utarbetande av och beslut om EMRP:s genomförandevillkor, inbegripet kriterier för urval och utvärdering,

— godkännande av gruppen av utvärderare,

— beslut om finansieringen av forskningsprogram och -projekt, på grundval av finansieringsvillkoren, i den mån Euramet godkänns av Europeiska kommissionen,

— godkännande av EMRP:s del av budgeten för det kommande budgetåret,

— utarbetande och offentliggörande av anbudsförfaranden för intresseanmälan och för förslag avseende EMRP,

— tillsyn av lämplig och systematisk redovisning av EMRP-sekretariatets uppgifter,

— övervakning och kontroll av framstegen för program och projekt som finansierats och av beslut om korrigerande åtgärder ⁽³⁾.

b) EMRP:s forskningsråd, som består av 16 medlemmar, varav

— 1 från BIPM,

— 1 från Europeiska kommissionen

— 1 från Europeiska forskningsrådet,

— 1 från Europaparlamentet,

— 1 från Eurolab,

— 1 från europeiska standardiseringsorgan,

— 1 från europeiska samarbetsorganisationen för legal metrologi, Welmec ⁽⁴⁾,

— 9 deltagare från näringsliv, forskning och den akademiska världen

⁽¹⁾ Se artikel 169 i fördraget.

⁽²⁾ IRMM – kommissionens institut för referensmaterial och mätningar, Gemensamma forskningscentret.

⁽³⁾ Se stadgar för Euramet E.V., 11.01.2007, artikel 14 punkt 5.

⁽⁴⁾ Welmec: Western European Legal Metrology Cooperation.

är rent rådgivande vad avser de strategiska aspekterna av EMRP och beslutsprocesserna för de särskilda programmen ⁽¹⁾.

5.3 EESK vill på nytt peka på behovet av att involvera EMRP:s forskningsråd, med utslagsgivande röst och med icke underordnad status, särskilt vad avser följande: utveckling och

uppdatering av EMRP, de kommittéer som behövs för underprogrammen, urval och sammansättning vad avser gruppen av utvärderare, beslut om finansieringen av forskningsprogram och -projekt, utarbetande och offentliggörande av anbudsförfaranden för intresseanmälan och förslag som ska offentliggöras i Cordis och EUT samt övervakning och kontroll av framstegen för program och projekt som finansierats.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽¹⁾ Se stadgar för Euramet E.V., 11.01.2007, *Rules and procedures* del B punkt III.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut av den [...] om inrättande av ett gemenskapsprogram till stöd för särskild verksamhet på området för finansiella tjänster, finansiell rapportering och revision"

KOM(2009) 14 slutlig – 2009/0001 (COD)

(2009/C 228/13)

Den 3 februari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut av den [...] om inrättande av ett gemenskapsprogram till stöd för särskild verksamhet på området för finansiella tjänster, finansiell rapportering och revision"

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium gav den 24 februari 2009 facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars) Umberto BURANI till huvudföredragande och antog följande yttrande med 95 röster för, 3 röster emot och 14 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Den pågående krisen kräver en översyn av samtliga bestämmelser som reglerar finansverksamheten. Vad gäller **tillsyn** ges i rapporten från de Larosière-gruppen en rad rekommendationer som samtidigt utgör en noggrann analys av bestämmelsernas inneboende svagheter och av tidigare praxis.

1.2 Med sitt meddelande ansluter sig kommissionen till rekommendationerna och föregriper dem i viss mening. **Bidrag** från gemenskapsmedlen ska tilldelas de tre organ som ger tekniskt och juridiskt stöd till tillsynskommittéerna EFRAG, IASCF och PIOB. Bidragen ska säkerställa att dessa organ är fria från inflytande utifrån. EESK stöder denna ansats, men vill påpeka att de tre organen har inrättats av och för sektorerna i fråga, och även om deras normer införlivas i gemenskapslagstiftningen eller den internationella lagstiftningen kommer de att behålla sin privata karaktär. Det blir **svårt att skilja allmänintresset från den verksamhet som bedrivs för dessa sektors räkning**.

1.3 Vidare förutses **finansiella bidrag för särskilda åtgärder som vidtas av tillsynskommittéerna**. Dessa är samråds- och stödorgan som inrättats av kommissionen och som består av företrädare för medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. De särskilda åtgärderna hänför sig till fortbildning av anställda vid de nationella tillsynsmyndigheterna och IT-projekt. EESK är tveksam till detta; med tanke på att fortbildningen och projekten kommer medlemsstaterna till godo **förstår vi inte varför EU-medel ska användas för detta ändamål**

2. Inledning

2.1 Den finanskris som världen just nu upplever har fått, och får fortfarande, förödande effekter vars omfång ännu är svårt att bedöma till fullo, men som utan tvivel är mycket omfattande. Utöver de allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenserna har krisen bara haft *en* positiv effekt, nämligen att tvinga fram en **strikt omprövning av de principer** som finansvärlden hittills tillämpat **och av den fasta tro** som överskuggat insikten om den inneboende risken i all finansverksamhet.

2.2 En sådan omprövning kräver en uppriktig självkritik från alla parter som berörs av denna turbulens, av egna beteenden, bedömningar och handlingar. Finansiella aktörer, lagstiftare, tillsynsmyndigheter, kreditvärderingsinstitut och ekonomer har alla sin del av ansvaret. Å andra sidan har ingen haft det enskilda eller det övergripande ansvaret. De aktuella händelserna och tidigare handlingar visar att **krisen är resultatet av en rad sammanhängande och inbördes beroende faktorer**.

2.3 Bland de många orsakerna till krisen är det särskilt en som framstår som särskilt viktig, nämligen **den bristande tillsynen**. Reglerna föreföll väl utformade, men visade sig otillräckliga för att tackla det som vi nu vet inträffade, och än mindre att förutse det. I vissa fall har de till och med orsakat dessa händelser. **Rapporten från de Larosière-gruppen** innehåller en analys av detta område och rekommendationer för att råda bot på bristerna. I linje med rekommendationerna, och för att förekomma dem med en berömvärd timing, har kommissionen lagt fram ett förslag som syftar till att inrätta ett gemenskapsprogram till **stöd för verksamhet som kan tillhandahålla instrument för att förbättra tillsynen över finansiell verksamhet**.

2.4 I programmet förutses **bidrag till juridiska strukturer** som ger tekniskt och rättsligt stöd till de myndigheter som handhar **tillsynen över värdepappersmarknaden, bankverksamhet och försäkringar och tjänstepensioner**. De tre rättsliga organen är för **finansiell rapportering** *European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG)* och *International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF)*, och för **revision** *Public Interest Oversight Board (PIOB)*.

2.5 Vidare förutses **finansiella bidrag för särskilda åtgärder som vidtas av tillsynskommittéerna**. Dessa är oberoende samrådsorgan utan status som juridisk person som har inrättats av kommissionen i de tre sektorerna och som består av företrädare för de nationella tillsynsmyndigheterna. De bistår kommissionen med debatter, utredningar och vägledning och "bidrar till att gemenskapslagstiftningen genomförs på ett konsekvent sätt och i rätt tid i medlemsstaterna". De tre kommittéerna har inte status som juridisk person. För att kontrakt med tredje person ska kunna ingås är det därför nödvändigt att för vart och ett av dessa organ inrätta en **stödstruktur** med ställning som juridisk person i de länder där de tre kommittéerna har sitt säte, dvs. Storbritannien för banktillsyn (**CEBS**), Frankrike för värdepapper (**CESR**) och Tyskland för försäkringar och pensioner (**CEIOPS**).

3. Observationer och kommentarer

3.1 Kommittén stöder kommissionens initiativ att tillhandahålla alltmer förfinade instrument för tillsynen av finanssektorn i linje med de Larosièr-gruppens rekommendationer. Vi noterar dock att inga nyheter införs, varken vad gäller uppdrag eller funktioner för de tre rättsliga strukturer som ska erhålla stödet eller de tre kommittéer som ska få finansiella bidrag. Det finansiella bidraget ska således förbättra den aktuella situationen, vilket är ett tecken på att man är nöjd med organen som sådana, men också på att man anser det nödvändigt att förbättra och stärka deras verksamhet.

3.2 De två organ som verkar på området **finansiell rapportering**, IASCF och EFRAG, har upprättat internationella redovisningsnormer av hög kvalitet som delvis införlivats i gemenskapslagstiftningen. Enligt kommissionen säkerställer dessa organ att "investorerna, låntagare och andra intressenter har tillgång till punktlig, tillförlitlig och relevant information om företagens finansiella ställning". Detta är inte med sanningen överensstämmande. Innan man genomför någon som helst reform måste de ansvariga besvara **frågan huruvida misslyckandet orsakats av bristfälliga redovisningsnormer eller av oförsiktigt tillämpade redovisningsregler**.

3.2.1 I den sektor som uppvisat de största bristerna, den känsliga **värdepappersmarknaden**, där IASCF- och EFRAG-standarderna tillämpas, betonar kommissionen uttryckligen att det är av avgörande betydelse att vara oberoende av "otillbörligt inflytande från parter som har ett egenintresse" och "icke-diversifierad, frivillig finansiering från berörda parter", och att detta är ett av skälen till stödet. Frågan har tidigare väckts av Ekofinrådet och Europaparlamentet, men nu ställs också en annan fråga: Eftersom dessa organ har behov av resurser för att klara av sin känsliga uppgift **räcker det då med ett "bidrag" för att garantera deras oberoende?** EESK anser att denna fråga behöver utredas vidare.

3.3 Samma argument gäller för **revisionen** och bidraget till PIOB, det organ som övervakar processen som leder fram till att ISA-standarder (*International Standards for Auditing*) antas och andra verksamheter av allmänt intresse som genomförs av internationella revisionsfederationen (*International Federation of Accountants*) (IFAC). Ett eventuellt införande av ISA-standarder i gemenskapsrätten (direktiv 2006/43/EG) motiverar att **reglerna ska vara neutrala** och att kommissionen har två medlemmar av tio i PIOB:s styrande organ.

3.4 För att avsluta kapitlet "bidrag" håller EESK med kommissionen om kravet på att de olika organ som ansvarar för de internationella standarderna ska tilldelas tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag och förbli oberoende. Detta upprepas ständigt mer eller mindre explicit, vilket är ett tydligt tecken på att det finns ett grundläggande problem: Dessa organ har inrättats av branschen för att upprätta regler och standarder för branschen själv. De behåller sin **privata karaktär** även om dessa regler och standarder införlivas i offentlig lagstiftning. Det blir därför svårt att inom organet **skilja allmänintresset från den verksamhet som bedrivs för de sektorer** som kontrollerar dem juridiskt.

3.5 De finansiella bidragen till **tillsynskommittéerna** är framför allt avsedda för **fortbildning av personalen** vid de nationella tillsynsmyndigheterna och för **ledning av IT-projekt**. Som nämnts är dessa kommittéer oberoende rådgivande organ som inrättats av kommissionen och som består av företrädare för nationella myndigheter. Personalens fortbildning (rekommendation 19 i de Larosièr-gruppens rapport) och projektledning är tveklöst en viktig uppgift, som för övrigt gagnar medlemsstaterna. **EESK förstår därför inte varför gemenskapen och inte medlemsstaterna ska finansiera dessa insatser.**

3.6 I slutet av förslaget framför kommissionen synpunkten att man bör införa ett flexibilitetskriterium när man bestämmer vem som ska få bidrag. Resultatet av en fortsatt analys av metoder för att hålla stand mot krisen skulle kunna bli att det krävs nya organ eller att de redan befintliga får nya uppgifter, eller att det blir nödvändigt att ersätta en redan utsedd stödmottagare med en ny. EESK har inget att invända mot detta, men påpekar att man måste **undvika att i onödan öka antalet organ** som är involverade i programmet. Då är det bättre att så långt som möjligt låta de befintliga organen få utökade uppdrag.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter"

KOM(2008) 650 slutlig – 2008/0195 (COD)

(2009/C 228/14)

Den 6 november 2008 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 71 och 137.2 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter"

Den 2 december 2008 gav kommitténs presidium i uppdrag åt facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället att förbereda ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén André MORDANT till huvudföredragande vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009), och antog följande yttrande med 93 röster för, 7 röster emot och 7 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att kommissionens förslag är svårt att tillämpa och att det kommer att innebära enorma merkostnader och en ökning av den administrativa bördan. Dessutom motsvarar det inte ett av de grundläggande målen för direktiv 2002/15/EG, som föreskriver miniminormer för arbetstidens förläggning i syfte att förbättra skyddet av hälsan och säkerheten för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter samt för att förbättra vägtrafiksäkerheten och åstadkomma en ytterligare tillnärmning av konkurrensvillkoren. En arbetstagare inom vägtransporter får inte arbeta mer än 48 timmar per vecka (i genomsnitt) enligt förordning (EG) nr 561/2006 om körtider och viloperioder, medan en förare som är egenföretagare enligt samma förordning får arbeta 86 timmar per vecka.

1.2 Vägtransporterna i EU väntas öka med 50 % under de kommande 20 åren, oavsett ökningen inom de övriga transportsätten (järn- och vattenvägar). EESK bekräftar att det inte är förarens ställning som är avgörande för om man lyckas uppnå målen i direktivet, utan de förhållanden under vilka föraren utövar sitt arbete avseende vägtransporter.

1.3 EESK tar i detta yttrande på nytt upp de viktigaste slutsatserna i EESK:s yttrande om "Vägtransporter – arbetstidens förläggning för egenföretagande förare" ⁽¹⁾.

I det yttrandet framhöll kommittén följande:

— Vikten av att inkludera alla förare som är egenföretagare i tillämpningsområdet för direktiv 2002/15/EG, i enlighet med artikel 2 (från och med mars 2009), för att främja vägtrafiksäkerheten, bidra till rättvisa konkurrensvillkor och förbättra arbetsvillkoren för mobila arbetstagare med egen verksamhet, framförallt ifråga om arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa.

— Vikten av en korrekt införlivning av direktivet i medlemsstaternas lagstiftning – framförallt av definitionen av förare som är egenföretagare – och medansvaret för de olika aktörerna i transportkedjan i enlighet med förordningen om kör- och vilotider.

1.4 EESK anser att direktivets mål endast kan uppnås om man inom vägtransportsektorn tydligt tillämpar sociala miniminormer för socialt skydd på alla personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter, utan åtskillnad och oberoende av deras ställning.

1.5 Kommittén anser att utvidgningen av direktivets tillämpningsområde till egenföretagande förare bör ske på ett sådant sätt att de administrativa uppgifter som de åläggs minimeras. En definition av arbetstiden för egenföretagande förare förutsätter att allmänna administrativa uppgifter inte räknas in i arbetstiden.

1.6 För att egenföretagare ska kunna inkluderas i direktivets tillämpningsområde krävs det att ett antal åtgärder antas som syftar till att kontrollera att direktiv 2002/15/EG tillämpas och respekteras.

2. Inledning

2.1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/15/EG av den 11 mars 2002 trädde i kraft den 23 mars 2005. Direktivet handlar om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter. Genom de nya gemensamma bestämmelser som fastställs i direktivet säkerställs miniminormer för socialt skydd för de berörda arbetstagarna. Dessa miniminormer ses som ett stort framsteg mot en förbättring av skyddet för hälsa och säkerhet för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter samt mot en förbättring av vägsäkerheten och säkerställandet av en rättvis konkurrens.

⁽¹⁾ EUT C 27, 3.2.2009, s. 49–51.

2.2 Detta direktiv, som syftar till att skydda arbetstagare inom vägtransporter mot skadliga effekter som orsakas av oskäligt långa arbetsdagar, otillräcklig vila eller ojämn arbetsrytm, utgör en särskild del av det allmänna arbetstidsdirektivet (2003/88/EG). Det kompletterar förordning (EG) nr 561/2006 av den 15 mars 2006 om gemensamma bestämmelser om körtider och viloperioder för förare.

2.3 Vid antagandet av direktivet, efter förlikningsförfarandet, beslutade rådet och parlamentet att direktivet i princip ska tillämpas på egenföretagare från och med den 23 mars 2009, och kommissionen uppmanades att lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet två år före detta datum samt på basis av rapporten ett lagstiftningsförslag med bestämmelser för att antingen inkludera egenföretagare i direktivets tillämpningsområde eller för att utesluta dem.

3. Kommissionens förslag

3.1 Kommissionen föreslår att direktiv 2002/15/EG ändras på så vis att förare som är egenföretagare utesluts från tillämpningsområdet, så att detta klargörs – direktivet gäller alla mobila arbetstagare, även förare som är så kallade falska egenföretagare, dvs. förare som officiellt är egenföretagare, men som i praktiken inte kan bestämma över sitt arbete.

3.2 Kommissionen har för avsikt att definiera "falska egenföretagare" som mobila arbetstagare "som inte är knutna till en arbetsgivare genom ett anställningsavtal eller någon annan form av hierarkiskt arbetsförhållande, men

- a) som inte är fria att organisera den aktuella verksamheten,
- b) vars inkomster inte är direkt beroende av den förtjänst som görs,
- c) och som inte är fria att, självständigt eller i samarbete mellan egenföretagare, ha affärsförbindelser med flera kunder."

3.3 Kommissionen föreslår att man lägger till ett villkor för arbete som utförs nattetid. Enligt direktiv 2002/15 är allt arbete som utförs nattetid att betrakta som nattarbete. I förslaget till ändring föreslår kommissionen att nattarbete definieras som arbete under ett arbetspass där minst två timmars arbete utförs nattetid.

3.4 Förslaget till ändring omfattar också en ny artikel om kontroller som säkerställer att reglerna i direktiv 2002/15 genomförs på ett korrekt och enhetligt sätt och att de nationella myndigheter som ansvarar för direktivets genomförande har tillräckligt många kvalificerade inspektörer och att de vidtar lämpliga åtgärder.

3.5 För att direktivet ska kunna genomföras effektivt och på ett enhetligt sätt i gemenskapen ska kommissionen stödja dialogen mellan medlemsstaterna med följande mål:

- a) Att främja administrativt samarbete mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter.
- b) Att verka för en gemensam strategi.
- c) Att främja en dialog mellan transportsektorn och tillsynsmyndigheterna.

4. Allmänna kommentarer

4.1 När det gäller de problem som tas upp vid konsekvensanalysen anser kommissionen att arbetet med att förebygga problem med vägtrafiksäkerheten som beror på trötthet hos förarna bör handla om att strikt tillämpa bestämmelserna om körtider och viloperioder för alla förare, oavsett anställningsformer. Följaktligen bidrar direktivet om arbetstidens förläggning inte med något större mervärde vad avser vägtrafiksäkerheten. Som slutsats av konsekvensanalysen anser kommissionen att man bör förorda ett alternativ som består i att man utesluter egenföretagande förare men inbegriper falska egenföretagare samtidigt som man säkerställer effektivare kontroll. Detta skulle få till följd att man minskar konkurrenssnedvridningen och möjliggör bättre socialt skydd för arbetstagare och likställda grupper.

4.2 Flera arbetsmarknadsparter anser att det faktum att egenföretagare har undantagits från direktivets tillämpningsområde har lett till konkurrenssnedvridning i transportsektorn. Kommitén framförde därför nyligen i sitt yttrande om halvtidsutvärderingen av vitboken om transporter (TEN 257, föredragande: Rafael Barbadiillo López ⁽¹⁾) följande begäran:

"Regelverket för vägtransporter måste säkerställa att alla som arbetar inom sektorn behandlas lika oavsett om de är anställda eller egenföretagare. Därför bör direktiv 2002/15/EG av den 11 mars 2002, om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter, omedelbart också gälla egenföretagare utan någon övergångsperiod, eftersom direktivets syfte är att förbättra vägtrafiksäkerheten, undvika konkurrenssnedvridning och främja bättre arbetsvillkor" (punkt 4.3.1.2).

4.3 Med tanke på att vägtrafiken förväntas öka med 50 % i Europa inom de närmsta 20 åren, oberoende av andra transportsätt (järnväg och sjöfart), kan villkoren för den fysiska och psykiska hälsan hos förare av fordon mellan 3,5 ton och 60 ton, vägtrafiksäkerheten och lika konkurrensvillkor inte uppfyllas på annat sätt än genom att man tydligt fastställer sociala miniminormer som tillämpas utan urskillning på samtliga arbetstagare som utför mobilt arbete avseende vägtransporter, oavsett arbetstagarnas ställning. EESK anser att det inte är anställningsvillkoren som bör bara avgörande, utan det faktum att arbetstagaren utför mobilt arbete avseende vägtransporter.

⁽¹⁾ EUT C 161, 13.7.2007, s. 89.

4.4 I sitt yttrande TEN/326 om "Vägtransporter – arbetstidens förläggning för egenföretagande förare" uttrycker EESK starka tvivel i fråga om de slutsatser som dragits av studien i fråga om trafiksäkerhet, konkurrensvillkor och sociala aspekter.

EESK finner också att "alltför långa arbetsdagar är en starkt bidragande orsak till trötthet" som kan "leda till att en förare somnar vid ratten".

EESK anser slutligen i yttrandet följande: "Rättvis konkurrens uppstår när större företag, som svarar för alla led i distributionen och transporten av gods, i sin prissättning gentemot underleverantörerna tar hänsyn till tillämpningen av den för sektorn relevanta sociala lagstiftningen på både mobila arbetstagare och egenföretagare."

4.5 Det stämmer inte att direktivet om arbetstidens förläggning inte bidrar med något större mervärde vad avser vägtrafiksäkerheten, vilket påstås i rapporten om konsekvensanalysen. En arbetstagare inom vägtransporter får inte arbeta fler än 48 timmar (i genomsnitt) enligt förordning (EG) nr 561/2006 om körtider och viloperioder, medan en förare som är egenföretagare enligt samma förordning får arbeta 86 timmar per vecka.

4.6 Enligt kommissionens förslag måste en förare som fastställts som falsk egenföretagare respektera arbetstidsdirektivet. Kommissionens förslag tar emellertid inte upp någon av följande frågor: För att vara mobil arbetstagare måste man ha ett anställningskontrakt? Vem är arbetsgivaren som anställer arbetstagaren? Om arbetstagaren har en egen bil – vad ska han göra med den? Om han har gjort investeringar i infrastruktur eller annat – vem är ansvarig för konsekvenserna? Och vad ska man göra i de länder där egenföretagande förare redan omfattas?

4.7 Kommittén anser att detta förslag riskerar att orsaka enorma extrakostnader och dessutom ökade administrativa kostnader.

4.8 En korrekt tillämpning av direktivet, och i synnerhet av definitionen av förare som är egenföretagare är enligt EESK dock en förutsättning för en utvidgning av tillämpningsområdet av direktiv 2002/15/EG till egenföretagare. I direktivet bör fastställas att allmänna administrativa uppgifter inte ska räknas in i arbetstiden för egenföretagare.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar"

KOM(2008) 779 slutlig – 2008/0221 (COD)

(2009/C 228/15)

Den 17 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar"

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 12 mars 2009. Föredragande var **Virgilio RANOCCHIARI**.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 130 röster för och 5 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK stöder kommissionens beslut att efter ett förslag till förordning om allmän säkerhet hos motorfordon, som är under godkännande, redan planera ett certifieringssystem för de värden som kommer att fastställas i denna förordning vad gäller de tre grundläggande parametrarna för däck: drivmedelseffektivitet, säkerhet och buller.

1.2 EESK välkomnar också att man med certifieringen ämnar förse konsumenterna med direkt information så att de kan göra mer medvetna val av ersättningsdäck som tillverkas efter det att det föreliggande förslaget godkänts, och som motsvarar 78 % av den europeiska marknaden.

1.3 Vad gäller originaldäck som monterats av biltillverkaren anser EESK däremot att initiativet är överflödigt eftersom den gällande lagstiftningen redan ålägger tillverkarna att tillhandahålla de relevanta uppgifterna vid fordonets typgodkännande och därefter i det tekniska reklamaterialet och instruktionsboken.

1.4 Vad beträffar kommissionens förslag till metod för att informera konsumenterna, dvs. en dekal som ska fästas på däcken, föreslår EESK att man också sörjer för ett alternativ för de tämligen frekventa fall då dekalen tappas bort eller skadas.

1.5 EESK hoppas slutligen att man precis som för allmän säkerhet hos motorfordon också i detta fall antar en förordning

i stället för ett direktiv för att säkerställa enhetliga tidsfrister och kontrollåtgärder i samtliga medlemsstater.

2. Inledning

2.1 I handlingsplanen för energieffektivitet föreslås som bekant en besparing på 20 % fram till 2020 genom en rad åtgärder som genom minskad energiintensitet bidrar till att sänka förbrukningen och därmed till minskad miljöförstöring.

2.2 Mot denna bakgrund bör man särskilt och fortlöpande uppmärksamma vägtransporterna som svarar för över 20 % av koldioxidutsläppen.

2.3 Utöver de många åtgärder för motorfordon som redan lanserats eller håller på att antas, vill den europeiska lagstiftaren också utforma bestämmelser för däckens prestanda. Som den enda kontaktytan mellan fordonet och vägbanan måste däcken bidra till bilisternas säkerhet, men också till att hålla nere bränsleförbrukningen.

2.4 Av denna anledning är avsikten med kommissionens förslag till förordning om allmän säkerhet hos motorfordon, som just nu behandlas i Europaparlamentet⁽¹⁾, bland annat att inrätta nya, striktare parametrar för typgodkännande av däck, både vad gäller bränsleförbrukning, säkerhet och buller.

⁽¹⁾ KOM(2008) 316 slutlig, om vilket EESK antog ett yttrande vid plenarsessionen den 14 januari 2009 (se yttrande CESE 37/2009).

2.5 När det gäller energibesparing ska man komma ihåg att däckan kan påverka fordonets bränsleförbrukning med upp till 20 % på grund av rullmotståndet, dvs. den energiförlust som beror på det motstånd som i sin tur orsakas av uppvärmning och deformation av hjulen vid rullning. Det ska också tilläggas att rullmotståndet liksom däckbullret påverkas kraftigt av vägbanans beskaffenhet, som i vissa fall kan eliminera de tekniska förbättringarna av däckan.

3. Kommissionens förslag

3.1 Syftet med det aktuella direktivförslaget är att säkerställa standardiserad information till användarna, framför allt om den bränsleförbrukning som olika rullmotstånd orsakar, men också om olika väggrepp på vått underlag och däckbuller, tre av parametrarna i det ovannämnda förslaget till förordning KOM(2008) 316.

3.2 Kommissionens avsikt är att konsumenterna inte bara ska känna till minimikraven på rullmotstånd, men framför allt att välja däck med ännu mindre rullmotstånd, vilket leder till minskad bränsleförbrukning. För personbilar kan en uppsättning däck med ett annat rullmotstånd tack vare ny teknik minska bränsleförbrukningen med upp till 10 %.

3.3 Detta är särskilt viktigt för eftermarknaden, som utgör 78 % av den totala marknaden. För de däck som tillverkarna monterar på nya bilar (22 % av marknaden) ges information om bränsleförbrukningen av tillverkarna vid köptillfället och den återfinns också i instruktionsboken. På eftermarknaden däremot har konsumenterna inte tillgång till den information som krävs för att de ska kunna jämföra priserna på däck med deras inverkan på bränsleförbrukningen.

3.4 Eftersom däckens prestanda är förbundna med varandra men också står i motsats till varandra (rullmotstånd i förhållande till väggrepp på vått underlag och väggreppet i förhållande till däckbullret) kommer informationen att kunna ange den bästa möjliga kombinationen mellan de tre viktigaste parametrarna så att konsumenterna kan göra ett medvetet val.

3.5 I kommissionens förslag ingår därför en "energidekal" som ska fästas på däckan, med en klassificeringsskala från A till G för rullmotståndet och väggreppet på vått underlag, i likhet med den märkning som redan införts för elektriska hushållsapparater, med tillägg av en bullerangivelse i decibel.

3.6 Med förslaget får medlemsstaterna ansvar för kontrollen av de bestämmelser som rör märkningen, och får också besluta om påföljder vid överträdelse av bestämmelserna.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK stöder kommissionens förslag, som dels syftar till att införa en hållbarare förbrukningsmodell, dels att öka konsumenternas kunskaper så att de kan göra mer medvetna val av ersättningsdäck, inte bara vad gäller förbrukning utan också andra parametrar som väggrepp vid vått väglag och buller. Konsumenterna kommer således att kunna bedöma om den högre kostnaden för ett däck i förhållande till ett annat kompenseras av fördelar i form av bättre prestanda. Bättre informerade konsumenter kommer att bidra till ökad konkurrens mellan tillverkarna, som då tvingas förbättra sina produkter.

4.2 Kommissionens ursprungliga förslag var att begränsa informationen till uppgifter om drivmedelsförbrukning; tilläggat av de övriga två parametrarna är en följd av det offentliga samråd som lanserats om denna fråga. Samtidigt som EESK stöder det slutliga valet är kommittén emellertid rädd att detta val kommer att göra det svårare att hantera uppgifterna och de tillhörande kontrollerna.

4.3 EESK ställer sig däremot tveksam till den metod som föreslagits för att informera konsumenterna om de aktuella uppgifterna. Om man bara använder en dekal riskerar man att inte alltid uppnå förväntat resultat.

4.3.1 Köparen ser vanligtvis inte ersättningsdäckan innan de tas från lagret på försäljningsstället och monteras på fordonet. Det kan dessutom hända att etiketten lossnar eller faller av på lagret eller försäljningsstället eller av misstag fästs på ett annat däck. Risken för att dekalerna försvinner under transporten eller lagringen är ännu större, särskilt när det handlar om silikondäck där dekalen inte fäster lika bra. Erfarenheten visar att ett stort antal av tillverkarnas dekaler försvinner eller blir förstörda under transporten eller hanteringen av däckan som, det är värt att nämna, inte packas var för sig – naturligtvis av kostnadsskäl⁽¹⁾.

4.3.2 Enligt EESK krävs det därför också en alternativ lösning i de fall då dekalen fattas. I detta fall borde säljaren tillsammans med fakturan kunna utfärda en etikett/ett dokument med exakt samma uppgifter som på dekalen och som han eller hon ändå fått från tillverkaren.

⁽¹⁾ Branschorganisationen ETRMA (European Tyre and Rubber Manufacturer Association) uppger att mellan 10 och 15 % av dekalerna försvinner under transporten eller hanteringen av däckan.

4.4 När det gäller däck som monterats på nya bilar förefaller märkningen däremot vara en onödig kostnad. I den gällande lagstiftningen fastställs redan att biltillverkarna måste informera köparen om bränsleförbrukning och koldioxidutsläpp efter fordonets typgodkännande. Samma sak gäller väggrepp på vått väglag och buller, som också regleras vid typgodkännandet, vilket kommissionen anger i motiveringen till förslaget.

Det ligger dessutom i tillverkarnas intresse att alltid använda däck av "den senaste generationens teknik" för att minska utsläppen av koldioxid från 130 g/km till 120 g/km, vilket går att uppnå med teknik som inte har med motorn att göra, däribland däck.

4.4.1 Här skulle man kunna kräva av bilhandlaren, som ofta också säljer däck, att förse kunden med ett kompletterande dokument innehållande de lagstadgade parametrar som de däck han säljer överensstämmer med, och att när så är möjligt också föreslå ett alternativ. Ett sådant initiativ skulle också kunna utgöra ett stöd för de informations- och upplysningskampanjer som medlemsstaterna kommer att behöva lansera i frågan.

4.5 EESK är medveten om att företagen i sektorn ⁽¹⁾ har lagt fram en begäran om att omvandla det föreliggande förslaget från ett direktiv till en förordning. De skäl som anges verkar godtagbara, så tillvida att en förordning skulle säkerställa enhetliga kontrollbestämmelser och tidsfrister för genomförandet i samtliga medlemsstater, vilket redan är fallet med den ovan nämnda förordningen om allmän säkerhet för motorfordon, från vilken det här förslaget härrör.

4.5.1 EESK hoppas därför på en överenskommelse i frågan under diskussionerna mellan kommissionen, parlamentet och rådet, precis som vid andra tillfällen i fråga om känsliga ämnen som säkerhet och miljö.

4.5.2 EESK anser det mycket viktigt att förse medlemsstaterna med säkra och enhetliga regler för en noggrann kontroll av att däcken uppfyller de fastställda kraven. En sådan kontroll är särskilt viktig på en marknad med en stor andel utomeuropeiska produkter.

5. Särskilda kommentarer

5.1 EESK välkomnar att kommissionen har undantagit regummerade däck och terränggående däck för yrkesmässigt bruk, som kommittén själv i sitt redan omnämnda yttrande om allmän säkerhet hos motorfordon föreslog skulle undantas från den nya lagstiftningen, naturligtvis utan att det påverkar de föreskrivna säkerhetskraven.

5.2 I linje med sitt yttrande om allmän säkerhet hos motorfordon rekommenderar EESK slutligen följande:

- a) Däck som tillverkas innan lagstiftningen träder i kraft ska undantas från densamma. I sektorns distributionskedja finns ständigt ca 80 miljoner däck på den europeiska marknaden. Det skulle vara omöjligt att fästa dekalerna på dessa distribuerade däck.
- b) Sektorn behöver minst 18 månader på sig för att genomföra de antagna åtgärderna.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ ETRMA: European Tyre and Rubber Manufacturer Association.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen om andra strategiska energiöversynen – En handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet"

KOM(2008) 781 slutlig

(2009/C 228/16)

Den 13 november 2008 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen om andra strategiska energiöversynen – En handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet"

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 12 mars 2009. Föredragande var Ulla SIRKEINEN.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 130 röster för, 3 röster emot och 2 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande, och särskilt att man lägger den tonvikt som krävs på tryggad energiförsörjning. Kommittén vill sammanfattningsvis framhålla följande:

— Behovet av en gemensam strategi för medlemsstaterna när det gäller energipolitiken, både internt och externt, blev återigen mycket tydligt i samband med gaskrisen nyligen.

— Det strider mot alla de tre energimålen – försörjningstrygghet, konkurrenskraft och hållbarhet – att det tredje energipaketet för den inre marknaden ännu inte har antagits.

— Kommissionen har inte ägnat den uppmärksamhet som krävs åt de problem som sammanhänger med olja och transporter.

— Kommissionen har i detta sammanhang förbisett energipolitikens sociala aspekter.

— I meddelandet framkommer inte hur överhängande denna fråga är.

— Meddelandet om undanröjande av hinder för förnybar energi i EU, som ska handla om den förnybara energin som en del av hela energisystemet, är mycket angeläget.

— Kommissionens avsikt att lägga fram en politisk dagordning för 2030 och en vision för 2050 är av avgörande betydelse, eftersom teknik- och systemskiften tar lång tid.

— I uppdateringen av det vägledande programmet om kärnenergi har EESK:s kommentarer i denna fråga beaktats väl.

1.2 EESK rekommenderar följande:

— Alla EU-instrument som kan minska hoten mot försörjningstryggheten måste snabbt och effektivt tas i bruk.

— Efter beslut om de aktuella lagstiftningsförslagen bör tonvikten ligga på genomförandet, och nya lagstiftningsförslag bör undvikas så att de rättsliga ramarna är så stabila och förutsägbara som möjligt.

— Av de fem områdena i handlingsplanen bör energibesparing, där energieffektivitet är ett centralt verktyg, ha högsta prioritet, eftersom det här finns en stor potential för kostnads-effektiva insatser.

— Kommissionen bör prioritera bland alla de förslag till insatser som man framför.

— Problemet med isolerade energimarknader måste angripas särskilt snabbt och de transeuropeiska energinäten måste färdigställas.

- Vid sidan av infrastrukturinvesteringar bör också investeringar i elproduktion och grundforskning fram till 2050 beaktas i högre grad.
- När det gäller yttre förbindelser bör EU utforma en vederhäftig och hållbar global energistrategi, parallellt med strategier för Europas egen energitrygghet.
- En mängd åtgärder behövs för att främja energibesparing, men överreglering på EU-nivå bör undvikas.
- EU bör bli en föregångare när det gäller teknik för ökad energieffektivitet.
- Kommissionen bör utreda om det går att fastställa individuella mål, när så är möjligt, för olika energianvändningsområden, som en effektiv åtgärd för att öka energieffektiviteten, i synnerhet för varor och tjänster där inremarknadsaspekten bör beaktas.
- Beslut om kärnkraftens framtid bör fattas snarast, med tanke på de stora investeringar som krävs för elproduktion.
- Visionen för 2050 bör beakta den globala situationen, eftersom den utgör ramvillkoren för EU:s strävanden.

2. Inledning

2.1 Målen för EU:s energipolitik är hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. På senare tid har försörjningstryggheten inte stått i centrum för uppmärksamheten, vilket har visat sig vara olyckligt på grund av återverkningarna av dispyten om gasöverföringen mellan Ukraina och Ryssland, den kraftiga ekonomiska lågkonjunkturen och de mycket instabila energipri serna. Beroendet av extern energiförsörjning är inte ett problem i sig, men det faktum att beroendet i allt högre grad är koncentrerat till leverantörer som inte följer samma spelregler som Europa, samt att efterfrågan på gas fortfarande stiger, ökar riskerna för försörjningsproblem.

2.2 EU:s viktigaste lagstiftningsförslag under de senaste två åren är tredje lagstiftningspaketet om marknaderna för el och gas och energi- och klimatpaketet. Beslut om det sistnämnda togs i en rekordsnabb första behandling i december 2008, och många av detaljerna i det ska vidarebehandlas inom ramen för

ett kommittéförfarande. Beslut om marknadspaketet har efter två år fortfarande inte tagits, vilket strider helt mot behovet av en välfungerande inre marknad för att kunna uppfylla alla de tre energipolitiska målen.

2.3 De olika energipolitiska målen är beroende av varandra och de politiska åtgärderna för att uppfylla dem är i stor utsträckning ömsesidigt förstärkande, men inte i alla delar. Målet om försörjningstrygghet måste stå i första rummet. Människor och företag måste under alla omständigheter ha en tryggad energiförsörjning, med tanke på de allvarliga effekterna av leve ransavbrott och energifattigdom.

3. Kommissionens dokument

3.1 Den andra strategiska energiöversynen offentliggjordes av kommissionen i november 2008. Kommissionen föreslår en handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet i fem steg som inriktas på följande:

- Behovet av infrastruktur och diversifiering av energiförsörjningen.
- Externa förbindelser på energiområdet.
- Olje- och gaslager och krishanteringsmekanismer.
- Energieffektivitet.
- Bästa möjliga utnyttjande av EU:s inhemska energiresurser.

3.2 I andra strategiska energiöversynen ingår en uppdatering av det vägledande programmet om kärnenergi från 2007. Det fokuserar på trygg energiförsörjning, investeringsbehov och villkor för att kunna genomföra investeringar.

3.3 Samtidigt med den andra strategiska energiöversynen presenterade kommissionen

- energieffektivitetspaketet 2008,
- ett förslag till översyn av direktivet om oljelager, och

- ett reviderat förslag till direktiv om gemenskapsbestämmelser för kärnsäkerhet.

3.4 I dokumentet om den andra strategiska energiöversynen säger kommissionen att man har för avsikt att lägga fram förslag om

- en förbättring av direktivet om en tryggad naturgasförsörjning under 2010,

- främjande av en miljövänlig utveckling av EU:s inhemska resurser av fossila bränslen,

- ett meddelande om undanröjande av hinder för förnybar energi i EU, och

- ett initiativ för finansiering av hållbar energi som ett gemensamt projekt mellan kommissionen och Europeiska investeringsbanken.

3.5 Slutligen kommer kommissionen att föreslå en förnyelse av EU:s energipolitik 2010 med sikte på att lägga fram en politisk dagordning för 2030 samt en vision och en ny handlingsplan för 2050.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande, och särskilt att man lägger den tonvikt som krävs på tryggad energiförsörjning samt att man anstränger sig att använda en övergripande angreppsmetod när det gäller de aktuella energipolitiska utmaningarna. EU förfogar över egna instrument för att minska hoten mot försörjningstryggheten. Dessa har kartlagts av kommissionen och måste nu effektivt tas i bruk.

4.2 EU:s insatser när det gäller tryggad energiförsörjning bör dock inte innebära ytterligare lagstiftningsförslag. Efter antagande av de föreliggande paketen bör tonvikten läggas på genomförandet. De rättsliga ramarna måste vara stabila så att de är så förutsägbara som möjligt för de åtgärder som krävs.

4.3 Behovet av en gemensam strategi för medlemsstaterna när det gäller energipolitiken har återigen blivit tydligt. Vid

upprepade tillfällen har det – bl.a. från EESK:s sida – framförts krav på att man talar med en röst. Så länge som man i vissa – främst större – medlemsstater helst ser till sina egna intressen kommer dock den europeiska energipolitiken att vara svagare, mer sårbar och mer ineffektiv än den potentiellt kunde vara.

4.4 EESK ställer sig bakom de fem områdena i handlingsplanen men skulle sätta energieffektiviteten främst – eller i själva verket energibesparing, eftersom målet bör vara en minskning av energianvändningen, där energieffektivitet är ett centralt verktyg. Även de bästa resultaten på detta område kan inte ersätta behovet av akuta insatser på de andra områdena. Men det finns stora möjligheter till kostnadseffektiva insatser för bättre energieffektivitet som borde utnyttjas för att därigenom kunna undvika andra, mer kostsamma åtgärder.

4.5 Det viktigaste exemplet är den stora potential som en ökad energieffektivitet i byggnader innebär. EESK hade väntat sig att kommissionen skulle rikta större uppmärksamhet mot problemen med olja och transporter. 36 % av EU:s energianvändning består av olja, huvudsakligen för transporter, och i takt med ökningen av vägtransporterna ökar också koldioxidutsläppen. Dessutom förväntas oljepriserna vara mycket instabila och tendensen går i riktning mot mycket högre priser. I januari lade EESK fram ett yttrande om "Att möta oljeutmaningarna" på begäran av Europaparlamentet ⁽¹⁾.

4.6 Kommissionen förbiser också i sitt dokument energipolitikens sociala aspekter, som spänner från förlust av arbetstillfällen, skapande av nya arbetstillfällen i en grönare ekonomi, utbildning och kompetenshöjning samt energifattigdom. Kommittén konstaterar att energi inte är en vara som andra och att den offentliga tjänst som energidistributionen till allmänheten utgör måste respektera principerna om allmän tillgång och överkomliga priser.

4.7 Enligt EESK saknar kommissionen förståelse för hur brådskande denna fråga är, trots att detta är ganska uppenbart med tanke på tidigare och aktuella problem med försörjningstryggheten. I meddelandet presenteras en mängd (fler än 45) förslag till insatser – huvudsakligen meddelanden – som kommissionen kan genomföra. Man bör göra en prioritering av dessa insatser för att inte tappa fart.

⁽¹⁾ Se yttrande CESE 46/2009 den 14.1.2009 om Att möta oljeutmaningarna, föredragande: Frederic Adrian Osborn.

4.8 EESK välkomnar också avsikten att presentera en politisk dagordning för 2030 samt en vision och en ny handlingsplan för 2050. Kommittén förespråkade en sådan vision redan i sitt yttrande om en optimal energimix från 2006 ⁽¹⁾. Stora tekniskskiften tar tid, och detta gäller också reella förändringar i energisystemen, eftersom infrastrukturinvesteringar har en lång livslängd. Därför är det mycket viktigt med en framtidsvision som sträcker sig bortom dagens begränsade potential för anpassning av teknik och infrastruktur.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Att främja infrastruktur som är väsentlig för EU:s energibehov

5.1.1 EESK välkomnar att kommissionen är aktiv på detta område, särskilt med tanke på problemen med ett fortsatt beroende av externa energiresurser. EESK skulle vilja framföra följande kommentarer:

5.1.2 De sex prioriteringar som kommissionen presenterat förefaller vara mycket relevanta, och ett effektivt genomförande kan förväntas endast om man väljer ut prioriterade områden. Kommissionen presenterade dessutom i slutet av januari 2009 olika specifika projekt inom dessa prioriteringsområden som ska erhålla finansiering som en del av EU:s återhämtningsplan. Det är svårt att ta ställning till dessa prioriterade projekt utan tydlig information om dem och andra högst potentiella projekt, inbegripet information om beräknad finansiering från privata och offentliga källor.

5.1.3 Det är beklagligt att situationen på de isolerade energimarknaderna i de baltiska staterna inte har angripits tidigare. Nu måste det göras omedelbart. Samtidigt bör energibehoven i små isolerade medlemsstater tillgodoses via projekt för sammankoppling med Kontinentaleuropa.

5.1.4 När det gäller gaskorridorer sade EESK i sitt aktuella yttrande om den externa dimensionen av EU:s energipolitik att flera projekt förmodligen måste till för att tillgodose behoven av gasöverföring i framtiden. I politiskt avseende får projekten inte ses som konkurrerande alternativ. Det är nu viktigt att agera skyndsamt för att trygga gasleveranserna, och detta kräver samordnade insatser från medlemsstaterna och kommissionen.

5.1.5 Idén om en gemensam uppköpsmekanism behöver klargöras ytterligare. Man kan också fråga sig varför enbart den kaspiska regionen skulle beröras av denna.

5.1.6 Problemen med försörjningstryggheten kan inte lösas enbart genom en bättre transportinfrastruktur för energi. Det finns behov av ny infrastruktur i elproduktion till ett investeringsvärde motsvarande närmare 1 000 miljarder euro. Detta har delvis behandlats av kommissionen i avsnittet om inhemska energikällor, men bör även diskuteras i samband med investeringsbehoven och finansieringen av dessa.

5.1.7 En central fråga när det gäller investeringar är vilken roll som olika aktörer har – EU, finansiella institutioner, medlemsstater och företag. Företagen gör investeringar och de gör dessa när de rätta förutsättningarna föreligger. Även om misstag inträffar på en turbulent energimarknad, har företagen bäst position för att bedöma marknaden och ta risker. Den offentliga sektorn och politikerna kan agera i syfte att skapa de rätta ramvillkoren och inom vissa gränser skapa incitament och politiskt stöd. EESK ger därför sitt starka stöd till kommissionens avsikt att skapa ett närmare och mer effektivt samarbete med den privata sektorn och de finansiella institutionerna.

5.2 Större fokus på energi i EU:s internationella förbindelser

5.2.1 EESK presenterade i januari 2009 sitt yttrande om den externa dimensionen av EU:s energipolitik. De kommentarer, slutsatser och rekommendationer som ingår i det yttrandet är fortfarande relevanta och i linje med förslagen i kommissionens meddelande. Kommittén vill främst betona två saker: behovet av insatser för att se till att leverantörsländerna tillämpar samma villkor som EU, t.ex. tillgång till infrastruktur, skydd för investeringar på energimarknaden; och framför allt att medlemsstaterna, när de tillhandahåller stöd i samband med förhandlingar om kommersiella avtal, kräver att en gemensamt fastställd ram för sådana villkor skapas som förutsättning för detta stöd.

5.2.2 EESK föreslog också en extern energistrategi baserad på två pelare. Den ena är att Europas energiförsörjning ska säkerställas och den andra att en aktiv och ansvarsfull energi- och klimatpolitik utformas. Kommissionen har endast kortfattat behandlat olika aspekter av den senare pelaren, dvs. Europas globala ansvar. Detta ansvar förtjänar att övervägas på största allvar och kommer inte att kunna uppfyllas enbart genom EU:s ledarskap i internationella klimatförhandlingar.

⁽¹⁾ Se yttrande CESE om EU:s energitillgång: en strategi för en optimal energimix, föredragande: Ulla Sirkeinen, EUT C 318, 23.12.2006, s. 185.

5.3 Förbättringar när det gäller olje- och gaslagren och krishanteringsmekanismerna

5.3.1 EESK delar kommissionens syn på frågan om en tryggad gasförsörjning. Man måste och kan lösa behovet av beredskapsåtgärder genom andra metoder än dyrbara obligatoriska gaslager. De alternativa åtgärderna omfattar diversifiering av leverantörer och försörjningskanaler, flytande naturgas (LNG), samarbete med grannländer, avbrytbara kontrakt och bränslebyte.

5.4 Bättre energieffektivitet

5.4.1 EESK har avgivit flera yttranden om energieffektivitet, och har också deltagit i en ingående diskussion om konkreta åtgärder. Kommittén ställer sig bakom kommissionens angreppsmetod men skulle vilja framföra några kommentarer.

5.4.2 Det finns en omfattande, praktiskt taget obegränsad uppsättning åtgärder för att använda och producera energi mer effektivt. Kommissionen har presenterat en rad rättsliga bestämmelser, t.ex. om byggnader, energimärkning och ekodesign. Det förefaller som att fler bestämmelser håller på att utarbetas. Kommittén framhåller att det är viktigt att verkligen se till att det inte sker någon överreglering, utan att innovationspotentialen kan utnyttjas på bästa möjliga sätt. Det krävs politiska åtgärder – bestämmelser, offentligt stöd osv. – för att främja energibesparing, men de bör utformas omsorgsfullt för att de på varje målområde blir så kostnadseffektiva som möjligt och leder till minsta möjliga snedvridning av marknaden. EU:s åtgärder bör endast röra varor och tjänster som berör den inre marknaden. EESK skulle vilja efterlysa en starkare tonvikt på möjligheterna till frivilliga insatser samt själv- och samreglering, inbegripet standardisering.

5.4.3 Europa ligger i täten när det gäller energieffektivitet. Vi måste också ta täten när det gäller energieffektiv teknik. Möjligheten att dra fördel av positionen som föregångare måste utnyttjas fullt ut. Bland åtgärder för att stödja detta finns FoU-finansiering, stöd till innovation och riskfinansiering, lämplig standardisering, öppna marknader i Europa och globalt, en effektiv internationell klimatöverenskommelse och internationellt samarbete om energieffektivitet.

5.4.4 EESK stöder kraftfullt målet på 20 % bättre energieffektivitet, men ställer sig tveksam till att göra det till ett övergripande bindande mål. Energieffektivitet omfattar alla områden av mänsklig och ekonomisk verksamhet, och det finns en nästan obegränsad uppsättning åtgärder som kan användas för ökad energieffektivitet. Hur skulle till exempel ett rättvist delat åtagande se ut under sådana förhållanden? Kommittén rekomen-

derar i stället att kommissionen utreder om det går att fastställa individuella mål, när så är möjligt, för olika energianvändningsområden, som en effektiv åtgärd för att öka energieffektiviteten, i synnerhet för varor och tjänster där inre marknadsaspekten bör beaktas.

5.5 Att bättre utnyttja EU:s inhemska energiresurser

5.5.1 EESK delar i stort kommissionens ståndpunkt vad gäller användningen av EU:s egna energiresurser. Det är viktigt att ha en realistisk syn på utvecklingen av energibehovet liksom på möjligheter, begränsningar och villkor för utvecklingen och användningen av olika energikällor.

5.5.2 EESK välkomnar särskilt kommissionens avsikt att lägga fram ett meddelande om undanröjande av hinder för förnybar energi i EU, och uppmanar kommissionen att snarast göra detta. Den viktiga frågan om ökad användning av förnybar energi, som i framtiden kommer att vara den viktigaste och miljövänligaste inhemska energikällan, borde redan tidigare ha analyserats och hanterats som en del av det totala energisystemet. Viktiga frågor i detta sammanhang är – som kommissionen nämner – begränsningar i nätet, men också frågor som reservkraft. Vid utarbetandet av studien bör man också undersöka om tillhandahållandet av "reservkraft" under vissa omständigheter kan innebära att fördelarna med den förnybara energin i fråga om utsläpp och försörjningstrygghet minskar. En annan fråga rör planerings- och tillståndproblem.

5.5.3 Kommittén stöder också ståndpunkten att utsläppsnormer för koldioxid bara bör övervägas när resultaten från demonstrationer hos industrin har utvärderats.

5.5.4 Vad kärnkraften beträffar har EESK sedan länge ansett att alla möjligheter måste utnyttjas för kraftproduktion för att uppnå de energipolitiska målen. Med tanke på behovet av storskaliga investeringar i elenergi inom den närmaste framtiden, måste beslut om den framtida kärnkraften fattas snarast i de medlemsstater som har valt – eller kommer att välja – denna energiform. Enligt kommissionens prognoser kommer EU:s kapacitet för kärnenergiproduktion att ha sjunkit med en fjärdedel år 2020, och om den inte ersätts av ny kärnkraft kommer en del av den att ersättas av gas- eller koleldade kraftverk med ökade problem i form av utsläpp och försörjningstrygghet som följd. Kärnsäkerheten måste ständigt övervakas och kräver att de offentliga myndigheterna är delaktiga; beslut måste fattas om hur kärnavfallet ska hanteras. EESK avger ett separat yttrande om det reviderade förslaget till direktiv om gemenskapsbestämmelser för kärnsäkerhet.

5.5.5 EESK är positivt inställd till kommissionens avsikt att lägga fram dokument om behovet av energiproduktionskapacitet, vare sig det handlar om raffinering av olja eller el. Men man bör noga betänka att EU inte kan besluta om investeringar i energikapacitet, och inte ens lägga fram rekommendationer, eftersom unionen inte kan ta på sig något ansvar för eventuella risker. Insamling och analys av relevant information, inklusive modellering, kan vara mycket värdefull, och samarbete med IEA i denna fråga rekommenderas.

5.6 Mot en vision för 2050

5.6.1 EESK stöder kommissionens avsikt att föreslå en ny energipolitik för EU 2010 med en politisk dagordning för 2030 och en vision för 2050. Vi stöder också tanken på att bygga denna på ett brett samråd om möjliga långsiktiga mål.

5.6.2 Vid en första anblick ser kommittén vidare de områden som kommissionen presenterar – elförsörjning utan koldioxidutsläpp, transporter utan oljeberoende, byggnader, elnät och ett högeffektivt globalt energisystem med låga koldioxidutsläpp – som verkligt viktiga långsiktiga utmaningar. För att bemöta dessa utmaningar måste alla tekniska möjligheter övervägas, inklusive kärnfusion och vätgas.

5.6.3 Den globala situationen och utvecklingen måste ingå i visionen, eftersom den utgör ramvillkoren för EU:s egna strävanden. Det snabbt växande energibehovet i utvecklingsländerna, klimatförändringarna och – förhoppningsvis – gemensamma internationella insatser för att dämpa dess effekter och anpassa sig till dem, tillgången till fossila bränslen etc. påverkar på många sätt vår situation och våra val. Ett aktuellt exempel är hur oron vad gäller oljan har förändrats – i går var man bestört över de rekordhöga priserna, i dag är man rädd för att de låga priserna ska leda till otillräcklig produktion.

5.7 Uppdateringen av det vägledande programmet om kärnenergi

5.7.1 Vi noterar med tillfredsställelse att kommissionen har anammat våra kommentarer i yttrandet om det vägledande programmet om kärnenergi från 2007 ⁽¹⁾ och i det förberedande yttrandet om investeringar i kärnkraftsindustrin ⁽²⁾. Utgångspunkten är EU:s viktiga roll vad gäller att vidareutveckla det mest avancerade ramverket för kärnenergi i enlighet med de högsta standarderna i fråga om säkerhet, skydd och icke-spridning. Frågan om hantering av kärnavfall, säker långsiktig finansiering av avveckling, terroristhotet och behovet av ett harmoniserat system för skadeståndsansvar behandlas i linje med EESK:s synpunkter. Kommittén betonar att de företag som driver kärnkraftverken ska stå för alla kostnader som uppkommer i detta sammanhang.

5.7.2 EESK håller än en gång med om att kärnkraften spelar en viktig roll i EU:s framtida energimix när det gäller att mildra klimatförändringens effekter och säkra elförsörjningen. Vi håller också med om att allmänhetens oro måste bemötas och är positiv till förslag i denna riktning. EESK stöder rekommendationerna om gemensamma nivåer för reaktorsäkerhet och argumentet att nybyggda anläggningar måste hålla samma säkerhets- och skyddsnivåer som tredje generationens anläggningar. Vissa åtgärder för att underlätta finansieringen av nya anläggningar är berättigade, särskilt under nuvarande ekonomiska förhållanden, men statligt stöd eller resurser från EU-budgeten ska inte användas för detta ändamål. Även om vissa medlemsstater har uppgett att de är öppna för att bygga nya kärnkraftverk kommer privata företag att handha byggandet, finansieringen, driften och avfallshanteringen. Staten fastställer endast ramarna för detta. Information om planerade kärnkraftsbyggen bör lämnas på ett öppet och uttömmande sätt och inbegripa kostnaderna. Den bör också lämnas så tidigt som möjligt för att kunna diskuteras offentligt.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽¹⁾ Se yttrande CESE om *Vägledande program om kärnenergi*, föredragande: Ulla Sirkeinen, EUT C 256, 27.10.2007, s. 51.

⁽²⁾ Se yttrande CESE 1912/2008 den 4.12.2008 om *Framtida investeringar i kärnkraftsindustrin och deras roll i EU:s energipolitik*, föredragande Edgardo Maria Iozia.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger energirelaterade produkters förbrukning av energi och andra resurser" (omarbetning)

KOM(2008) 778 slutlig/2 – 2008/0222 (COD)

(2009/C 228/17)

Den 30 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger energirelaterade produkters förbrukning av energi och andra resurser" (omarbetning)

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 12 mars 2009. Föredragande var Antonello PEZZINI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 180 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens initiativ att uppdatera direktiv 92/75/EEG om obligatorisk energimärkning för hushållsprodukter, ett direktiv som är välkänt inte bara för miljoner konsumenter utan också inom industrin och handeln.

1.2 Kommittén anser att systemet har gjort det möjligt

— för tillverkarna att förbättra positioneringen för sina produkter på marknaden, i högre kvalitets- och effektivitetskategorier,

— för konsumenterna att göra informerade val och att ändra sina vanor, och därmed öka konkurrensen bland företagen,

— för samhället att bättre skydda miljön och sträva efter ett hållbart utnyttjande av resurserna samtidigt som man säkerställer tillsynen av inre marknaden.

1.3 Kommittén anser att det är viktigt att understryka de centrala beståndsdelarna i en framgångsrik politik:

— Enkla, tydliga och begripliga kriterier.

— Korrekt, relevant och jämförbar information om den specifika energiförbrukningen.

— Kostnads-/nyttoanalyser som är effektiva och som samtliga berörda står bakom.

— Belagda vetenskapliga resultat.

— Ett minimum av byråkratiska och administrativa bördor och driftskostnader.

— Förenlighet och konsekvens mellan tvingande lagstiftning och frivilliga instrument.

— Dynamiska och flexibla system med utrymme för innovation och tekniska framsteg.

— Enkla budskap som är lättbegripliga för alla.

— Främjande av hållbarhet på den globala marknaden, utan att skapa dolda hinder för den internationella handeln.

1.4 Enligt kommittén bör en översyn av märkningssystemet bevara de lyckade beståndsdelarna: enkelheten, öppenheten, trovärdigheten och jämförbarheten. Man bör säkerställa möjligheterna till uppdatering genom flexibla och dynamiska mekanismer för klassificeringen av produkters prestanda, liksom förnuftiga konsumentval till förmån för produkter som är effektiva och hållbara och som uppfyller korrekta normer.

1.5 EESK förespråkar att man i stället för att utvidga direktivets räckvidd till nya "energirelaterade produkters förbrukning av energi" genomför konsekvensanalyser och analyser av kostnader och fördelar, sektor för sektor, som är klara, tydliga, gemensamma för alla berörda parter och grundade på vetenskapliga bevis.

1.6 Kommittén anser dessutom att det finns skäl att bevara det goda funktionssätt som har kännetecknat direktiv 92/75/EEG ⁽¹⁾ samtidigt som man förbättrar de dynamiska mekanismerna för omklassificering ⁽²⁾.

1.7 Kommittén ser positivt på utvidgningen av energimärkningssystemet till andra energiförbrukande produkter eftersom budskapet är klart och tydligt, det går lätt att göra jämförelser på marknaden och systemet kan bli ett framgångsrikt marknadsföringsinstrument.

1.8 För andra produkter och tjänster som inte förbrukar energi men som är kopplade till energiförbrukning anser EESK att det kan finnas andra lämpligare instrument för information och miljöskydd.

1.9 Kommittén anser att man måste undvika överlappande bestämmelser som ofta kan konkurrera eller komma i konflikt med varandra, med ökade kostnader och ökad byråkrati som följd. Man bör i stället sektorsvis använda ett integrerat arbetsätt som kombinerar den hållbara utvecklingens tre pelare.

1.10 Kommittén delar kommissionens åsikt att det är viktigt att säkerställa möjligheten till incitament utan att kränka gemenskapens regler för offentligt stöd.

1.11 När det gäller de krav som föreslås för offentlig upphandling rekommenderar kommittén försiktighet i användningen av tvingande åtgärder eftersom det är viktigt att säkerställa medlemsstaternas flexibilitet och en lämplig mix med frivilliga åtgärder för grön upphandling.

2. Inledning

2.1 Rådets direktiv 92/75/EEG av den 22 september 1992 om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger hushållsapparaters förbrukning av energi och andra resurser är ett ramdirektiv som syftar till att styra marknaden för hushållsapparater mot de mest energieffektiva produkterna genom användbar och jämförbar information till konsumenterna och till marknaden.

2.2 Det viktigaste positiva beståndsdelarna i energimärkningen (Energy Label) är följande:

— Systemet är obligatoriskt.

— Det är synligt.

— Budskapet är enkelt.

— Man kan omedelbart jämföra produkter av samma typ.

2.3 Kommittén anser att systemet, trots att det är begränsat till vissa sektorer och beroende av korrekta sektorsvisa analyser och undersökningar, har gjort det möjligt

— för tillverkarna att förbättra positioneringen för sina produkter på marknaden, i högre kvalitets- och effektivitetskategorier, och få avkastning på sina investeringar för att introducera bättre och mer innovativa produkter,

— för konsumenterna att göra informerade val och att ändra sina konsumtionsvanor,

— för samhället att bättre skydda miljön och sträva efter ett hållbart utnyttjande av resurserna och minska förbrukningen av dem.

2.4 Kommittén vill understryka att det nuvarande direktivet om energimärkning är ett av de mest framgångsrika gemenskapsinstrumenten eftersom det baserar sig på följande:

— Enkla, tydliga och begripliga kriterier.

— Korrekt, relevant och jämförbar information om den specifika energiförbrukningen.

— Kostnads-/nyttoanalyser som är effektiva och som samtliga berörda står bakom.

— Belagda vetenskapliga resultat.

— Ett minimum av byråkratiska och administrativa bördor och driftskostnader.

— Förenlighet, enhetlighet och undvikande av överlappning med gemenskapsinstrument och konkurrerande frivilliga instrument.

— Dynamiska och flexibla normer med utrymme för innovation och tekniska framsteg.

— Enkla budskap som är lätta att uppfatta och förstå för alla, i synnerhet för konsumenterna.

— Spridning av principen om miljömässig hållbarhet på den globala marknaden.

2.5 De berörda sektorerna, som orsakar avsevärda miljökonsekvenser, har varit kylskåp och frysar (även i kombination), tvättmaskiner och torktumlare (även i kombination), diskmaskiner, ugnar, varmvattenberedare och varmvattenbehållare, ljuskällor och luftkonditioneringsanläggningar. För dessa sektorer planeras en uppdatering av energimärkningen under 2009 och 2010.

⁽¹⁾ Föremålet för föreliggande översyn.

⁽²⁾ Se handlingsplanen för energieffektivitet, KOM (2006) 545 slutlig.

2.6 De inledande studier som beställts av kommissionen om energiförbrukande produkter har visat att användningen av dessa produkter svarar för mer än 80 % av miljökonsekvenserna.

2.7 Att utvidga tillämpningsområdet för direktiv 92/75/EEG till ytterligare hushållsapparater och till alla "energirelaterade produkter", undantaget transportmedel som lyder under egna bestämmelser, är en stor förändring, både vad avser omfattning och konsekvenser. En liknande utveckling pågår i samband med översynen av direktiv 2005/32/EG, ekodesigndirektivet.

2.8 Att föreskriva energibesparingar i varje "vara som påverkar energiförbrukningen när den används och som släpps ut på marknaden och/eller tas i bruk i gemenskapen, inklusive delar avsedda att ingå i energirelaterade produkter" innebär att man inte begränsar sig till direkt energiförbrukande produkter utan också sådana som när de används påverkar energiförbrukningen, direkt eller indirekt, till exempel dörrar och fönster, byggmaterial och beläggningar.

2.9 Att låta dessa nya produkter och sektorer ingå i tillämpningsområdet för det ändrade direktivet skulle kunna medföra en förändring av de parametrar som ska beaktas i samband med energimärkningen, och dessutom en förändring av själva märkningen genom att nya parametrar redovisas beroende på sektor och produkt.

2.10 Omarbetningen av energimärkningsdirektivet aviserades som en prioritet i handlingsplanen för ökad energieffektivitet ⁽¹⁾ och handlingsplanen för hållbar konsumtion och produktion samt en hållbar industripolitik (SCP/SIP) ⁽²⁾, som kommittén har utarbetat ett yttrande om ⁽³⁾. Detta berör inte bara energimärkningen (*Energy Label*) utan också miljömärkningen, märkningen *Energy Star*, de tekniska specifikationerna för ekodesign, normer för byggnaders energiprestanda, EMAS-normerna och annan miljöinformation, t.ex. miljödeklarationer (*Environmental Product Declarations*), samt ett antal sektorspecifika märkningar, särskilt inom livsmedelssektorn ⁽⁴⁾.

2.11 På samma sätt har kommittén kunnat rekommendera grön upphandling genom följande åtgärder: "fastställande av

tekniska specifikationer för 'gröna' produkter", där man börjar med dem som har bästa miljöpåverkan. Kommittén förordade också följande:

- Inkludering av kostnaden för produktens eller tjänstens livscykel i specifikationerna.
- Uppläggning av en databas för ändamålet på internet.
- Uppdatering av EG-direktiv om offentlig upphandling genom inkludering av hänvisningar till standarder.
- Utvidgning av EMAS-certifiering.
- Miljömärkning.
- Ekodesign ⁽⁵⁾.

3. Sammanfattning av kommissionens förslag

3.1 Syftet med omarbetningsförslaget är att utvidga gällande gemenskapsbestämmelser ⁽⁶⁾ som för närvarande är begränsade till hushållsapparater. Tillämpningsområdet kommer då att omfatta märkning av alla energirelaterade produkter – bland annat inom hushålls-, handels- och industrisektorerna – samt vissa produkter som inte är energianvändande (t.ex. fönster) men som har en betydande potential för energibesparingar när de används eller är installerade.

3.2 Förslagets allmänna syfte är att säkerställa fri rörlighet för produkter och bättre energieffektivitet för dessa produkter.

3.3 Resultatet av omarbetningen av direktiv 92/75/EEG – ett förslag till ramdirektiv om märkning som också inbegriper bestämmelser med anknytning till offentliga upphandlingar och incitament – kommer enligt kommissionen att vara en viktig komponent i en integrerad, hållbar och miljövänlig produktspolitik som främjar och stimulerar efterfrågan på bättre produkter och hjälper konsumenterna att göra bättre val.

⁽¹⁾ KOM(2006) 545 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2008) 397 slutlig.

⁽³⁾ Se yttrande CESE 337/2009, 25 februari 2009 om "Hållbar konsumtion och produktion", föredragande: José María Espuny Moyano.

⁽⁴⁾ Jfr forskning från National Consumer Council (UK, 2003): *Green Choice: What Choice?* Som visar att konsumenterna kan förvillas av de nuvarande miljöinformationssystemen.

⁽⁵⁾ Se yttrande CESE om "Miljövänlig produktion", föredragande: Anna Maria Darmanin., EUT C 224, 30.8.2008, s. 1.

⁽⁶⁾ Rådets direktiv 92/75/EEG av den 22 september 1992 om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger hushållsapparaters förbrukning av energi och andra resurser (EGT L 297, 13.10.1992, s. 16–19).

3.4 Kommissionen anser att förslaget till ramdirektiv kompletterar andra gällande gemenskapsinstrument som ekodesign-direktivet ⁽¹⁾, förordningen om energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning (*Energy Star*) ⁽²⁾ och miljömärkningsförordningen ⁽³⁾.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK välkomnar kommissionens initiativ att uppdatera direktiv 92/75/EEG om obligatorisk energimärkning för hushållsprodukter, ett direktiv som är välkänt för konsumenter, industri och handel.

4.2 Enligt kommittén bör en översyn av märkningssystemet bevara de lyckade beståndsdelarna: enkelheten, öppenheten, trovärdigheten och jämförbarheten. Man bör emellertid samtidigt säkerställa möjligheterna till uppdatering genom flexibla och dynamiska mekanismer för omklassificeringen av produkters prestanda vid lämplig tidpunkt, så att man för industrin säkerställer en anpassning av normerna till de tekniska och vetenskapliga framstegen, liksom förnuftiga konsumentval till förmån för produkter som är effektiva och hållbara med avseende på energieffektivitet och prestanda, och i linje med korrekta normer.

4.3 EESK förespråkar att man i stället för att utvidga direktivets räckvidd till nya "energirelaterade produkters förbrukning av energi" genomför konsekvensanalyser och analyser av kostnader och fördelar, sektor för sektor, som är klara, tydliga, gemensamma för alla berörda parter och grundade på vetenskapliga bevis.

4.4 Det vore lämpligt att undvika överlappande bestämmelser som ofta kan konkurrera med varandra, med ökade kostnader och ökad byråkrati som följd. Man bör i stället sektorsvis använda "ett sektorsbaserat integrerat synsätt med en tidsplan med kontrollerbara mål och som bör rymma de tre pelarna inom hållbar utveckling – miljö, ekonomi och sociala frågor. Miljökraven bör vägas in redan från produkternas utformningsfas och under hela livscykeln, och ribban vad gäller kvalitet, innovation och kundtillfredsställelse bör ständigt höjas" ⁽⁴⁾.

4.5 Diskussioner om kostnader och fördelar och konsekvenser bör enligt kommittén åtföljas av analyser av den europeiska ekonomin och företagens förmåga att bära ytterligare kostnader utan att minska produktionen och sysselsättningen eller flytta produktionen utanför EU. Kommittén har flera gånger understrukt behovet av att säkerställa långsiktig hållbarhet inom sektorn i samband med industriell omvandling.

4.6 Kommittén vill dessutom understryka behovet av klarhet och tydlighet när det gäller energimärkningen:

— Det är en märkning som tydligt och enkelt anger produkters energiförbrukning vid användning, enligt entydiga parametrar som säkerställer fullständig jämförbarhet och dynamisk omklassificering, och så bör även den uppdaterade energimärkningen fungera (löpande uppdatering av standarder, graderingsskala utan begränsning uppåt + utfasning av produkter med låga prestanda).

— Det är en märkning som baserar sig på en bedömning av energiförbrukningen, och som dessutom tar hänsyn till gränsvärden för energieffektivitet, vattenförbrukning, buller, anpassning till normer osv. vilket gör att det blir svårt att objektivt jämföra två märkta produkter. Dessutom försvåras omklassificering. En sådan märkning skulle bättre kunna integreras i en ekodesignmärkning i samband med en översyn av direktiv 2005/32/EG,

— eller också skulle kommissionen kunna anta ett tillfälligt sektorsdirektiv, som kommissionen gjorde när den lade fram sitt direktiv om märkning av fordonsdäck, med koppling till bränsleförbrukning ⁽⁵⁾.

4.7 Kommittén anser dessutom att det finns skäl att bevara det goda funktionssätt som har kännetecknat direktiv 92/75/EEG samtidigt som man förbättrar de dynamiska mekanismerna för omklassificering, ev. genom förbättrade standardprovningsmetoder, men att man bibehåller de grundläggande kännetecknen.

4.8 Kommittén ser positivt på utvidgningen av *Energy Label*-systemet till andra energiförbrukande produkter eftersom budskapet är klart och tydligt, det går lätt att göra jämförelser på marknaden och systemet kan bli ett framgångsrikt marknadsföringsinstrument. För andra produkter och tjänster som inte förbrukar energi men som är förbundna med energiförbrukning tycks andra sätt att informera vara lämpligare, till exempel de frivilliga system som redan finns på gemenskapsnivå för vissa produkter.

4.9 När det gäller att säkerställa möjligheten till incitament utan att kränka gemenskapens regler för offentligt stöd har kommittén redan välkomnat detta ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/32/EG av den 6 juli 2005 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energianvändande produkter och om ändring av rådets direktiv 92/42/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/57/EG och 2000/55/EG (EUT L 191, 22.7.2005, s. 29).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 106/2008 av den 15 januari 2008 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning (omarbetning) (EUT L 39, 13.2.2008, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning 180/2000 av den 17 juli 2000 om ett reviderat gemenskapsprogram för tilldelning av miljömärke (EGT L 237, 21.9.2000, s. 1).

⁽⁴⁾ Se punkt 1.3 i yttrande CESE om "Miljövänlig produktion", föredragande: Anna Maria Darmanin, EUT C 224, 30.8.2008, s. 1.

⁽⁵⁾ Se KOM(2008) 779 slutlig och yttrande CESE 620/2009, 25 mars 2009 om "Märkning av däck", föredragande: Virgilio Ranocchiari.

⁽⁶⁾ Se CESE 337/2009 om "Hållbar konsumtion och produktion", föredragande: José María Espuny Moyano, punkt 3.5: "EESK välkomnar kommissionens förslag att man ...".

4.10 När det gäller de krav som föreslås för offentlig upphandling anser kommittén att de tvingande åtgärder som föreslås bör värderas noggrant för att undvika alltför höga kostnader i samband med tillämpningen.

4.10.1 Kommittén anser för övrigt att man bör ge utrymme för en viss flexibilitet för medlemsstaterna genom att införa gränsvärden för produkternas energieffektivitet samt en korrekt balans mellan frivilliga åtgärder – i linje med rekommendationerna för miljöanpassad offentlig upphandling – och tvingande bestämmelser. Man kan då i full utsträckning dra nytta av de möjligheter som direktiv 2004/18/EG erbjuder när det gäller möjligheterna att införliva miljöhänsyn i offentliga anbudsförfaranden.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr .../2008 av den ... om ändring av förordning (EG) nr 1692/2006 om inrättande av det andra Marco Polo-programmet om beviljande av ekonomiskt gemenskapsstöd till förbättring av godstransportsystemets miljöprestanda (Marco Polo II)"

KOM(2008) 847 slutlig – 2008/0239 (COD)

(2009/C 228/18)

Den 12 februari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 71.1 och 82.2 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr .../2008 av den ... om ändring av förordning (EG) nr 1692/2006 om inrättande av det andra Marco Polo-programmet om beviljande av ekonomiskt gemenskapsstöd till förbättring av godstransportsystemets miljöprestanda (Marco Polo II)"

Den 13 januari 2009 gav EESK:s ordförande facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället i uppdrag att svara för kommitténs beredning av ärendet.

På grund av ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs plenarförsamling Nikolaos LIOLIOS till huvudföredragande vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars), och antog sedan följande yttrande med 97 röster för, inga röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK stöder den politik som kommissionen har slagit fast och som syftar till att ställa om godstrafiken på väg – som enligt prognoserna oundvikligen ökar – till andra transportmedel, men kommittén vill samtidigt understryka att det i vissa fall saknas ambitiösa planer och att de medel som avsatts inte är tillräckliga.

1.2 EESK instämmer i de föreslagna ändringarna av förordningen, dvs:

1.2.1 Förvaltningen tilldelas genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI).

1.2.2 Trösklarna för stödberättigade projekt blir lägre och enklare.

1.2.3 Den maximala stödnivån fördubblas från 1 till 2 euro per 500 tonkilometer som undviks eller överförs från vägarna.

1.2.4 En särskilt låg tröskel för projekt med transport på inre vattenvägar fastställs.

1.2.5 Enskilda företag får möjlighet att ansöka om finansieringsstöd.

1.2.6 Tröskeln på 10 % för projekt som syftar till trafikundvikande avskaffas.

1.2.7 Transportelementet beaktas vid beräkningar av trafikomställningar.

1.2.8 Finansieringsvillkoren för kringliggande infrastruktur förenklas.

1.3 EESK anser att programmet Marco Polo inte till fullo uppfyller de mål som ursprungligen fastställdes för det, vilket gör att det inte fungerar som det borde. I synnerhet anser vi att det är troligt att den budget som har anslagits (dvs. 60 miljoner euro) inte kommer att räcka till för omställning av 25 miljarder tonkilometer. Med beaktande av den betydande vinsten på 9,15 euro i externa kostnader, anser vi att det är värt att ägna större omsorg åt att finna de resurser som krävs för att ställa om så många tonkilometer som möjligt och uppnå de ursprungliga målen. I varje fall står det klart att alternativkostnaden för samhället totalt sett är mångdubbelt större än direktfinansieringen till företagen. Som vi tidigare understrukit i yttrandena 842/2002 och 247/2005, anser vi att kommissionen under programmets löptid måste föreslå en revidering uppåt av budgeten, så att det finns kompletterande finansieringsmedel om de inkomna godtagbara åtgärdsplanerna blir fler än förväntat.

1.4 EESK har till sin förvåning konstaterat att stöd och ersättning till småföretag som inkommer med förslag inte ingår i förslaget till ny förordning, även om kommissionen föreslår detta och refererar till det i konsekvensanalysen. EESK beklagar att man inte antagit denna rekommendation och föreslår samtidigt att åtgärden utvidgas till att även omfatta småföretagen, eftersom vi anser att de lyder under samma villkor och att utarbetandet av förslagen leder till betydande utgifter för dem.

1.5 EESK välkomnar den strävan efter att förkorta tiden för godkännande och finansiering som kommissionen verkar ha. Kommittén anser emellertid att man i en företagsmiljö stadd i snabb utveckling och där reaktionstiden inför marknadsutvecklingen är av avgörande betydelse, måste lägga särskild vikt vid att ytterligare förkorta tiden för bedömning, godkännande och utbetalning av stöd till projekten genom olika åtgärder, t.ex. en förbedömning av förslag eller en standardisering av en del av bedömningsförfarandet.

1.6 EESK anser att den geografiska spridningen av förslagen som har lämnats in och fått stöd inte har varit den bästa, och att detta har lett till att den inte bidrar vare sig till EU:s mål eller till behovet av att främja de intermodala transporterna på ett balanserat sätt mellan medlemsstaterna. Av denna anledning föreslår kommittén ett mer långtgående främjande av projektet, med tanke på problemen i länderna i söder och i Medelhavets kustzoner. Vi anser vidare att man bör beakta vissa länders inhemska svagheter (t.ex. inget heltäckande järnvägsnät, en lång kustlinje, ögrupper osv.) så att man ger möjlighet till företag som är etablerade där att inkomma med förslag.

1.7 EESK upprepar sitt tidigare ställningstagande att en studie bör utföras över strategierna med "nollager" och "rullande lager", så att man analyserar vilka konsekvenser de får för om hållbara transportmedel främjas eller inte. Att tillämpa "nollagerstrategin" främjar godstransporter på väg, vilket får konsekvenser för energikonsumtionen och miljöskyddet. I detta sammanhang bör hela försörjningskedjan analyseras.

1.8 EESK anser att man måste utnyttja vägtransportföretagens kunskaper genom att låta dem delta aktivt i de program som syftar till att ställa om vägtransporter till andra transportmedel. Vi föreslår därför att dessa aktörer får kontinuerlig information och hjälp att ändra de modeller som de använder i sin produktionsprocess.

1.9 EESK anser att i den mån alla tillgängliga medel inte har utnyttjats så måste kommissionen överväga en höjning av maxigränsen för finansiering (från nuvarande 35 % till 50 % för insatser för omställning av transporter, transporter på inre vattenvägar, katalysatoråtgärder, höghastighetsleder till sjöss och trafikundvikande samt från nuvarande 50 % till 75 % för gemensamt lärande). Detta verkar vara nödvändigt när det gäller småföretagen, som i jämförelse med storföretagen har högre fasta kostnader i förhållande till rörliga kostnader. I synnerhet när det gäller katalysatoråtgärderna föreslår EESK att stödet höjs från 2 till 3 euro per tonkilometer, eftersom det rör sig om innovativa lösningar som kommer att påverka omställningen av vägtransporter till andra transportmedel positivt och även få en positiv inverkan på den allmänna opinionen.

1.10 EESK rekommenderar kommissionen att på alla EU-språk sammanställa ett flertal "europeiska handledningar", som

riktar sig till användarna och innehåller detaljerade beskrivningar av alla intermodala terminaler inom EU, men även att vidta alla åtgärder som behövs för att sprida kännedom om finansieringsmekanismen och om resultaten av projekten samt om vilka fördelar detta innebär både för användarna i mellanliggande led och slutanvändarna. Vi anser dessutom att kommissionen måste utarbeta särskilda planer för hur programmet ska främjas och hur kännedomen om det ska öka. I detta syfte föreslår vi att kommissionen och kommittén gemensamt ska anordna konferenser, temadagar och turnerande utställningar.

1.11 EESK rekommenderar att man utreder om insatser som innefattar transporter av flytande material via pipelines eller gasledningar till terminaler för omlastning eller för kombinerade transporter, skulle kunna ingå bland de projekt som är berättigade till stöd inom Marco Polo-programmet.

1.12 EESK betonar att den rådande situationen när det gäller sjötransporter (till sjöss och på inre vattenvägar) noggrant måste undersökas, eftersom det bedöms vara svårt att införa intermodala system på detta område på grund av marknadsfragmenteringen. Kännetecknande för denna situation är att projekten för höghastighetsleder till sjöss har stått för en liten del av förslagen (9 % under 2007 och 4 % under 2008), vilket lett till att de antagna förslagen har blivit mycket få eller inga alls (vilket var fallet 2008).

1.13 EESK anser fortfarande att en tidsfrist på 36 månader är alldeles för kort för att genomföra åtgärder för omställning till andra transportmedel och föreslår att den lägsta gränsen sätts vid 48 månader.

1.14 EESK anser vidare att man måste utreda möjligheten att stödja projekt med nationell omfattning i syfte att öka spridningen av intermodaliteten och omställningen av vägtransporter till andra transportsätt. Kommittén är övertygad om att det kan finnas lokala åtgärder som endast avser en medlemsstat, men vars konsekvenser skulle gagna alla användare av berörda transportsätt som färdas igenom denna stat.

1.15 Kommittén upprepar sin uppskattning av att tillämpningsområdet utvidgas till tredjeländer (vare sig det handlar om kandidatländer eller inte), och konstaterar att anslagen till projekt som genomförs i dessa länder inte ska täckas av programmet, annat än i de fall då de innebär direkta och mätbara fördelar för en konkret EU-medlemsstat.

1.16 EESK anser att man snarast bör offentliggöra en redogörelse för de projekt som genomförts på ett framgångsrikt sätt och för vilka besparingar som gjorts genom de projekt som fått stöd. Detta skulle medverka till att främja programmet och sprida kunskap om de resultat som det hittills uppnått.

1.17 EESK upprepar sin åsikt att kommissionen måste uppmåna medlemsstaterna att inventera alla möjligheter att åter ta befintliga oanvända nät eller nät med lägre användningsgrad i bruk för godstransporter. Detta rör särskilt järnvägsnätet, men även näten för transporter till sjöss och på inre vattenvägar, och skulle göra det möjligt att – i den mån det går – använda ruttor som är kortare än vägtransporterna och gynnsammare för en hållbar utveckling.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK:s tidigare slutsatser om programmen Marco Polo I och Marco Polo II:

2.1.1 I sina yttranden 842/2002 av den 17 juli 2002 och 247/2005 av den 9 mars 2005 om förslaget till förordning om Marco Polo I respektive Marco Polo II underströk kommittén de brister som fanns och bedömde att programmet inte skulle göra det möjligt att uppnå det trafikomställningsmål som kommissionen fastställt. Kommittén föreslog därför att programmet skulle kompletteras med ett antal konkreta åtgärder. Bland annat ingick följande förslag i yttrandena 842/2002 och 247/2005:

2.1.1.1 Att infrastrukturen för omställning till andra transportmedel (terminaler, infarter etc.) finansieras med offentliga medel.

2.1.1.2 Att en förvaltningskommitté utför den löpande övervakningen av de godkända projekten så att nödvändiga korrigeringar kan göras under Marco Polo-programmets löptid.

2.1.1.3 Att det finns möjlighet att även finansiera projekt med lokala insatser på en enda medlemsstats territorium, eftersom resultaten blir till nytta för alla användare av internationella transporter som färdas genom detta område.

2.1.1.4 Att det finns möjlighet att bland de stödberättigade projekten inom Marco Polo-programmet beakta insatser som i andra hand omfattar flygtransporter och transporter via pipeline, om de kombineras med andra transportsätt.

2.1.1.5 Att minimitrösklarna för alla insatser sänks.

2.1.1.6 Att den maximala tidsfristen för genomförande av trafikomställningsåtgärder förlängs.

2.1.1.7 Att det sammanställs en "europeisk handledning" över alla intermodala terminaler inom EU, som riktar sig till alla användare och innehåller beskrivningar av terminalerna.

2.1.1.8 Att det skapas en särskild kategori med en minimitröskel på 500 000 euro, eftersom transporter på inre vattenvägar inte kan jämföras med transporter till sjöss, för vilka investeringarna står i relation till fartygens storlek.

2.1.2 EESK gav även uttryck för sin önskan att tillsammans med kommissionen utreda hur man successivt kan överge användningen av "nollager" och i stället övergå till "rullande lager", när det inte rör sig om mycket brådskande leveranser.

2.2 Utvärderingsrapport

EESK har med tillfredsställelse studerat den utvärdering som kommissionen lämnat till en oberoende konsult⁽¹⁾ och vill ta upp några punkter som inte behandlas tillräckligt grundligt i motiveringsdelen.

— De inlämnade förslagen blir ständigt färre (92 st. 2003, 63 st. 2004, 62 st. 2005 och 48 st. 2006), medan antalet förslag som godkänns och får finansiering i princip stadigt har legat på 12–15 st.

— För de finansierade projekten uppnås i slutändan 75 % av den ursprungligen beräknade trafikomställningen, och det är intressant att notera att för de projekt som avser järnvägs-transporter uppnås ursprungsmålet i 99 % av fallen, medan det för projekt som avser inre vattenvägar bara rör sig om knappt 45 %.

— De 64 % av målet för omställning av vägtransporter till andra transportsätt som uppnåddes inom programmet Marco Polo I utgör endast 5,8 % av de internationella vägtransporterna i unionen, vilket är en ganska liten förändring, totalt sett.

— Förfarandet för bedömning av förslagen fram till dess att avtalet undertecknats ansågs komplicerat, led brist på insyn och drog ut mycket på tiden (i synnerhet mellan förhandlingarna och undertecknandet). Man noterar att många anser att urvalskriterierna för projekten är klara, tydliga och transparenta, men att detsamma inte gäller förfarandet för att bedöma projekten enligt dessa kriterier och det slutgiltiga förslaget om de stödberättigade projekten.

— Minimitrösklarna är särskilt höga för små och medelstora företag och lockar inte till användning av nya intermodala transporter. Resultatet blir att ett fåtal stora projekt från storföretag gynnas, på bekostnad av många projekt från små och medelstora företag. Ett tillvägagångssätt som inriktar sig på små och medelstora företag skulle därför kunna medverka till att få ner antalet vägtransporter på lokal och regional nivå.

— Eftersom det råder brist på projektförslag som svar på inbjudan till att lämna förslag om höghastighetsleder till sjöss, föreslås att projekten på detta område följs upp och att deltagande i dem uppmuntras.

— Aspekten att programmet bidrar till att minska trängseln på vägarna bör föras fram på ett tydligare sätt.

⁽¹⁾ Utvärdering av Marco Polo-programmet (2003–2006), Ecorys (endast på engelska):
http://ec.europa.eu/transport/evaluations/annual_en.htm

3. Särskilda kommentarer

EESK beklagar att kommissionen inte har tagit hänsyn till merparten av kommitténs förslag i de två yttrandena, eftersom de skulle ha bidragit till att öka programmets effektivitet (vilket också framgår av den externa utvärderingen). Vi välkomnar samtidigt det stöd vi nu får för våra förslag, även om det kommer sent. Vi har i synnerhet följande synpunkter:

3.1 Sedan den 1 mars 2008 har förvaltningen av programmet anförtratts genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI), bland andra gemenskapsprogram. EESK håller med om denna åtgärd, men den bör emellertid åtföljas av andra åtgärder och initiativ som minskar byråkratin och lockar tänkbara potentiella stödmottagare att söka stöd.

3.2 Enligt det som fastställs i punkt 2 d i bilaga I till förordning 1692/2006 kommer kommissionen att fördubbla den maximala stödnivån från 1 euro till 2 euro per 500 tonkilometer som undviks eller överförs från vägarna. EESK anser att fördubblingen av stödet är nödvändig för att ytterligare främja programmet, eftersom samhällsnyttan av minskade externa kostnader och positiva följder för samhället och miljön vida överstiger omfattningen av denna finansiering.

3.3 Enskilda företag får ansöka om stöd. När enskilda företag får möjlighet att lämna in projekt blir villkoren för stödberättigande tydligare och enklare för stödmottagarna. EESK instämmer i denna

åtgärd och upprepar att det måste finnas möjlighet att införliva projekt som bara omfattar en medlemsstat om detta medför en minskning av vägtransporterna.

3.4 Det fastställs en särskilt låg tröskel för projekt rörande inre vattenvägar och för mikroföretag. En särskild lägre tröskel fastställs för projekt vars syfte är att överföra godstransport från vägar till inre vattenvägar. Det ser ut som följer:

Typ av projekt	Gällande trösklar		Föreslagna trösklar
Transport på inre vattenvägar	—	—	17 miljoner tonkilometer

EESK gläder sig över att kommitténs förslag om att särskilt sänka kraven för stödberättigande när det gäller transporter på inre vattenvägar äntligen har godtagits och anser att detta kommer att medverka till att det kommer in fler förslag.

3.5 Mikroföretag får ersättning för kostnaderna för att utarbeta ett förslag. För att främja ansökningar från mikroföretag, som är typiska inom sektorerna för vägtransport och transport på inre vattenvägar, kommer ett fast belopp att betalas som ersättning för kostnaderna för att utarbeta förslag. EESK kan till sin förvåning konstatera att något stöd till småföretag som inkommer med förslag inte finns med i förslaget till ny förordning, även om man föreslår och refererar till detta i konsekvensanalysen.

3.6 Sänka och förenkla trösklarna för projektens stödberättigande. En förenkling och sänkning av vissa trösklar kommer att ge fler små projekt, vilket bidrar till att nå programmets mål. Detta ser ut som följer:

Typ av projekt	Gällande trösklar		Föreslagna trösklar
Trafikomställning	250 miljoner tonkilometer	500 000 euro	80 miljoner tonkilometer
Transport på inre vattenvägar	—	—	17 miljoner tonkilometer
Katalysatoråtgärder	—	2 miljoner euro	30 miljoner tonkilometer
Gemensamt lärande	—	250 000 euro	250 000 euro
Höghastighetsleder till sjöss	1,25 miljarder tonkilometer	2,5 miljoner euro	250 miljoner tonkilometer
Trafikundvikande	500 miljoner tonkilometer	1 miljon euro	80 miljoner tonkilometer

Kommittén har föreslagit denna åtgärd och är följaktligen nöjd med sänkningen av trösklarna för stödberättigande för projektförslagen och antagandet av tonkilometer som jämförelsegrund för de olika förslagen.

3.7 Eliminering av den särskilda tröskeln på 10 % för projekt rörande trafikundvikande: EESK instämmer i att denna tröskel bör avskaffas och anser att det kommer att leda till att fler förslag kommer in.

3.8 Införlivande av transportelementet i trafikomställningsberäkningar: EESK anser att förslaget om att även räkna in de avstånd som transportmedlet tillryggalagt är bra. Det bör dock utredas hur man kan gynna de förslag som bäst utnyttjar de intermo-

dala transporterna, t.ex. genom att sända oledsagade laster med rorofartyg.

3.9 Möjlighet till förlängning av tidsfristen med 6 månader för projektet, förutsatt att stödmottagaren lämnar en tillfredsställande motivering: EESK håller med om ovanstående förslag eftersom denna åtgärd innebär att stödmottagarna får en försäkras om att de förluster som de har gjort i startskedet kommer att gottgöras av EU-bidraget.

3.10 Förenkling av finansieringsvillkoren för kringliggande infrastruktur: EESK instämmer i att trösklarna för genomförande av projekt för kringliggande infrastruktur tas bort och anser att denna förenkling eliminerar begränsningar som var onödiga och omotiverade.

3.11 *Förenkling av programmets administrativa förfaranden:* EESK välkomnar alla insatser som förbättrar förfarandena och minskar den tid som krävs för administration av varje stödärende, eftersom erfarenheterna på detta område hittills har varit negativa. Innan kommittén kan komma med någon säker åsikt i denna fråga återstår dock att ta del av deltagarnas erfarenheter.

3.12 *I artikel 5.2 ska den andra meningen utgå. ("Finansieringsvillkor för kringliggande infrastruktur i den mening som avses i artikel 2 h anges i bilaga II."): EESK håller med om detta förslag och anser att denna bestämmelse skapade problem för genomförandet av förslagen, i synnerhet de som syftade till användning av höghastighetsledningarna till sjöss.*

3.13 *I fråga om kringliggande infrastruktur får statligt stöd och gemenskapsfinansiering sammanlagt inte överstiga 50 % av den stöd-*

berättigande kostnaden – utgår. EESK anser att denna åtgärd är korrekt och tycker att de nationella regeringarna ska ta mer aktiv del i projekten.

3.14 Artikel 14.2 ska ersättas med följande: Kommissionen ska senast den 30 juni 2011 lägga fram en utvärdering om Marco Polo-programmets resultat för perioden 2003–2009 för Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén. EESK har vissa reservationer när det gäller det föreslagna datumet. Vi anser nämligen att om den tidigare nämnda rapporten inte ska användas för att göra korrigeringar under programmets löptid, så vore det bättre att ha längre tid till en mer omfattande utvärdering av den ändrade förordningen.

Bryssel den 24 mars 2009.

Europeiska
ekonomiska och sociala kommitténs ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett program för audiovisuellt samarbete med yrkesverksamma från tredjeländer (Media Mundus)"

KOM(2008) 892 slutlig – 2008/0258 (COD)

(2009/C 228/19)

Den 2 februari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 150.4 och 157.3 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett program för audiovisuellt samarbete med yrkesverksamma från tredjeländer (Media Mundus)"

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium gav den 24 februari 2009 facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Bernardo HERNÁNDEZ BATALER till huvudföredragande vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammansättningen den 25 mars) och antog följande yttrande med 79 röster för, 5 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Slutsatser

1.1 EESK välkomnar förslaget till beslut och instämmer i att det är nödvändigt att sprida de värderingar och principer som kännetecknar det demokratiska samhället och rättsstaten, eftersom Europeiska unionen grundas på principerna om frihet, demokrati samt respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

1.2 EESK anser att det är lämpligt att kommissionen vid genomförandet av programmet får befogenhet att fastställa de allmänna riktlinjerna för genomförandet och urvalskriterierna, eftersom det rör sig om faktorer som inte medför att väsentliga aspekter i förslaget till beslut ändras, och som faller inom tillämpningsområdet för rådets beslut 1999/468/EG.

1.3 Kommittén instämmer i programmets generella mål (den europeiska audiovisuella industrins konkurrenskraft, konsumenternas valmöjligheter och kulturell mångfald), men programmets specifika mål är alltför vagt formulerade och bör preciseras, varvid man bör framhålla de gränsöverskridande och transnationella aspekterna.

1.3.1 Särskilt stöd förtjänar införlivande av ny teknik i produktion, distribution och marknadsföring av audiovisuella verk i olika digitala tillämpningar, samt spridning av audiovisuella verk (däribland via nya plattformar som t.ex. VoD och IPTV).

1.4 Den finansiella ramen på 15 miljoner euro är alltför knapp tilltagen i förhållande till programmets ambitiösa generella mål, och den bör följaktligen höjas avsevärt om den europeiska audiovisuella industrin ska få ett effektivare stöd, med förbehåll för en strikt tillämpning av budgetdisciplinen och principerna för en sund finansiell förvaltning.

1.5 Kommissionen bör, i nära samarbete med medlemsstaterna, övervaka att programmet genomförs på ett sådant sätt att man säkrar samstämmighet och komplementaritet med övriga gemenskapspolitikområden, gemenskapsprogram och gemenskapsåtgärder.

2. Bakgrund

2.1 Den 9 januari 2009 presenterade kommissionen förslaget till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett program för audiovisuellt samarbete med yrkesverksamma från tredjeländer – Media Mundus.

2.2 I förslaget diskuteras den europeiska audiovisuella sektorns grundläggande roll när det gäller att uppnå målen i Lisabonagendan och i initiativet i2010 inom ramen för nämnda agenda. Man tar även upp Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar, som ratificerades av Europeiska gemenskapen och 13 av dess medlemsstater den 18 december 2006. Det bör noteras att denna sektor satsar minst 5,8 miljoner personer, dvs. 3,1 % av hela befolkningen i EU-25.

2.3 Kommissionen redogör i dokumentet för de strukturella brister som påverkar spridningen av europeiska audiovisuella verk på marknaderna i tredjeländer, trots de insatser som har gjorts för att stärka den europeiska audiovisuella industrin (teknisk utveckling, tillkomst av nya aktörer och plattformar, stimulering av innehållsproduktionen).

2.4 Programmet Media Mundus syftar därför till att komplettera de insatser som gjorts inom ramen för andra initiativ som i högre grad har fokuserat på samarbete inom EU (Media 2007, Euromed Audiovisual II, filmprogrammet inom ramen för EU-AVS) och begränsningarna av befintliga internationella filmfonder.

3. Förslaget till förordning

3.1 Förslaget till beslut om inrättande av ett program för audiovisuellt samarbete med yrkesverksamma från tredjeländer (Media Mundus) utmärks framför allt av följande:

3.1.1 Det handlar om ett program för finansiering av internationella samarbetsprojekt med tredjeländer under perioden 1 januari 2011 till 31 december 2013. För nämnda period avsätts en budget för genomförande av programmet på 15 miljoner euro.

3.1.2 De grundläggande målsättningarna är att främja inrättandet av nätverk på internationell nivå, i syfte att stärka EU:s roll ur industriell, kulturell och politisk synpunkt på det audiovisuella området, och att öka de audiovisuella verkens konkurrenskraft, spridning och visning.

3.1.3 Varje projekt ska ha minst tre partner och koordineras av en europeisk samordnare som ska ansvara för inlämningen av förslaget, ledningen av projektet och den finansiella administrationen och genomförandet.

3.1.4 En viktig aspekt i programmet avser fortbildningen av och kvalifikationerna hos yrkesverksamma i Europa och från de länder som omfattas av förslaget, med särskild inriktning på produktion, distribution, visning och spridning, marknadsföring och lagring av audiovisuella verk, liksom de rättsliga ramarna och finanssystemen.

3.1.5 Man föreslår att genomföra insatser och initiativ, i synnerhet med inriktning på de unga, som syftar till att främja allmänhetens kunskaper på det audiovisuella området, och man

lägger framför allt tonvikten på att öka publikens efterfrågan på ett kulturellt varierat audiovisuellt innehåll.

3.1.6 En av programmets viktigaste aspekter med avseende på verkens spridning är att främja både programsättningen och visningen av europeiska audiovisuella verk i tredjeländer och av verk från dessa länder i medlemsstaterna. Det inbegriper avtal med biografnätverk med salonger både i EU och i tredjeländer, i syfte att uppmuntra dem att förbättra förhållandena för programsättning och visning (antal visningar och även varaktighet och exponering).

3.1.7 Man överväger även att stödja partnerskap mellan programföretag (eller VoD-plattformar) och rättighetshavare som syftar till att distribuera kataloger med verk på VoD-plattformar.

3.1.8 En av de åtgärder som ingår i programmet består i stöd till dubbnings och undertextning i syfte att distribuera och sprida audiovisuella verk från Europa och tredjeländer via alla tillgängliga kanaler till fördel för producenter, distributörer och programföretag.

3.2 Finansiellt stöd som ges enligt programmet får inte överstiga 50 % av de slutliga kostnaderna för det projekt stödet gäller, utom i vissa fall som uttryckligen angivits, där det kan uppgå till 80 %.

3.2.1 Samfinansiering får ske antingen helt eller delvis in natura, förutsatt att värdet av detta tillskott inte överstiger de faktiska kostnaderna och vederbörligen styrks. Detta gäller även lokaler som ställs till förfogande i utbildnings- eller marknadsföringssyfte.

3.2.2 Kommissionen kommer att lägga fram ett meddelande om den fortsatta tillämpningen av programmet för Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén senast den 30 juni 2012 och en utvärderingsrapport efter avslutat program senast den 31 december 2015.

3.2.3 I beslutet omnämns vissa av EU:s övergripande politikområden som Media Mundus-programmet kommer att bidra till att stärka genom att:

— Bidra till debatten och informationen om EU som ett område där fred, välstånd och säkerhet råder.

-
- Främja den grundläggande principen om yttrandefrihet.
 - Stärka den europeiska ekonomins kunskapsbas och bidra till att stärka EU:s globala konkurrenskraft.
 - Öka medvetenheten om vikten av kulturell mångfald och mångkulturalism i världen.
 - Bidra till att motverka alla former av diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Bryssel den 25 mars 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1927/2006 om upprättande av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter"

(KOM(2008) 867 slutlig – 2008/0267 (COD))

(2009/C 228/20)

Den 20 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 159.3 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1927/2006 om upprättande av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter"

Den 13 januari 2009 gav kommitténs presidium rådgivande utskottet för industriell omvandling i uppdrag att svara för kommitténs beredning av ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars) Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS till huvudföredragande och antog följande yttrande med 152 röster för, 5 röster mot och 12 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) stöder kommissionens förslag om en tillfällig utvidgning av interventionsområdet för Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter (EGF) i syfte att stödja arbetstagare som sags upp till följd av den pågående globala ekonomiska krisen.

1.2 Europaparlamentet, rådet och kommissionen måste omedelbart skynda på förhandlingarna i syfte att anta den nya förordningen så snart som möjligt och under innevarande mandatperiod.

1.3 EESK föreslår att man tolv månader efter offentliggörandet av förordningen i *Europeiska unionens officiella tidning* ska företa en utvärdering av EGF, i vilken förfarandena och förvaltningen av fonden analyseras och det ekonomiska läget och arbetsmarknaderna bedöms. EESK kommer att samarbeta med kommissionen för att genomföra denna utvärdering.

1.4 Kommittén anser att budgetreserven om 500 miljoner euro är otillräcklig och föreslår att fonden får ett tillskott på en miljard euro. Detta belopp kan eventuellt behöva höjas i framtiden, beroende på utvecklingen av den ekonomiska krisen.

1.5 För närvarande dröjer det ca sju månader från det att ett ärende har skickats in till dess att kommissionen har genomfört utbetalningen. Det är alltför länge för att uppsagda arbetstagare ska få snabb hjälp, och kommittén föreslår därför att Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter redan från början tilldelas en egen budget.

1.6 Kommittén stöder den föreslagna minskningen av det antal uppsägningar som krävs för att fonden ska kunna utnyttjas till 500, att finansieringen kan utnyttjas under 24 månader och att EU:s finansiella bidrag ökas till maximalt 75 %.

1.7 EESK föreslår att arbetsmarknadens parter ska spela en aktivare roll i alla skeden vid behandlingen av ansökningarna om stöd från EGF, såväl på företagsnivå som på regional, nationell och europeisk nivå.

2. Bakgrund

2.1 I mars 2006 lade kommissionen fram ett förslag om upprättande av en europeisk fond för justering för globaliseringseffekter⁽¹⁾ i syfte att tillhandahålla ett särskilt engångsstöd för att hjälpa arbetstagare att komma tillbaka in på arbetsmarknaden i områden eller sektorer som drabbats av en allvarlig ekonomisk störning till följd av utflyttning av ekonomisk verksamhet till tredjeländer, kraftigt ökad import eller successivt minskade marknadsandelar för EU inom en viss sektor. Kommissionen har utarbetat ett förslag till förordning, och rådet har bett kommittén utarbeta ett yttrande över förslaget.

2.2 Den 13 december 2006 antog EESK yttrandet CCMI/036⁽²⁾ (föredragande var Joost van Iersel och medföredragande Enrico Gibellieri). Kommittén välkomnade kommissionens förslag och ställde sig bakom fondens målsättningar. Kommittén framförde även en rad kommentarer och förslag för att EGF-förordningen skulle fungera effektivt⁽³⁾.

2.3 Förordning (EG) nr 1927/2006⁽⁴⁾ om upprättande av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter gäller från och med den 1 januari 2007 till och med 2013. Stödet från fonden kan uppgå till sammanlagt 500 miljoner euro om året, och den utgör ett komplement till strukturfonderna, särskilt Europeiska socialfonden. Kommissionens generaldirektorat för sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter ansvarar för förvaltningen av EGF.

⁽¹⁾ KOM(2006) 91 slutlig – 2006/0033 (COD).

⁽²⁾ EUT C 318, 23.12.2006, s. 38–41.

⁽³⁾ Europaparlamentet antog sin resolution den 13 december 2006 (PE A6-0385/2006) EUT L 406, 30.12.2006, s. 1, rättselse EUT L 48, 22.2.2008, s. 82. Regionkommittén rådfrågades (ReK:s yttrande 137/2006 fin, föredragande Irene Oldfather) EUT C 51, 6.3.2007.

⁽⁴⁾ EUT L 406, 30.12.2006, s. 1. Rättselse i EUT L 48, 22.2.2008, s. 82 och för engelska språket i EUT L 202, 31.7.2008, s. 74.

2.4 Ansökningarna måste inlämnas av medlemsstaterna, inte av företag eller drabbade arbetstagare.

2.5 I juli 2008 utarbetade kommissionen ett meddelande ⁽¹⁾ i vilket man utvärderade hur EGF fungerat under de första månaderna ⁽²⁾, och framtidsperspektiv och föreslagna ändringar analyserades.

2.6 Kommissionens utvärdering var positiv, även om fonden hade utnyttjats i mindre utsträckning än beräknat. Kommissionen meddelade därför att man skulle förenkla förfarandena, främja utbytet av god praxis och göra mer reklam för fonden. Man åtog sig också att lägga fram förslag till ändringar av förordningen före nästa årsrapport, som kommer att utarbetas i mitten av 2009.

2.7 På grund av den globala finansiella och ekonomiska krisen förlorar emellertid många arbetstagare sina arbeten, och många företag stänger tillfälligt eller definitivt.

2.8 I sin ekonomiska återhämtningsplan för Europa ⁽³⁾ tillkännagav kommissionen sin avsikt att göra EGF till ett effektivare instrument för tidigt ingripande som en del av Europas krishantering. Därför måste förordningen ändras så att fonden kan ingripa snabbare i vissa sektorer, särskilt för att samfinansiera utbildning och omplacering av arbetstagare som sägs upp till följd av den ekonomiska krisen.

3. Förslag till ändring av EGF-förordningen

3.1 Syftet med detta förslag är att Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter ska kunna reagera mer effektivt för att stödja arbetstagare som sägs upp till följd av globaliseringen. Vidare ska fondens interventionsområde tillfälligt utvidgas till att även täcka uppsägningar till följd av den globala finansiella och ekonomiska krisen, och dess verksamhet ska ligga närmare dess solidaritetsmål. För att uppnå detta mål måste man ändra vissa bestämmelser i förordning (EG) nr 1927/2006 om upprättande av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter.

3.2 Innan förslaget utarbetades samrådde kommissionen med medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter, och den 4 september 2008 anordnades en konferens i Bryssel.

3.3 Ändringen av förordningen bör säkerställa att EGF uppfyller det fastställda målet om solidaritet med arbetstagare som har förlorat sina arbeten på grund av betydande förändringar till följd av globaliseringen, inbegripet en tillfällig bestämmelse för att stödja arbetstagare som har blivit uppsagda till följd av den internationella finansiella och ekonomiska krisen.

3.4 Kommissionen föreslår även en rad ändringar i förordningen i syfte att göra förfarandena och ansökningskraven flexibla och enklare, samt vidga EGF:s interventionsområde.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Under de senaste månaderna har tusentals europeiska arbetstagare blivit arbetslösa till följd av den internationella ekonomiska och finansiella krisen. EESK anser att EU bör främja särskilda biståndsstrategier till förmån för arbetstagare som blivit arbetslösa, vid sidan av den ekonomiska och monetära politik som nu antas inom ramen för den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa ⁽⁴⁾.

4.2 I den krisperiod som vi nu upplever, och som präglas av stor osäkerhet, bör de europeiska medborgarna få ett klart budskap från Europeiska unionen att denna är beredd att hjälpa de arbetstagare som förlorar sina arbeten.

4.3 Kommittén stöder därför kommissionens förslag om en tillfällig utvidgning av interventionsområdet för EGF i syfte att hjälpa arbetstagare som sägs upp till följd av den pågående internationella ekonomiska krisen.

4.4 I artikel 28 i det interinstitutionella avtalet mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen fastställs budgetreserven för EGF till högst 500 miljoner euro.

4.5 Kommittén anser att denna budgetreserv under rådande omständigheter är otillräcklig för att målen ska kunna uppnås, och föreslår därför en tillfällig ökning av budgetreserven så länge krisen är akut, arbetstillfällena försvinner och arbetstagare sägs upp. Vi föreslår ett anslag på en miljard euro till fonden för 2009 och att ett högre belopp planeras för 2010, om antalet ansökningar om bistånd ökar.

4.6 För närvarande dröjer det ca sju månader från det att ett ärende har skickats in till dess att kommissionen har genomfört utbetalningen. Det är alltför länge för att uppsagda arbetstagare ska få snabb hjälp, och kommittén föreslår därför att Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter redan från början tilldelas en egen budget.

4.7 EESK stöder kommissionens förslag att minska det antal uppsägningar som krävs för att EGF ska kunna utnyttjas från 1 000 till 500, eftersom det bättre motsvarar de europeiska företagens storlek.

4.8 Mot bakgrund av effekterna av globaliseringen delar kommittén kommissionens åsikt ⁽⁵⁾ att man inte bara bör ta hänsyn till det antal arbetslösa som har sin grund i strukturella förändringar av världshandeln, utan även andra typer av strukturella förändringar som hänger samman med tekniken, produkterna, förändringar i samband med organisationen av produktionen, samt tillgången på råvaror och priset på dessa.

⁽¹⁾ KOM(2008) 421 slutlig.

⁽²⁾ År 2007 inkom tio ansökningar och 2008 endast fem.

⁽³⁾ KOM(2008) 800, 26.11.2008.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 800.

⁽⁵⁾ Solidaritet inför förändring: Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter under 2007 – Översikt och framtidsutsikter KOM(2008) 421 slutlig.

4.9 Kommittén stöder kommissionens förslag att tidsperioden för utbetalning av EGF-stödet ska förlängas till 24 månader, eftersom den ursprungliga perioden på 12 månader som anges i förordningen inte är tillräcklig för att de arbetslösa ska finna ett nytt arbete.

4.10 Kommittén stöder även kommissionens förslag att stödnivån ska höjas från 50 % till 75 %, eftersom EU bör visa förstärkt solidaritet med de uppsagda arbetstagarna och medlemsstaterna i den nuvarande krissituationen.

4.11 Kommittén instämmer i att man vid beräkning av antalet uppsägningar antingen kan räkna från och med den tidpunkt då den enskilda arbetstagaren fick besked om att anställningsavtalet sägs upp eller från och med den tidpunkt då anställningsavtalet de facto avslutas innan det upphör.

4.12 Enligt kommitténs tolkning omfattar artikel 2 på så sätt även uppsägning av arbetstagare i samtliga företag och regioner i EU som sker till följd av en utlokalisering till andra regioner inom EU. Även om samtliga EU:s regioner utgör en enda, inre marknad, innebär globaliseringen att företagen är pressade att konkurrera på global nivå, vilket ofta leder till en utlokalisering till regioner med lägre produktionskostnader, både inom och utanför EU:

4.13 Redan i sitt föregående yttrande⁽¹⁾ föreslog EESK att arbetsmarknadens parter på olika områden (företag och regioner) på ett lämpligt sätt bör medverka i förfarandena. I artikel 5 i förordningen fastställs det att medlemsstaterna i sin ansökan ska ange vilket förfarande som använts för samråd med arbetsmarknadens parter. Kommittén anser att deltagande av arbetsmarknadens parter på företagsnivå samt på regional och nationell nivå bör vara en grundförutsättning för att ansökan ska beviljas.

4.14 Kommittén rekommenderar att kommissionen ska få ett ökat inflytande när det gäller administrativt och tekniskt stöd till medlemsstaterna i syfte att hjälpa dessa med utformningen av ansökningar och därigenom förbättra överensstämmelsen mellan ansökningarna i EU. Generellt bör kommissionen vara proaktiv i förhållande till medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter.

4.15 EGF bör utgöra ett komplement till strukturfonderna, särskilt Europeiska socialfonden, och överlappningar bör därför undvikas. Kommittén anser att de regionala myndigheterna, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer – via Europeiska socialfondens förfaranden för deltagande – bör samarbeta för att säkra att de båda fonderna används korrekt.

4.16 EESK föreslår att man tolv månader efter offentliggörandet av förordningen i *Europeiska unionens officiella tidning* ska **företa en utvärdering** av EGF, i vilken förfarandena och förvaltningen av fonden analyseras och det ekonomiska läget och arbetsmarknaderna bedöms. Följande frågor bör analyseras i utvärderingen:

4.16.1 EGF:s användningsperiod bör förlängas efter 2011 om den ekonomiska krisen och förlusten av arbetstillfällen fortsätter.

4.16.2 Beroende på antalet ansökningar och utvecklingen av krisen bör man undersöka om det vore lämpligt att öka budgetreserven till över en miljard euro.

4.16.3 Man bör utvärdera om det antal uppsägningar som nu krävs (500 uppsagda) för att begära stöd från EGF bör sänkas, mot bakgrund av de mindre företagens problem inom vissa sektorer och regioner.

4.16.4 På grundval av analysen av de ärenden som behandlats bör man utvärdera den stödnivå på upp till 75 % som fastställs i ändringen av förordningen, liksom interventionens varaktighet på 24 månader.

5. Särskilda kommentarer till förordningens artiklar

5.1 Artikel 1.1: Mot bakgrund av effekterna av globaliseringen föreslår EESK att artikel 1.1 även ska omfatta uppsägningar som inte är en direkt följd av förändrade handelsmönster utan även av andra strukturella förändringar i samband med teknik och produkter, samt organisation av produktionen och tillgången till råmaterial (se punkterna 4.7 och 4.11).

5.2 Artikel 2 – Interventionskriterier: Kommittén stöder den föreslagna minskningen av det antal uppsägningar som krävs för att fonden ska kunna utnyttjas till 500. Vid nästa översyn bör man emellertid undersöka möjligheterna att ytterligare minska detta antal, på grundval av berörd sektor eller region (se punkt 4.6).

5.3 Artikel 2 – Beräkning av antalet uppsägningar: Kommittén stöder kommissionens förslag (se punkt 4.10).

5.4 Artikel 5.2 a: Kommittén är positiv till kommissionens ändring och föreslår att förslaget till artikel 1.1 läggs till här, samt att artikel 5.2 f ändras på följande sätt: "Eftersom arbetsmarknadsparternas deltagande är en förutsättning för att fonden ska kunna utnyttjas effektivt ska ansökningarna innehålla upplysningar om vilka förfaranden som använts vid samråd med och medverkan av arbetsmarknadens parter" (se punkt 4.12).

5.5 Artikel 8: Kommittén samtycker till ändringarna av punkterna 8.1, 8.2 och 8.3, men föreslår en ny punkt 8.4: "Kommissionens tekniska stöd ska vara av proaktiv karaktär och omfatta medlemsstaterna och de europeiska och nationella arbetsmarknadsparterna när det gäller användning, övervakning och utvärdering av EGF" (se punkt 4.13).

5.6 Artikel 10.1: Kommittén instämmer i att EGF:s stödbelopp kan utgöra upp till 75 % av de beräknade kostnaderna (se punkt 4.9).

⁽¹⁾ EUT C 318, 23.12.2006, s. 38-41.

5.7 Artikel 13.2: Kommittén instämmer även i att stödbeloppet kan utbetalas under en period av 24 månader (se punkt 4.8).

5.8 Artikel 17: Kommittén föreslår att punkt 17.1 a ändras på följande sätt: "Tolv månader efter offentliggörandet av förordningen i *Europeiska unionens officiella tidning* ska kommissionen, i samarbete med medlemsstaterna och arbetsmarknadens

parter, genomföra en översyn efter halva tiden med avseende på fondens effektivitet och funktionssätt" (se punkt 4.15).

5.9 Artikel 20: Kommittén föreslår att kommissionens förslag ändras på följande sätt (ny punkt 2): "På grundval av den utvärdering som föreskrivs i artikel 17.1 a kan Europaparlamentet och rådet efter ett förslag från kommissionen revidera denna förordning, inbegripet det tillfälliga undantag som föreskrivs i artikel 1.1 a".

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG"

KOM(2008) 636 slutlig – 2008/0192 (COD).

(2009/C 228/21)

Den 24 november 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG"

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2009. Föredragande var Madi SHARMA.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 101 röster för, 29 röster emot och 26 nedlagda röster.

1. Rekommendationer

1.1 Allmänna rekommendationer

1.1.1 Kommissionens ansträngningar när det gäller att göra kvinnor mer jämställda på arbetsmarknaden och skapa möjligheter för dem som har planer på att söka anställning eller att bli egenföretagare eller entreprenörer förtjänar beröm. För det civila samhället är emellertid det omarbetade direktivets titel⁽¹⁾ missvisande, eftersom det inte behandlar jämställdhet mellan kvinnliga och manliga egenföretagare utan fokuserar på social trygghet och sociala förmåner vid graviditet och moderskap för kvinnliga egenföretagare, utbetalning från socialförsäkringssystemet till medhjälpande makar och ledighet för anhängigvård. Jämställdhet måste ses i ett helhetsperspektiv som tar hänsyn till dess konsekvenser på andra områden, exempelvis sociala rättigheter och lika möjligheter, samt familjens och barnens rättigheter.

1.1.2 Kommissionen bör se över vart och ett av de tre olika områden som behandlas i direktivet för att se till att de beaktas i tillräckligt hög grad vad gäller jämlikhet. Kommittén är medveten om att social trygghet faller under GD Sysselsättning och socialpolitikens ansvarsområde, men vill framhålla att egenföretagare och anställda inte bör behandlas utifrån samma förutsättningar.

1.1.3 Om rättigheterna verkligen ska förbättras måste alla föreslagna åtgärder och instrument vara konkreta och genomförbara. De föreslagna ändringarna av detta direktiv bidrar ot-

vivelaktigt till att förbättra situationen, ur gemenskapsrättslig synvinkel, för kvinnor som har barn och som är egenföretagare eller arbetar som medhjälpande makar, och kommer följaktligen också att få positiva effekter för deras barn. EESK anser att en omarbetning av direktivet är nödvändig.

1.1.4 Ett mer konsekvent genomdrivande av lagstiftningen om jämställdhetsfrågor skulle ge ett bättre resultat när det gäller att undanröja ojämlikhet om detta tillämpades i ett större antal fall. Kommissionen bör därför utreda orsakerna till det bristfälliga genomförandet.

1.1.5 Inom ramen för sina ansträngningar att öka antalet egenföretagare, särskilt de kvinnliga, måste EU ta hänsyn till vilka värderingar som är viktiga för dem som vill starta egna företag. Detta, tillsammans med en allmän kulturell förändring mot entreprenörskap i Europa, skulle visa var kommissionens generaldirektorat bör koncentrera sina ansträngningar.

1.1.6 Eventuella höjningar av de sociala avgifterna eller ökad administration, inte bara när det gäller staten utan även företagen, måste noggrant övervägas.

1.1.7 Vi måste fråga oss hur stor kostnaden för översynen av detta direktiv skulle bli. Den konsekvensanalys som lagts fram av kommissionen visar tydligt att fördelarna för medlemsstaterna är relativt obetydliga.

⁽¹⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG – KOM(2008) 636 slutlig – 2008/0192 (COD).

1.2 *Rekommendationer med avseende på egenföretagare och entreprenörer*

1.2.1 Det ligger i sakens natur att egenföretagandet har många unika egenskaper. Egenföretagare kan inte jämföras med anställda, och begreppet "egenföretagare" kan inte heller användas som en allmän term för entreprenörer.

1.2.2 Kommittén inser att det är svårt att föreställa sig hur bestämmelser i fråga om graviditet och moderskap för kvinnliga egenföretagare skulle fungera. De affärsförbindelser och det ansvar som hör samman med egenföretagande innebär att en längre frånvaro endast är möjlig om den föregås av omfattande planering och om man har en tryggad ekonomi eller lämplig personal som kan utföra arbetet. Om en sådan frånvaro inte planeras grundligt kan det innebära uppsagda eller förlorade kontrakt, särskilt när det gäller mycket små företag.

1.2.3 Alla förslag till åtgärder måste ta hänsyn till den tid som behövs för ett normalt graviditetsförlopp, mammans fysiska återhämtning efter födseln, den tid mamman behöver för att knyta an till barnet, samt babys välbefinnande.

1.2.4 Kommissionen föreslår tyvärr inga lösningar på något av ovan nämnda problem och överläter dessa överväganden till den enskilda medlemsstaten. De flesta kvinnliga egenföretagare skulle tvingas lära upp en ersättare, stänga företaget eller fortsätta att arbeta under hela den gängse mammaledighetsperioden, vilket är fallet för alla kvinnliga egenföretagare enligt nu gällande lagstiftning.

1.3 *Rekommendationer med avseende på medhjälpande makar*

1.3.1 Rent generellt behandlar direktivet inte det bristande erkännandet när det gäller "medhjälpande makar", kvaliteten på och omfattningen av deras bidrag till företaget, och inte heller de politiska åtgärder som behövs för att stödja dessa kvinnor. I direktivet föreslås inte några åtgärder för att förbättra medhjälpande makars sociala och ekonomiska ställning och inte heller deras sociala skydd.

1.3.2 Medlemsstaternas behörighet på detta område måste respekteras och de måste själva utveckla olika metoder för att inlemma dessa "arbetstagare" i sina respektive sysselsättnings-

och försäkringssystem och via dem i de sociala trygghetssystemen. Det mervärde EU kan bidra med består i att stödja utbyte av information och god praxis inom ramen för den öppna samordningsmetoden ⁽¹⁾.

1.3.3 Kommissionen bör undersöka orsakerna till att medhjälpande makar står utanför den formella ekonomin och de frivilliga socialskyddsbestämmelserna samt de problem som uppstår när makar har separerat men fortfarande är affärspartner.

2. **Bakgrund**

2.1 Kvinnor deltar aktivt i samhällslivet såväl i socialt som i ekonomiskt avseende, men ofta utan erkännande, lön och rättslig ställning. EU måste framför allt koncentrera sig på att genomföra Lissabonstrategin, och ett sätt att uppnå detta som särskilt bör poängteras är att öka antalet kvinnor på arbetsmarknaden och antalet entreprenörer, särskilt kvinnliga.

2.2 Syftet med det nya direktiv som föreslås ersätta direktiv 86/613/EEG är att ta itu med tillkortakommanden på området för egenföretagande och stöd till makar som arbetar i familjeföretag genom följande åtgärder:

- Förbättra skyddet vid moderskap genom att införa bestämmelser för moderskap för kvinnliga egenföretagare.
- Bevilja ledighet för vård av familjemedlemmar.
- Erkänna medhjälpande makars bidrag genom att erbjuda dem ett socialt skydd motsvarande det skydd deras partner har i egenskap av egenföretagare.
- Ge nationella organ för likabehandling behörighet på detta område.

3. **Allmänna kommentarer**

3.1 Kommissionens ansträngningar när det gäller att göra kvinnor mer jämställda på arbetsmarknaden och skapa möjligheter för dem som har planer på att söka anställning eller att bli egenföretagare eller entreprenörer förtjänar beröm. Då förändringar genomförs bör man emellertid ta hänsyn till vilka konsekvenser de får för alla berörda parter i fråga om kostnader, tid och resurser.

⁽¹⁾ I Belgien, Luxemburg och Frankrike finns det bra modeller för integrering av medhjälpande makar.

3.2 Om olika slags rättigheter verkligen ska förbättras måste alla föreslagna åtgärder vara klara, konkreta och genomförbara. Detta direktiv förefaller tyvärr inte erbjuda tillräckliga fördelar – tillämpbara och genomförbara – för att komma till rätta med den bristande jämställdheten. Förslaget är dessutom förvirrande eftersom det belyser tre olika frågor som diskuteras i ett och samma dokument, liksom de nationella organen för likabehandling.

3.3 I den rättsliga ramen på gemenskapsnivå finns det en rad lagstiftningsåtgärder som förbjuder könsdiskriminering. Enligt all europeisk statistik har kvinnor emellertid fortfarande lägre lön än män, och de är underrepresenterade inom politiken, på arbetsmarknaden, inom företagsledningarna och som entreprenörer. Det behövs ett mer konsekvent genomförande av den befintliga lagstiftningen, och kommissionen bör först se över den bristande tillämpningen av den nuvarande ramstrategin för jämställdhet.

3.4 Inom ramen för sina ansträngningar att öka antalet egenföretagare, särskilt de kvinnliga, måste EU ta hänsyn till vilka värderingar som är viktiga för dem som vill starta egna företag⁽¹⁾. Att införa bestämmelser i fråga om graviditet och moderskap kommer kanske inte att ha någon inverkan på det antal kvinnor som planerar att bli egna företagare. Kommissionens egen statistik tyder på att antalet nyetableringar, både manliga och kvinnliga, sjunker, beroende på den negativa attityden till egetföretagande i Europa. Det behövs en kulturell förändring om man vill uppnå en positiv utveckling på detta område. EU:s nya "Small Business Act"⁽²⁾ skulle exempelvis kunna erbjuda mer omfattande åtgärder för att stödja kvinnliga entreprenörer.

3.5 Det sociala skyddet faller inom medlemsstaternas behörighetsområde. Det nya direktivet stöds för närvarande inte av samtliga medlemsstater, och löper risk att bli ineffektivt på EU-nivå och därigenom meningslöst. Förslaget till direktiv behöver

förbättras avsevärt genom att det införs minimiskyddsnivåer som sedan genomförs i samtliga medlemsstater om direktivet ska bli verkligt effektivt. De åtgärder kommissionen föreslår är generellt sett normativa och tar inte hänsyn till medlemsstaternas mycket varierande sociala trygghetssystem eller principen om bättre lagstiftning.

3.6 Småföretag och egenföretagare, särskilt inom jordbruks- och hantverkssektorn samt bland små och medelstora företag, har ofta begränsade ekonomiska resurser och alla ytterligare bördor kan betraktas som något negativt, även om ett socialt skydd kan utgöra ett säkerhetsnät för potentiella mödrar och medhjälpande makar. Eventuella höjningar av de sociala avgifterna – eller ökad administration, inte bara för staten utan även för företagen, måste analyseras noga.

3.7 Syftet med de ändringar som införs genom det nya direktivet är att ta itu med jämställdhetsproblematiken, men föräldraledighet och manliga egenföretagares pappaledighet omnämns knappast.

3.8 I enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter⁽³⁾ bör kommissionen i ett parallellt förfarande undersöka vilka konsekvenser de föreslagna åtgärderna får för barnen. Barn har rätt att bli väl omhändertagna och deras välbefinnande måste garanteras.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommissionen har gjort en omfattande konsekvensanalys av direktivet genom samråd med en rad berörda parter. Efter att ha tagit del av konsekvensanalysen anser EESK att det finns alltför många obesvarade frågor, särskilt när det gäller om förslaget till omarbetsning verkligen kommer att få effekter, om det är tydligt och hur det ska genomföras.

4.2 Egenföretagare kan indelas i en rad olika kategorier: entreprenörer, företagsägare, frilansare, hemmaarbetande samt "falska egenföretagare", som utför arbete på underentreprenad för sina ursprungliga arbetsgivare i egenskap av egenföretagare. Det är emellertid mycket viktigt att egenföretagare och medhjälpande makar har valfrihet när det gäller skyddet vid graviditet och moderskap, eftersom man därigenom respekterar valet att vara oberoende och självständig, vilket per definition kännetecknar egenföretagandet. Att införa ett krav

⁽¹⁾ Se till exempel EESK:s yttranden om utbildning i entreprenörskap:

- EESK:s yttrande av "Anställbarhet och företagande – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala instanser", föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños (EUT C 256, 27.10.2007),
- EESK:s yttrande av "Entreprenörssanda och Lissabonagendan", föredragande: Madi Sharma, medföredragande: Jan Olsson (EUT C 44, 15.1.2008),
- EESK:s yttrande av "Främjande av kvinnors företagande i Euro-med-regionen", föredragande: Grace Attard (EUT C 256, 27.10.2007),
- EESK:s yttrande av "Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande", föredragande: Ingrid Jerneck (EUT C 309, 16.12.2006).

⁽²⁾ "Tänk småskaligt först. En 'Small Business Act' för Europa", KOM(2008) 394 slutlig (25.6.2008).

⁽³⁾ Konventionen om barnets rättigheter antogs genom generalförsamlingens resolution 44/25 av den 20 november 1989. Den trädde i kraft den 2 september 1990 i enlighet med artikel 49. Se: <http://www.2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

att kvinnliga egenföretagare måste ta ledigt under en längre period är oförenligt med målet att deras företag ska fungera bra, och skulle mycket ofta kunna innebära ett stort avbräck i verksamheten. Det aktuella direktivet bör följaktligen inte innehålla några direkta hänvisningar till direktiv 92/85/EEG om mammaledighet. Det är olämpligt att försöka anpassa bestämmelserna för barnledighet för egenföretagare och medhjälpande makar till de bestämmelser som gäller för anställda.

4.3 Större klarhet krävs när det gäller hur medlemsstaterna ska administrera den mammaledighet som avses i artikel 7.1 för de kvinnor som inte har någon anställning. Dessa kvinnor bestämmer själva över sin arbetstid och kan välja när de vill vara lediga. De behöver inte något tillstånd för sin "ledighet".

4.4 Vidare ska medlemsstaterna inte bara betala ut bidrag, utan även bistå med stöd i form av en tillfällig ersättare. Bestämmelser för stöd i form av ersättare för kvinnliga egenföretagare och medhjälpande makar är lika viktiga som ekonomiska bidrag. Man bör undvika att fastställa en prioritetsordning för dessa förmåner i direktivet. Vidare bör nivån för vad som är en skälig ersättning fastställas på nationell nivå, med beaktande av den objektiva skillnaden mellan egenföretagare och medhjälpande makar.

4.5 Man måste även uppmärksamma konsekvenserna av artikel 7.4 som föreskriver att "medhjälpande makar så vitt möjligt ska ha tillgång till tjänster som tillhandahåller en tillfällig ersättare" under mammaledigheten. Det finns inte något sådant krav när det gäller direkt anställda i ett företag, och att införa detta krav för medhjälpande makar skulle bli en administrativt besvärlig och dyr börda, framför allt för mindre företag och staten.

4.6 Större klarhet krävs i fråga om artikel 7.2 när det gäller att garantera en skälig ersättning under mammaledigheten, till skillnad från artikel 6, där det anges att medhjälpande makar ska omfattas av sociala förmåner "på samma villkor som de som gäller för egenföretagare" och artikel 11.4 i direktivet om mammaledighet, enligt vilken medlemsstaterna kan ställa vissa villkor för att en arbetstagare ska ha rätt till sociala förmåner vid moderskap.

4.7 Egenföretagare arbetar i allmänhet fler timmar per dag än anställda, vilket innebär att kvinnliga egenföretagare förutom andra bekymmer även kan ha problem med barnomsorgen. Inte heller här utfärdar kommissionen några rekommendationer an-

gående bestämmelser om barnomsorg eller egenföretagarnas vårdansvar. Samtliga medlemsstater bör främja en tillgänglig och överkomlig barnomsorg av hög kvalitet, och på så sätt bidra till att förbättra möjligheterna för egenföretagare och medhjälpande makar att förena yrkes- och familjeliv på samma sätt som görs för anställda.

4.8 Direktivets allmänna mål är att öka jämställdheten mellan könen när det gäller egenföretagare och medhjälpande makar. Kommissionen hoppas dessutom att direktivet kommer att bidra till att öka antalet kvinnliga egenföretagare, förbättra medhjälpande makars ställning, öka antalet medhjälpande makar som omfattas av de sociala trygghetssystemen och ge egenföretagare och medhjälpande makar effektiva rättsmedel. Man kan emellertid konstatera följande:

— Jämställdhet mellan könen omfattas för närvarande av EU:s lagstiftning om jämställdhet.

— Antalet kvinnliga egenföretagare kommer förmodligen inte att öka på grund av några smärre sociala skyddsåtgärder, eftersom de redan i dag kan göra frivilliga inbetalningar till de sociala trygghetssystemen i nästan alla medlemsstater.

— Medhjälpande makar får fortfarande inte någon rättslig ställning eller effektiva rättsmedel, även om de gör frivilliga inbetalningar till de sociala trygghetssystemen.

4.9 18 av 27 medlemsstater erbjuder redan medhjälpande makar och egenföretagare möjlighet att göra frivilliga inbetalningar och därigenom få rätt till sociala förmåner vid graviditet och moderskap. Samtliga medlemsstater måste erbjuda denna möjlighet och därigenom säkra att kvinnor som så önskar kan omfattas av socialförsäkringssystemet. Det är oacceptabelt att en medlemsstat kan besluta att vissa personer inte har rätt att betala in till socialförsäkringssystemet för att skydda sig själva inom ramen för ett offentligt system, vare sig de är anställda eller egenföretagare eller inte är anställda, vilket för närvarande är fallet med medhjälpande makar.

4.10 I artikel 6 föreslås att det inrättas en helt ny kategori inom socialförsäkringssystemet (varken anställd, egenföretagare eller frivilligt försäkrad). Kommittén anser emellertid att det inte finns något som motiverar inrättandet av en ny kategori inom socialförsäkringen eller i fråga om ersättning vid graviditet och moderskap.

4.11 Medhjälpande makar utgör en del av den "osynliga" ekonomin. De bidrar till Europa men förblir en dold kategori. Deras rättsliga ställning, antingen som egenföretagare eller som anställda, måste bli föremål för diskussion. I det nuvarande direktivet, som inte setts över sedan 1986, anges att "medlemsstaterna skall förplikta sig att undersöka, under vilka förhållanden erkännandet av makarnas arbete som nämns i artikel 2 b kan främjas och mot bakgrunden av denna undersökning överväga lämpliga åtgärder för att underlätta ett sådant erkännande". Endast ett fåtal länder ⁽¹⁾ har agerat enligt detta krav beroende på den oklara rättsliga ställningen, och därför bör direktivet inte omarbetas förrän man fastställt vilken rättslig ställning som ska gälla. Så snart den rättsliga ställningen fastställts måste det inrättas en informationsmekanism i syfte att informera medhjälpande makar om deras lagliga rättigheter.

4.12 Kommittén är medveten om att den rättsliga grunden har ifrågasatts av en rad medlemsstater, särskilt tillämpningsområdet för artikel 141 i EG-fördraget och frågan om den är tillräcklig som enda artikel, i synnerhet med avseende på artikel 6 i direktivet. Kommissionen uppmanas att noga beakta yttrandet från rådets rättstjänst innan det föreslagna direktivet genomförs.

4.13 I annat fall kommer man antagligen till en liknande slutsats som 1994 då kommissionen antog en rapport ⁽²⁾ om genomförandet av direktiv 86/613/EEG, i vilken det konstateras att direktivet tycks vara genomfört i medlemsstaterna i rent rättsligt hänseende, men att det praktiska resultatet inte är helt tillfredsställande när det ställs mot direktivets huvudsyfte, som är en generell förbättring av medhjälpande makars ställning. I rapporten framhålls även bristen på en övergripande strategi för att hantera situationen för medhjälpande makar. Ett fullt erkännande av det arbete som utförs av makar förutsätter åtminstone att de tillerkänns socialförsäkringsrättigheter i eget namn.

4.14 I omarbetningen har definitionerna av de termer som används i direktivet samlats i artikel 2. Definitionerna av egenföretagare och medhjälpande makar är hämtade ur artikel 2 i direktiv 86/613/EEG. Definitionen av "medhjälpande makar" är ändrad, eftersom orden "medhjälpande" och "eller personer som likställs med makar i nationell lagstiftning" lagts till. Ändringen syftar till att alla personer som enligt nationell lagstiftning likställs med makar och regelbundet deltar i familjeföretagets verksamhet ska omfattas, även om det inte rör sig om makar genom giftermål. För att undvika tvetydighet har engelskans "partner" ersatts med "business partner" [berör inte den svenska versionen, ö.a.] ⁽³⁾. Om medhjälpande makar fortfarande saknar rättslig ställning kommer det emellertid att vara mycket svårt att bevisa deras deltagande i företaget inför domstol, och de saknar skydd i händelse av dödsfall, skilsmässa eller tvist.

4.15 Ledighet för vård av familjemedlemmar omnämns i omarbetningen utan att det anges hur det ska genomföras i praktiken. Detta är oacceptabelt med tanke på EU:s åldrande befolkning. Det måste finnas möjligheter för båda könen att vårda både äldre släktingar och yngre familjemedlemmar, särskilt barn med funktionshinder.

4.16 Kommissionen måste ta upp denna diskussion i ett annat sammanhang än i samband med omarbetningen av detta direktiv, mot bakgrund av att Europas befolkningsutveckling gör frågan allt angelägnare. Det antal arbetsdagar som kommer att gå förlorade för såväl anställda som egenföretagare kommer att öka i framtiden, om man inte inleder en seriös diskussion om såväl äldreomsorgen som barnomsorgen.

4.17 Vid EESK:s samråd med det civila samhället riktades uppmärksamhet mot begreppet "falskt egenföretagande". Mot bakgrund av att denna fråga vällar allt större oro krävs det ytterligare undersökningar av lämpliga EU-organ. Kommittén förklarar sig villig att stödja kommissionen i dess arbete på detta område.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽¹⁾ Bland annat Belgien, Luxemburg och Frankrike.

⁽²⁾ Rapport från kommissionen om genomförandet av rådets direktiv 86/613/EEG av den 11 december 1986 om tillämpningen av principen om likabehandling av kvinnor och män med egen rörelse, bland annat jordbruk, samt om skydd för kvinnor med egen rörelse under havandeskap och moderskap, KOM(94) 163 (del II: Sammanfattning, punkterna 1 och 4).

⁽³⁾ KOM(2008) 636 slutlig, punkt 5 i motiveringen.

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag avslogs men fick mer än en fjärdedel av rösterna (artikel 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 1.1.2

"Kommissionen bör se över vart och ett av de tre olika områden som behandlas i direktivet för att säkra att vart och ett av dem beaktas i tillräckligt hög grad vad gäller jämlikhet. Kommittén är medveten om att social trygghet faller under GD Sysselsättning och socialpolitikens ansvarsområde, men vill framhålla att egenföretagare och anställda inte bör behandlas utifrån samma förutsättningar. Kommissionsförslaget tar också hänsyn till denna skillnad – kvinnliga egenföretagare måste ansöka för att få rätt till lika lång mammaledighet som den som föreskrivs i direktiv 92/85/EG om säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar, och det finns därmed inget principiellt förvärvsförbud och de ovan nämnda grupperna har rätt att välja mellan ersättare eller sociala tjänster."

Röstningsresultat

Röster för: 72 Röster emot: 73 Nedlagda röster: 8

Punkt 4.11

Stryk text:

"Medhjälpande makar utgör en del av den 'osynliga' ekonomin. De bidrar till Europa men förblir en dold kategori. Deras rättsliga ställning, antingen som egenföretagare eller som anställda, måste bli föremål för diskussion. I det nuvarande direktivet, som inte setts över sedan 1986, anges att 'Medlemsstaterna skall förplikta sig att undersöka, under vilka förhållanden erkännandet av makarnas arbete som nämns i artikel 2 b kan främjas och mot bakgrunden av denna undersökning överväga lämpliga åtgärder för att underlätta ett sådant erkännande'. Endast ett fåtal länder har agerat enligt detta krav beroende på den oklara rättsliga ställningen ⁽¹⁾, och därför bör direktivet inte omarbetas förrän man fastställt vilken rättslig ställning som ska gälla. Så snart den rättsliga ställningen fastställts måste det inrättas en informationsmekanism i syfte att informera medhjälpande makar om deras lagliga rättigheter."

Röstningsresultat

Röster för: 68 Röster emot: 73 Nedlagda röster: 11

⁽¹⁾ Bland annat Belgien, Luxemburg och Frankrike.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets rekommendation om patientsäkerhet och förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner"

KOM(2008) 837 slutlig/2 – 2009/0003 (CNS)

(2009/C 228/22)

Den 21 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets rekommendation om patientsäkerhet och förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner"

Den 24 februari 2009 gav presidiet facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna i uppdrag att bereda ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Lucien BOUIS till huvudföredragande vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009) och antog följande yttrande med 135 röster för och 4 nedlagda röster:

1. Synpunkter och rekommendationer

1.1 Man beräknar att 8–12 % av de patienter som tas in på sjukhus i EU-medlemsstaterna drabbas av negativa händelser under den tid de vårdas⁽¹⁾, bl.a. sjukdomar som de inte led av när de togs in på sjukhuset.

1.2 Trots att endast ett fåtal studier har genomförts tros vårdrelaterade infektioner innebära en trefaldigt ökad risk för dödsfall hos patienter som drabbas av vårdrelaterade infektioner i jämförelse med patienter med samma sjukdomar som inte drabbats av dessa infektioner.

1.3 Vårdrelaterade infektioner medför stora extrakostnader framför allt orsakade av den längre sjukhusvistelsen, behandlingen av infektionen, laboratorieprover, övervakningen av infektionen, behandlingen av följsjukdomar och till och med ersättning till anhöriga om patienten avlider.

1.4 Om man kan minska antalet fall av vårdrelaterade infektioner med 10 % skulle det leda till besparingar som är mer än fem gånger större än sjukhusens kostnader för förebyggande åtgärder⁽²⁾.

1.5 Förslaget till rekommendation om patientsäkerhet och förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner ska alltså ses som ett etiskt, socialt och ekonomiskt initiativ. Betydelsen av insatser för att bekämpa vårdrelaterade infektioner är så stor att ett förslag till direktiv vore på sin plats.

1.6 EESK gläder sig åt förslaget, som ligger i linje med artikel 152 i fördraget som föreskriver att gemenskapens insatser ska komplettera den nationella folkhälsopolitiken och politiken för att förebygga ohälsa och sjukdomar hos människor.

1.7 EESK anser att det är viktigt att stödja de åtgärder som föreslås, och har ett antal synpunkter och förslag som syftar till att lyfta fram och stärka patientsäkerheten i samband med förebyggandet av och kampen mot vårdrelaterade infektioner.

1.8 Kommittén anser bland annat att det är nödvändigt att utveckla analysen av uppkomsten av vårdrelaterade infektioner och negativa händelser. I det syftet anser kommittén att man (med tanke på eventuella rättsliga prövningar) bör klargöra hanteringen av de insamlade uppgifterna så att patientsäkerheten respekteras samtidigt som man främjar de yrkesverksammas analysmetoder och riskhanteringsstrukturer.

1.9 EESK vill särskilt framhålla behovet av att inrätta och utvidga nationella politiska åtgärder och program, och peka på medborgarnas och patienternas behov av information, samordningen mellan rapporteringssystemen samt utbildningen av personal på medlemsstatsnivå inom sjukvårdsinrättningar.

1.10 Med tanke på att problemet med vårdrelaterade infektioner berör patienter som vårdas både på sjukhus och i öppenvården önskar EESK att samma vaksamhet tillämpas i alla typer av vårdstrukturer när det gäller vård och kampen mot negativa händelser.

2. Sammanfattning av kommissionens rekommendation**2.1 Bakgrund**

2.1.1 I artikel 152 i fördraget föreskrivs att gemenskapens insatser ska komplettera den nationella politiken och inriktas på att förbättra folkhälsan, förebygga ohälsa och sjukdomar hos människor och undanröja faror för människors hälsa.

⁽¹⁾ Teknisk rapport *Improving Patient Safety in the EU*, utarbetad för Europeiska kommissionens räkning och publicerad 2008 av RAND Corporation.

⁽²⁾ Rapport om kampen mot sjukhusinfektioner från Frankrikes *Office parlementaire d'évaluation des politiques de santé*, 2006.

2.1.2 Det uppskattas att cirka 10 % av patienterna i EU-medlemsstaterna drabbas av negativa händelser under den tid de vårdas ⁽³⁾.

2.1.3 EU-medlemsstaterna har kommit olika långt när det gäller att utforma och införa effektiva och övergripande strategier för patientsäkerhet.

2.2 Tillvägagångssätt som föreslås i rekommendationen

2.2.1 Medlemsstaterna bör upprätta övergripande system för rapportering och återkoppling för att de negativa händelsernas omfattning och orsaker ska kunna fångas upp så att man kan utforma ändamålsenliga lösningar och åtgärder.

2.2.2 Jämförbara och aggregerade uppgifter bör samlas in på gemenskapsnivå, och god praxis bör spridas bland medlemsstaterna.

2.2.3 Förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner bör vara en långsiktig prioritering för vårdinrättningarna. Alla hierarkiska nivåer och funktioner bör samarbeta.

2.2.4 Patienter bör informeras och ges en starkare ställning genom medverkan i patientsäkerhetsarbetet.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK vill påminna om att vårdrelaterade infektioner är sådana som patienten drabbas av i samband med sjukhusvård och som patienten inte hade när han eller hon togs in på sjukhus. Infektionen kan vara förknippad med själva vården eller drabba patienten under vistelsen oberoende av den medicinska behandlingen.

3.1.1 EESK betonar att de nödvändiga förutsättningarna måste finnas för att en hög hygienstandard ska kunna säkerställas för den berörda personalen. Vad avser personalens arbetsförhållanden gäller detta särskilt i fråga om den tid som står till förfogande för patienterna, den fortbildning som behövs och personalens tillfredsställelse med arbetsförhållandena. Därför uppmanas huvudmännen för hälso- och sjukvården att ställa nödvändiga medel till förfogande.

3.2 EESK noterar att smittspridningen kan vara endogen eller exogen och att infektionen kan spridas från en patient till en annan genom en vårdgivare, via den medicinska eller paramedicinska personalens arbetsinstrument, eller bero på smitta via miljön (vatten, luft, utrustning eller material, föda osv.).

3.2.1 Oavsett hur smittan sprids kan infektionen gynnas av patientens tillstånd med avseende på

— ålder och sjukdom,

— vissa behandlingar (särskilt överanvändning av antibiotika),

— vissa nödvändiga behandlingsåtgärder.

3.3 Om man också betänker att de medicinska framstegen möjliggör omhändertagande av allt bräckligare patienter, vilket ökar antalet riskfaktorer, måste vårdens kvalitet och säkerheten vad avser all behandling och miljön i den mottagande strukturen inom ramen för en noggrann organisation omfattas av en väldefinierad och kontrollerad praxis, förstärkt vaksamhet och informations- och utbildningsåtgärder.

3.4 Att i möjligaste mån undvika att vårdrelaterade infektioner är en grundläggande beståndsdel i patientsäkerheten, även om sjukhusvistelser också medför andra risker (fall, biverkningar av läkemedel osv.), och arbetet med att förebygga infektioner bör vara en del i ett mer övergripande arbetssätt som omfattar alla negativa händelser.

3.5 EESK välkomnar därför kommissionens förslag till rekommendation.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Allmänna patientsäkerhetsfrågor

4.1.1 EESK vill särskilt understryka behovet av att i varje medlemsstat inrätta en kommitté för kampen mot vårdrelaterade infektioner med uppdrag att, i samarbete med operativa hälsoskyddsgrupper, utarbeta strategiska nationella program som kan anpassas på regional nivå och inom varje vårdinrättning. Programmen bör utvärderas regelbundet.

4.1.2 Kommittén anser att den främsta prioriteringen är att stärka strukturer för att motverka vårdrelaterade infektioner och stimulera vårdinrättningarna att vidta åtgärder för att förebygga och komma tillrätta med sådana infektioner. Samma vaksamhet bör tillämpas i öppenvården.

4.1.3 EESK välkomnar viljan hos organisationer och företrädare för patienter att delta i utarbetandet av politiska åtgärder och program för patientsäkerhet på alla nivåer, vilket kräver öppenhet i praktiken när det gäller observationer på plats och informationsspridning.

4.1.4 Kommittén anser att man bör fastställa den rättsliga statusen för de kvalitativa och kvantitativa uppgifter som samlas in om vårdrelaterade infektioner och andra negativa händelser, med beaktande av att vissa uppgifter måste vara tillgängliga för rättsväsendet i samband med rättslig prövning. Det gäller att balansera patientsäkerheten mot möjligheterna till fördjupad analys av negativa händelser som genomförs av yrkesmän och riskhanteringsstrukturer.

⁽³⁾ Se fotnot 1.

4.1.5 Kommittén är mån om att bedömningen sker i ett klimat som präglas av förtroende, och vill därför understryka att alla rapporteringssystemen måste skiljas från disciplinära system och förfaranden som tillämpas på personal (medicinsk och paramedicinsk, administrativ eller icke-vårdande).

4.1.6 Kommittén är mån om att patienterna informeras om risken och om den säkerhetsnivå som eftersträvas och anser att man därför bör ta fram broschyrer med rekommendationer om god hygien och information om de åtgärder som vidtas.

4.1.7 EESK anser att grunden för varje förebyggande strategi är att främja utbildningen hos den personal som sysslar med patientsäkerhet, och kommittén anser att utbildningen av den personal som särskilt sysslar med hygienfrågor bör befästas genom att man på ett bättre sätt fastställer innehållet i utbildningen för läkare, sjuksköterskor och all övrig sjukhuspersonal.

4.1.8 EESK vill framhålla behovet av att de yrkesverksamma beaktar synpunkter från patienter eller anhöriga när det gäller bristande hygien. Patienterna bör göras medvetna om hygienbestämmelserna på sjukhus, men de yrkesverksamma bör i samma utsträckning göras medvetna om att de bör lyssna till och beakta synpunkter och önskemål som framförs av patienter och deras anhöriga.

4.2 Förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner

4.2.1 EESK anser att kampen mot vårdrelaterade infektioner också kräver följande åtgärder:

- Kontroll av miljön genomförd av en skyddsingenjör/biolog vad avser luftbehandling, vattenkontroll, desinficering av utrustning och mikrobiologisk kvalitet på olika ytor.

- Strikt respekt för bestämmelser om handhygien för vårdgivare, patienter och anhöriga.

- Övervakning av livsmedelshanteringen genom mikrobiologiska kontroller som säkerställer varornas och de färdiga matvarornas överensstämmelse med kvalitetsnormerna, kyl- och värmekedjor, behandling av matvaror och avfall samt hygienrutiner för kökspersonal och övrig personal.

- Vaksamhet i fråga om renhållning i lokaler avsedda för sjukhusvistelse, behandling och vård, eftersom de ofta kräver regelbundet utbyte av rengöringsprodukter.

- Särskild uppmärksamhet i fråga om kontrollen av kall- och varmvattenförsörjningen och av vatten som färdigställt för medicinsk behandling.

4.2.2 EESK beklagar att kommissionens rekommendation inte i tillräcklig utsträckning hänvisar till kravet på analys av negativa händelser. Ett antal metoder, t.ex. granskning av sjuklighet och mortalitet, som tillämpas regelbundet kan förbättra vårdssäkerheten.

4.2.3 Kommittén anser att informationsutbyte med utgångspunkt i de synpunkter och goda metoder som tas fram genom samordning mellan kommissionen och medlemsstaterna är en lämplig åtgärd som gör det möjligt att klassificera, kodifiera och t.o.m. normalisera vissa metoder och dessutom upprätta ett referensmaterial som kan vara till nytta i samband med ombyggnad eller nybyggnad av vårdinrättningar.

4.2.4 EESK noterar att kommissionen vill att medlemsstaterna inom ett år inrättar en sektorsövergripande mekanism i frågan, och kommittén kommer att bevaka utvecklingen.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska centralbanken – EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen"

KOM(2008) 238 slutlig – SEK(2008) 553

(2009/C 228/23)

Den 7 maj 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska centralbanken – EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen"

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 79 röster för, 1 röst emot och 17 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Med föreliggande dokument vill EESK lägga fram några kommentarer till kommissionens meddelande som rör Ekonomiska och monetära unionens (EMU) framsteg tio år efter lanseringen och belyser de utmaningar som väntar i framtiden. Meddelandet utarbetades innan den pågående finanskrisen slog till för fullt. Kommittén undviker att i så stor utsträckning som möjligt kommentera aktuella händelser som inte behandlas i kommissionens text. De aktuella frågorna behandlas i andra yttranden.

1.2 De ursprungliga förväntningarna har inte alls infriats. Den optimism som präglade EMU:s lanseringsfas dämpades av en mindre gynnsam ekonomisk konjunktur – objektiva faktorer som till stor del inte hade att göra med den gemensamma valutan. En inte alltid välinformerad allmänhet, som delvis påverkats av en ihållande misstro gentemot EU, gjorde att euron fick bära hundhuvudet för en tillbakagång som inte hade med valutafrågor att göra.

1.3 En otvivelaktig framgång för valutaunionen var att den förankrade de långsiktiga inflationsförväntningarna på en nivå som ligger nära definitionen av prisstabilitet. Den allmänna sänkningen av räntesatserna har dessutom bidragit till den ekonomiska tillväxten. Integrationen av finansmarknaderna bidrog emellertid också till att Europa drabbades av en ekonomisk kris som hade sitt ursprung på annat håll.

1.4 Trots att euron är den andra internationella valutan har eurogruppen och ECB ingen institutionell roll inom de internationella ekonomiska och finansiella organisationerna. Det finns många skäl till detta, men ett av dem är säkert att några medlemsstater som hör till eurozonen och några utanför eurosamarbetet medverkar i dessa organisationer. Om dessa båda institutioner vore företrädare i internationella organ skulle man eventuellt uppnå en bättre ekonomisk styrning.

1.5 Inom EU består de framtida utmaningarna främst i de senaste tio årens tillkortakommanden: skillnader i inflation och arbetskraftskostnader mellan EMU-länderna samt den ännu inte fullständiga integrationen av marknaden för varor och tjänster. Det första målet borde ingå i en rad nationella program som med vederbörlig hänsyn till stabilitets- och tillväxtpakten syftar till en konvergens som regeringarna och arbetsmarknadens parter kommit överens om. Det andra målet borde bli föremål för en studie som fastställer de inneboende, naturliga gränserna för integrationen, bortom vilka den blir omöjlig och alltför kostsam.

1.6 Globalt står EMU inför politiska och konkurrensmässiga utmaningar som måste bemötas med program inom den interna budgetpolitiken och bättre integration av strukturella reformer, en stärkning av eurons internationella roll och till sist en effektiv ekonomisk styrning. Vad gäller den sistnämnda vill vi fästa uppmärksamheten på de offentliga utgifterna, konkurrenskraften och de sociala systemen, tre områden där entydiga insatser försvårats av de varierande förhållandena i medlemsstaterna.

1.7 Vad beträffar den finansiella styrningen hoppas EESK att det görs en total översyn av den politik som hittills underbyggt finansmarknadernas funktioner. Finanskrisen som orsakats av "sub prime"-lån, och som i sin tur påverkats av den ekonomiska krisen, har ursprungligen sin grund i att skadliga produkter släpptes ut på marknaden. Detta var resultatet av en misstolkning av marknadsekonomin, som inte bör överges, men som helt säkert är i behov av styrregler.

2. Inledning

2.1 I maj 2008 offentliggjorde kommissionen ett meddelande som innehåller en bedömning av det första decenniet av Ekonomiska och monetära unionen (EMU) och huvuddragen i en politisk dagordning för det andra decenniet ⁽¹⁾. Meddelandet offentliggjordes i det andra numret av European Economy ⁽²⁾ och åtföljdes av en mer än 300 sidor lång analys av ämnet. EESK är en av de institutioner som meddelandet riktas till, och kommittén tackar kommissionen för att den fått tillfälle att uttrycka sin åsikt i ämnet. Kommittén hoppas att kommentarerna tas emot på det sätt som avses, nämligen som ett försök till ett konstruktivt bidrag i debatten.

2.2 Analysen är en värdefull hjälp till insikt i de frågor som beskrivs i meddelandet och gör det möjligt att förstå kommissionens ståndpunkter. Den är ett ekonometriskt och finansanalytiskt dokument som vänder sig till en liten målgrupp med expertkunskaper. EESK har tagit del av analysen och vill ta upp en rad frågor som behöver diskuteras ytterligare.

2.3 EESK kommenterar några av punkterna i den följd de tas upp i kommissionens meddelande och hoppas att kommentarerna är till nytta och ses som ett aktivt bidrag från arbetsmarknadsparterna, som EESK representerar.

3. Meddelandet: ett historiskt steg

3.1 Dokumentet inleds med påståendet att man med EMU "sände (...) en **mycket kraftfull politisk signal** till de europeiska medborgarna och resten av världen om att Europa hade förmågan att fatta långtgående beslut" och att man nu, "tio år senare, kan (...) konstatera att euron blivit en **otvetydig framgång**". Dessa påståenden framstår som **olämpliga så som de framläggs i meddelandet**. Att hävda att något är tillfredsställande är en övertygande slutsats om man har lagt fram bevis, men det motverkar sitt syfte när det används som utgångspunkt. I grunden håller EESK med om innehållet i påståendena, men vi skulle ha föredragit att de lades fram i slutet snarare än som utgångspunkter.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 slutlig.

⁽²⁾ European Economy, nr 2/2008, EMU@10, *Successes and Challenges after 10 Years of Economic and Monetary Union*, Generaldirektoratet för ekonomi och finans.

3.2 Kommissionen tonar ned sin hållning när den påpekar att **euron än så länge inte levt upp till en del av de ursprungliga förväntningarna** på grund av en alltför långsam produktivitetstillväxt, globaliseringen och bristen på naturresurser, klimatförändringarna och den åldrande befolkningen. Alla dessa företeelser "kommer att medföra ytterligare påfrestningar på våra ekonomiers expansionsförmåga". Vid första anblicken verkar det som om kommissionen, även om det är oavsiktligt, med de här påståendena ser ett samband mellan globala socio-ekonomiska trender och att euron inte levt upp till förväntningarna.

3.2.1 Kommissionen beklagar också (s. 7) att allmänheten **ofta använder euron "som syndabock** för svaga ekonomiska resultat som i själva verket är en följd av en olämplig ekonomisk politik på nationell nivå". Här skiljer kommissionen helt riktigt mellan ekonomiska trender och eurofrågor. Om man ville främja euron hade det varit bättre att förklara att de negativa effekterna på den gemensamma valutan beror på en **världsomspännande ekonomisk utveckling som påverkar penningpolitiken**. Det gäller även de flesta andra valutor i större eller mindre utsträckning.

3.2.2 De problem som just nu sprider sig med dominoeffekt bland de **integrerade globala marknaderna** kan inte lösas enbart med hjälp av penningpolitiken, i synnerhet inte med hjälp av EMU-politiken. Marknaderna utanför EU har alltför länge präglats av en alltför liberal tolkning av marknadsekonombegreppet, inom både den ekonomiska sektorn och finanssektorn. På en fri marknad krävs det begränsande **regler** som måste följas samt en effektiv **övervakning** av att reglerna följs. Dessa två krav är till stor del uppfyllda inom EU men tyvärr inte i vissa andra delar av världen.

4. De första tio årens viktigaste resultat

4.1 Kommissionen betonar helt riktigt att man genom penningpolitiken har **förankrat de långsiktiga inflationsförväntningarna** på en nivå som ligger nära ECB:s definition av prisstabilitet. Man medger att inflationen har ökat den senaste tiden "till följd av snabbt stigande olje- och råvarupriser" men förutspår en "återgång till låg inflation (...)" när väl trycket från dessa externa faktorer klingar av", vilket nyligen skett. När det gäller **räntesatserna** konstaterar kommissionen att turbulensen på finansmarknaderna har lett till stramare **kreditvillkor för hushåll och företag**, men även här menar kommissionen att man kan förvänta sig "en återgång till (...) mer normala kreditvillkor (...)" även om olje- och råvarupriserna trendmässigt kan fortsätta att stiga".

4.1.1 Det stora flertalet observatörer förutser en långvarig kris och avstår från prognoser vad gäller den tid som krävs för återhämtning i de nationella ekonomierna, i synnerhet i länderna i västvärlden. Eftersom den geopolitiska världsbilden har en benägenhet att ständigt förändras, reduceras ekonomiska prognoser tyvärr till att bli enbart en diskussion. EESK vill särskilt fästa uppmärksamheten vid följande ställningstagande i meddelandet: Kommissionen ogillar att inflationen har lett till stramare kreditvillkor för hushåll och företag men **nämner inte att familjer inte bara är kredittagare utan också sparare**, som genom att placera sina pengar bidrar till ekonomisk tillväxt och i slutändan till att finansiera den offentliga skulden och företagen.

4.1.2 **Räntesatserna för sparande** i form av bankinsättningar och värdepapper **har stigit långsammare än inflationen**. Efter skatteavdrag leder detta till att **köpkraften undergrävs** väsentligt samtidigt som det investerade kapitalet förlorar i värde. De enorma förlusterna på börserna har emellertid fått hushållen att söka sig till säkrare investeringar i traditionellt sparande trots låg avkastning och urholkning av kapitalet.

4.2 EESK instämmer i kommissionens uppräknings av eurons positiva effekter. Stabilitets- och tillväxtpakten som reformerades 2005 har fått medlemsstaterna att föra en finanspolitik som ger stöd åt den makroekonomiska stabiliteten i EMU, som främjar ekonomisk integration och marknadsintegration och som gör euron till **"en kraftfull katalysator för integrationen på de finansiella marknaderna"**. Men det är motiverat att diskutera denna integration, som "har förbättrat euroområdet förmåga att anpassa sig till en ogynnsam ekonomisk utveckling i omvärlden".

4.2.1 Det är sant att EMU har gjort det möjligt att bygga upp en stark integrerad finansmarknad som har bättre förutsättningar att stå emot en ogynnsam utveckling i omvärlden än ett antal enskilda nationella marknader. Men man bör komma ihåg att det parallellt med integrationen inom EMU också finns nära och komplexa **kopplingar till globala marknader**. Kommissionen menar att euroområdet tycks "vara skyddat från de värsta följderna av den nuvarande globala finansiella turbulensen". Men det är främst inom området "sub prime"-lån som turbulensen finns. Den har importerats från marknader utanför EMU och är orsakad av förhållanden som inte har något att göra med EMU.

4.2.2 Det ger relevans åt något som tas upp senare i meddelandet, nämligen frågan om **eurogruppens internationella inflytande, inte bara på den ekonomiska styrningen utan**

även på de institutioner som reglerar finansmarknaderna. "Sub prime"-krisen utlöstes av olämplig kreditgivning och tveksamma system för värdepapperisering, varav en del inte tillämpas i Europa. Därför verkar det rimligt att fråga sig om skadan kunde ha undvikits eller lindrats om **eurogruppen (eller ECB) hade haft en institutionell roll i globala ekonomiska och finansiella organisationer**.

4.2.3 Ytterligare argument för den tanken är de offentliga stödåtgärderna och konkurserna i stora amerikanska finanskoncerner med dotterbolag i Europa, som ger upphov till känsliga frågor om konkurrens och övervakning. EESK är emellertid inte ensam om att hävda detta. Kommissionen beklagar själv "avsaknaden av en stark röst i internationella fora" men nämner inget om hur mycket eller lite rådet har gjort för att **ge EU en "stark röst" i praktiken**.

4.3 Det är uppenbart att EMU har inneburit "betydande fördelar för de medlemsstater som befinner sig i en upphämningsprocess". Denna fråga ska inte behandlas här. Kommissionen har tagit upp den i ett tidigare meddelande ⁽¹⁾, och EESK har kommenterat den i ett yttrande ⁽²⁾.

4.4 Euron har **"etablerat sig som världens andra internationella valuta"** och utgör en fjärdedel av världens reserver. När det gäller lån från banker i euroområdet till låntagare utanför euroområdet används euron i 36 procent av lånen och US-dollar i 45 procent av lånen. Men vi får inte vila på våra lagrar. Euron väntas få större betydelse enligt alla prognoser, och detta måste omvandlas till **konkreta resultat och fördelar**, först och främst när det gäller **oljepriserna**. Vårt beroende av oljan som energikälla är en av de faktorer som bromsar ekonomierna i euroområdet, vissa av dem i särskilt hög grad. Att priserna stiger och sjunker beror inte bara på producentländernas monopolistiska politik. Det orsakas också av spekulation samt av stigande och sjunkande värde på dollarn, som inte längre är tillräckligt stabil för att räknas som en pålitlig valuta. Vi måste börja överväga åtgärder för att **ange oljepriserna i euro**, åtminstone i transaktioner med EMU-länder. Det är emellertid inte problemfritt att ta ett sådant steg och det bör i varje fall göras med försiktighet. Framgången beror inte enbart på eurons ställning utan även på förhandlingsstyrkan i Europa som helhet.

⁽¹⁾ Se kommissionens meddelande "EU:s ekonomi – 2006 års översikt – Stärkande av euroområdet: prioriteringsområden", KOM(2006) 714 slutlig.

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande om "EU:s ekonomi – 2006 års översikt – Stärkande av euroområdet: prioriteringsområden", EUT C 10, 15.1.2008, s. 88.

4.5 Till sist tar kommissionen upp **ekonomisk styrning**, som har blivit möjlig genom eurogruppens arbete. Eurogruppen har varit ännu mer effektiv nu när den har en **permanent ordförande**. Men det räcker inte att styra euron inom euroområdet för att garantera dess stabilitet och anseende. Med kommentarerna ovan understryks behovet av "styrning utanför euroområdet". Det är endast möjligt (se punkterna 4.2.2 och 4.4 ovan) **om eurogruppen och ECB får en institutionell roll i internationella organisationer**, särskilt inom Internationella valutafonden (IMF). Det kan inte längre godtas att myndigheter som representerar den gemensamma valutan som helhet inte har rätt att rösta.

5. EMU:s kvarvarande utmaningar

5.1 Ekonomin i euroområdet befinner sig i en period av recession, precis som USA:s ekonomi och ekonomierna i övriga EU-medlemsstater som står utanför EMU. Det är en situation som råder i alla västländer och det skulle vara vilseledande att framställa den som en direkt eller indirekt effekt av euron. Om man analyserar läget i detalj ser man emellertid att **"väsentliga och varaktiga skillnader konstaterats länderna emellan i fråga om inflation och enhetsarbetskostnader"**. Kommissionen förklarar skillnaderna med faktorer som nu är välkända, nämligen att priser och löner inte är tillräckligt flexibla, att alltför lite har åstadkommits när det gäller strukturella reformer, att marknadsintegrationen är begränsad och att den gränsöverskridande tjänstehandeln inte är tillräckligt utvecklad.

5.1.1 EESK anser att de planerade åtgärderna inom vart och ett av ovanstående områden i stor utsträckning beror på medlemsstaterna och deras arbetsmarknadsparter. Samtidigt uppmanas kommissionen att inleda en undersökning om **de långsiktiga möjligheterna att åstadkomma integration på marknaderna för varor och tjänster**, både inom euroområdet och i unionen som helhet. Vilka principer kommissionen än vill upprätthålla finns det en **inneboende, naturlig gräns för hur långt integrationen kan gå**, och denna kan aldrig överträdas. Det är nödvändigt att harmonisera eller undanröja hinder för konkurrens och hinder till följd av lagstiftning, men trots att man anstränger sig för att göra detta kommer det alltid att finnas skillnader som inte kan utjämnas när det gäller sociala förhållanden, beskattning, arbetsmarknader och språk.

5.1.2 Syftet med tidigare nämnda undersökning skulle vara att leda kommissionen och medlemsstaterna i riktning mot att utforma en politik som bygger på en **fortlöpande bedömning av harmoniseringens kostnader och positiva effekter**. Genomförandet av inre marknaden och konkurrenskraften kan inte vara det enda syftet. Man måste ta hänsyn till de sociala och ekonomiska återverkningarna i de enskilda länderna och deras anpassningsförmåga.

5.2 De faktorer som bidrar till försämrad ekonomisk tillväxt **påverkas**, med undantag för inflationen, **endast indirekt av penningpolitiken**, och de ligger hur som helst utanför eurogruppens ansvarsområde. EESK anser därför att det skulle vara fel att lägga skulden på euron för en **ekonomisk situation som råder i både euroländerna och övriga länder**. Inte i något av de andra länderna har allmänheten lagt skulden på landets valuta, men en stor del av allmänheten i euroområdet skyller på den gemensamma valutan.

5.3 Kommissionen ger en generellt sett uppmuntrande och optimistisk bakgrund, men följande formulering ger anledning till oro ⁽¹⁾: "EMU:s politiska dagordning för det kommande decenniet kommer emellertid inte bara att utformas för att uppfylla de förväntningar som ursprungligen ställdes på den utan också påverkas av framväxten av **nya globala utmaningar som kommer att förstärka de svagheter i EMU** som beskrivits ovan." Den verkliga frågan verkar emellertid vara euroländernas konkurrenskraft snarare än "svagheter i EMU". Industribranscher som är på tillbakagång behöver ersättas. Det finns ett behov av forskning, innovation och humankapital. Parallellt med detta behöver man hantera de stigande priserna på livsmedel, energi och vissa råvaror. Allt detta måste ske med hänsyn till klimatförändringen, den åldrande befolkningen och immigrationen. Därför är det egentligen främst en ekonomisk och social fråga.

5.3.1 Dessa aspekter bildar tillsammans det som kommissionen kallar **"politiska utmaningar som är särskilt akuta för euroområdet"**. EESK instämmer visserligen i kommissionens analys men tolkar innebörden i uttalandet på följande sätt: Även om de problem som nämns ovan faktiskt påverkar EMU-politiken, anser kommissionen att de ska lösas på unionsnivå snarare än inom eurogruppen. Med andra ord anser kommissionen att den politik som ska utarbetas omfattar EU, medan eurogruppens ansvarsområde ska vara begränsat till direkta (och samordnade) åtgärder som enbart har att göra med de penningfrågor som rör euron.

6. En politisk dagordning för det andra decenniet

6.1 I kommissionens dokument finns ett utkast till dagordning, där man uppger att "erfarenheten av det första decenniet av EMU", även om valutaunionen på det stora hela varit framgångsrik, "visar på en rad brister som behöver åtgärdas". Samtidigt som man **konsoliderar den makroekonomiska stabiliteten** måste man öka "tillväxtpotentialen" och "välfärden för medborgarna", skydda euroområdets intressen i den globala ekonomin och säkerställa "en smidig anpassningskapacitet" i takt med att EMU utvidgas med nya medlemmar.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 slutlig, "EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen", avsnittet "EMU:s kvarvarande utmaningar växer i betydelse till följd av nya globala trender", slutet av femte stycket.

6.2 För att man ska nå målen föreslår kommissionen en dagordning i **tre delar**:

- I den **inhemska dagordningen** ingår att fördjupa samordningen och övervakningen av finanspolitiken samt att integrera strukturella reformer bättre i den övergripande samordningen av politiken inom EMU.
- Den **yttre dagordningen** syftar till att förstärka eurons roll i styrningen av den globala ekonomin.
- Det krävs **ekonomisk styrning** för att man ska kunna genomföra de båda ovanstående programmen.

6.3 När det gäller den **inhemska politiken** anger man inga i grunden nya principer, men man upprepar riktlinjer för en sund styrning med utgångspunkt i ett antal situationer som uppstått tidigare. I riktlinjerna ingår att säkerställa hållbara offentliga finanser och förbättra dem genom att styra de offentliga utgifterna och skattesystemen mot tillväxtfrämjande och konkurrens-höjande verksamheter. Dessutom menar kommissionen att det finns ett "behov av att **bredda övervakningen till att även omfatta makroekonomiska obalanser**", t.ex. växande bytesbalansunderskott och bestående avvikande inflationsutveckling. Kommissionen betonar att integrationen, i synnerhet av finansmarknaderna, har hjälpt till att befästa EMU, men att den också kan förstärka avvikelser mellan de deltagande länderna om den inte förenas med en lämplig ekonomisk politik.

6.3.1 EESK ställer sig bakom denna analys men poängterar att man måste vara realistisk och med andra ord ta hänsyn till det svåra i att fastställa principer som är praktiskt genomförbara.

6.3.2 De **offentliga utgifterna** är en nyckelfråga. Kommissionen förespråkar "välformulerade utgiftsregler, som gör det möjligt för automatiska finanspolitiska stabilisatorer att verka inom tillämpningsområdet för stabilitets- och tillväxtpakten och samtidigt anpassa de offentliga utgifternas sammansättning till ekonomins strukturella och konjunkturbetingade behov". Det är svårt att följa denna rekommendation under turbulenta perioder när man inte kan förutse hur länge de varar. **Inflationstrycket** har inverkat med kraft på inkomstfördelning, löner och investeringar och slutligen på **konkurrenskraften och de sociala systemen**, men effekternas omfattning skiljer sig väsentligt mellan de olika euroländerna. Det varierar från land till land hur man kompenserar för det primära underskottet. Handelsbalansen påverkas allt mer av högre eller lägre energikostnader. Det finns grundläggande strukturella skillnader mellan pensionsystemen som är svåra att utjämna även under normala förhål-

landen och desto svårare att justera när förhållandena avviker från det normala.

6.3.3 Om man ska vara realistisk bör den eftersträlvade **konvergensen** ses som ett **mål på medellång eller lång sikt**. EESK håller med om det finns ett "tydligt behov av att **bredda övervakningen till att även omfatta makroekonomiska obalanser**" med hjälp av befintliga instrument, men varnar för att ta det för givet att instrumenten får effekt på kort sikt.

6.3.4 Kommissionen planerar att utöka övervakningen av den ekonomiska utvecklingen i **kandidatländerna för medlemskap i euroområdet**. Det gäller särskilt för de länder som deltar i växelkursmekanismen ERM II. Det handlar inte om att vidta några nya åtgärder. Det är enbart en fråga om att göra befintliga mekanismer mer effektiva. Följande måste stå klart: När ett land väl uppfyller kriterierna för att ingå i EMU är det inte längre ett valfritt alternativ, utan det är ett krav enligt anslutningsfördraget. Den nuvarande krisen skulle för övrigt kunna leda till att det tar längre tid att uppfylla kriterierna. Med tanke på det prioriterade målet – att ge EU en gemensam valuta – vore det tillrådligt att införa en viss flexibilitet i bedömningen av parametrarna eller att uppdatera dem.

6.3.5 När det gäller **integrationen av produkt-, tjänste- och arbetsmarknaderna** påpekar kommissionen att det fortfarande finns lagstiftningshinder och skillnader i hur långt länderna har kommit. Detta är dock inte specifikt för euroområdet och bör i stället ingå i den övergripande bilden av EU. Som redan nämnts i punkt 5.1.1 ovan finns det inneboende, naturliga gränser för hur långt integrationen kan gå och även **andra begränsningar till följd av ekonomiska och sociala restriktioner** i de olika länderna. Man måste överväga de här begränsningarna från fall till fall och respektera dem när det behövs.

6.3.6 När det gäller **finansmarknaderna** menar kommissionen att "euroområdet kan dra jämförelsevis stora fördelar av att främja den finansiella integrationen i EU" men att "det krävs ytterligare ansträngningar för att höja de finansiella marknadernas effektivitet och likviditet i euroområdet". EESK noterar att ECB:s politik på detta område är exemplarisk och inger förtroende när det gäller förmågan att motverka akuta kriser, vilket ECB har gjort hittills. Effekterna av krisen i USA hade kunnat bli mycket värre om de inte hade bromsats av en **politik som bygger på att soliditeten och likviditeten på marknaderna säkerställs**. Vad gäller kontrollorganen, som inte tycks ha förutsett, och än mindre förebyggt, kollapsen inom olika stora institut avstår EESK för ögonblicket från att avge några omdömen i avvaktan på ytterligare information som marknaden och allmänheten har rätt att kräva.

6.3.6.1 Med hänvisning till föregående punkt noterar EESK att krisen i USA berodde på att reglerna på och övervakningen av marknaden var otillräckliga. Paradoxalt nog var det just **den fria marknadsekonomin som blev tvungen att ta till hjälp från de offentliga myndigheterna** för att kunna hantera krisen, och den fick statligt stöd och enorma tillskott av likvida medel. Det var en förlust för ekonomin, för den federala budgeten och för det amerikanska folket men framför allt för systemets trovärdighet.

6.4 När det gäller den **yttre politiken** lägger kommissionen fram en dagordning som syftar till att **stärka euroområdets internationella roll** genom att genomföra en strategi som "står i proportion till dess valutas internationella ställning". Dessutom upprepar den sin många gånger tidigare framförda uppmaning om att euroområdet ska **"tala med en röst"** i alla forum för växelkurspolitik. EESK poängterar ännu en gång att den ger sitt fulla stöd till dagordningen. Det är **oacceptabelt** att de styrande bakom euron inte får delta operativt och framför allt politiskt i globala monetära institutioner.

6.4.1 Kommissionen uppfattar att det finns ett motstånd från "andra länder", som ser EU och euroområdet som överrepresenterade i internationella organisationer (uttryckt i termer av både platser och antal röster). Det finns endast vaga tecken på att ett sådant motstånd verkligen finns, och påtryckningarna för ökad representation från EU-länderna, såväl euroländer som icke-euroländer, är varken starka eller samordnade. **Eurogruppen borde tala på ett övertygande sätt, först och främst i rådet.**

6.4.2 För att motståndet från länder utanför EU ska minska skulle euroländerna kunna vidta **en åtgärd som skulle ha ett stort symbolvärde**. De skulle kunna **ge upp sin rätt att rösta individuellt** men inte sina platser. Euron är en valuta som styrs av en enda myndighet, och därför är det logiskt att **rätten att rösta bör tillhöra den myndigheten**. Arbetsmarknadsparterna har rätt att få veta mer även om detta. Underlåtenheten att tillhandahålla information beror visserligen på att det rör sig om känsliga politiska frågor, men tystnaden och bristen på insyn bidrar inte alls till att acceptansen ökar för EU, och än mindre för euron.

6.5 Kommissionens meddelande avslutas med det avsnitt som kanske väger tyngst när det gäller innehåll och slutsatser, nämligen **styrningen av EMU**. Kommissionen efterlyser "ett engagemang från alla EU:s medlemsstater inom Ekofinrådet" för den ekonomiska politiken, närmare bestämt för integration av EMU-frågor och "en mer enhetlig strategi" inom Ekofinrådets ansvarsområden, dvs. makroekonomisk politik, finansiella marknader och beskattning.

6.5.1 Ett sådant synsätt kan man inte annat än att stödja. Men EESK noterar att Ekofinrådet i sina beslut mycket sällan nämner att EMU berörs direkt eller indirekt av besluten. Ekonomisk politik och penningpolitik är beroende av varandra. Euron är inte den enda valutan i EU men likväl den viktigaste. Det beror inte bara på att den representerar en ansevärd grupp medlemsstater utan även på att det är troligt att andra medlemsstater går med i EMU.

6.5.2 Kommissionen har en nyckelroll i styrningen av EMU och ska inte bara stödja genom att se till att valutaunionen fungerar tillfredsställande. I rollen ingår också budgetövervakning och makroekonomisk övervakning. Kommissionen föreslår att den ska öka sitt arbete och göra det mer effektivt samt stärka sin roll i internationella forum. Rollerna blir mer omfattande och mer effektiva i och med det **nya fördraget**. Enligt det får kommissionen rätt **"att besluta om åtgärder"** för euroländerna när det gäller budgetdisciplin och riktlinjer för den ekonomiska politiken. Den får också i uppgift att övervaka riktlinjerna. Dessutom får kommissionen enligt artikel 121 möjlighet att utfärda direkta "varningar" till en medlemsstat när dess ekonomiska politik inte är förenlig med de allmänna riktlinjerna.

6.5.3 EESK välkomnar kommissionens åtagande och litar på att kommissionen genom det nya fördraget kan utföra både sina gamla och sina nya uppgifter så effektivt som möjligt och med all respekt den förtjänar. Men i synnerhet hoppas EESK att alla ekonomiska och monetära myndigheter lär sig av "sub prime"-krisen i USA och beslutar om en **noggrann översyn av den politik som hittills underbyggt finansmarknadernas funktioner.**

6.5.4 Händelserna i USA har utlöst en **systemkris** i hela världen. Europa har redan drabbats svårt och man kan inte utesluta ytterligare chockeffekter. Det skulle vara av största värde att analysera krisen både ur ett makroekonomiskt perspektiv och ur **ett historiskt perspektiv med hänsyn till mikroekonomiska faktorer**. Med detta dubbla angreppssätt skulle man kunna belysa krisens bakomliggande orsaker, som har vuxit fram under längre tid.

6.5.5 I USA har man alltid kunnat låna upp till 100 procent av fastighetens värde, ett värde som ökar betydligt till följd av åtföljande utgifter. I Europa insåg de flesta länder till för några decennier sedan behovet av försiktighet och i vissa fall bankregler. Den lånegrad som beviljades var **maximalt 70–80 procent**. Skälet till det är uppenbart, nämligen att fastighetspriserna kan falla och minska värdet på säkerheten.

6.5.6 Drivkraften i liberaliseringen av marknaden, och i synnerhet den konkurrens som släpptes fri genom marknadsintegrationen, gjorde att man övergav "70-procentsregeln" även i Europa, vilket emellertid hittills inte har orsakat några allvarliga problem. I vilket fall som helst är **"100-procentsregeln" ändå osund om man tänker förnuftigt och marknadsetiskt**. Ett system med sådan "lättvindig långivning" gör att vem som helst köper fastigheter. Om man då står inför en kris slutar de "svaga" låntagarna att betala, och det leder till en situation med en **generellt alltför hög skuldsättning**. Långgivaren å sin sida får en belånad fastighet som har sjunkit så mycket i värde att den ofta inte täcker det lån som beviljats. Därför bestämmer sig långgivaren för att sälja den, men att lägga ut fastigheten på marknaden bidrar till att prisnivån pressas ner ytterligare.

6.5.7 **Sambandet mellan den ekonomiska krisen och fastighetsmarknaden är tydligt**, men när användningen av värdepapperisering, paket och "sub prime"-lån blir allmän praxis **sprider sig krisen över hela finansmarknaden och skapar en "intersystemisk" kris** av oförutsägbar omfattning. Därtill finns det en befogad rädsla för att detta inte är slutet på historien. Hög skuldsättning bland familjer, på grund av på konsument-

krediter och kreditkort, skapar oro för att en annan "bubbla" av oförutsägbar omfattning ska brista.

6.5.8 Ledande politiska och monetära myndigheter i Europa har gjort sitt bästa för att undvika ännu värre kriser genom att **tillföra likvida medel och överta finansiella institutioner**. Det här är ett nödläge som kräver **statligt stöd** och som därför strider mot principen om en oreglerad, fri marknadsekonomi med en låg övervakningsnivå.

6.5.9 Förutom att man måste hantera krisen, är det nu mycket viktigt att **se bakåt i tiden efter rötterna till krisen**. Det måste införas tydliga regler för tillhandahållande av fastighetslån och kreditkort. Man måste inrätta mer effektiva övervakningssystem som innefattar den varierande "icke-bank"-sektorn där det saknas insyn. På värdepappersmarknaden finns det en stor mängd slutna produkter, vars innebörd och tillförlitlighet inte ens kan utrönas av experter. Det behövs en utförligare bedömning av huruvida dessa produkter ska vara tillåtna eller inte. Det är inte fråga om att överge den fria handeln, utan det handlar om att sätta upp vissa regler för den.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – Grönbok om territoriell sammanhållning: Att omvandla territoriell mångfald till styrka"

KOM(2008) 616 slutlig

(2009/C 228/24)

Den 6 oktober 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – Grönbok om territoriell sammanhållning: Att omvandla territoriell mångfald till styrka"

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Jan OLSSON.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 88 röster för och 11 nedlagda röster.

1. Bakgrund

1.1 Alltsedan Europeiska unionens tillblivelse har man eftersträvat en harmonisk utveckling för de olika ekonomierna, samtidigt som man försökt att minska de regionala skillnaderna ⁽¹⁾.

1.2 Under de första decenniernas integrationsarbete hamnade denna strävan lite i bakgrunden, men den fick ökad aktualitet tack vare den reform som Jacques Delors inledde 1988 efter antagandet av enhetsakten, som innebar att en särskild politik för ekonomisk och social sammanhållning skapades.

1.3 I Amsterdamfördraget, som undertecknades 1997, nämns social och territoriell sammanhållning tillsammans med tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som gemensamma europeiska värden ⁽²⁾.

1.3.1 I Amsterdamfördraget preciseras att "gemenskapen skall särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna eller öarna, inbegripet landsbygdsområdena".

1.4 Om ratificeringsprocessen för Lissabonfördraget fullföljs kommer Europeiska unionen att ha fått ett nytt mål: att främja den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen ⁽³⁾.

1.5 Särskild hänsyn kommer att tas till "dels landsbygdsområden, dels områden som påverkas av strukturomvandlingar och dels regioner med allvarliga och permanenta, naturbetingade eller demografiska nackdelar, såsom de nordligaste regionerna med mycket låg befolkningstäthet, öregioner, gränsregioner och bergsregioner" ⁽⁴⁾.

1.6 Vid det informella rådsmötet med EU:s ministrar för stadsutveckling och territoriell sammanhållning i maj 2007 antogs EU:s territoriella agenda. Detta dokument innebär ett åtagande från de 27 medlemsstaternas sida att samarbeta såväl sinsemellan som med kommissionen och övriga EU-institutioner för att främja en territoriell utveckling i EU utifrån en polycentrisk modell och en bättre användning av de resurser som finns i regionerna ⁽⁵⁾. Vid mötet antogs även ett handlingsprogram som löper fram till 2011.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Den 6 oktober 2008 offentliggjorde kommissionen en "Grönbok om territoriell sammanhållning: Att omvandla territoriell mångfald till styrka" ⁽⁶⁾. Kommissionen inleder detta kortfattade dokument med att beskriva ekonomisk och social sammanhållning utifrån ett territoriellt perspektiv. Därefter redogör man för de fördelar och utmaningar som Europas territoriella mångfald innebär utifrån tre huvudinriktningar när det gäller politiska insatser – koncentration, sammankoppling och samarbete – och även utifrån vissa geografiska särdrag, t.ex. bergsregioner, öregioner och glest befolkade regioner. Kommissionen antyder att det bästa tillvägagångssättet för att nå målet om territoriell sammanhållning är en kombination av förbättrad samordning av sektorspolitiken och en utökning av partnerskapen på flera olika nivåer.

2.1.1 Samrådsdokumentet avslutas med en lista med 15 frågor uppdelade på sex olika teman. EESK kommer att respektera frågornas ordningsföljd men konstaterar att varje fråga föregås av ett påstående som i vissa fall kan diskuteras.

2.1.2 Grönboken ger EESK tillfälle att precisera sina synpunkter på den territoriella sammanhållningen utifrån den särskilda roll som kommittén har tilldelats genom fördragen och de förutsättningar som kommitténs sammansättning och dess ledamöters sakkunskap utgör.

⁽¹⁾ Ingressen till Romfördraget.

⁽²⁾ Framtida artikel 14 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt.

⁽³⁾ Framtida artikel 3.3 i fördraget om Europeiska unionen.

⁽⁴⁾ Framtida artikel 174 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt.

⁽⁵⁾ *Towards a European action programme for spatial development and territorial cohesion* (dokumentet har ej översatts till svenska), EU:s territoriella agenda, antagen vid det informella rådsmötet med ministerrarna med ansvar för stadsutveckling och territoriell sammanhållning i Leipzig den 25 maj 2007.

⁽⁶⁾ KOM(2008) 616 slutlig.

1.2.3 För att berika debatten kommer EESK att sträva efter att komplettera snarare än att stödja de tankar som förs fram av övriga gemenskapsinstanser.

2.1.4 Noteras bör att såväl den territoriella dimensionen hos gemenskapsinsatserna och de sektorsinriktade åtgärderna som det territoriella perspektivet på politiken för ekonomisk och social sammanhållning är frågor som har behandlats i flera EESK-yttranden. Dessa yttranden utgör en ovärderlig inspirationskälla.

2.1.5 EESK anser sålunda att den territoriella sammanhållningen bör vara ett gemensamt mål som alla geografiska nivåer bidrar till med beaktande av subsidiaritetsprincipen. Detta mål kan dock endast nå effektivt om alla nivåer fullgör sina åtaganden på ett samordnat och kompletterande sätt.

2.2 EESK har en viktig roll att spela för att främja ett ökat engagemang och deltagande från det organiserade civila samhällets sida i det europeiska projektet samt, mer specifikt i detta sammanhang, för att underlätta genomförandet av de åtgärder och insatser som ska främja den territoriella sammanhållningen. Kommittén understryker att en **deltagandedemokrati** som erkänns som en av principerna bakom unionens demokratiska funktionssätt utgör en absolut förutsättning för att detta ska kunna bli verklighet ⁽¹⁾.

2.2.1 Den tendens till ökade ekonomiska och sociala skillnader, som ofta visar sig på ett kumulativt sätt i vissa områden, utgör en politisk riskfaktor som inte bör underskattas. Denna utveckling kan komma att underblåsa medborgarnas misstro gentemot beslutsfattarna i allmänhet och den europeiska integrationen i synnerhet.

2.2.2 Omvänt kan territoriell sammanhållning leda till att **det sociala kapitalet** bevaras eller **utvecklas**. Ett rikt utbud av relationer mellan medlemmarna i en grupp eller annan gemenskap på lokal nivå utgör en garant för dynamik och innovation på det sociala, ekonomiska, politiska och kulturella planet, men detta är också starkt beroende av att det finns förutsättningar för ett harmoniskt liv och möjligheter till utbyte med andra geografiska områden.

2.3 EESK vill betona hur viktigt det är med en strategi som utgår ifrån medborgarna och deras behov och förväntningar. Människors levnadsvillkor, inte minst när det gäller **de sämst ställda**, bör stå i centrum för debatten och utgöra ett grundläggande mål för den territoriella sammanhållningen. Sociala framsteg som stöds av den ekonomiska utvecklingen utgör en grundläggande förutsättning för att man ska kunna minska de befintliga skillnaderna såväl mellan medborgarna som mellan olika geografiska områden.

2.4 EESK anser att det är **individen och medborgarskapet** som ska stå i centrum för gemenskapens politik och åtgärder, varför EESK insisterar på att stadgan om de grundläggande rättigheterna ska genomföras och ses som ett oumbärligt verktyg för den territoriella sammanhållningen.

2.4.1 Kommittén anser att den territoriella sammanhållningen bör stödja sig på **ett nytt kontrakt med medborgarna och det organiserade civila samhället**, ett kontrakt som möjliggör interaktion mellan olika former av deltagande utifrån ett nedifrån-och-upp-perspektiv, där även den civila dialogen och EU-initiativen ingår.

2.4.2 Kommittén rekommenderar följaktligen att man tillämpar principen "småskaligt tänkande i första hand", så att sektorspolitiken utformas på basis av medborgarnas och de socioekonomiska aktörernas behov på den lägsta territoriella nivån.

2.5 EESK är förespråkare för en europeisk social modell som bygger på **gemensamma europeiska värderingar och mål**, där bl.a. ekonomisk utveckling och sociala framsteg ingår. Socialpolitik och ekonomisk politik hänger nära samman. De stärker varandra och tar sig ofta konkreta uttryck inom ett geografiskt område.

2.5.1 EESK vill erinra om att begreppet territoriell sammanhållning har funnits inskrivet i EU-fördraget i mer än tio år tillsammans med tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Kommittén rekommenderar därför att kommissionen snarast möjligt gör en **utvärdering av de rättsliga och ekonomiska aspekterna samt rättspraxisen** vad gäller tillämpningen av denna fördragsartikel sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft.

2.5.2 EESK vill påpeka att begreppet territoriell inte bara har en geografisk innebörd utan även en identitetsdimension. Territoriell sammanhållning har således också med känslan av tillhörighet att göra och med alla sidor av livet, såväl ur ett individuellt som kollektivt perspektiv.

2.5.3 För vissa väcker den egna hembygden positiva känslor och är en källa till stolthet, exempelvis när det gäller en by, en stad eller en region med rika historiska traditioner, en trakt med särskilt fina naturvärden eller områden som är kända för ett dynamiskt kultur- eller affärsliv. För andra däremot kan det egna geografiska området väcka negativa känslor som har att göra med olika regionala nackdelar och med ekonomiska svårigheter och socialt våld, exempelvis när det gäller vissa missgynnade bostadsområden i städerna.

2.5.4 Åtgärderna för att öka den territoriella sammanhållningen bör således vara **flerdimensionella** och dessutom verka i **flera olika riktningar**. Syftet med åtgärderna bör vara att dels främja och stödja positiva aspekter, dels få bukt med eller förebygga negativa sådana.

2.6 EESK anser att målsättningen om territoriell sammanhållning måste ges konkret form och göras **praktiskt genomförbar** med hjälp av en tydlig **färdplan**. Metoden med en "färdplan" har redan tidigare visat sig vara ytterst effektiv, t.ex. när det gäller mål 92 för den inre marknaden, Ekonomiska och monetära unionens olika etapper eller i samband med anslutningsförhandlingarna med länderna i Central- och Östeuropa. Kommittén rekommenderar därför att man efter avslutad samrådsprocess lägger fram en tidsplan och olika förslag till verktyg och metoder som kan tillämpas i samband med insatserna.

⁽¹⁾ Framtida artikel 11 i fördraget om Europeiska unionen.

2.6.1 I detta sammanhang vill EESK påpeka att EU:s nuvarande budget inte gör det möjligt att säkerställa en tillfredsställande ekonomisk, social och territoriell sammanhållning i Europa ⁽¹⁾. Kommittén beklagar att alltför besvärliga och komplicerade förfaranden alltför ofta försvårar tillgången till finansiering för de slutliga mottagarna, dvs. medborgarna och företagen.

2.6.2 EESK välkomnar grönboken som ytterligare ett steg på vägen mot ökad europeisk integration och ser positivt på att en debatt har inletts. Kommittén är införstådd med att det nya målet riskerar att stöta på praktiska hinder och politiskt motstånd. EESK beklagar emellertid att dokumentet innehåller alltför knapphändig information om de samordnings- och samarbetsinsatser som redan görs, och att man inte går tillräckligt långt när det gäller förslag till åtgärdsområden.

3. Svar på frågorna

3.1 Vilken är den lämpligaste definitionen av territoriell sammanhållning?

3.1.1 EESK beklagar att kommissionen i grönboken inte redogör för de diskussioner som redan förts i denna fråga, med tanke på att man i sina olika rapporter om sammanhållningen redan gett förslag till definitioner.

3.1.2 Kommittén ställer sig bakom den analys som kommissionen gör i sin tredje rapport om sammanhållningen, dvs. att "målet är att uppnå en mer balanserad utveckling genom att minska aktuella skillnader, förhindra territoriell obalans och förena regionalpolitik och sektoriell politik, då även denna har en inverkan på olika områden. Målet är även att förbättra territoriell integration och uppmuntra samarbete mellan regioner", och att det, oavsett problemens art, är ett "viktigt villkor för territoriell sammanhållning [...] att alla, oavsett var de bor, har lika tillgång till grundläggande tjänster, resurser och utbildning, med andra ord till vad som kallas tjänster av allmänt ekonomiskt intresse".

3.1.3 Med hänvisning till tidigare yttranden anser EESK desutom att territoriell sammanhållning måste göra det möjligt att anlägga "ett helhetsperspektiv på det europeiska territoriet" ⁽²⁾. Kommittén menar att man med hjälp av "en balanserad och hållbar utveckling inom Europeiska unionen" ⁽³⁾ måste kunna förena konkurrenskraft, ekonomisk och social sammanhållning och kunskapsbaserade ekonomiska framsteg ⁽⁴⁾ med målsättningarna solidaritet och social rättvisa ⁽⁵⁾.

3.1.4 EESK menar att medborgarna inte kommer att ta till sig begreppet territoriell sammanhållning förrän det får konkret betydelse för dem och de själva bidrar till dess definition och genomförande. EESK förordar slutligen en definition av territo-

riell sammanhållning som tar fasta på "fördelarna" för medborgarna och de socioekonomiska aktörerna på gräsrotsnivå: **Den territoriella sammanhållningen ska garantera lika möjligheter och skäliga levnadsvillkor för alla européer, överallt.**

3.2 Vilka ytterligare element skulle den tillföra till det nuvarande synsättet på ekonomisk och social sammanhållning såsom den tillämpas av Europeiska unionen?

3.2.1 EESK anser att arbetet för territoriell sammanhållning visar hur viktigt det är att parallellt uppnå ekonomisk och social sammanhållning. I dagens situation, som präglas av en rad olika kriser (finanskras, ekonomisk kris, livsmedelskris, fastighetsmarknadskris, klimatkris etc.), bidrar den territoriella sammanhållningen till att visa på de ohållbara aspekterna av den utvecklingsmodell som vi har haft under de senaste 50 åren.

3.2.2 EESK anser att **de tre dimensionerna – den sociala, den ekonomiska och den territoriella – bör främjas parallellt**, samtidigt som man bör verka för en mer hållbar utvecklingsmodell.

3.2.3 Kommittén vill erinra om att kommissionen i tredje rapporten om sammanhållningen nämner tre aspekter av en politik för territoriell sammanhållning, där ingen är viktigare än den andra. Den första, som är korrigerande till sin natur, ska "minska aktuella skillnader", den andra ska verka förebyggande genom bättre inkorporering av den sektoriella politiken, som även denna har territoriella konsekvenser, medan den tredje handlar om att "förbättra territoriell integration och uppmuntra samarbete".

3.2.4 EESK ser detta tredelade synsätt som motiverat, men vill ändå understryka att territoriell sammanhållning aldrig får begränsas till endast ytterligare en dimension i den nuvarande politiken för ekonomisk och social sammanhållning. Samtliga politikområden bör underställas en territoriell strategi som ska utformas på såväl europeisk och nationell nivå som regional och till och med lokal nivå ⁽⁶⁾.

3.2.5 När det gäller EU:s strukturpolitik (så som den definieras i grönboken) förordar kommittén en bättre integrering av de olika fonderna, en integrering som bör gå mycket längre än bara vanlig samordning.

3.3 Insatser till förmån för territorierna: skala och räckvidd

3.3.1 EESK finner det förvånande att kommissionen talar om ett flernivåstyre endast som en eventualitet eller möjlighet, medan kommittén menar att det är en nödvändighet som redan har visat sig fungera och som mer och mer har blivit en princip för hur EU ska styras.

⁽¹⁾ Yttrande från EESK om "Fjärde rapporten om ekonomisk och social sammanhållning", EUT C 120, 16.5.2008, s. 73, punkt 2.1.

⁽²⁾ Yttrande från EESK om "EU:s territoriella agenda", EUT C 168, 20.7.2007, s. 16.

⁽³⁾ Yttrande från EESK om "Andra pelaren i den gemensamma jordbrukspolitiken: framtidsutsikterna för en anpassning av landsbygdsutvecklingspolitiken (Uppföljning av Salzburg-konferensen)", EUT C 302, 7.12.2004, s. 53, punkt 2.4.

⁽⁴⁾ Yttrande från EESK om "Industriell strukturomvandling och ekonomisk, social och territoriell sammanhållning", EUT C 302, 7.12.2004, s. 41, punkt 1.3.

⁽⁵⁾ Yttrande från EESK om Regional utvecklingsplanering i europeiskt perspektiv (ESDP), EGT C 407, 28.12.1998, punkt 2.5.

⁽⁶⁾ Yttrande från EESK om "EU:s territoriella agenda", EUT C 168, 20.7.2007, s. 16.

3.3.2 Kommittén stöder förslaget om ett integrerat synsätt, men anser – som nämnts tidigare – att ett sådant synsätt måste omsättas i praktiken i form av specifika åtgärder, t.ex. att man integrerar de olika fonder som är knutna till EU:s strukturpolitik. Kommittén framhåller att det nuvarande tillvägagångssättet tyvärr lämnar mycket övrigt att önska jämfört med tidigare programperioder. De mer invecklade redovisnings-, finansierings- och revisionsbestämmelserna har lett till större administrativ kontroll och mer komplicerade förfaranden för de slutliga stödmottagarna.

3.4 *Finns det någon uppgift för EU för att främja territoriell sammanhållning? Hur kan den uppgiften definieras mot bakgrund av subsidiaritetsprincipen?*

3.4.1 Grundvalen för att kunna skapa territoriell sammanhållning är enligt EESK:s uppfattning att man kartlägger lämpliga styresformer för att i ett senare skede kunna övergå till en integrerad förvaltning av komplexa situationer, där man tar hänsyn till följande faktorer:

— De olika förvaltningsnivåer som omfattas av åtgärder och beslut.

— Flera beslutscentrum med egna särdrag och prioriterade mål.

3.4.2 Ett nedifrån-och-upp-perspektiv som utgår från engagerade medborgare verkar integrationsfrämjande på gemenskaps- och medlemsstatspolitiken, inte minst eftersom det organiserade civila samhället normalt präglas av en helhetssyn på politiken och åtgärderna, till skillnad från synsättet hos de myndigheter som ansvarar för den sektorsinriktade politiken på nationell och europeisk nivå. Ett sådant nedifrån-och-upp-synsätt ligger helt i linje med subsidiariteten i alla dess former.

3.4.3 EESK upprepar sitt krav om en detaljerad tidsplan för målsättningar och åtgärder på kort, medellång och lång sikt⁽¹⁾, en tidsplan som även ska ange tidsgränserna för de åtgärder som redan har vidtagits eller som planeras av institutioner och intressenter på framför allt europeisk och nationell nivå.

3.5 *Hur mycket bör den territoriella skalan på politiska åtgärder variera i förhållande till problemens art?*

3.5.1 För EESK utgör **garanterad tillgång** för EU:s medborgare **till såväl tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) som sociala tjänster av allmänt intresse (SSIG)**⁽²⁾, oavsett var man bor eller arbetar, en av de mest konkreta och viktigaste formerna av territoriell sammanhållning. Men dessa tjänster utgör också ett område som kräver en långtgående samordning mellan de olika åtgärderna och ett effektivt flernivåstyre. Den nuvarande situationen är långt ifrån tillfredsställande, inte minst när det gäller de mest sårbara regionerna och deras invånare och de ekonomiska och sociala aktörerna i dessa regioner.

⁽¹⁾ Yttrande från EESK om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om den temainriktade strategin för stadsmiljön", EUT C 318, 23.12.2006, s. 86, punkt 2.3.7.

⁽²⁾ SGEI = *Service of general economic interest*, SSIG = *Social services of general interest*.

3.5.2 EESK upprepar sitt krav om att man på gemenskapsnivå bör fastställa "gemensamma referensramar för tjänster av allmänt intresse, gemensamma normer som bör gälla alla tjänster av allmänt intresse (ekonomiska eller icke-ekonomiska), inbegripet sociala tjänster av allmänt intresse. Dessa referensramar bör återfinnas i ett ramdirektiv, antaget genom medbeslutandeförfarandet, som gemenskapsram anpassad till dessa tjänster"⁽³⁾.

3.6 *Kräver områden med särskilda geografiska egenskaper särskilda politiska åtgärder? I så fall vilka?*

3.6.1 För att lika möjligheter verkligen ska kunna skapas med hänsyn till den olikartade situationen i dessa områden, förordar EESK att en särskild politik utformas för områden med permanenta handikapp, däribland de yttersta randområdena, med utgångspunkt i principerna om varaktighet (åtgärder som planeras på lång sikt), positiv särbehandling (vad gäller budgetmedlen och vissa rättsliga undantag från de gemensamma principerna) och proportionalitet (åtgärdens omfattning och inverkan bör anpassas till det konkreta fallet)⁽⁴⁾.

3.6.2 I dessa områden, där utvecklingen och utformningen av finansieringsprojekt kräver extra insatser, bör EU:s roll inte vara att ersätta de lokala och regionala myndigheterna och samhälls- och näringslivspartnerna, utan snarare att kraftfullt uppmuntra dessa till samråd och samarbete.

3.7 *Bättre samarbete*

3.7.1 EESK anser att samarbete utgör en av den europeiska sociala modellens grundvalar och att samarbete är ett oundgängligt integrationsverktyg.

3.7.2 EESK menar att det territoriella samarbetet hindras av de betänkligheter som finns på olika nivåer inom de offentliga myndigheterna mot att samarbeta och dela med sig av sin kunskap och kompetens. EU bör främja en samarbetskultur i regionerna genom att underlätta och förenkla användningen av existerande redskap såsom partnerskap.

3.7.3 Kommittén är medveten om de resultat som de två första dimensionerna av målsättningen territoriellt samarbete – gränsöverskridande samarbete och transnationellt samarbete – har gett. Kommittén vill trots detta lyfta fram vikten av det mellanregionala samarbetet, ett samarbete som förbisetts i kommissionens grönbok men som i sig utgör ett utomordentligt verktyg för utbyte av erfarenheter och goda exempel mellan geografiska områden som befinner sig långt från varandra men arbetar mot samma mål.

⁽³⁾ Yttrande från EESK om "Fjärde rapporten om ekonomisk och social sammanhållning", EUT C 120, 16.5.2008, s. 73, punkt 3.4.

⁽⁴⁾ Yttrande från EESK om "Hur skall regioner med permanenta naturbetingade och strukturella handikapp integreras på ett bättre sätt?", EUT C 221, 8.9.2005, s. 141.

3.8 Vilken uppgift bör kommissionen ha när det gäller att främja och stödja territoriellt samarbete?

3.8.1 EESK anser att den territoriella sammanhållningen bör utgöra en möjlighet för aktörer och människor i mindre gynnade geografiska områden att ha en egen utvecklingsstrategi i stället för att bara försätta sig i en beroendesituation och få sitta och vänta på en eventuell ekonomisk kompensation. För att dessa aktörer och människor ska kunna uppmuntras att utnyttja sina resurser och utforma egna projekt, måste de ha tillgång till särskilda nätverk för innovation och utbyte av god praxis med andra aktörer i områden som står inför liknande utmaningar på områdena geografi, klimat och demografi.

3.8.2 EESK uppmanar därför kommissionen att ytterligare framhäva den regionala, sociala och politiska innovationen under programdel C i Interreg IV, att stärka samarbetet i enlighet med axel 4 i Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), dvs. det prioriterade område som rör Leaderprogrammet, och att införa ändringar som underlättar användningen av tillgängliga medel.

3.9 Behövs det nya former för territoriellt samarbete?

3.9.1 Kommittén förordar ett (åter)införande av gemenskaps-initiativprogrammen så snart halvtidsöversynen av strukturpolitiken har slutförts. Avvecklingen av sådana program som visat sig vara effektiva, såsom Urban, Equal, Interprize m.fl., har inneburit en förlust för det temainriktade territoriella samarbetet liksom för den sociala innovationen, såvida inte den roll som dessa program haft har förts vidare i samband med att fonderna integrerats i den vanliga verksamheten eller på annat sätt.

3.9.2 EESK betonar att de traditionella formerna för territoriellt samarbete bör anpassas så att de lämpar sig för vissa områden vars geografiska läge är specifikt på grund av närheten till andra globalt viktiga områden. Det handlar bland annat om de yttersta randområdena i Karibiska havet och Indiska oceanen samt områdena längs unionens östra gräns.

3.10 Behöver man utarbeta nya lagstiftnings- och styrningsverktyg för att underlätta samarbete, däribland längs de yttre gränserna?

3.10.1 EESK ser mycket gärna att europeiska grupperingar för territoriellt samarbete (EGTS) inrättas. Kommittén förordar att de nationella rättsliga ramarna anpassas så att dessa grupperingar kan verka inom hela EU. Eftersom grupperingarna än så länge är i sin linda anser EESK att det är för tidigt för en utvärdering och för att börja överväga ännu fler nya verktyg. Dessa åtgärder skulle kunna vidtas inom ramen för den färdplan som föreslås ovan.

3.11 Bättre samordning

3.11.1 Enligt EESK kan den territoriella sammanhållningen förbättras om man anlägger ett **strategiskt** perspektiv på terri-

toriell utveckling med ökad samordning mellan insatserna, med tanke på att det inte är möjligt att med en enda politik åtgärda alla de territoriella skillnader som uppstått på grund av den sektorsinriktade politiken och de krafter som fått fritt spelrum inom ramen för den hittillsvarande utvecklingsmodellen.

3.12 Hur kan samordningen mellan åtgärder till förmån för territorier och olika sektorer bli bättre?

3.12.1 EESK betonar att målsättningen om social sammanhållning och en mer balanserad ekonomisk utveckling inom EU:s olika territorier är något som måste främjas i samband med all EU-politik ⁽¹⁾.

3.12.2 Territoriell sammanhållning kräver att man först samordnar all sektorsinriktad politik och de olika styresnivåerna, från lokal nivå upp till EU-nivå.

3.13 Vilka åtgärder till förmån för sektorer bör utformas med större hänsyn till sin territoriella inverkan? Vilka verktyg kan utarbetas i detta hänseende?

3.13.1 I likhet med Europaparlamentet anser kommittén att det krävs en helhetssyn på gemenskapspolitiken där även den territoriella dimensionen finns med, i synnerhet när det gäller transport-, miljö-, jordbruks-, energi-, konkurrens- och forskningspolitiken.

3.13.2 Eftersom den gemensamma jordbrukspolitiken är mycket viktig inom unionen på både det ekonomiska, sociala, miljömässiga och landskapsmässiga planet, rekommenderar kommittén att man i diskussionen om denna politiks framtid beaktar de utmaningar som den territoriella sammanhållningen innebär.

3.13.3 EU:s lagstiftning, politik och olika program bör analyseras med avseende på konsekvenserna för den territoriella sammanhållningen. Kommissionen har ett särskilt ansvar i samband med en sådan konsekvensbedömning, där samtliga berörda aktörer bör involveras fullt ut. Kvalitetskriterier bör fastställas för det analys- och utvärderingsarbete som krävs ⁽²⁾.

3.14 Hur kan samstämmigheten i territoriella åtgärder bli bättre?

3.14.1 EESK förordar att samstämmigheten stärks och föreslår att ministerrådet **tillämpar en öppen samordningsmetod** ⁽³⁾ för territoriell sammanhållning med tydliga riktlinjer, tillsammans med benchmarking, sakkunnigbedömning (*peer review*), utbyte av god praxis, indikatorer samt deltagande av samtliga berörda aktörer. Kommittén rekommenderar att flernivåstyre och sektorsövergripande samordning erkänns som riktlinjer för denna metod när den ska genomföras.

⁽¹⁾ Yttrande från EESK om "EU:s territoriella agenda", EUT C 168, 20.7.2007, s. 16, punkt 7.2.

⁽²⁾ Yttrande från EESK om "Nytt europeiskt socialt handlingsprogram", EUT C 27, 3.2.2009, s. 99.

⁽³⁾ Yttrande från EESK om "EU:s territoriella agenda", EUT C 168, 20.7.2007, s. 16.

3.14.2 Införandet av den öppna samordningsmetoden skulle också kunna ingå i den färdplan som föreslås ovan.

3.15 *Hur kan gemenskapens och medlemsstaternas politik kombineras bättre för att bidra till den territoriella sammanhållningen?*

3.15.1 EESK vill lyfta fram de framsteg som gjorts av medlemsstaterna vid de informella ministerrådsmöten om stadsutveckling och territoriell sammanhållning som hållits i Leipzig, på Azorerna och i Marseille. Kommittén förordar en frivillig samordning av medlemsstaternas politik och en integrering av den sektorsinriktade politiken i enlighet med åtagandena i den territoriella agendan, samt att de lokala och regionala myndigheterna uppmuntras att tillämpa en sådan strategi på sina respektive förvaltningsnivåer. Även om EU saknar uttryckliga befogenheter vad gäller kultur- och naturarvet, utgör detta en viktig utmaning för det europeiska området som kräver en samordnad strategi.

3.16 *Nya territoriella partnerskap*

3.16.1 EESK anser att ett **bredare deltagande av de berörda parterna** – vid såväl utformning som genomförande av de politiska åtgärderna – utgör en absolut förutsättning för territoriell sammanhållning.

3.16.2 Den **sociala dialogen** bör vara en av grundpelarna i de territoriella styresformerna. För att öka arbetsmarknadsparternas deltagande rekommenderar EESK att kommissionen framhåller betydelsen av den territoriella sociala dialogen och främjar denna.

3.16.3 EESK ser positivt på att de berörda ministrarna i det första handlingsprogrammet ⁽¹⁾ framhåller att de är övertygade om att flernivåstyret utgör ett viktigt verktyg för att säkerställa en balanserad territoriell utveckling inom EU, och att de önskar sammanträffa med företrädare för berörda aktörer och lokala och regionala myndigheter för att diskutera hur de prioriterade insatser som presenteras i den territoriella agendan ska kunna genomföras.

3.17 *Kräver territoriell sammanhållning att nya aktörer, exempelvis företrädare för den sociala ekonomin, lokala intressenter, frivilligorganisationer och icke-statliga organisationer, deltar vid utformningen av åtgärderna?*

3.17.1 De territoriella utvecklingspakterna erbjuder intressanta möjligheter i de fall där skillnaderna i omständigheter och konkreta utmaningar kräver en mobilisering av olika sorters instrument och kompetens, inte minst när det gäller **alla berörda parter, och i synnerhet arbetsmarknadens parter, den sociala ekonomin och de icke-statliga organisationer** som arbetar inom det sociala området eller med miljöfrågor, lokal

utveckling, jämställdhetsfrågor och livslångt lärande.

3.17.2 I ljuset av de omstruktureringar som framkallas av den finansiella och ekonomiska krisen är det ännu viktigare och till och med nödvändigt att införa pakter av detta slag i de berörda områdena.

3.17.3 EESK stöder ReK:s uppfattning att partnerskapen mellan lokala och regionala myndigheter å ena sidan och den sociala ekonomins organisationer å den andra kan utgöra ett viktigt instrument för att få till stånd en effektiv socioekonomisk utveckling i såväl byar, städer och regioner som på andra territoriella nivåer och för att främja den territoriella sammanhållningen. Denna partnerskapsstrategi bör utvidgas till att omfatta alla berörda nya aktörer i det civila samhället.

3.17.4 EESK vill framhålla hur viktig den sociala ekonomin är, med tanke på att den svarar för 10 % av företagsverksamheten i EU. Kommittén vill även lyfta fram denna sektors roll för sammanhållningen och den hållbara utvecklingen genom att den tryggar sysselsättningen i regionen, ger dynamik åt landsbygdsområdena, skapar socialt kapital och bidrar till processen för en sektoriell och regional omstrukturering ⁽²⁾.

3.18 *Hur kan man uppnå den eftersträlvade deltagarnivån?*

3.18.1 EESK anser att ett välstrukturerat samråd kan leda till framgångsrika partnerskap med icke-statliga aktörer och arbetsmarknadsparterna i hela kedjan för territoriell sammanhållning (från utformning till övervakning och utvärdering) ⁽³⁾.

3.18.2 Ett väl fungerande flernivåstyre förutsätter partnerskap med representativa organisationer inom det civila samhället på lokal och regional nivå. Dessa organisationer kan genom sin verksamhet bidra till framväxten av en modell för det civila samhällets medverkan när politiken för att stärka den territoriella sammanhållningen utformas och genomförs ⁽⁴⁾.

3.18.3 Det organiserade civila samhället på lokal och regional nivå bör därför ges möjlighet att på ett ansvarsfullt sätt och med öppenhet för insyn medverka när åtgärderna och insatserna för att stärka den territoriella sammanhållningen fastställs och genomförs ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Se Europaparlamentets betänkande om den sociala ekonomin (föredragande: Patrizia Toia, 2008/2250 (INI)) och rapporten om "Den sociala ekonomin i Europeiska unionen", som EESK offentliggjorde år 2007.

⁽³⁾ Yttrande från EESK om "Partnerskap för genomförande av strukturfonderna", EUT C 10, 14.1.2004, s. 2; Yttrande från EESK om "Styrelseformer och partnerskap på nationell och regional nivå och grunden för regionalpolitiska projekt", EUT C ..., punkt 1.9 och 1.10 (ECO/228).

⁽⁴⁾ Yttrande från EESK om "Styrelseformer och partnerskap på nationell och regional nivå och grunden för regionalpolitiska projekt", EUT C ..., punkt 1.2 (ECO/228).

⁽⁵⁾ Konceptet "socialt ansvariga regioner" som införts av REVES (ett nätverk för städer och regioner i Europa för den sociala ekonomin) är ett exempel på detta aktiva deltagande.

⁽¹⁾ "Det första handlingsprogrammet för genomförande av EU:s territoriella agenda" av den 23 november 2007.

3.19 Bättre förståelse för territoriell sammanhållning

3.19.1 När det gäller att öka medborgarnas medvetenhet om territoriell sammanhållning vill EESK betona vikten av att man på samtliga nivåer för en **fortlöpande debatt** för att anta de utmaningar och göra strategiska val som blir aktuella i samband med territoriell sammanhållning. Syftet med en sådan debatt bör vara att ge utrymme för en ny konsensus om territoriell sammanhållning som grundar sig på ett gemensamt engagemang från samtliga berörda parter, inte minst det civila samhällets organisationer.

3.20 Vilka kvalitativa eller kvantitativa indikatorer bör tas fram på EU-nivå för uppföljning av egenskaper och trender när det gäller territoriell sammanhållning?

3.20.1 EESK anser att man bör införa nya "välfärdsindikatorer", som inte grundar sig direkt på BNI/BNP men som gör det möjligt att visa på de framsteg som gjorts när det gäller livskvaliteten på de olika territoriella nivåerna ⁽¹⁾.

3.20.2 Kommittén anser att man snarast möjligt måste utarbeta en ny uppsättning bedömningskriterier för att teckna en ny bild av den europeiska sammanhållningen och bättre kunna bedöma regionernas stödberättigande. Att bara använda BNP per invånare som kriterium ger upphov till diskriminering när strukturpolitiken genomförs. Arbetstagarnas kompetensnivå, inkomstskillnader, infrastrukturella brister, bland annat när det gäller utbudet av allmännyttiga tjänster och den sociala trygghetsnivån, avståndet till den europeiska ekonomins kärnområden, den demografiska strukturen etc. är alla viktiga faktorer som bör beaktas ⁽²⁾. Eurostat, ESPON och motsvarande organ på nationell nivå bör arbeta med att ta fram mer kompletta och precisa statistiska verktyg. Dessa bedömningskriterier och statistiska verktyg kommer att utgöra grunden för indikatorerna i den öppna samordningsmetod som föreslås ovan.

3.20.3 Man bör också beakta och sprida de metoder och exempel på bra praxis som regionerna själva har arbetat fram ⁽³⁾.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽¹⁾ Yttrande från EESK om "Nytt europeiskt socialt handlingsprogram", EUT C 27, 3.2.2009, s. 99, punkt 7.11.1.

⁽²⁾ Yttrande från EESK om "Strukturpolitikens återverkningar på sammanhållningen i Europeiska unionen", EUT C 93, 27.4.2007, s. 6, punkt 1.3.

⁽³⁾ Till exempel konceptet "socialt ansvariga regioner" som införts av REVES (ett nätverk för städer och regioner i Europa för den sociala ekonomin).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiven 92/79/EEG, 92/80/EEG och 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbeskattning av tobaksvaror"

(KOM(2008) 459 slutlig – 2008/0150 (CNS))

(2009/C 228/25)

Den 11 september 2008 beslutade Europeiska rådet att i enlighet med artikel 93 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiven 92/79/EEG, 92/80/EEG och 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbeskattning av tobaksvaror"

Facksektionen för ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Martin CHREN.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars (sammanträdet den 25 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 32 röster för och 2 röster emot:

1. Slutsatser

1.1 Syftet med de första punktskatterna på tobak var i huvudsak skatterelaterat, men deras roll förändras i dagens värld och de blir mer och mer ett verktyg för folkhälsopolitiken och socialpolitiken. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) ställer sig bakom Europeiska kommissionens strävan att i sin punktskattepolitik ta hänsyn till andra effekter av tobaksvaror än de rena skatteeffekterna. Denna nya politiska strategi fokuserar särskilt på att uppnå de hälsopolitiska målen i ramkonventionen om tobaksbekämpning, som antogs formellt av Europeiska unionen 2005 och därigenom blev bindande för unionens framtida politik.

1.2 Det ska dock noteras att man inte får glömma eller åsidosätta andra mål vid översynen av tobaksskatterna, t.ex. det primära målet att skapa en välfungerande inre marknad som nämns i artikel 4 i direktivet om punktbeskattning av tobaksvaror. EESK anser därför att politikernas svåraste uppgift på detta område är att hitta den optimala jämvikten mellan de olika intressena i skilda typer av ekonomisk, social, säkerhetsrelaterad och skatterelaterad politik. Olika aspekter och olika värderingar måste beaktas.

1.3 Vi välkomnar Europeiska kommissionens förslag att successivt anpassa minimisatserna för finskuren tobak till skattesatsen för cigaretter och skärpa definitionen av cigaretter, cigarrer och pipetobak. Syftet med förslaget är att undvika att tobaksprodukternas benämning manipuleras så att lägsta skattesats ska kunna tillämpas.

1.4 EESK stöder Europeiska kommissionens strategi, som ger medlemsstaterna större frihet att fatta beslut i linje med de inhemska politiska målen, t.ex. ett breddat spann för den del av skattebelastningen som rör cigaretter och mer generösa regler för fastställande av lägsta skattenivå för cigaretter.

1.5 EESK rekommenderar att den föreslagna minimipunktskatten på 90 euro minskas eller att fyraårsperioden utökas till 8 år (1 januari 2018). Med tanke på att det finns olika traditioner i och sociala skillnader mellan medlemsstaterna ska det noteras att höjningen av minimipunktskatten från 64 euro till 90 euro per 1 000 cigaretter skulle kunna få negativa konsekvenser i vissa länder, särskilt de som just har blivit medlemmar i EU. Minimipunktskatten i några av dessa länder ligger fortfarande under den nivå som krävs enligt gällande direktiv. Minimipunktskatten på 90 euro på detaljhandelspriset utgör en ökning med 41 % över en fyraårsperiod, dvs. minst 300 % högre än de förväntade konsumentprisökningarna i EU. Det finns en risk för att ett så radikalt steg skulle leda till en försumbar minskning av konsumtionen, minskade skatteintäkter, minskad konsumentköpkraft, ökad smuggling och illegal verksamhet samt ökad inflation.

1.6 Man kan också notera att det inte är många av de föreslagna åtgärderna som kommer att leda till ökad harmonisering av skattesatserna inom EU. Mot bakgrund av de föreslagna åtgärderna är det mycket troligt att de absoluta och relativa skillnaderna i beskattning mellan medlemsstaterna inte kommer att försvinna.

1.7 Exempelvis är det historiska skälet till det proportionella kravet en harmonisering av punktskatterna inom EU, men det har inte lett till någon harmonisering i det förflutna, och det kan mycket väl åstadkomma motsatt resultat. Den föreslagna ökningen av minimipunktskatterna från 57 % till 63 % skulle leda till ännu större skillnader i punktskatterna i absoluta tal, vilket kan få allvarliga inflationseffekter, något som också har visats i kommissionens konsekvensbedömningsrapport. Med tanke på de tvivelaktiga effekterna av det proportionella minimikravet, inte bara när det gäller den föreslagna ökningen, utan också skälen till att det ska användas över huvud taget, bör det åter analyseras grundligt och omprövas.

1.8 Att ersätta den mest efterfrågade prisklassen med ett vägt genomsnittspris som riktmärke för det proportionella minimikravet skulle knappast leda till ökad öppenhet på marknaden och inte heller till ökade möjligheter att i förväg beräkna statens inkomster eller till ökad harmonisering på cigarettmarknaden. Därför kan man fråga sig om inte kommissionens förslag skulle kunna förenklas ytterligare.

1.9 Vilken typ av skatt som ska läggas på tobaksvaror är fortfarande en öppen fråga. Valet av en proportionell skattesats kan få positiva effekter när det gäller att eliminera den svarta marknaden, men dessa effekter beror på en rad olika faktorer och är därför inte entydiga. En preferens för en specifik skattesats kan bidra till högre skatteintäkter och leda till en högre lägsta skattenivå som gör det lättare att uppnå de hälsopolitiska målen och tillnärmning av skatter på den inre marknaden.

1.10 Kravet på en obligatorisk minimipunktskatt (på 38 % respektive 42 %) för all finskuren tobak, i stället för den nuvarande lägsta skattenivån som antingen anges i procent av återförsäljningspriset eller som en fast skattesats per kilogram, skulle leda till en obligatorisk värderelaterad punktskattestruktur och ett avskaffande av den nuvarande möjligheten att fritt välja skattestruktur för finskuren tobak. Därför kan ett sådant krav inte rekommenderas.

1.11 Kopplingen mellan skatte- och folkhälsopolitiken betingas i stor utsträckning av hur inkomsterna från punktskatten på tobak används för verksamhet som syftar till att lindra de negativa konsekvenserna av tobakskonsumtion. Med tanke på den totala finansieringen av denna verksamhet i dag är det emellertid uppenbart att större delen av inkomsterna från punktskatten på tobak används till åtgärder och politik som inte har någon koppling till sådana folkhälsomål. Det är alltså klart att skattepolitiska mål fortfarande är det viktigaste syftet med punktskatt på tobaksprodukter.

2. Inledning

2.1 Enligt tobaksskattedirektiven är Europeiska kommissionen skyldig att vart fjärde år undersöka inre marknads korrekta funktion och punktskattesatsernas realvärde, med hänsyn tagen till fördragets vidare syften. EU:s tobaksregler måste garantera att den inre marknaden fungerar väl och samtidigt ligga i linje med EU:s mål att motverka tobakskonsumtion.

2.2 Den aktuella översynen är den fjärde och man föreslår ett antal betydande förändringar av den gällande gemenskapslagstiftningen i syfte att modernisera de gällande bestämmel-

serna och säkerställa rättvisa marknadsvillkor för aktörerna. Reformen omfattar flera förslag:

2.3 Även om punktskatten främst är ett instrument för att generera inkomster på nationell nivå, måste politiken på detta område ta hänsyn till fördragets vidare syften⁽¹⁾. Dessutom är skyddet av folkhälsan en nyckelfråga i denna granskning med tanke på att Europeiska gemenskapen den 30 juni 2005 anslöt sig till WHO:s ramkonvention om tobakskontroll och att flera medlemsstater begär ett ökat folkhälsoskydd och följaktligen högre europeiska minimisatser för punktskatt på tobak.

2.4 Enligt kommissionens förslag bör man fastställa ett minsta skattebelopp och en lägsta skattenivå för alla cigaretter som säljs i EU för att komma till rätta med de hälsorisker som är kopplade till alla cigarettklasser. Tanken är att en höjning av minimikraven ska bidra till minskad tobakskonsumtion under de kommande fem åren främst genom att förhindra att medlemsstaternas politik för bekämpning av tobaksmisbruk undergrävs på grund av avsevärt lägre nivåer i andra medlemsstater. Dessutom ger förslaget medlemsstaterna större flexibilitet att tillämpa särskild skatt och ta ut minimipunktskatt på cigaretter för att uppnå hälsomålen. Slutligen anpassas minimisatserna och strukturerna för finskuren tobak avsedd för rullning av cigaretter till skattesatserna och strukturerna för cigaretter för att motverka att cigaretterna ersätts med finskuren tobak.

3. Sammanfattning av kommissionens förslag till åtgärder

3.1 Det föreslås att den mest efterfrågade prisklassen ska ersättas med ett vägt genomsnittspris som riktmärke för det proportionella minimikravet. Enligt kommissionen är den mest efterfrågade prisklassen som riktlinje för minimiskattesatser inte förenlig med målen för den inre marknaden, eftersom den medför en uppdelning av medlemsstaternas tobaksmarknader.

3.2 Att öka minimipunktskatten för cigaretter ligger i linje med prisharmoniseringen på den inre marknaden och överensstämmer med hälsoaspekterna. Det föreslås att minimipunktskatten höjs den 1 januari 2014 från 64 euro till 90 euro per 1 000 cigaretter och det proportionella minimikravet från 57 % till 63 % av ett vägt genomsnittspris. Medlemsstater som tar ut en punktskatt på minst 122 euro per 1 000 cigaretter på grundval av det vägda genomsnittliga detaljhandelspriset behöver inte uppfylla kravet på 63 %. Länder som beviljats övergångsperioder för att uppnå de gällande minimiskattenivåerna för cigaretter får använda en övergångsperiod på ett eller två år för att klara även dessa nya strängare krav.

⁽¹⁾ I artikel 152 i fördraget fastställs att en hög hälsoskyddsnivå för människor ska säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

3.3 Kravet att uppfylla minimipunktskattesatsen i EU-direktiven gäller inte bara cigaretter i den mest efterfrågade prisklassen (enligt nu gällande bestämmelser) utan alla cigaretter som säljs i landet. Enligt kommissionen skulle det leda till fastställande av en lägsta skattenivå för alla cigaretter som säljs i EU, vilket i sin tur skulle leda till att problem på den inre marknaden och hälsoproblem när det gäller cigaretter i alla prisklasser kan angripas.

3.4 Medlemsstaterna ska tillåtas bredda spannet för den särskilda punktskattens andel av den totala skattebelastningen från 5 %–55 % till 10 %–75 % i syfte att göra punktskattestrukturen mer flexibel.

3.5 Det föreslås en gradvis anpassning av minimisatserna för finskuren tobak avsedd för rullning av cigaretter till skattesatsen för cigaretter. Förhållandet mellan beskattningen av finskuren tobak och cigaretter har satts till 2/3. Minimipunktskatten för finskuren tobak bör därför ligga på 43 euro per kilogram och det proportionella minimikravet bör vara 38 % av det vägda genomsnittspriset. Genom tillämpning av det ovan nämnda förhållandet på de föreslagna ökningarna av punktskatten för cigaretter från 1 januari 2014 skulle punktskatten för finskuren tobak öka till 60 euro och 42 %. Enligt förslaget ska också den nu frivilliga användningen av antingen ett proportionellt krav eller en särskild minimiskatt för finskuren tobak avskaffas, vilket skulle leda till en obligatorisk värderelaterad skattestruktur för denna typ av tobak.

3.6 För att justera för inflationen införs minimikrav för cigarrer, cigariller och röktobak. Detta behövs för att ta hänsyn till inflationen under perioden 2003 till 2007, som enligt statistik från Eurostat om den årliga förändringstakten i det harmoniserade konsumentprisindexet låg på 8 % under denna period. Det föreslås att minimikravet höjs till 12 euro för cigarrer och cigariller och 22 euro för annan röktobak.

3.7 En skärpning av definitionen av cigaretter, cigarrer och piptobak föreslås i syfte att undvika att tobaksprodukternas benämning manipuleras så att lägsta skattesats ska kunna tillämpas.

3.8 Ur den inre marknads perspektiv samt ur ett budgetperspektiv och ett hälsoperspektiv har enligt kommissionen särskilda skatter och minimiskatter klara fördelar. Därför föreslår kommissionen ökad flexibilitet för de medlemsstater som i större utsträckning stöder sig på särskilda punktskatter eller minimiskatter.

3.9 Europeiska kommissionen undersöker regelbundet punktskattens struktur och de olika skattesatserna i medlems-

staterna. Kommissionen använder härvid uppgifter om mängden tobaksvaror som släppts för konsumtion och om priset på dessa. För att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig insamling av dessa uppgifter från samtliga medlemsstater föreslås nya regler om tillhandahållandet av uppgifter och om definitionen av nödvändiga statistiska uppgifter.

4. Olika sätt att se på punktskattesatsen

4.1 Under de etthundrafemtio år som gått sedan cigaretter infördes på marknaden i London 1861 har tobak och tobaksprodukter blivit föremål för omfattande reglering och beskattning. Införandet av punktskatter utgjorde en milstolpe på detta område. Syftet med de första punktskatterna på tobak var i huvudsak skatterelaterat, men deras roll förändras i dagens värld och de blir mer och mer ett verktyg för folkhälsopolitiken och socialpolitiken.

4.2 Denna situationen leder till en mängd etiska, ekonomiska och andra frågor. Den vanligaste frågan är vilken form av skatt som är den lämpligaste, särskilt mot bakgrund av den europeiska inre marknaden. Det uppstår frågor om hur intäkterna från tobaksbeskattningen ska användas, och om folkhälsomål och sociala mål bäst kan uppnås genom skattepolitiken.

4.3 EU har under mer än 30 år försökt harmonisera punktskatterna på tobak. Målet för denna process var att harmonisera skattestrukturen och därefter skattesatserna. EESK stöder en harmonisering på detta område, men anser att det är beklagligt att en reell konvergens egentligen aldrig ägt rum. Nationella traditioner och långvariga historiska skillnader mellan de nationella skattesystemen utgör huvudsakerna till de befintliga skillnaderna mellan olika medlemsstater.

4.4 Tre slags punktskattestrukturer kan i dag användas för tobak och tobaksprodukter – särskilda skatter, värderelaterade skatter och en blandad skattestruktur. I nuläget är medlemsstaterna skyldiga att använda en blandad struktur för cigaretter, och de kan själva välja vilken av de tre typerna av tobakspunktskatt de vill använda för andra tobaksvaror.

4.4.1 Den värderelaterade skattesatsen är en procentandel av återförsäljningspriset för den berörda tobaksvaran. I ett läge då inflationen är hög är den värderelaterade skattesatsen av skatteskal den effektivaste för statsmakten, eftersom skatteintäkterna automatiskt ökar i takt med att tobaksvarans pris ökar. Den värderelaterade skattesatsen kan emellertid också minska producenternas vilja att förbättra produkternas kvalitet, om detta skulle innebära högre priser och därigenom även högre skattebetalningar.

4.4.2 Den särskilda skattesatsen är ett fast belopp per kilogram eller per styck (när det gäller cigarrer och cigariller). En särskild skattesats är det effektivaste verktyget när det gäller att minska konsumtionen av tobaksvaror. Den har dock även vissa nackdelar. Tobaksproducenterna har inget inflytande över den punktskatt som baseras på en särskild skattesats. Tobaksvarornas kvalitet eller pris påverkar inte heller statsmakternas skatteintäkter.

4.4.3 Den blandade skattestrukturen är en kombination av den särskilda och den värderelaterade skattesatsen. Medlemsstaterna är skyldiga att använda en sådan skattesats för cigaretter. Man kan dock även fastställa en minimipunktskatt – dess betydelse ökar då i takt med ökningen av den värderelaterade andelen av den totala kombinerade skattesatsen.

4.4.4 Vid sidan av punktskatterna läggs också moms på tobaksvaror i EU. Enligt lagstiftningen ska en grundläggande momssats tillämpas på alla tobaksvaror i alla medlemsstater.

4.5 Alla relevanta faktorer ska beaktas när beslut tas om punktskattestrukturen för tobak. I valet mellan den ena eller andra formen av beskattning ska man ta hänsyn till konsumenters, myndigheters och producenters synpunkter. Det finns inte en optimal skattestruktur som gäller i alla lägen, eftersom en optimal kombination av särskild och värderelaterad skattesats beror på de politiska målen i varje enskilt land eller regering.

Table 1: Comparison of Specific and Ad Valorem Taxes on Tobacco Market Participants

Participant/Concern	Impact	Specific Tax	Ad Valorem Tax
Consumer: Quality and Variety	Provide an incentive for higher quality and greater variety of products	Yes (upgrading effect).	No.
	Effect of tax increase on price.	Higher prices (overshifting).	Lower prices (undershifting).
Government: Revenue and Administration	Maintain revenue value under high inflation.	No (should be adjusted by CPI).	Yes.
	Minimise evasion/avoidance and realise expected revenues.	Manufacturer can manipulate cigarette length or pack size to reduce tax payment.	May need to set minimum price to counter abusive transfer pricing.
	Administration and Enforcement.	Easy.	Must define the base for ad valorem in a way that minimises the industry's ability to avoid taxes.
Domestic Producer: Profits and Marketshare	Protect domestic brands against international brands.	No.	Yes (the higher the price, the higher the absolute amount of tax paid per unit since tax is a percentage of price).

Source: The World Bank, www1.worldbank.org/tobacco/pdf/Taxes.pdf

5. Olika sätt att se på punktskattebasen

5.1 I avsikt att harmonisera EU-medlemsstaternas skattepolitik infördes den så kallade mest efterfrågade prisklassen som mekanism för beräkning av minimiskattekraven för tobaksvaror.

5.2 Man kan dock fråga sig om den mest efterfrågade prisklassen är ett effektivt verktyg. De vanligaste

invändningarna mot att använda den mest efterfrågade prisklassen är följande:

— Det finns inga konsekventa eller harmoniserade regler för att definiera den mest efterfrågade prisklassen, vilket leder till stora skillnader mellan medlemsstaterna (se bild 1 och tabell 1).

- Under de 30 år som gått sedan den mest efterfrågade prisklassen infördes har marknadssituationen förändrats och mångfalden av varor har ökat betydligt.
- Dominerande producenter har makt att öka konkurrenternas skattebörda genom att ändra priset på sina produkter i syfte att förändra den mest efterfrågade prisklassen.
- Priserna i den mest efterfrågade prisklassen kan förändras från år till år, vilket komplicerar beräkningen av framtida punktskatteintäkter, osv.

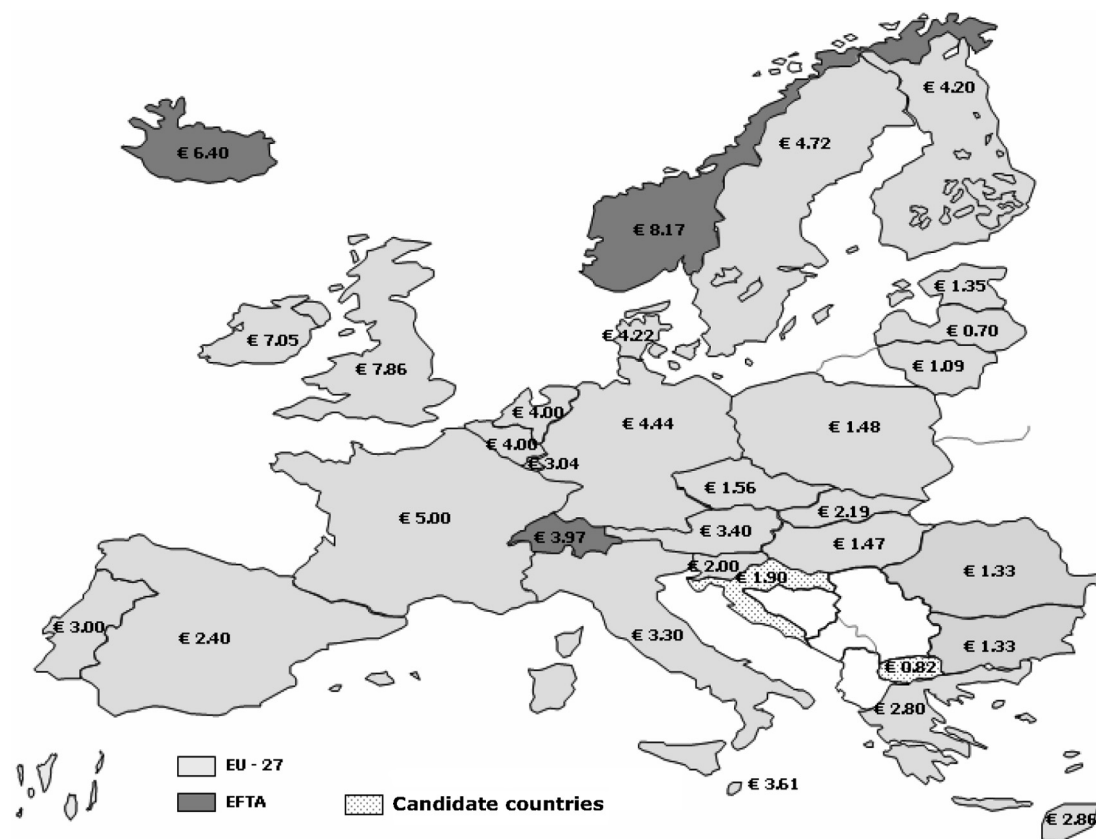
5.3 Av alla de skäl som anges ovan föreslår kommissionen att den mest efterfrågade prisklassen ersätts med ett vägt genomsnittspris som riktmärke för det proportionella minimikravet. Som en följd av denna förändring kommer kravet att uppfylla minimipunktskattesatsen i EU-direktiven inte bara att gälla cigaretter i den mest efterfrågade prisklassen (vilket anges i nu gällande bestämmelser) utan alla cigaretter som säljs i landet. Det vägda genomsnittspriset beräknas genom att man multiplicerar antalet sålda cigaretter med priset på dessa och sedan delar

denna produkt med det totala antalet sålda cigaretter. Punktskatternas storlek kan därigenom få en dubbel effekt. Om relativt dyra cigaretter är mer efterfrågade i ett visst land, skulle den minimipunktskatt som beräknas med användning av det vägda genomsnittspriset som riktmärke vara lägre än den punktskatt som beräknas med användning av den mest efterfrågade prisklassen. Och om relativt sett billigare cigaretter är mer efterfrågade skulle tvärtom den punktskatt som beräknas på basis av det vägda genomsnittspriset vara högre än den som beräknas på basis av den mest efterfrågade prisklassen. Om de mest efterfrågade cigaretterna befinner sig i en mellanliggande prisklass, skulle punktskatten vara densamma oavsett vilken metod som används.

5.4 För statsmakternas planering av skatteintäkterna är både den mest efterfrågade prisklassen och det vägda genomsnittspriset ganska komplicerade, eftersom de förändras från år till år och är svåra att förutsäga. Avsaknaden av en tydlig och enhetlig metod för beräkning av det vägda genomsnittspriset innebär en risk för att det ska förvandlas till ännu ett komplext och otydligt mått. Därför uppstår frågan om inte kommissionens förslag skulle kunna förenklas ytterligare.

Picture 1:

Different prices of the MPPC across Europe (as of January 1, 2008)

Source: <http://europa.eu> - Excise duty tables: Manufactured Tobacco

6. Eventuella konsekvenser och politiska åtgärder som bör beaktas

6.1 Hälsopolitiska mål

6.1.1 Sedan WHO:s medlemsländer sammanträtt 2003 publicerade WHO ramkonventionen om tobakskontroll (FCTC), som beskriver olika sätt att minska konsumtionen av tobaksprodukter. Ramkonventionen antogs formellt av EU den 30 juni 2005, och kommissionen infogade den i den lagstiftning som gäller för alla medlemsstater.

6.1.2 EU-strategin för att bekämpa tobaksanvändning beskrivs i kommissionens rapport "Tobacco or Health in the European Union". I dokumentet framhålls punktskatt på tobak som det viktigaste verktyget i kampen mot användningen av tobak. I rapporten sägs tydligt att de hälsopolitiska målen bör prioriteras framför de skattepolitiska målen när det gäller punktskatt på tobak. Bland andra åtgärder föreslår kommissionen också att man tar bort tobak från konsumentprisindexet.

6.1.3 Kommissionen föreslår en successiv men kraftig ökning i punktskattesatserna för tobak, och betonar att man bör harmonisera medlemsstaternas punktskatter. När det gäller finskuren tobak föreslås en kraftig ökning av beskattningen eftersom marknadsandelen för handrullade cigaretter ökar kraftigt. Kommissionen understryker att medlemsstaterna bör fokusera på kontroll av smuggling och annan olaglig verksamhet i samband med tobaksprodukter.

6.1.4 Kostnaderna för tobaksproduktionen i EU beräknas till cirka 100 miljarder euro. Ungefär 650 000 EU-medborgare be-

räknas dö varje år som en konsekvens av tobakskonsumtion, och cirka 13 miljoner beräknas lida av kroniska sjukdomar kopplade till rökning.

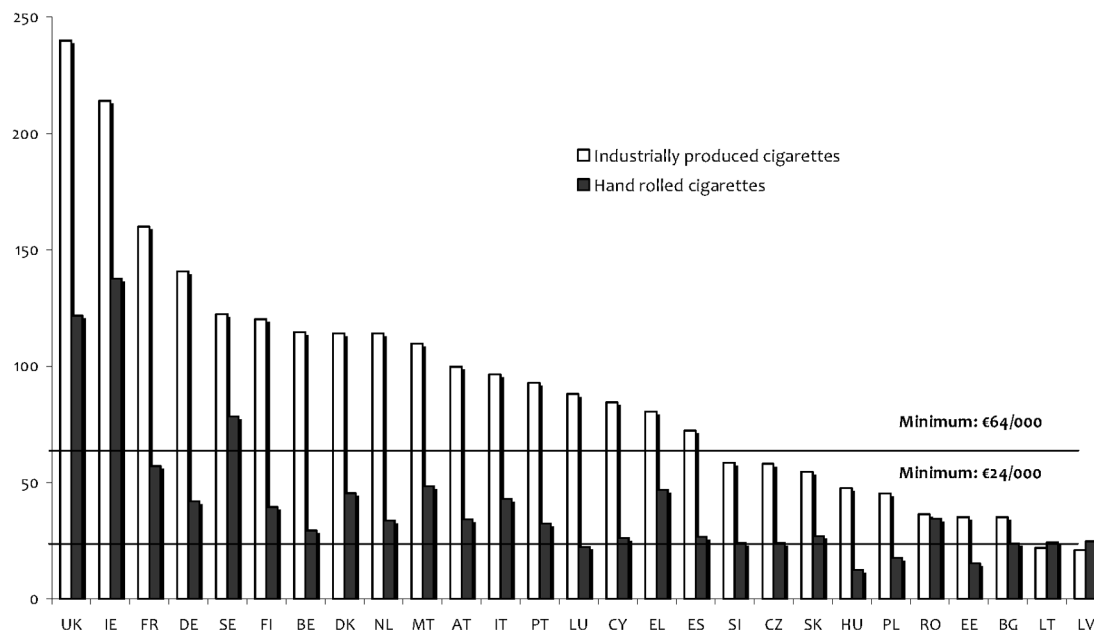
6.1.5 Ytterligare en aspekt bör påpekas när det gäller beskattningen av tobak, nämligen skillnaderna i skattesatser för cigaretter och röktobak, vilket påverkar konsumenternas beteende i stor utsträckning. Studier från WHO ⁽¹⁾ i frågan visar att om inte alla tobaksprodukter beskattas på samma sätt kommer rökare att ersätta en tobaksprodukt med en annan. WHO rekommenderar därför att alla tobaksprodukter – cigaretter, tobak, cigarrer och andra produkter – beskattas likvärdigt.

6.1.6 Förutom att öka skatterna har vissa länder också infört minimipriser för cigaretter, eftersom skatteökningarna inte alltid räckt för att åstadkomma den prisökning som krävdes för att minska tobakskonsumtionen. För närvarande har fyra länder (Italien, Irland, Österrike och Frankrike, och möjligheten finns också i portugisisk lagstiftning) infört sådana prissättningsåtgärder, och kommissionen har väckt talan i EG-domstolen mot alla fyra länderna för detta, eftersom kommissionen anser att sådana bestämmelser kränker den fria prissättning som garanteras av EU:s skattedirektiv och av fördraget. En annan vanlig metod i EU-länderna är att statsmakten försöker reglera antalet cigaretter en cigarrettask. Från den 1 maj 2006 finns bestämmelser om minsta antal cigaretter en ask i 17 av EU:s länder. I de flesta av dessa länder har bestämmelserna antagits under de senaste fem åren. Man kan alltså notera att medlemsstaterna kompletterar skattepolitiken med åtgärder för att reglera pris och minimi-innehåll för att hitta rätt jämvikt mellan skattepolitiken och folkhälsopolitiken. Denna översyn ger möjlighet att reglera sådana nationella åtgärder på EU-nivå i syfte att skapa harmonisering inom EU.

⁽¹⁾ World Health Organisation, Guidelines for Controlling and Monitoring The Tobacco Epidemic, 1998.

Chart 1:

Comparison of excise duty on cigarettes (min. EUR 64 per 1 000) and hand rolled cigarettes (fine cut, min. EUR 24 per 1 000 hand rolled cigarettes) as of 1 January 2007 ⁽¹⁾

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco – TIRSP 2007 for fine cut as per the EU Commission Impact Assessment, accompanying document to the Proposal for a Council Directive – SEC(2008) 2266.

6.2 Socialpolitiska mål

6.2.1 Kommissionen beräknar att en ökning med 25 % av cigarettskatten behövs för att minska cigarettkonsumtionen med 10 % i de 22 medlemsstaterna mot bakgrund av erfarenheterna från tidigare år. Effekterna kan emellertid skilja sig åt beroende på skattenivåerna i de olika medlemsstaterna. Konsekvenserna i enskilda länder kan bli olika, särskilt i fråga om de nya medlemsländerna.

6.2.2 Höjda cigarettpriser till följd av ökade punktskatter skulle minska konsumenternas köpkraft. Denna effekt kan bli mer märkbar i fattigare länder, särskilt i vissa av EU:s nya medlemsstater. I förhållande till de gamla EU-medlemsstaterna är levnadsstandarden i vissa länder i Central- och Östeuropa fortfarande låg, och folk lägger en större andel av sina inkomster på basvaror. Även om cigarettpriserna i dessa länder är mycket lägre än i de gamla EU-medlemsstaterna är cigaretter i förhållande till köpkraften och till andra produkter inte billigare. Det är dessutom vanligare att en större del av inkomsten läggs på

alkohol och tobaksprodukter i länder med lägre levnadsstandard. Högre priser skulle alltså få större konsekvenser för konsumenterna i EU:s nya länder än i EU-länder med högre levnadsstandard.

6.2.3 Efterfrågan på cigaretter är relativt stabil. Det innebär att en ökning av cigarettpriset inte orsakar någon stor minskning i konsumtionen. När cigarettpriserna ökar kan konsumenterna av detta skäl reagera på två sätt. Vissa tvingas spendera mindre pengar på andra varor, vilket innebär att deras köpkraft alltså minskar. Andra skulle antingen börja köpa cigaretter och tobaksprodukter med ett lägre pris (så kallad nedgradering) eller skaffa cigaretter via olagliga handelskanaler.

6.2.4 Medicinsk forskning visar att högre cigarettpriser visserligen kan leda till minskad rökning, men att de inkomstrelaterade skillnaderna vad avser rökning inte försvinner. En undersökning som publicerats i *American Journal of Public Health* visar tvärtom att skillnaderna när det gäller rökning mellan olika inkomstgrupper blev större i takt med prisökningen på ett paket

⁽¹⁾ 1 piece of hand rolled cigarette = 0.75 g.

cigaretter, genom att andelen rökande låginkomsttagare ökade. Forskarna drog slutsatsen att höjda cigaretterpriser eventuellt innebär en oproportionerligt stor börda för fattiga rökare ⁽¹⁾.

6.2.5 Den föreslagna minimipunktskatten på 90 euro på detaljhandelspriset utgör en ökning med 41 % över en fyraårsperiod, dvs. minst 300 % högre än de förväntade konsumentprisökningarna i EU. En sådan höjning av punktskatten skulle orsaka inflation. En kraftig ökning av punktskatten på cigaretter skulle höja cigaretterpriset, och bidra till en höjning av konsumentprisindexet. Att lyfta ut cigaretterpriset ur det harmoniserade konsumentprisindexet (vilket föreslås i studien "Tobacco or Health in the European Union") skulle eliminera denna effekt i teorin, men den skulle fortfarande få sociala konsekvenser i praktiken eftersom det skulle innebära att inflationsindex beräknades på felaktiga grunder, vilket kan få negativa följder för lönejusteringarna.

6.3 Skattepolitiska mål

6.3.1 Med tanke på inkomsterna från punktskatten på tobak och det sätt på vilket dessa inkomster används är det uppenbart att det huvudsakliga syftet med punktskatten i verkligheten är att finansiera statens allmänna utgifter.

6.3.2 Kopplingen mellan skatte- och folkhälsopolitiken betingas i stor utsträckning av hur inkomsterna från punktskatten på tobak används för verksamhet som syftar till att lindra de negativa konsekvenserna av tobakskonsumtion. Med tanke på den totala finansieringen av denna verksamhet i dag är det emellertid uppenbart att det mesta av inkomsterna från punktskatten på tobak används till åtgärder och politik som inte har någon koppling till sådana folkhälsomål.

6.3.3 Det är alltså klart att skattepolitiska mål fortfarande är det viktigaste syftet med punktskatt på tobaksprodukter. Det är emellertid svårt att uppnå skattepolitiska mål i detta fall eftersom det finns en allmän sjukförsäkring. Om sjukförsäkringsystemet, och i synnerhet försäkringspremierna, skulle återspegla de risker som är förenade med rökning skulle rökarna själva tvingas bära kostnaderna för sin rökning. Det skulle i grund och botten ligga i linje med de flesta antitobaks- och antirökningsstrategier som lagts fram av internationella organisationer och nationella regeringar.

6.3.4 När man begrundar de skattemässiga aspekterna av tobaksbeskattning bör man notera att en höjning av punktskatten visserligen kan leda till ökade budgetintäkter, men att det inte är säkert. Eventuellt ökar smuggling och illegal handel, och eventuellt blir billigare cigaretter populärare, vilket innebär att höjda punktskatter inte leder till ökade budgetintäkter, utan får motsatt effekt. När punktskattesatserna ökar och den illegala marknaden breder ut sig kan minskningen av budgetintäkterna till följd av den ökade illegala marknaden faktiskt bli större än den ökning som de högre punktskatterna åstadkommer.

6.4 Säkerhetspolitiska mål (olaglig handel)

6.4.1 Skattemyndigheter måste alltid vara uppmärksamma på skatteflykt. Två stora områden av illegal verksamhet är kopplade till tobaksprodukter: varumärkesförfalskning och smuggling.

6.4.2 Rent ekonomiskt innebär en ökning av punktskatterna ökade incitament till cigarettsmuggling och verksamhet på den illegala marknaden. Smuggling är en ekonomisk verksamhet som lyder under lagen om tillgång och efterfrågan. Höjda punktskatter innebär större prisskillnad mellan lagliga och insmugglade cigaretter, och därmed ökar efterfrågan på smuggelcigaretter. När efterfrågan ökar, stiger också priset på smuggelcigaretter, vilket gör smuggling mer lönsam, och därmed ökar smugglingen. Detta gäller såväl för den olagliga handeln med cigaretter inom EU som för smuggling från länder utanför EU. Särskilt i de nya medlemsstaterna finns andra faktorer som gynnar ökad smuggling från länder utanför inre marknaden: Priset i grannländerna i öst blir relativt sett lägre, de nya medlemsstaterna har mindre resurser för gränspatrullering, och i vissa fall är verksamheten inom den svarta ekonomin avsevärd. Enligt en opinionsundersökning som genomfördes i Litauen år 2008 ⁽²⁾ ansåg till exempel så många som 38,9 % av de svarande att smuggling är eller kan vara acceptabelt. När man undersöker förutsättningarna för att en olaglig marknad ska utvecklas är det också viktigt att beakta den svarta ekonomins utbredning inte bara i EU, utan också i de potentiella källorna till smuggling – grannstaterna.

6.4.3 Fallet Litauen kan utgöra ett exempel på detta. I en strävan att harmonisera skattesystemet med EU höjdes punktskatten på tobak kraftigt mellan 2002 och 2004 i Litauen (mellan 2001 och 2004 ökade punktskatterna med 121 %). Detta ledde till en kraftig ökning av cigaretterpriset. De höjda punktskatterna förändrade tobaksmarknaden. Försäljningen av lagliga cigaretter minskade medan smugglingen och den olagliga marknaden ökade. Mängden beslagtagna insmugglade produkter 13-faldigades mellan 2001 och 2004. År 2004 var den lagliga och olagliga marknaden nästan lika stora (sett till antalet sålda enheter).

⁽¹⁾ Franks m.fl.: Cigarette Prices, Smoking, and the Poor: Implications of Recent Trends, offentliggjord i American Journal of Public Health, oktober 2007, Vol. 97, nr. 10.

⁽²⁾ http://www.freema.org/index.php/research/opinion_poll_public_perceptions_of_smuggling/4656.

6.4.4 När man bedömer effektiviteten i punktskatten är det av största betydelse att beakta förändringarna i den totala cigarettkonsumtionen (dvs. både laglig och olaglig konsumtion). Internationella erfarenheter visar att en aggressiv beskattning och den därpå följande prisökningen tenderar att minska den lagliga försäljningen. Den totala konsumtionen förändras emellertid inte, och den effekten beror på den olagliga marknadens expansion. Detta är vad som hände också i Litauen: När punktskatterna ökade 2002–2004 minskade den totala konsumtionen, men förändringen var inte lika stor som minskningen i den lagliga cigarettförsäljningen.

6.4.5 Det faktum att de högre priserna och skatteskillnaderna faktiskt är en av huvudorsakerna bakom den stora smuglingen, i synnerhet av cigaretter, från vissa grannländer till EU erkändes av kommissionsledamot László Kovács i Europaparlamentet i september 2008. Det vore oklokt att anta beslut och EU-minimipunktskattekrav som ytterligare skulle förvärra detta problem.

6.5 Mål avseende inre marknaden (harmonisering)

6.5.1 Trots 30 års harmonisering av punktskatterna för tobak inom EU finns det fortfarande stora skillnader i beskattningen av tobaksprodukter inom unionen med avseende på både skattestrukturen och den totala skattebördan.

6.5.2 Vissa länder har prioriterat folkhälsopolitiska mål, men olika traditioner och skillnader i den sociala situationen orsakar fortfarande stora skillnader i den totala tobaksbeskattningen. Skillnaderna i intäkter från punktbeskattningen varierar inom EU från 242 euro per 1 000 cigaretter i Storbritannien till 19 euro per 1 000 cigaretter i Lettland (uppgifter från den 1 januari 2007). Detta kan faktiskt vara en av de största orsakerna till att den olagliga handeln inom gemenskapen (med avseende på volymen cigaretter) beräknas vara dubbelt så stor som smuggling från länder utanför EU.

6.5.3 Man kan också notera att få av de föreslagna åtgärderna kommer att leda till ökad harmoniseringen av skattesatserna inom EU. Mot bakgrund av de föreslagna åtgärderna är det mycket troligt att de absoluta och relativa skillnaderna i beskattning mellan medlemsstaterna inte kommer att försvinna.

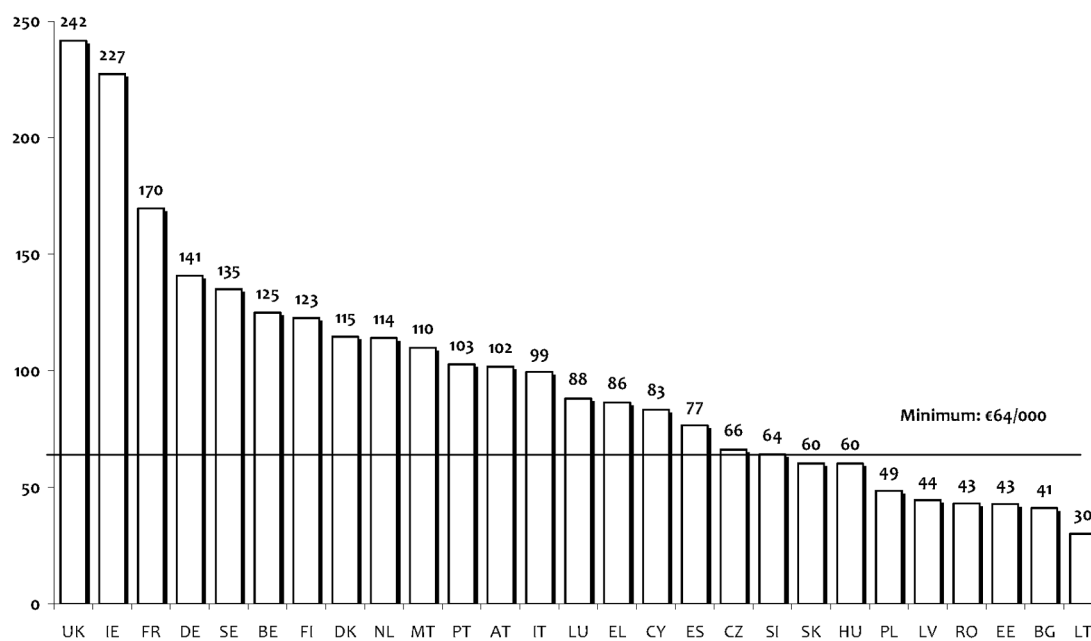
6.5.4 Exempelvis är det historiska skälet till det proportionella kravet en harmonisering av punktskatterna inom EU, men det har inte lett till någon harmonisering i det förflutna, och det kan mycket väl åstadkomma motsatt resultat. Så har till exempel Slovenien och Italien liknande punktbeskattning på den mest efterfrågade prisklassen, ca 58 %, men intäkterna från beskattningen av den mest efterfrågade prisklassen är 80 % högre i Italien än i Slovenien, 102,38 euro jämfört med 57,6 euro per 1 000 cigaretter. Den föreslagna ökningen av punktskatterna från 57 % till 63 % skulle leda till ännu större skillnader i punktskatterna i absoluta tal, vilket kan få allvarliga inflationseffekter, något som också har visats i kommissionens konsekvensbedömningsrapport. Med tanke på de tvivelaktiga effekterna av det proportionella minimikravet, inte bara när det gäller den föreslagna ökningen, utan också skälen till att det ska användas över huvud taget, bör det åter analyseras grundligt och omprövas.

6.5.5 Till och med den föreslagna ökningen av minimipunktskatten på cigaretter från 64 euro till 90 euro per 1 000 cigaretter skulle leda till en harmonisering endast om högskatteländerna inte höjer skatten ytterligare. Ur detta perspektiv kan det vara intressant att beakta en maximal skattenivå som komplement till den befintliga minimiskattesatsen.

6.5.6 Med tanke på att flera medlemsstater hittills inte har lyckats uppnå minimiskattesatsen på 64 euro per tusen cigaretter ens för den mest efterfrågade prisklassen bör den föreslagna ökningen till 90 euro omprövas och av många skäl antingen minskas eller så bör en längre period tillåtas innan ökningen ska vara genomförd, fram till den 1 januari 2018.

Chart 2:

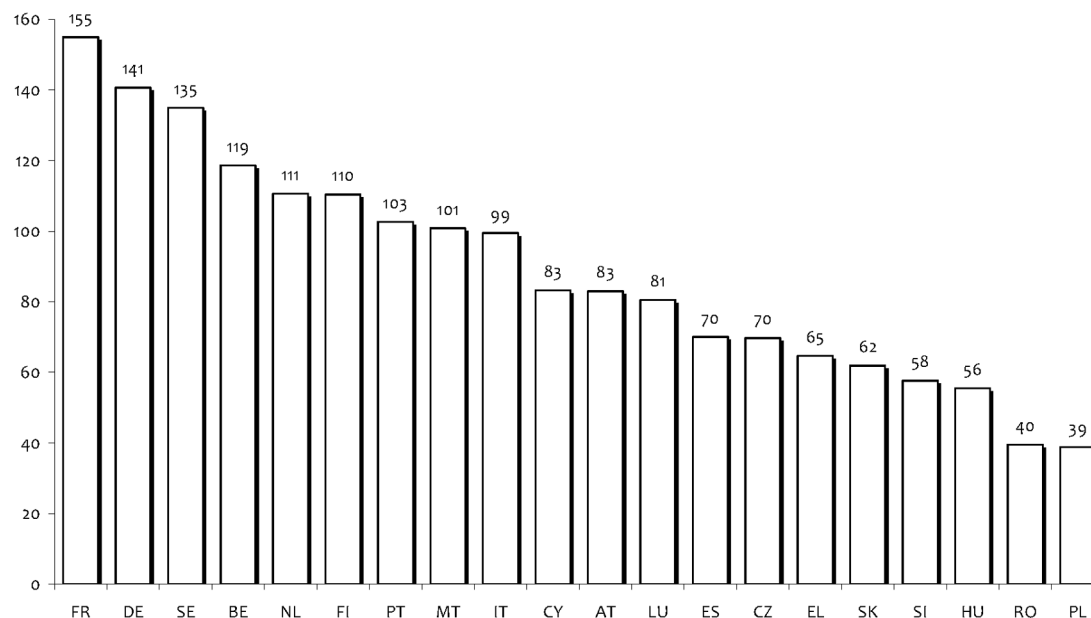
Excise tax yield in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 3:

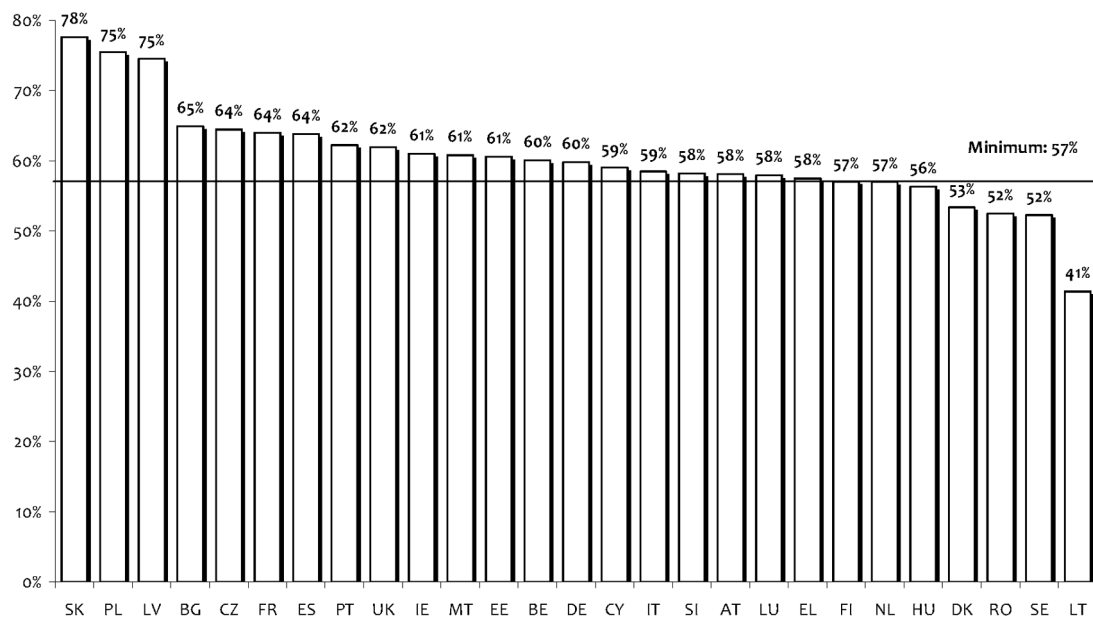
Minimum Excise Tax in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 4:

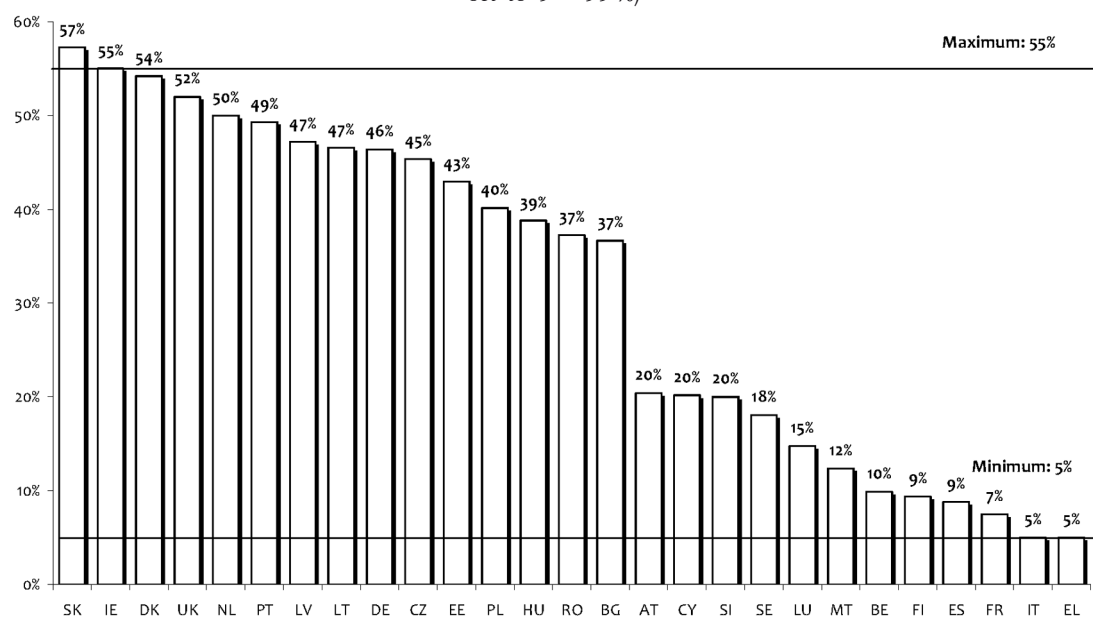
Total excise tax in EU countries as of January 1, 2008 (percentage of the MPPC, minimum set to 57 %)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 5:

Specific ratio in EU countries as of January 1, 2008 (percentage specific to total tax on MPPC; set to 5 – 55 %)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om resultatet av samrådet beträffande sammanhållningspolitikens strategier och program för programperioden 2007–2013"

KOM(2008) 301 slutlig

(2009/C 228/26)

Den 14 maj 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 93 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om resultatet av samrådet beträffande sammanhållningspolitikens strategier och program för programperioden 2007–2013"

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Carmelo CEDRONE.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 25 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 40 röster för och 1 nedlagd röst:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 *Lissabonstrategin:* Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) ser positivt på kopplingen mellan strukturfonderna och Lissabonstrategin, inklusive finansieringen av några av de politiska åtgärderna inom strategin, om än på de villkor som anges i punkt 5.1.2. Man måste dock se till att Lissabonstrategin i slutänden inte står utan fristående finansiering.

1.2 *Tidsramar:* Man måste göra allt för att respektera tidsramarna för genomförandet av programmen och undvika överlappningar och förseningar som gör att de uppsatta målen till slut inte uppnås. Man måste också beakta de olika tidsfristerna i gemenskapsprogrammen.

1.3 *Tidsfrister och instrument:* Man bör undersöka om det vore lämpligt att harmonisera tidsfristerna till 10 år. I sammanhanget betonar EESK än en gång de problem och hinder som angetts för en gemensam och samordnad användning av de instrument som för enskilda operatörer finns tillgängliga på olika nivåer. Dessa bör förtydligas (rättslig grund, tematisk specialisering, geografiska områden och genomförandebestämmelser), särskilt vad gäller följande: projektens eventuella transnationella karaktär, synkronisering av aktivering, genomförande och utbetalning av det finansiella stödet, möjligheter att dela upp ett övergripande territoriellt projekt i underprojekt.

1.4 *Parametrar:* Inrättande av ytterligare parametrar vid sidan av BNP för att få en mer objektiv utvärderingsram i förhållande till de olika lokala behoven (punkt 5.9).

1.5 *Integrerad strategi:* EESK anser det nödvändigt att utvärdera EU:s budgetplan – i syfte att utöka fonderna – och i högre grad beakta de enskilda medlemsstaternas och andra EU-institutioners medfinansiering. I dag förefaller de belopp som tilldelats löjligt små i förhållande till de miljarder euro som avsatts för att

rädda bankerna. EESK anser att den integrerade strategin ska göras obligatorisk och stärkas så att sammanhållningspolitiken åter präglas av ett integrerat synsätt.

1.6 *Samordning:* EESK förordar en bättre samordning mellan sammanhållningspolitikens strategier och program och gemenskapens ramprogram för forskning och utveckling (FP7) och för konkurrenskraft och innovation samt stärkande av deras transnationella och internationella nätverksmekanismer för att främja konkurrenskraft, innovation och sysselsättning. Man måste sträva efter ständig samverkan mellan målen och förfarandena i sammanhållningspolitiken och politiken för forskning och innovation.

1.7 *Resultat:* EESK anser att man i högre grad bör beakta inte bara den finansiella kontrollen utan också kvaliteten på de uppnådda resultaten, särskilt vad gäller den tillväxt och sysselsättning som genomförandet av programmen skapar, med utgångspunkt i perioden 2000–2006.

1.8 *Utvärdering:* För att sammanhållningspolitiken ska fungera ännu mer effektivt anser EESK att åtgärderna bör vidtas mer selektivt så att man uppnår bättre utvecklingsresultat på fältet och stärker övervaknings- och utvärderingsprocessen, bland annat genom inrättandet av lämpliga oberoende och överstatliga kommittéer där sådana ännu inte finns. Kontroll- och utvärderingsmekanismerna i de olika faser som kännetecknar sammanhållningspolitiken bör vara mer öppna för insyn och tillgängliga för de berörda ekonomiska och sociala aktörerna.

1.9 *Insyn och kommunikation:* EESK betraktar frågan om insyn som mycket viktig, både vad gäller fonderna, informationen, lokalbefolkningens stöd för de val som gjorts och de resultat som uppnåtts. Det är det bästa sättet att synliggöra EU och närma medborgarna till unionen. Insyn bör vara ett av EU:s prioriterade mål och bör tillämpas i sammanhållningspolitikens alla faser.

1.10 *Enhetlighet*: Det är viktigt att upprätthålla ett samband mellan de olika faserna i fonderna – förberedelse, genomförande, användning, tillsyn, övervakning och utvärdering – och de bör utmärkas av ett enhetligt synsätt.

1.11 *Förenkling*: Man bör allvarigt överväga möjligheten att förenkla förfarandena, som ofta gör att programmen försenas eller inte genomförs, och i stället fokusera på utvärdering av resultaten med hjälp av tydliga och effektiva system. Man borde också överväga att införa **sanktioner** mot dem som inte respekterar metoder, innehåll och tidsfrister. Man kan t.ex. börja med att inte låta outnyttjade anslag gå tillbaka till medlemsstaterna med tanke på att gemenskapsbudgeten är begränsad.

1.12 *Multiplikatoreffekt*: Sammanhållningspolitiken får lika lite som unionens och medlemsstaternas ekonomiska politik inskränka sig till att endast fördela resurser, den måste syfta till att generera en multiplikatoreffekt på fältet, locka till sig andra investeringar för att främja utveckling, konkurrenskraft och sysselsättning genom att stödja forskning och innovation och i första hand syfta till att förbättra de s.k. kollektiva nyttigheterna (vatten, avfall, äldreomsorg, utbildning, daghem etc.) som politiska kvalitetsområden för att göra de berörda regionerna mer attraktiva.

1.13 Med anledning av den internationella finansiella krisen och dess följder, mot bakgrund av den plan som Europeiska rådet godkände den 11–12 december 2008 för att bemöta den ekonomiska tillbakagången samt förslagen till ändringar av olika förordningar om gemenskapsmedlen, anser EESK att det nu är dags att äntligen göra en grundlig översyn av de mekanismer som reglerar användningen av de resurser som är öronmärkta för sammanhållningspolitiken för att bättre anpassa dem till tillväxten och nylanseringen av EU:s ekonomiska politik.

1.14 *Finansieringslösningar*: Man måste undvika en för stor spridning av stödet. Det är nödvändigt att göra en genomgripande förändring av finansieringslösningarna, särskilt genom att säkerställa att krediterna framför allt till små och medelstora företag ⁽¹⁾ och lokala myndigheter återupptas samt genom val av lämpligare politiska åtgärder, kompletterat med bidrag från Europeiska investeringsfonden (EIF) och EIB.

1.15 *Klientelism*: Kommissionen bör införa instrument som kan undanröja de olika former av klientelism som präglar sammanhållningspolitiken. Särskilt måste de olika formerna av underleverantörsavtal avlägsnas eller åtminstone bli färre för att undvika slöseri och missbruk.

1.16 *Social- och sammanhållningspolitiken*: Det är dessutom nödvändigt att åter sätta socialpolitiken i centrum av sammanhållningspolitiken som ett av dess främsta mål. Detta är än mer nödvändigt i en tid då den ekonomiska och sociala kris som uppstod i kölvattnet av den finansiella krisen allvarligt drabbar de svagaste folkgrupperna.

1.17 *Arbetsmarknaden*: Sammanhållningspolitiken bör främja en ökad integrering av den europeiska arbetsmarknaden, särskilt vad gäller kvinnor, bland annat genom försök med nya anställningsformer som bidrar till tillväxt och sysselsättning.

1.18 *Välfungerande metoder*: Kommissionen bör främja spridningen av program som har uppnått de bästa resultaten i olika regioner i EU. Det vore också värdefullt att informera om program som inte har uppnått önskat resultat för att undvika att de upprepas.

1.19 *Små och medelstora företag*: De små och medelstora företagen, också inom den sociala ekonomin, bör i egenskap av främsta målgrupp stå i centrum för sammanhållningspolitiken i syfte att stärka och öka konkurrenskraften. De små och medelstora företagen spelar en central roll för tillväxt och sysselsättning och det är därför ytterst viktigt att under den pågående recessionen göra det lättare för dem att få krediter.

1.20 *Samarbete*: Kommissionen bör i högre grad uppmärksamma samarbetet mellan arbetsmarknadens parter. Man får inte nöja sig med en formell tolkning av artikel 11 i förordningen, utan bör i stället återgå till kärnan i begreppet samarbete, som är själva hjärtat i den europeiska sociala kulturen. Samarbetet får därför inte ses som en eftergift eller en enkel formalitet, utan en verklig samordning i fråga om förfaranden, innehåll, genomförande och utvärdering av programmen samt om insynen i dem.

1.21 *Det politiska EU*: Det återstår en rekommendation utöver dem som redan lagts fram, men den är den viktigaste: Kommissionen, medlemsstaterna, regionerna och arbetsmarknadens parter kan och bör göra ännu mer för att förbättra sammanhållningspolitiken, och de strävar också efter att göra detta.

1.22 EESK bör hjälpa EU att besluta om sin framtid, att fastställa rättsliga och politiska instrument för att skaffa sig beslutsbefogenheter på vissa politikområden, för att göra sina insatser effektivare och sätta punkt för illusionen att man kan förbli immun mot allt och bara stå som åskådare.

2. Förslag

2.1 Utfärda regler för att förbättra den institutionella styrningen via förfaranden som underlättar genomförandet av effektiva samarbetsformer inför samordningen med arbetsmarknadens parter och det civila samhället, och upprätta indikatorer för samordningsprocessen, också på grundval av tidigare erfarenheter, så att man kan diskutera och förhandla om bland annat program, innehåll och förfaranden.

2.2 Införa nya utvärderingskriterier för att hjälpa aktörerna i sektorn så att man med hjälp av särskilda kommittéer kan göra en mer objektiv utvärdering av resultaten och kvaliteten på insatserna. Kriterierna ska gälla för samtliga länder och ska göra **effektiviteten** till ett instrument för att mäta sammanhållningspolitikens resultat.

⁽¹⁾ Se kommissionens program Jeremie.

2.3 Därför bör man verka för en gemensam europeisk utbildning av sammanhållningsaktörer som kan använda samma metoder i samtliga etapper av de åtgärder som vidtas inom ramen för fonden. Dessutom bör man se till att mekanismer för tekniskt stöd, som Jaspers, blir tillgängliga för samtliga konvergensregioner och samtliga berörda aktörer.

2.4 Förenkla och rationalisera förfarandena i fondens samtliga faser, vilket EESK har efterlyst ett flertal gånger, men nästan alltid förgäves.

2.5 Införa sanktioner mot bristande efterlevnad eller uteblivna resultat för att undvika slöseri, upprepning av misstag och olika former av klientelism.

2.6 Införa en skyddsklausul för de fattigaste och minst strukturerade regionerna för att på bästa sätt utnyttja de resurser som är avsedda för dem.

2.7 Främja ett mer integrerat medborgarskap och ökad ekonomisk och social sammanhållning för alla, med hjälp av sammanhållningspolitiken och med stöd av nationella politiska åtgärder.

2.8 EESK vill att man ska skilja det institutionella samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna och regionerna från samarbetet med arbetsmarknadens parter och det civila samhället. Det sistnämnda ska bedrivas aktivt på samtliga nivåer – europeisk, nationell och regional – och parterna ska delta i praktiken och inte bara formellt.

2.9 Inrätta en kommitté (arbetsgrupp) bestående av företrädare för olika EU-institutioner (kommissionen, parlamentet, EESK och ReK) för att diskutera och föreslå en genomgripande översyn av de mekanismer som i dag reglerar sammanhållningspolitiken.

3. Inledning

3.1 Principen om social sammanhållning är en av pelarna i EU-politiken – art. 158 i fördraget – som genom Lissabonfördraget har utsträckts till att omfatta också regionalpolitiken. Här sammanförs den ekonomiska och sociala sammanhållningen till en enhet som bildar kärnan i det fundament som EU bygger på. En ofta bortglömd princip som borde gälla vid alla tillfällen, i alla instanser och på alla politikområden. Sammanhållning och politisk solidaritet borde utmärka alla EU:s aktiviteter. Detta är inte alltid fallet, vilket bland annat framgår av de senaste dagarnas händelser med anknytning till finanskrisen.

3.2 Som sammanhållningspolitiken framställs ser den alltså ut som en ren fördelningspolitik och inte som ett mervärde till den ekonomiska politiken, valutapolitiken och inre marknaden, som ska minska klyftan mellan regionerna och länderna och förhindra destruktiv konkurrens.

3.3 Sammanhållningspolitikens begränsningar, som tydligt framgår av meddelandet, beror förutom på budgetbegränsningarna på bristande integration mellan sammanhållningspolitiken och övrig ekonomisk politik, som fortfarande handhas av medlemsstaterna, där man ofta nöjer sig med insatser som samordnas mellan EU-politiken och den nationella politiken. Meddelandet färgas av dessa svagheter, som tyvärr är inbyggda i besluttssystemet och därför också påverkar kommissionens handlingsförmåga.

3.4 För tillfället nöjer sig kommissionen med att agera "våktare" och se till att förfarandena fungerar, att stå för de formella aspekterna (*compliance*), medan det skulle behövas en vägledande roll som är mer inriktad på konkreta och effektiva resultat. En roll som kan tolka den ursprungliga andan i sammanhållningspolitiken, som innebar att kommissionen i stället spelade en vägledande roll som syftade till att höja kompetensen hos dem som skulle utnyttja fonderna.

3.5 Tillsammans med den femte rapporten om sammanhållningspolitiken är meddelandet ett talande exempel på detta. Därför måste EESK genom konkreta förslag och rekommendationer anstränga sig för att sammanhållningspolitiken åter ska bygga på ett strategiskt synsätt, men kommittén bör framför allt se till att dessa förslag tas väl emot.

3.6 I detta yttrande vill vi undvika att behandla sammanhållningens alla aspekter; det har vi redan gjort vid så många tillfällen. Vi vill begränsa oss till några grundläggande synpunkter och några praktiska förslag.

4. Meddelande från kommissionen: sammanfattning

4.1 Efter den samråds- och förhandlingsprocess som ägt rum på olika nivåer om programmen inom planen för perioden 2007–2013 presenterade kommissionen en rapport där man betonar "den framgång" som uppnått i förhandlingarna, men inte kommer med någon kritik.

4.2 I rapporten framhålls de kvantitativa (347 miljarder i investeringar) och de "kvalitativa" aspekterna i de beslut som fattats, på ett mycket formellt sätt, med "perfekta" översikter och diagram. Sammanhållningspolitiken 2007–2013 bygger på fyra huvudområden för att nå de fastställda målen:

— Sammanhållningspolitiken och Lissabonagendan.

— Globaliseringen och de strukturella förändringarna.

— Demografiska förändringar, arbetsmarknaden, mer inkluderande samhällen och ekonomier.

— Hållbar utveckling, klimatförändringar och energi.

Dessutom nämns styresformer och de förhandlingar som genomförts (metoden).

4.3 Programmets specifika mål, numeriska data, fondernas fördelning ⁽¹⁾ etc. kan sammanfattas som följer:

- Forskning och innovation prioriteras (86 miljarder), vilket motsvarar 25 % av de tilldelade resurserna.
- 15 miljarder tilldelas tjänster och infrastruktur.
- 27 miljarder (1,8 %) till stöd till små och medelstora företag.
- 26 miljarder till utbildning och fortbildning.
- Politikinsatser till stöd för sysselsättningen, särskilt av ungdomar, kvinnor, invandrare etc.
- Stöd till människor som lever under existensminimum som inte lyckas ta sig in på arbetsmarknaden.
- 102 miljarder tilldelas miljö och hållbar utveckling.

5. Kommentarer

5.1 Politikområdena

5.1.1 Den första delen av meddelandet hänvisar till Lissabonstrategin som anses som ett centralt element i sammanhållningspolitiken. EESK anser att det vore svårt att i dag hitta en nationell eller internationell institution som inte till fullo ställer sig bakom en strategi för den ekonomiska politiken som fokuserar på en tillfredsställande nivå av ekonomisk tillväxt tillsammans med en hög sysselsättningsgrad. Dokumentet i fråga berör emellertid aldrig frågan om hur man i ett EU med 27 sinsemellan mycket olika länder i fråga om ekonomiska, finansiella och sociala resurser, framför allt vad gäller territoriell utveckling, ska kunna genomföra strategin, även om detta inte förutsågs.

5.1.2 För att Lissabonstrategin ska få ett brett stöd måste den med nödvändighet anpassas till de olika lokala förhållandena som tjänar som referenser för sammanhållningspolitiken, och för var och en av dessa måste man definiera insatser inom den ekonomiska politiken som med hjälp av de tillgängliga resurserna (mänskliga, infrastrukturmässiga etc.) kan främja ökade inkomster och ökad sysselsättning. Detta innebär att man inte bara måste ha en vision av utvecklingen i dessa områden på kort och medellång sikt (för att diversifiera och lägga om produktionen, stärka de lokala institutionerna, leta rätt på och utbilda den personal som krävs för att hantera förändringen, locka till sig nya investeringar etc.), men också kapacitet att utnyttja olika instrument inom den ekonomiska politiken, både lagstiftningsmässiga och operativa, som kan ge de förväntade effekterna på de lokala ekonomiska systemen.

5.1.3 I meddelandet talar man dessutom i mycket allmänna ordalag om framgångar och nöjer sig med att räkna upp de finansiella resurser som genom sammanhållningspolitiken tilldelats varje verksamhetssektor (inre marknadens tillgänglighet, utgifter för forskning, utveckling och innovation, entreprenörskap, arbetsmarknad, miljö etc.). Med utgångspunkt i tidigare händelser eller de senaste årens händelser i de 12 nya medlemsstaterna hade det varit lämpligt med en hänvisning till den faktiska utgiftskapaciteten i de enskilda regionerna och den inverkan som användningen av gemenskapsresurserna haft på de viktigaste makrovariablerna (ökade inkomster och investeringar, ökad sysselsättning, minskad inflation).

5.1.3.1 Tillgång till resurser som avsatts för ett särskilt ändamål är en nödvändig förutsättning för en förändring, men inte tillräcklig för att garantera att den verkligen äger rum. Det hade också varit lämpligt att nämna de problem som dykt upp i förvaltningen av sammanhållningspolitiken, till att börja med de många komplicerade förfaranden som använts för förvaltningen av gemenskapsprogrammen. Man borde också ha hänvisat till det försämrade internationella makroekonomiska klimatet som förvisso inte har gagnat utvecklingen i de svagaste regionerna i EU.

5.1.4 En enda uppgift kan räcka för att nyansera den betoning som lagts på sammanhållningspolitikens framgångar. Trots de ansevärda resurser som investerats av strukturfonderna under perioden 2000–2006 (260 miljarder euro) har utvecklingstakten i EU-länderna de senaste åren varit klart lägre än i de viktigaste konkurrentländerna (USA, Kanada och i viss mån Japan) och detta är särskilt märkbart i de regioner som skiljer sig mest från genomsnittet i EU. På grund av den ytterligare förvärrade ekonomiska och finansiella krisen bekräftar de första två åren av den nya programperioden (2007–2013) en fortsatt kraftig tillbakagång, eller rent av stagnation, i många av EU:s regionala ekonomier.

5.1.5 Mot bakgrund av detta anser EESK att vad man borde ha föreslagit för sammanhållningspolitiken för perioden 2007–2013 inte är en enda likformad strategi för samtliga medlemsstater vad gäller de tre målen i gemenskapens programplanering (konvergens, regional konkurrenskraft och europeiskt territoriellt samarbete), utan man borde ha valt en tvådelad strategi. Den första skulle främst vara avsedd för de regioner i EU som ligger längst från gemenskapsgenomsnittet (dvs. regionerna i de 12 länderna från den senaste utvidgningen), den andra för de regioner som även om de fortfarande befinner sig långt från genomsnittet under de senaste åren uppvisat betydande framsteg på vägen mot ökad konvergens med de mer utvecklade regionerna i EU.

5.1.5.1 Skälet till att vi föreslår en diversifierad strategi som är anpassad efter utvecklingen i regionerna i de 27 medlemsstaterna är att vi anser att de regioner som ligger mycket under tröskeln på 75 % kräver andra typer av insatser och åtgärder än de regioner som har närmat sig den genomsnittliga gemenskapsnivån. Om de alla betraktas som "regioner inom konvergensmålet" bidrar det inte till förståelsen av den varierande **intensitet, inriktning och flexibilitet** som måste utmärka de föreslagna politikinsatserna.

⁽¹⁾ Se bilaga.

5.1.5.2 Samma sak kan sägas om de regioner som faller under målet "konkurrenskraft" och "det territoriella samarbetet". En differentierad analys för varje region, som bygger på utvecklingsindikatorer som är mer representativa än de inom sammanhållningspolitiken (en sådan har redan nämnts i EESK:s yttrande om den fjärde rapporten om ekonomisk och social sammanhållning), skulle kunna leda till en grundlig översyn av fördelningen av resurser för varje mål och på så sätt ge den utvecklingspolitik som fastställts för varje region en annan prägel. Vi anser att denna synpunkt borde beaktas i högre grad i den debatt som kommissionen lanserat om sammanhållningspolitikens prioriteringar, organisation och styrning.

5.1.6 I syfte att säkerställa ett bättre och effektivare utnyttjande av gemenskapens resurser hade det varit lämpligt att särskilt för de regioner som inte på bästa sätt kunnat utnyttja de resurser som avdelats för sammanhållningspolitiken och som fortfarande befinner sig i en övergångsfas vidta någon form av ersättningsåtgärd eller kompletteringsåtgärd från kommissionens sida, med full respekt för subsidiaritetsprincipen.

5.1.6.1 Här handlar det om de risker som de fattigaste eller minst strukturerade regionerna (institutionellt, politiskt, kulturellt) kan löpa vid "förvaltningen" av gemenskapsresurserna, både vad gäller en ineffektiv resursanvändning och återbetalning av tilldelade men ej utnyttjade resurser, med allvarliga ekonomiska och sociala följder för de befolkningsgrupper som berörs av dessa medel.

5.1.6.2 För de regioner som befinner sig i denna situation vore en "skyddsklausul" som aktiveras med hjälp av kommissionen för att säkerställa en effektivare förvaltning av gemenskapsresurserna socialt och ekonomiskt att föredra framför risken att se dessa resurser slösas bort på grund av dålig förvaltning eller helt enkelt återbetalas.

5.1.7 Ytterligare en synpunkt gäller Europeiska socialfondens investeringar för att förbättra utbudet av utbildning och fortbildning och höja kvaliteten. EESK anser att det krävs ökad kompetens, större integration av de olika gemenskapsinstrumenten och ett ökat deltagande på arbetsmarknaden för att göra de lokala ekonomiska systemen konkurrenskraftigare och mer produktiva.

5.1.7.1 De resultat som uppnåtts på detta område motsvarar inte förväntningarna, vilket så många gånger har framgått av EU-dokumenterna. Också i denna sektor måste man se över de utbildningsprogram och kompetenshöjande program som lanserats i många av EU:s regioner.

5.1.7.2 De resurser som under den nya programperioden öronmärkts för denna sektor är omfattande och de risker som följer av en icke optimal användning gör att man bör vidta korrigeringar åtgärder som kan göra att de lokala myndigheter

som har tillräcklig kompetens och administrativ organisation kan förbli självständiga. Man måste också utnyttja de tillgängliga resurserna, men också lägga fram alternativa förslag (mindre utbildning på det lokala planet och mer "central" utbildning vid EU-institutionerna, bättre och utökade förbindelser med nationella och utländska lärosäten, genomförande av initiativ i samarbete med kvalificerade partner för att sprida bästa praxis etc.) där det saknas grundförutsättningar för att utbildningsprogrammen ska ledas på ett effektivt sätt.

5.2 Programmet utgör också en kursändring bort från fördragets ursprungliga principer om sammanhållning, en inriktning som däremot borde behållas. Under påtryckningar av de nationella regeringarna bevisar vi ett slags misskreditering av dessa principer under förevändning att man eftersträvar något "nytt", med de "utmaningar" detta medför.

5.3 Man riskerar på detta sätt att göra sammanhållningspolitiken till en sparbössa för andra program eller politikområden i EU som inte har några medel, som en meny som varierar efter stundens krav. Sammanhållningen blir således en politik för resursfördelning och försvagar alla strategiska angreppssätt.

5.4 Man har alltså anammat en filosofi med en utspridning av stödet när det i stället hade varit och vore nödvändigt med en genomgripande förändring av finansieringslösningarna för att öka multiplikatoreffekten genom att välja lämpligare politiska åtgärder med tillskott av bidrag från Europeiska investeringsfonden (EIF) och EIB för att säkra utlåningen till företagen.

5.5 Sammanhållningspolitiken måste kunna fungera så att den bidrar till ökad tillväxt och konkurrenskraft i de berörda regionerna genom att främja forskning och innovation, men i första hand sikta på att förbättra de s.k. kollektiva nyttigheterna (vatten, avfall, äldreomsorg, utbildning, daghem etc.) som politiska kvalitetsområden för att göra de berörda regionerna mer attraktiva.

5.6 De val som görs på nationell och regional nivå får inte pådyvlas genom mekanismer uppifrån-och-ner, som inte tar hänsyn till lokala behov och förhållanden och som ofta tar till förenklingar som riskerar att utgöra ett hinder för många regioner, vidga utvecklingsklyftan och omintetgöra gemenskapens ekonomiska insats. Utmärkande för sammanhållningspolitiken är just att den anpassar sig till de verkliga förhållandena på fältet utan att glömma de innovativa åtgärderna och samordningen med övriga gemenskapsprogram.

5.7 Kommissionen har spelat en viktig roll i inledningsskedet av sammanhållningspolitiken. Den har hjälpt medlemsstaterna och regionerna att förbättra sina metoder och insatser i fråga om val och mål. I dag tycks synsättet vara ett annat: Formen väger tyngre än innehållet, vilket leder till ett oproportionerligt slöseri med energi och utgifter som minskar investeringarna.

5.8 EESK anser att det är viktigt med kontroll men inte på bekostnad av innehållet. Man måste skilja mellan oegentligheter och bedrägerier (det gäller även revisionsrätten) och undvika att ge intryck av att detta är kommissionens enda bekymmer. Kommissionen ses ju liksom de övriga institutionerna som "polis". Dessutom kan man inte använda två viktenheter och två mått beroende på vilken EU-politik det handlar om.

5.9 BNP kan inte vara det enda kriteriet för att fastställa om en region släpar efter i utveckling eller ej. Detta gäller i än högre grad efter utvidgningen österut. Man måste väga in andra parametrar som tillväxttendens, konkurrenskraft, sysselsättningsgrad, tillståndet inom offentliga tjänster, universitet och skolor, andelen äldre, villkoren för ungdomar och kvinnor, antal sysselsatta och överksamma, den allmänna situationen i medlemsstaterna etc.

6. Metoden: styrning och samarbete

6.1 EESK anser att det vore lämpligare att göra en tydlig åtskillnad mellan det institutionella samarbetet eller styrningen, som alltså är svag, och de verkliga förhandlingarna med arbetsmarknadsparterna och det civila samhället. Av meddelandet får man intrycket att det är samma sak.

6.2 Lika stor förvirring råder kring deltagandet av partner och övriga berörda aktörer inom sammanhållningspolitiken. Det är som om deltagardemokratien skulle vara beroende av antalet organisationer som deltar i sammanträdena, vilket ofta resulterar i en allmän "sammanträdesmani". Det nuvarande förfarandet för styrning och samarbete är kort sagt totalt olämpligt och kräver en grundlig översyn. Det är väsentligt att det krav om deltagande av ett brett partnerskap i planering, genomförande och utvärdering av strukturfondsprogrammen som finns i förordningen (1083/2006, art. 11) för strukturfonderna genomförs på ett effektivt sätt. Förfarandet för styrning och samarbete bör därför utvärderas som underlag för en översyn syftande till större och reell delaktighet av det organiserade samhället.

6.3 Samarbetet med ekonomiska och sociala aktörer utgör "ett värde", en möjlighet, en nödvändighet, det är ingen eftergift eller favör gentemot parterna. Om samarbetet, och även förhandlingarna, respekteras och sker på ett aktivt sätt på samtliga nivåer och de olika skeden som utmärker planen, leder det nästan alltid till bättre beslut, program, projekt och resultat. Detta bidrar dessutom till ökad information till medborgarna och ett ökat stöd till sammanhållningspolitiken från allmänheten lokalt och nationellt.

6.4 Som framgår av meddelandet har det med få undantag utöver formaliteterna dessvärre inte förhållit sig så. Ofta har det i stället för en verklig samordning för att främja förhandlingarna bara handlat om hearingar eller informationsmöten. Vid flera tillfällen har arbetsmarknadsparterna och det civila samhället

inte ens involverats eftersom man föredragit att "hänvisa" till nationell praxis som ofta är obefintlig eller som inte tillämpas. Man skulle som i Frankrike och Portugal exempelvis kunna engagera de nationella ekonomiska och sociala råden för att säkra och stärka förhandlingsprocessen. Goda förebilder om involvering av arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer finns också i andra länder, till exempel i Sverige.

6.5 Dessutom bör man påpeka de stora skillnader som redan finns eller som uppstått mellan olika länder, särskilt i utvidgningsländerna, där fackföreningarna och företagen praktiskt taget inte har tillfrågats. EESK anser att förhandlingsprocessen ska anpassas till de olika nationella förhållandena och göras mer flexibel, under förutsättning att den är reell, konkret och att representativa organisationer deltar. Det räcker alltså inte med bara "dialog" eller samråd eller med s.k. partnerforum även om detta kan medföra praktiska problem. EU "måste" av kända skäl främja samarbetet, föra verkliga förhandlingar med arbetsmarknadens parter och det civila samhället på alla nivåer, med början på EU-nivån.

6.6 Utarbetandet av verksamhetsprogrammen skulle kunna utgöra ett tillfälle att mäta värdet av en samordning med parterna, men det är just här som problemen visat sig vara akuta:

- Bristande överensstämmelse mellan de korta tidsramarna för samråd med parterna och de långa tidsfristerna för genomförandet av programmen.
- Frånvaron av kontroller av samrådsprocessen utan angivelse av skälen till de förändringar som skett.
- Frånvaron av formaliserade partnerskapsavtal, särskilt på regional nivå.
- Ett tungrovt samrådssystem (förhandlingssystem) och en utbredd känsla av att de argument som framförts inte har beaktats ordentligt. Otillräckligt deltagande i genomförandet av programmen, särskilt på regional nivå.
- Behov av kapacitetsuppbyggnad och ökad sakkunskap hos arbetsmarknadens parter (i flera länder) för att de ska klara av förhandlingarna med institutionerna.

6.7 Också här dyker frågan om de representativa parter och aktörer som ska delta i förhandlingarna upp igen. EESK anser att man måste ta hänsyn till arbetsmarknadens parter (arbetsgivarorganisationer och fackföreningar) och det civila samhället, som ska involveras utifrån deras specifika intressen och representativitet, vilket framhålls i Europaparlamentets betänkande. Medlemsstaterna däremot bör åläggas att på ett korrekt och konkret sätt samarbeta med samtliga berörda parter.

6.8 Samarbetet ska dessutom ske på olika nivåer: europeisk, nationell och regional, på horisontell och vertikal nivå och i samtliga etapper inom planen (förberedelse, genomförande, kontroll av programmen, projekten och resultaten). Europeiska socialfondens metod skulle med lämpliga justeringar kunna tjäna som exempel också för regionalpolitiken och de övriga fonderna.

6.9 Som tidigare bör kommissionen stödja utbildning också av arbetsmarknadens parter och berörda icke-statliga organisationer särskilt i regionerna och de nya medlemsstaterna, så att de ska kunna göra en produktiv insats.

Bryssel den 25 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EEG) nr 95/93 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser"

KOM(2009) 121 slutlig – 2009/0042 (COD)

(2009/C 228/27)

Den 19 mars 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 156 och 175 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EEG) nr 95/93 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser"

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) med 140 röster för, 8 röster emot och 14 nedlagda röster att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa" (tilläggsyttrande)

(2009/C 228/28)

Den 15 januari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 29 A i tillämpningsföreskrifterna till arbetsordningen att utarbeta ett tilläggsyttrande om

"En ekonomisk återhämtningsplan för Europa".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen samt ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Thomas DELAPINA.

Vid sin 452:a plenarsession den 24–25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röster för, 8 röster mot och 13 nedlagda röster.

1. Sammanfattning

1.1 Företrädarna för de representativa sammanslutningarna i det civila samhället, särskilt arbetsmarknadsparterna, har en nyckelroll i hanteringen av den aktuella krisen. Det krävs en stärkt social dialog, dels för att fastställa och genomföra en politik som så snart som möjligt leder ut ur krisen, dels för att så mycket som möjligt lindra krisens ekonomiska och sociala konsekvenser för medborgarna. Genom den europeiska sociala modellen förfogar EU över en bättre grundval än andra regioner i världen när det gäller att lindra krisens följder. Också inom unionen visar det sig att länder med system som i högre grad är inriktade på samförstånd agerar med större framgång.

1.2 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har på olika sätt visat att den utför sina institutionella uppgifter till stöd för de andra EU-institutionerna i den nuvarande finansiella, ekonomiska och sociala krisen. Till exempel skapade kommittén vid en konferens den 22–23 januari 2009 de institutionella ramarna för en dialog mellan olika aktörer som berörs av krisen: banker, företag, fackföreningar, institutioner och olika aktörer i det civila samhället. Man diskuterade instrument för hanteringen av krisen från institutionell, rättslig, politiskekonomisk, social och vetenskaplig synpunkt.

1.3 Dessutom antog EESK vid sin plenarsession den 15 januari 2009 ett yttrande om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa" ⁽¹⁾. De viktigaste ståndpunkterna i yttrandet återfinns under punkt 2. Hela yttrandet bifogas som bilaga.

1.4 En slutlig bedömning var då inte möjlig eftersom det inte fanns någon information om den viktigaste frågan, nämligen det praktiska genomförandet i medlemsstaterna, vilka måste vara den drivande kraften i sammanhanget. Genomförandet kräver en noggrann granskning, liksom också frågan om hur mycket av de åtgärder och finansiella medel som föreslås i den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa som över huvud taget är nya och utgör ett extra tillskott, och hur mycket som hade planerats och beslutats redan innan återhämtningsplanen antogs.

1.5 Kommittén uppmanar alla aktörer, i synnerhet medlemsstaterna och kommissionen, att utan vidare dröjsmål ge sig i kast med att omsätta det konjunkturstimulerande programmet i praktiken. Kommissionen uppmanas dessutom att a) snabbt ta fram en översikt över läget när det gäller genomförandet av nationella stimulanspaket, b) redovisa vilka instrument som står till förfogande för att påskynda framstegen i anslutning till dessa åtgärder samt c) redovisa hur den nödvändiga anpassningen av den nationella politiken fungerar och om det förekommer någon önskad utveckling.

1.6 EESK anordnade den 17 mars 2009 en konferens där företrädare för nationella ekonomiska och sociala råd och för EU-institutioner, för arbetsmarknadsparterna och olika representativa sammanslutningar i det civila samhället diskuterade olika vägar ut ur krisen. Under konferensen utbytte man erfarenheter om genomförandet av den europeiska återhämtningsplanen på nationell nivå samt om de bidrag som det organiserade civila samhället kan lämna till återhämtningen.

1.7 Utarbetandet av det här tilläggsyttrandet om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa" syftar till att fördjupa väsentliga punkter i det tidigare yttrandet, komplettera eller uppdatera vissa aspekter samt att ta fram frågor som diskuteras med de nationella ekonomiska och sociala råden.

1.8 Diskussionen kommer att fortsätta inom EESK i samband med utarbetandet av ett "Program för Europa" med målet att kunna presentera ett sammanhängande och effektivt förslagspaket för EU-institutionerna.

2. Sammanfattning av kommitténs tidigare yttrande om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa"

2.1 EESK ställer sig helt bakom kommissionens och rådets ekonomiska återhämtningsplan för Europa. Kommittén anser att planen i princip är en korrekt satsning inom den ekonomiska politiken för att ta itu med de förestående utmaningarna. Det gäller nämligen att handla snabbt, beslutsamt, ambitiöst, målriktat och samordnat för att stabilisera konsumenternas och investerarnas förtroende och för att stärka efterfrågan.

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 15.1.2009 om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa", föredragande: Thomas Delapina - ECO/244 – CESE 50/2009.

2.2 Kommittén lyfter fram följande särskilt positiva aspekter:

2.2.1 De ekonomiskpolitiska beslutsfattarna tycks ha lärt sig av erfarenheten. I tidigare konjunkturnedgångar har man förhållit sig i stort sett passiv, medan man nu har erkänt nödvändigheten av att komplettera den utbudsorienterade ekonomiska politiken med en aktiv konjunkturutjämnande makroekonomisk politik för att stimulera den inhemska efterfrågan.

2.2.2 Kommittén menar att den ökade flexibiliteten i den reformerade stabilitets- och tillväxtpakten måste utnyttjas. I en så extrem situation som den nuvarande betyder detta att man kan tolerera ett tillfälligt överskridande av treprocentsgränsen för budgetunderskottet. Också betoningen av ECB:s ansvar för penningpolitiken i syfte att utveckla realekonomin samt hänvisningen till ytterligare marginaler för räntesänkningar betraktar kommittén som betydelsefulla.

2.2.3 Kommittén välkomnar avsikten att använda ett samordnat tillvägagångssätt. En internationell kris fordrar också internationella åtgärder. Vidare måste man förhindra problem med länder som åker snålskjuts och olika former av rofferipolitik.

2.2.4 Kommittén ser också positivt på att Lissabonstrategins mål spelar en väsentlig roll för de aktuella kortfristiga krishanteringsåtgärderna.

— För den sociala sammanhållningen måste man lindra krisens konsekvenser för enskilda. Arbetsmarknaden måste stödjas, och det krävs ett bättre skydd i synnerhet för de mest utsatta i samhället.

— Företagens konkurrenskraft måste stärkas så att de kan bidra till återhämtningen genom att investera, producera och exportera, och gå starkare ur krisen. Offentliga framtidsinriktade investeringar i innovation, utbildning och forskning bör bidra inte bara till en förstärkning av efterfrågan, utan också till en strukturförbättring.

— De små och medelstora företagen kan utgöra en väsentlig drivkraft ut ur krisen. Därför krävs stödåtgärder så att de åter kan få obehindrad tillgång till finansiering och därmed stärka både sin konkurrenskraft och innovationsförmåga.

— Dessutom är det väsentligt att offentliga och privata ekonomiska stimulansåtgärder också beaktar unionens mål i fråga om miljöskydd, energibesparingar och klimatförändringarna, genom att bidra till övergången till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp.

2.3 Kommittén framför emellertid också vissa kritiska kommentarer i yttrandet:

2.3.1 Storleken på återhämtningspaketet tycks med sina 1,5 % av BNP på två år (alltså i genomsnitt 0,75 % av BNP per år) vara relativt liten, i synnerhet när man jämför det med stimulanspaket i andra delar av världen. Dessutom bör man beakta att det rör sig om betydligt mindre "nya pengar" än de 200 miljarder euro som anges. Både på europeisk nivå och på nationell nivå rör det sig nämligen ofta om åtgärder som bara på papperet ingår i paketet, eftersom dessa åtgärder skulle ha genomförts även utan återhämtningsplanen för Europa.

2.3.2 När det gäller strukturförbättringsåtgärderna måste man se till att dessa inte motverkar målet om att öka efterfrågan och sysselsättningen. De måste utformas så att de är socialt godtagbara och stimulerar tillväxten och sysselsättningen.

2.3.3 Huruvida det breda spektrumet av åtgärder för medlemsstaterna är framgångsrikt kan bedömas först när det går att se om dessa använder bästa möjliga kombination av åtgärder. Inte minst av psykologiska skäl är det mycket viktigt att alla aktörer så snabbt som möjligt vidtar konkreta åtgärder, eftersom det annars finns risk för att de pessimistiska förväntningarna bekrästs.

2.3.4 Efter de första politiska åtgärderna, i form av olika räddningspaket för att återställa den finansiella sektorns funktionsförmåga, är det nu nödvändigt att på global nivå komma överens om en förtroendeskapande nyordning för finansmarknaderna. Då måste man i större utsträckning utnyttja euroområdet "kritiska massa", som vuxit efter utvidgningarna, för att skapa ett större inflytande för det europeiska synsättet, för våra starka sidor och erfarenheter. På det området innehåller den europeiska återhämtningsplanen inga detaljerade förslag.

3. Ytterligare allmänna kommentarer

3.1 Den största omedelbara utmaningen för den ekonomiska politiken består i att med ett effektivt efterfrågestöd snabbt stärka förtroendet hos konsumenter och investerare. Det måste skapas en efterfrågan för att stimulera tillväxten och hålla arbetslösheten på en låg nivå, så att man kan hindra en nedgång liknande depressionen på 1930-talet. I det sammanhanget gäller det att undvika att begå samma fel som tidigare bidrog till den aktuella krisen.

3.2 EU:s ekonomiskpolitiska instrument, i synnerhet valutaunionen, tycks utformade för att skapa en harmonisk ekonomisk utveckling och att förhindra kriser. Dessa instrument räcker emellertid inte för de räddningsåtgärder som krävs i samband med en pågående kris. Den ekonomiska politiken måste få en ny inriktning, man måste slå in på nya vägar, mot en styrning på europeisk nivå som kan hantera kriser som den nuvarande.

3.3 Det har visat sig på ett smärtsamt sätt att marknaden inte kan lösa alla problem⁽¹⁾. Övertron på marknads mekanismer som patentröslösning, kortsiktigheten i tänkandet och planeringen samt jakten efter ständigt högre avkastning måste ersättas av en realistisk, mindre ideologiskt orienterad politik.

3.4 Att marknaden har misslyckats inom finanssektorn får emellertid inte tolkas som att marknaden inte alls fungerar. Det visar dock att det är nödvändigt att genom målinriktad lagstiftning och övervakning sträva efter att undvika eller korrigera felaktig marknadsutveckling. Den nya politiken måste därför bygga på marknadsekonomiska grundvalar, som främjar och belönar initiativkraft och risktagande. Men "marknadens allsmäktighet" måste underställas strängare regler för att säkerställa smidigast möjliga funktion. Fria marknader behöver gränser, inom vilka de kan fungera, om inte annat så för att förutsättningarna för en perfekt marknad saknas i den ekonomiska verkligheten. I EU kommer till detta att den europeiska ekonomiska och sociala modellen vilar på principer som kräver en anpassning av marknadens resultat. Till denna modell hör också en återgång till en inriktning mot mål och värden på längre sikt.

3.5 Den ekonomiska politiken har, på såväl europeisk som nationell nivå, tagit viktiga steg i rätt riktning, om än något sent. Räntesatserna har sänkts, även om det finns spelrum för ytterligare sänkningar. Statliga interventioner som stöd, garantier och riskövertagande erkänns åter som vettiga och nödvändiga åtgärder. I speciella fall utesluts inte ens förstärkning som yttersta räddningsåtgärd. De offentliga finanserna bidrar genom skattesänkningar och ökade offentliga utgifter till att understödja efterfrågan. Den makroekonomiska policymixen har därmed blivit mer balanserad.

3.6 Kommittén vill upprepa att den hyser farhågor för att den europeiska ekonomiska återhämtningsplanen är för liten till sin omfattning (se punkt 2.3.1). Delvis kan detta förklaras med att de officiella tillväxtprognoserna vid den tidpunkt då paketet sattes samman underskattade allvaret i krisen. Den höstprognos som kommissionen offentliggjorde den 3 november 2008 visade på en minsta tillväxt i eurozonens ekonomi med 0,1 % under 2009, medan kommissionens interimsprognos den 19 januari 2009 låg på -1,9 %, två hela procentenheter lägre. Aktuella prognoser fram till slutet av det första kvartalet tyder nu på en minskning med cirka 4 %. De negativa följderna för tillväxt och sysselsättning är alltså väsentligt allvarigare än vad man nyligen trodde. Det är uppenbart att man i första hand snabbt måste genomföra redan beslutade åtgärder. Det ekonomiska läget och prognoserna har emellertid under de senaste veckorna försämrats så mycket att det nu finns ett betydligt större behov av motåtgärder, och det på olika nivåer, vilket framfördes i punkt 4.

⁽¹⁾ T.o.m. Deutsche Banks styrelseordförande Ackermann har sagt: "Jag tror inte på marknadens självläkningsförmåga" (www.faz.net – 17.3.2008).

3.7 De ekonomiska stimulansåtgärderna kommer att kosta mycket pengar. De flesta EU-länder kommer att överskrida treprocentsskansen för budgetunderskottet. Inom ramen för den ökade flexibiliteten i den reformerade stabilitets- och tillväxtpakten är detta under de föreliggande omständigheterna också klokt och nödvändigt, och bör därför accepteras utan påföljder. Naturligtvis måste samma flexibilitet gälla för kandidatländer till eurozonen som för medlemsstaterna i valutaunionen. Villkoren i pakten får inte utgöra ett hinder när det gäller att skapa potential för framtida tillväxt genom offentliga framtidsinriktade investeringar i forskning, utveckling och utbildning. Denna tillväxt utgör ju grunden för arbetet med att snabbt återföra de offentliga finanserna till en långsiktigt hållbar kurs när krisen är övervunnen.

3.8 I det sammanhanget bör man dock redan nu fundera över hur vi efter krisen ska kunna återvända till en långsiktigt hållbar väg. Det krävs åtminstone trovärdiga strategier i medlemsstaterna för hur en återgång ska kunna ske. Hur brådskande denna uppgift är visar sig redan idag i en oroande ökning i skillnaderna mellan köp- och säljkurser (spread) för statsobligationer i eurozonen. Detta tyder på ökande tvivel hos investerarna när det gäller solvensen hos enskilda nationella regeringar. Det behövs intelligenta lösningar för att kunna stabilisera de offentliga finanserna, och för att kunna undvika en mycket radikal sanering som drabbar arbetstagare och de svaga i samhället, vilket skedde på 1930-talet. Då bidrog en blandning av lönedumpning och social dumpning tillsammans med protektionistiska åtgärder till katastrofen.

3.9 Man kommer att behöva exploatera nya inkomstkällor för staten. Man måste stärka basen för medlemsstaternas skatteintäkter, bland annat genom att stänga skatteparadisen, stoppa skattekonkurrensen och vidta åtgärder mot skatteflykt och skattebedrägeri. Generellt bör man tänka över hela skattesystemet och i samband med detta ta hänsyn till sådana frågor som rättvis fördelning mellan olika former av inkomster och förmögenheter. Här bör man framför allt kräva en insats från dem som i särskilt stor utsträckning kunnat dra nytta av de misslyckanden på finansmarknaderna som nu måste korrigeras med offentliga medel på skattebetalarnas bekostnad.

3.10 Det är uppenbart att de finanspolitiska åtgärderna för att stimulera konjunkturen inte kan vara budgetneutrala på kort sikt utan måste finansieras genom skulder för att inte stå i vägen för målet att öka efterfrågan. I samband med detta måste man ta hänsyn till de olika positiva och negativa effekter som en ökad statsskuld kan få på kort och lång sikt. En negativ effekt vid ökat kapacitetsutnyttjande kan vara att en utträngningseffekt (*crowding out*) leder till att företagens kapitalkostnader stiger. Eftersom förmögenheterna är ännu mer koncentrerade än inkomsterna, kommer en ökad skuldfinansiering också att leda till ökade inkomstskillnader.

3.11 Skuldfinansiering behöver å andra sidan inte nödvändigtvis leda till att budgetunderskottet ökar i samma omfattning. När ekonomin stimuleras, ökar ju också statsinkomsterna. Nya skulder får inte heller bara betraktas som en börda för de kommande generationer som kommer att få betala ränta på lånen. De kommande generationerna kommer nämligen att få plocka frukterna av "smarta" investeringar i t.ex. utbildning och infrastruktur, och dessutom kommer de att få arva dagens statsobligationer. Dessutom måste man ta hänsyn till att det också medför stora kostnader att satsa mindre pengar på krisbekämpning eftersom det leder till ännu sämre ekonomiska resultat och lägre sysselsättning. I det fallet skulle de ekonomiska kostnaderna följas av långt större sociala kostnader och mänskligt lidande i form av arbetslöshet, kompetensförlust och ökade sociala spänningar.

4. Ytterligare kommentarer om "verktygslådan" för nationella åtgärder

4.1 I ett första steg genomfördes imponerande räddningsplaner inom finanssektorn, dock med olika verkningsgrad. Rekapitaliseringen är ännu inte slutförd och förtroendet ännu inte återställt. Detta innebär att det fortfarande finns graverande likviditetsproblem. Det behövs därför ytterligare insatser för att företagen och hushållen ska få tillgång till tillräckliga finansiella medel igen. Man måste dock knyta stödet från offentliga medel – inte bara för finansinstituten – till en rad kriterier och villkor för att det ska komma samhällsekonomin till nytta och leda till god företagsstyrning (*corporate governance*).

4.2 Därför behövs det snabb och effektiv hjälp för de medborgare som drabbats hårdast, alltså de socialt svaga, och för arbetsmarknaden. I ett första skede drabbar krisen på arbetsmarknaden som regel de svagaste arbetstagarna med otrygga anställningsvillkor, t.ex. arbetstagare i bemanningsföretag eller arbetstagare med tidsbegränsad anställning. Därefter förkortar man – åtminstone tillfälligt – arbetstiden för den ordinarie personalen eller säger upp den, om krisen drar ut på tiden. Även mot bakgrund av den förväntade demografiska utvecklingen måste man vid en intelligent omstrukturering av ekonomin därför försöka att i företagen behålla arbetstagare och vidareutbilda dem i stället för att säga upp dem. När ekonomin blivit starkare har man på så sätt tillgång till tillräckligt kvalificerade arbetstagare. Stödet till de arbetslösa bör kopplas till program i syfte att omskola dem och förbättra deras kvalifikationer. I samband med detta måste man också tänka på att den officiella arbetslöshetsstatistiken inte alltid ger en fullständig bild av problemets fulla omfattning och av hur många som är drabbade. I kristider försvinner nämligen många människor ur arbetslöshetsstatistiken, t.ex. för att de inte har rätt till ersättning eller för att de saknar möjligheter, tappar modet och slutar söka arbete. Det är framför allt integrationen av ungdomar på arbetsmarknaden som har högsta prioritet i denna kris.

4.3 Målet med stödåtgärderna för företagen måste också vara att ge dessa – framför allt de små och medelstora företagen – obehindrad tillgång till finansiella medel igen och att se till att produktmarknaderna fungerar smidigt. När vi vidtar åtgärder för att stödja ekonomin måste vi också skapa förutsättningarna för att kunna komma stärkta ur krisen. Man måste sträva efter en "dubbelvinst", där man med smarta investeringar som syftar till

strukturella förbättringar inte bara stimulerar ekonomin på kort sikt utan samtidigt också i Lissabonstrategins anda ökar konkurrensförmågan och den framtida tillväxtpotentialen. Detta kräver investeringar i innovation och en modernisering av infrastrukturen (t.ex. i transeuropeiska energinät och bredbandsinfrastruktur) samt i forskning och utbildning. De små och medelstora företagens konkurrensförmåga och innovationsförmåga måste stärkas med hjälpåtgärder, t.ex. vid beskattningen eller genom statliga garantier, så att man kan utnyttja deras potential för att stödja den ekonomiska återhämtningen.

4.4 EESK påpekar också att en rad andra åtgärder utöver att stimulera efterfrågan kan bidra till att stärka förtroendet bland de ekonomiska aktörerna. Förenklad lagstiftning, snabbare förfaranden och minskad byråkrati kan också stimulera den ekonomiska verksamheten.

4.5 Eftersom "ekonomisk återhämtning" inte innebär att allt efter krisen ska bli som det var innan, måste man lägga tyngdpunkten på åtgärder för att spara energi och på miljövänliga projekt i syfte att påskynda övergången till en koldioxidsnål "grön" ekonomi.

4.6 Åtgärderna för strukturella förbättringar måste dels vara utformade på ett socialt ansvarsfullt sätt, dels stimulera tillväxt och sysselsättning så att de inte står i vägen för ansträngningarna att stärka efterfrågan och lindra sociala problem. Lönepolitiken har en särskild roll att spela i överensstämmelse med den dubbla roll som lönerna har i ekonomin. Medan lönerna ur ett mikroekonomiskt perspektiv är en kostnadsfaktor för företagen och därmed påverkar deras förmåga till priskonkurrens är de ur ett makroekonomiskt perspektiv den viktigaste faktorn bakom den inhemska efterfrågan. Eftersom företag endast investerar och skapar arbetstillfällen när de förväntar sig en större efterfrågan, kan man genom att på medellång sikt anpassa lönetillväxten till den allmänna ekonomiska produktivitetstillväxten i ett land ur ett samhällsekonomiskt perspektiv se till att efterfrågan utvecklas i tillräckligt hög grad och samtidigt värna om förmågan att konkurrera i fråga om pris. Arbetsmarknadsparterna måste därför försöka undvika en återhållsamhet i löneökningarna som innebär en offerpolitik (*beggar-thy-neighbour policy*).

4.7 Tillväxteffekten av de enskilda budgetåtgärderna påverkas också av multiplikatorn, som i sin tur påverkas av benägenheten att konsumera och av importkvoten. Allmänna skattesänkningar kan i kombination med osäkerhet alltså leda till en ökad sparkvot. En större effekt på efterfrågan får man om man riktar in sig på låginkomsttagare eftersom dessa har en högre benägenhet att konsumera. Detta leder dock till att de som har de lägsta inkomsterna utestängs, eftersom de inte betalar någon skatt. Man måste därför finna särskilda lösningar för denna grupp. Om

vissa skattesänkningar begränsas i tiden skulle detta å andra sidan kunna vara ett incitament för att tidigarelägga inköp. Man kan också förvänta sig förhållandevis stora effekter av riktade direkta överföringar, t.ex. den tillfälliga höjning av arbetslöshetsersättningen som kommissionen föreslagit. Öronmärkta transfereringar har vidare en större effekt på efterfrågan, som t.ex. vid utbildningscheckar eller klimatcheckar. De senare skulle kunna lösas in vid köp av energisnåla varor, solenergianläggningar eller periodkort för kollektivtrafiken.

4.8 Medel som delas ut ur olika fonder (strukturfonderna och Sammanhållningsfonden, landsbygdsutvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, globaliseringsfonden) måste inte bara sättas in effektivt. Det krävs också flexibilitet och ett pragmatiskt tillvägagångssätt för att de ska ge snabbare verkan.

5 Att stärka den europeiska dimensionen

5.1 Den pågående krisen har olika effekter på de enskilda medlemsstaterna på grund av de strukturella skillnaderna mellan ländernas ekonomier. Eftersom de drabbas på olika sätt måste man skapa olika nationella åtgärds paket. Det finns därför en risk för ökad ojämlikhet i Europa och euroområdet. Den nationella politiken känner här av sina gränser. Därför krävs det en europeisk politik och en bättre ekonomisk samordning och en bättre styrning (*governance*) på europeisk nivå, som också måste förfoga över lämpliga instrument för att kunna genomföra politiken effektivt.

5.2 Åtgärds paketet måste genomföras snabbt, och för detta krävs samordning, harmonisering och avstämning. Om man inte tillämpar ett samstämmigt tillvägagångssätt finns det nämligen en risk för att enskilda länder vidtar åtgärder som gynnar inhemska företag men strider mot grundvalarna för lika konkurrensvillkor (*level-playing-field*) och resulterar i en kapplöpning om subventioner. Också på skatteområdet krävs det en allmän harmonisering, som sträcker sig längre än åtgärderna för att väcka liv i konjunkturen och som gäller hela skattesystemet. Försöket att med åtgärder på kostnadssidan förbättra ett lands internationella konkurrensförmåga medför också en risk för protektionistiska tendenser, så snart som ett land försöker ta sig ur lågkonjunkturen med hjälp av utländsk efterfrågan. Detta gäller både inom EU:s enskilda medlemsstater och mellan de stora världsekonomiska blocken (vilket visas på ett oroväckande sätt av den slogan "*buy american*" som används i det amerikanska konjunkturprogrammet).

5.3 EESK uppmanar därför kommissionen att snabbt ge en överblick över hur de nationella konjunkturprogrammen genomförs och redogöra för vilka verktyg som finns att tillgå om man vill påskynda dessa åtgärder. Detta krävs för att man ska kunna bedöma kvantiteten på de åtgärder som faktiskt genomförs, för att man ska kunna lära sig av varandra och för att få en överblick av huruvida de leder till önskad utvecklingstendenser. Exempel på sådana önskad utvecklingstendenser i protektionistisk riktning är konkurrenssnedvridningar,

dumpning (också på skatteområdet), snålskjutsbeteende och – utanför euroområdet – devalveringar. Kommittén uppmanar rådet och kommissionen att strikt förbjuda och eventuellt återkalla åtgärder som resulterar i rofferipolitik.

5.4 Ett stärkande av den europeiska dimensionen innebär också att man måste börja överväga allt fler gemensamma europeiska projekt, t.ex. inom infrastrukturen för energiförsörjningen. Med större flexibilitet mellan posterna i EU:s budget skulle outnyttjade medel kunna användas för att finansiera sådana projekt. I detta sammanhang borde man också undersöka idén om en europeisk obligation i en europeisk statsfond.

5.5 Solidarisk hjälp från EU krävs också för länder utanför euroområdet som fått problem med betalningsbalansen (t.ex. Ungern och Lettland) och för banker och finansinstitutioner som är i fara i länder utanför euroområdet. Här måste man ta hänsyn till dessa länders särskilda situation i återhämtningsprocessen.

6 Om reformen av finansmarknaderna

6.1 Liksom i andra frågor av global betydelse måste EU framför allt vid återregleringen av de internationella finansmarknaderna agera på ett enhetligt och enhälligt sätt och tala med en röst. Europa måste till förmån för alla berörda aktörer och för att bidra till stabiliteten ange ramarna och ge nyordningen en europeisk prägel. Under alla omständigheter måste det ske ett paradigmskifte i riktning mot långsiktighet och hållbarhet, med stöd av lämpliga incitamentsstrukturer och bonussystem. Ett omstöpt globalt finansiellt system måste göra det möjligt att utveckla solida finansiella innovationer, som inte konkurrerar med investeringar i den reala ekonomin utan fungerar som ett stöd för denna.

6.2 Det nya systemet måste präglas av sådana principer som öppenhet och begränsat risktagande, av att riskerna på ett realistiskt sätt framgår av balansräkningarna och att hedgefonder och private equity-fonder omfattas av bestämmelserna. Nya bestämmelser måste också bidra till att motverka procykliska effekter och överdrivna hävstångseffekter. Reformförslagen får inte bli ett lappverk av osammanhängande delar utan måste bli ett omfattande samstämmigt åtgärds paket som täcker in alla relevanta områden. Det får inte leda till att länder och ekonomiska block börjar tävla i (av-)regleringar. För detta krävs det också åtminstone en samordnad gränsöverskridande övervakning och kontroll samt oberoende europeiska kreditvärderingsinstitut.

6.3 Särskild uppmärksamhet måste återigen ägnas åt hur pensionssystemen finansieras⁽¹⁾. Att dessa på senare år i allt större utsträckning finansierats via kapitalmarknaden – en utveckling som drivits på av tron på marknadernas ofelbarhet – har för de flesta av dagens och framtidens pensionärer lett till stora finansiella förluster, trots vad som ursprungligen påstods.

⁽¹⁾ Man kan i detta sammanhang hänvisa till yttrandet om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet – SOLVENS II" (EUT C 224 av den 30.8.2008, s. 11).

7 Om det organiserade civila samhällets roll

7.1 Krisens bördor kommer i huvudsak att vältras över på medborgarnas axlar. Därför måste de ekonomiska aktörerna och arbetsmarknadsparterna i särskilt hög grad involveras i arbetet med att utforma framtidens politik. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har på olika sätt visat att den utför sina institutionella uppgifter till stöd för de andra EU-institutionerna i den nuvarande finansiella, ekonomiska och sociala krisen. Till exempel skapade kommittén vid en konferens i januari 2009 de institutionella ramarna för en dialog mellan olika aktörer som berörs av krisen: banker, företag, fackföreningar, institutioner och olika aktörer i det civila samhället.

7.2 Arbetstagare och företagare har en central roll att spela i hanteringen av krisen. Det är dock inte de som framkallat den eller ska bära ansvaret för den. Det krävs en starkt social dialog, dels för att fastställa och genomföra en politik som så snart som möjligt leder ut ur krisen, dels för att på bästa möjliga sätt lindra de ekonomiska och sociala konsekvenserna av krisen för medborgarna.

7.3 I medlemsstaterna bör man tillsammans med arbetsmarknadsparterna utveckla lämpliga åtgärder för att undvika en alltför svag löneutveckling som inte stöttar efterfrågan och tillväxten i nödvändig utsträckning. Arbetet med att utveckla den makroekonomiska dialogen syftar också till en bättre samordning och till en bättre avstämning av löneutvecklingen mot den makroekonomiska politiken.

7.4 Krisen får inte leda till att orättvisor och skillnader skärps. Inför valet till Europaparlamentet måste man också klart och tydligt genom en "New Social Deal" visa för medborgarna och framför allt de svagare i samhället att politiken inte lämnar dem i sticket. Genom rättsliga och finansiella åtgärder måste man förhindra att krisen också blir en kris för den europeiska sociala modellen.

7.5 Den sociala dialogen är av grundläggande betydelse om man vill övervinna de ekonomiska och sociala konsekvenserna av krisen ⁽¹⁾. Historien visar att ekonomiska kriser antingen kan intensifiera eller störa den sociala dialogen. En intensifiering sker när man erkänner behovet av närmare samarbete. Å andra sidan

är det lättare att nå fram till kompromisser i en ekonomi som växer, vilket i en kris kan leda till att ett icke samarbetsvilligt och gruppegotiskt beteende förstärks. Det senare skulle göra vägen ur den aktuella krisen betydligt mer smärtsam än den redan är.

7.6 När efterfrågan stimuleras är målet att de ytterligare medlen ska sättas in på ett så intelligent sätt att ekonomins konkurrenskraft ökat när krisen övervunnits. I analogi med detta måste krishanteringen utnyttjas för att stärka strukturerna för den sociala dialogen på alla nivåer. De europeiska arbetsmarknadsparternas senaste gemensamma rapport om utmaningarna på arbetsmarknaden är en god grund för att utforska de möjligheter som olika flexicuritykoncept har att ge. Inom ramen för intern flexicurity borde man i stället för att anta strukturella reformer som syftar till en uppluckring av anställningsskyddet och en förlängning av arbetstiderna utveckla åtgärder för att främja varaktiga arbetstillfällen. Genom dessa åtgärder skulle man under konjunkturedgången kunna behålla anställda i företaget men korta ned deras arbetstid och under den tid man vinner vidareutbilda dem så att man vid nästa konjunkturuppgång återigen har tillgång till utbildade arbetstagare. Det senaste konceptet som utvecklats för detta ändamål i Nederländerna kan här betraktas som bästa praxis. Säkerheten måste förbättras också för de mest flexibla arbetstagarna, så att de behåller möjligheten att stanna kvar på arbetsmarknaden och skaffa sig bättre kvalifikationer.

7.7 Den sociala ekonomin är med sina olika rättsliga och organisatoriska former ett genuint uttryck för det organiserade civila samhället. Den utmärks av att den ger nydanande svar på sociala behov genom att sammanjämka lönsamhet och solidaritet, skapa arbetstillfällen av hög kvalitet, förstärka social och territoriell sammanhållning, förena produktion och hållbar utveckling samt genom att den stärker ett aktivt medborgarskap och företagens sociala ansvar. Alla dessa aspekter som i dag ter sig oundgängliga för att övervinna den aktuella systemkrisen visar att det är nödvändigt att tilldela aktörerna inom den sociala ekonomin en viktig roll när det gäller att hantera krisen, samtidigt som de pekar på att kommissionen i sin politik och i sina program måste främja denna sociala modell för medborgaraktivitet ⁽²⁾.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Arbetsmarknadsparternas centrala roll framhävs också i den rapport om arbetsmarknadsrelationerna i Europa som Europeiska kommissionen lade fram i februari 2009.

⁽²⁾ Se även EESK:s yttrande 50/2009 antaget den 15 januari 2009, ännu ej publicerat i EUT.

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2009/C 228/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar"	81
2009/C 228/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen om andra strategiska energiöversynen – En handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet"	84
2009/C 228/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger energirelaterade produkters förbrukning av energi och andra resurser" (omarbetning)	90
2009/C 228/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr .../2008 av den ... om ändring av förordning (EG) nr 1692/2006 om inrättande av det andra Marco Polo-programmet om beviljande av ekonomiskt gemenskapsstöd till förbättring av godstransportsystemets miljöprestanda (Marco Polo II)"	95
2009/C 228/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett program för audiovisuellt samarbete med yrkesverksamma från tredjeländer (Media Mundus)"	100
2009/C 228/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1927/2006 om upprättande av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter"	103
2009/C 228/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG"	107
2009/C 228/22	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets rekommendation om patientsäkerhet och förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner"	113
2009/C 228/23	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska centralbanken – EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen"	116
2009/C 228/24	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – Grönbok om territoriell sammanhållning: Att omvandla territoriell mångfald till styrka"	123
2009/C 228/25	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiven 92/79/EEG, 92/80/EEG och 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbeskattning av tobaksvaror"	130

2009/C 228/26	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om resultatet av samrådet beträffande sammanhållningspolitikens strategier och program för programperioden 2007–2013"	141
2009/C 228/27	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EEG) nr 95/93 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser"	148
2009/C 228/28	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En ekonomisk återhämtningsplan för Europa" (tilläggsyttrande)	149

PRENUMERATIONSPRISER 2009 (exkl. moms, inkl. frakt och porto)

<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	1 000 euro per år (*)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	100 euro per månad (*)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, pappersversion + årsutgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	1 200 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	700 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	70 euro per månad
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	400 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	40 euro per månad
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, månatlig (kumulativ) utgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	500 euro per år
Tillägg till <i>Europeiska unionens officiella tidning</i> (S-serien), meddelanden och offentliga kontrakt, cd-rom, 2 nummer per vecka	flerspråkig: 23 officiella EU-språk	360 euro per år (= 30 euro per månad)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien – allmänna uttagningsprov	Antal språk beroende på uttagningsprov	50 euro per år

(*) Lösnummerpris: 1–32 sidor: 6 euro
33–64 sidor: 12 euro
Mer än 64 sidor: Priset varierar

Europeiska unionens officiella tidning (EUT) ges ut på EU:s officiella språk, och det går att prenumerera på den i 22 olika språkversioner. Den består av två serier: L (lagstiftning) och C (meddelanden och upplysningar).

Varje språkversion kräver en separat prenumeration.

Enligt rådets förordning (EG) nr 920/2005 som offentliggjordes i EUT L 156 av den 18 juni 2005 är Europeiska unionens institutioner under en övergångsperiod inte skyldiga att avfatta och offentliggöra alla rättsakter på iriska. Den iriska utgåvan av EUT säljs därför separat.

En prenumeration på tillägget till EUT (S-serien: meddelanden och offentliga kontrakt) omfattar en flerspråkig cd-rom med alla de 23 officiella språkversionerna.

Prenumeranter på EUT kan på begäran få de olika bilagorna till tidningen. När en bilaga ges ut meddelas prenumeranterna detta genom ett "meddelande till läsarna" i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Försäljning och prenumeration

Publikationsbyrån ger ut publikationer för försäljning som kan beställas från någon av våra kommersiella distributörer. En lista över dessa finns på följande Internetadress:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm

Via EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) har du kostnadsfritt direkt tillgång till Europeiska unionens lagstiftning. På webbplatsen kan du söka i *Europeiska unionens officiella tidning* samt i fördrag, lagstiftning, rättspraxis och förberedande rättsakter.

Mer information om Europeiska unionen finns på <http://europa.eu>

Europeiska unionens publikationsbyrå
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV